מסדרים

ביטאון עמותת יד לשריון ▪ גיליון 41
סיוון תשע"ב, יוני 2012 • 15 ש"ח

לשרת בצה"ל זו מתנה גדולה, לא כול אחד ראוי לה

ספר חדש - "בנקודת הכובד"

4968 סיפורי חיים שנגדעו - יום הזיכרון תשע"ב

אלוף שמואל גורודיש - האיש והאגדה

עם השריון לאורך כל הקו

מערכת בקרת אש

מענ"ק - מערכת עזר לניהול קרב

"מכלול" - רדיו טקטי תג"מ לרק"מ

מערכת גילוי לזירה

מטען עזר

מזה ארבעה עשורים מביאה אלביט מערכות את קדמת הטכנולוגיה לשדה קרב היבשה המודרני, להבטחת יתרונו המבצעי של חיל השריון.

אנו מציידים את הטנקים במערכות מתקדמות לבקרת אש וצריח, מערכות התרעה והגנה רכה, מערכות לניהול קרב ומערכות תומכות חיים, המבססות את כוח המחץ של החיל.

בשנת -ה-64 למדינה, אלביט מערכות מברכת את חיל השריון, מפקדיו וחייליו, מחזקת את ידיו ומייחלת להמשך שיתוף הפעולה ההדוק למען ביטחון ישראל.

למידע נוסף סרוק קוד QR זה

אלביט מערכות

NEXT IS NOW®

www.elbitsystems.com

4 **דבר יו"ר עמותת יד לשריון** ▪ אלוף (במיל') חיים ארז

4 **דבר הקשנ"ר** ▪ תא"ל יגאל סלוביק

6 **לשרת בצה"ל זו מתנה גדולה, לא כול אחד ראוי לה** ▪ ראיון עם אלוף גרשון הכהן

14 **ביקור תלמידי בית הספר לקציני ים באשדוד** ▪ נחמה בר־כוכבא

16 **"בנקודת הכובד" – ספר חדש** ▪ אלוף גרשון הכהן

20 **קוראים ומבקרים מגיבים**

22 **4968 סיפורי חיים שנגדעו – יום הזיכרון תשע"ב** ▪ אל"ם (במיל') שאול נגר

26 **בחטיבת הראל התחלף המח"ט הג'ינג'י** ▪ אל"ם (במיל') שאול נגר

30 **"הכול בגלל מסמר קטן" – הדרך לבית איכסא** ▪ אל"ם (במיל') מיכה מאור

34 **היום בו נותקו יהודה ושומרון ממלכת ירדן** ▪ אל"ם (במיל') מיכה מאור

38 **הזיכרון הקצר של מקבלי ההחלטות** ▪ סא"ל (במיל') ד"ר עפר דרורי

40 **חטיבת הנחתים האמפיבית המצרית במלחמת יום הכיפורים** ▪ תא"ל (במיל') ד"ר דני אשר

44 **חטיבת הזקן התייחדה עם זכר חלליה** ▪ טלי בן אלי

48 **חטיבת קרייתי התייחדה עם זכר חלליה** ▪ אל"ם (במיל') שאול נגר

50 **אלקטרואופטיקה צבאית בשדה הקרב העתידי** ▪ עוזי אוריון

56 **אלוף (במיל') שמואל גונן (גורודיש) ז"ל – האיש והאגדה** ▪ נחמה בר־כוכבא

60 **השתלמות קצינות החינוך של השריון** ▪ נחמה בר־כוכבא

62 **גרירת גשר הגלילים – מיתוס, טעויות והשמצות** ▪ סא"ל (במיל') עודד מגידו

67 **חדש באתר יד לשריון** ▪ אל"ם (במיל') שאול נגר

68 **האיש שהעיר והאיר את ההיסטוריה של השריון** ▪ אל"ם (במיל') שאול נגר

73 **אתרי שריון באינטרנט** ▪ דבורי בורגר

74 **עשרים שנות עשייה חינוכית לנוער ביד לשריון** ▪ סא"ל (במיל') דוד גלעם

76 **ילדי אשדוד ביד לשריון** ▪ נחמה בר־כוכבא

77 **מאתגרי הפיקוד ובניין הכוח במילואים – חטיבת השריון יפת"ח** ▪ אל"ם (במיל') שאול נגר

87 **יעקב גרנק – ספר וסיפור** ▪ אל"ם (במיל') שאול נגר

88 **ארז השמונה לזכרם של נופלי גדוד הסיור 134** ▪ דובה פרימרמן

92 **מרכז מידע לטרון** ▪ דבורי בורגר

94 **מהנעשה בעמותה** ▪ תא"ל (במיל') איציק רבין

דבר העורך

הימים שלקראת יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל ויום הזיכרון עצמו, מעלים אצל רבים מאיתנו זיכרונות נוגים וגעגועים לחברים שהיו ואינם. בני המשפחות השכולות, שהאובדן מלווה אותם כול ימות השנה בכול אשר ילכו, פוקדים את קבר יקיריהם ויש המשתתפים בטקסי הזיכרון. יחידות השריון בסדיר ובמילואים מקיימות טקסים ופועלות לשמר את זכר הנופלים ולטפח את המורשת. הבאנו מספר כתבות על אירועים וטקסים של יום הזיכרון.

שיחה עם **אלוף גרשון הכהן** היא תמיד חוויה ואתגר אינטלקטואלי. עד לא מזמן היה אלוף גרשון הכהן מפקד המכללות והוא ממשיך להיות מפקד גייס, ומכיר את צה"ל לְפָנִי ולפנים על כול רבדיו. דבריו נסמכים על ניסיון רב שנים ועל משנה פילוסופית סדורה, שיש בה תשובות מנומקות גם לקשות שבשאלות שהציבור בהן מפולג. הצבנו בפניו שורה של שאלות, חלקן מטרידות, ועל כולן הוא ענה בשטף וללא היסוס. הכתבה לפניכם.

הפעילות בנושאי חינוך בעמותת יד לשריון לא שוקטת על שמריה ומקיפה תלמידים, מורים ומנהלים הבאים לביקורים ויוצאים עם מטען רגשי חדש וערכי. גם חיילים, חיילות וקצינים אינם פטורים מכך ביד לשריון. על הכול מנצחת ביד בוטחת ומנוסה **הגב' נחמה בר־כוכבא** יו"ר ועדת החינוך בעמותה. עשייתה משתקפת במספר כתבות.

אלקטרואופטיקה היא אולי תחום טכנולוגי מורכב, אך כיום צבא בלי זה הוא כמו צבא בלי נשק או בלי מחשבים. אלקטרואופטיקה ממשיכה להעמיק את אחיזתה בכול צבא מתקדם. אל תהססו לקרוא כתבה בנושא.

סא"ל (במיל') עמיעד ברזנר ז"ל, הלך מאיתנו באפריל האחרון. עמיעד שרבים הכירוהו בכינוי 'חליל' חקר ותיעד את ההיסטוריה של השריון הישראלי מראשיתו ותיעד את מפקדי השריון. הבאנו כתבה לזכרו. פטור בלי היסטוריה לא ייתכן, וגם בגיליון זה מספר כתבות על מלחמות ששת הימים ויום הכיפורים.

עוד שלל מדורים כרגיל לעיונכם.

קריאה מהנה.

שלכם,

צילום: עפר עזדון

יום כשירות גדוד 52
מאי 2012

המערכת

- העורך הראשי: אל"ם (במיל') שאול נגר
- חברי המערכת: תא"ל (במיל') יצחק רבין
  תא"ל (במיל') איתן קינן
  נחמה בר־כוכבא (בריל)
  תא"ל (במיל') מנשה (מנש) גולדבלט
  אל"ם (במיל') בני מיכלסון
  אל"ם ארז לב־רן
  סא"ל אבי מרקס
  דבורי בורגר
  סא"ל (במיל') דוד כספי
  סא"ל (במיל') מיכאל מס
  רס"ן ערן פלג
- צלמי המערכת: אבנר גאגין, גבי יפה, נופר ניסים, סמל ברק מאיר
- המפיק וסגן העורך: יוסי פרנקל
- עיצוב וביצוע גרפי: סטודיו logo
- המען למכתבים: עמותת יד לשריון, ת"ד 745 לוד, 71106
- כתובת העמותה: עמותת יד לשריון, לטרון, ד"נ שמשון, 99762
  טל': 08–9255268, פקס: 08–9255186
  טלפון למלש"בים: 08–9784315, פקס': 08–9255185

דואר אלקטרוני: info@yadlashiryon.com • res@yadlashirion.com

אתר השריון החדש באינטרנט: www.yadlashiryon.com

דבר יו"ר העמותה

פרידה מחבר

לפני מספר שבועות הלך מאיתנו **סא"ל במיל' ד"ר עמיעד ברזנר** (**"חליל"**) שהיה אחד מראשוני ובוני חיל השריון. חליל שהיה מפקדי הראשון בחיל השריון בשנת 1959, היה בין מקימי אתר יד לשריון והיה חבר העמותה וההיסטוריון של יד לשריון בכל הנוגע למורשת ולהיסטוריה של חיל השריון עד יום מותו. חליל כתב ספרים על ההיסטוריה של חיל השריון, יזם חליל ומימש מיזם חיוני ותיעד בווידיאו מפקדי שריון רבים שלקחו חלק בכול מלחמות ישראל. במרכז המידע שמורים 160 עדויות אלה, המהווים נכס היסטורי רב חשיבות לצורכי לימוד ומחקר לכול העוסקים בהיסטוריה צבאית. ספרייה זו ותרומתו לשריון ולמורשתו ינציחו את זכרו.

מכון צבי מיתר ללימוד קרב היבשה

לאחר כחמש שנים של פעילות מאד מוצלחת של המכון, החליט **תא"ל במיל' גדעון אבידור** מנהלו לסיים את תפקידו. גדעון הקים את המכון והביא אותו להישגים ולהכרה בצה"ל ובצבאות זרים, כגוף מקצועי ואמין. קצינים בכירים מאוד גם מצבאות זרים השתתפו בכנסים השנתיים של המכון שהתקיימו בלטרון ללמוד האחד מניסיונו של השני. אנו מודים לגדעון על תרומתו למכון ומאחלים לו הצלחה. **תא"ל במיל' יום־טוב תמיר** המשמש יושב ראש ועדת התכנים של יד לשריון, התבקש לקחת על עצמו את ניהול המכון. מטרת המכון עם הקמתו הייתה להעמיד לרשות צה"ל בכלל וזרוע היבשה בפרט את הניסיון והלקחים של מפקדי צה"ל בעבר שלחמו בכל מלחמות ישראל, וללמוד מניסיונם של צבאות זרים באמצעות קיום כנסים בין לאומיים ומפגשים מקצועיים, בהשתתפות מפקדים בשרות הסדיר ומפקדים במילואים בנושאים שביקשו גורמי צה"ל. לפני מינויו של יום טוב, בדקנו עם מפקד זרוע היבשה, עם ראש אט"ל ועם גורמים נוספים בצה"ל האם המכון תורם לצה"ל והאם לדעתם המשך פעילותו חשוב לצה"ל, ותשובת כולם הייתה חיובית. בדצמבר יתקיים השנה אמור להתקיים כנס שנתי של זרוע היבשה בלטרון, בסיוע ובשילוב של המכון, ובמהלך השנה יתקיימו מספר מפגשים מקצועיים כהכנה לכנס השנתי.

מוזאון הלוחם היהודי במלחמת העולם השנייה

חלומם של לוחמים במלחמת העולם השנייה הנמצאים איתנו מתגשם, והמוזאון בתהליך בנייה. **תא"ל במיל' צביקה קן־תור** מנהל המוזאון, **ד"ר תמר קטקו** היא אוצרת המוזאון, **וחברת אורפן** היא המעצבת. צפוי שהמוזאון ייפתח ב־2014. מיזם זה חשוב מאוד למורשת של העם היהודי לתיאור חלקו במלחמה נגד הנאצים ובניצחון עליהם ועל שותפיהם. עוד יספר המוזאון על חלקם של אותם לוחמים לניצחון במלחמת העצמאות ובהקמת צה"ל. עלות ההקמה כ־40 מיליון ₪ ולסיים הקמתו חסרה לנו כמחצית הסכום ואנו פועלים לגייסו. מר **דוד עזריאלי** הגדיל לאחרונה את תרומתו לבניין המוזאון ל־2 מיליון דולר ואנו מודים לו על כך. בהמשך לפעילותינו החליט משרד החינוך להכניס לתכנית הכשרת המורים את סיפור חלקו של העם היהודי במלחמת העולם השנייה, ובהמשך גם לתכניות הלמודים בבתי הספר.

פעילות יד לשריון בלטרון

בחודשיים האחרונים הייתה פעילות רבה בלטרון, שכללה את צעדת לטרון, אירועי יום הזיכרון, יום העצמאות, ואירועים רבי משתתפים בנוסף לפעילויות הרגילות. על העובדים וההנהלה הוטל עומס כבד מאד אך הכול התבצע בצורה הטובה ביותר, והצוות הקטן של יד לשריון בראשותו של **תא"ל במיל' מנשה ענבר** ראוי לכל הערכה.

סא"ל במיל' דוד גלעם שהיה שנים רבות מנהל האתר סיים לבקשתו את תפקידו. דוד היה שותף לכל ההתפתחות ביד לשריון במהלך השנים ותרומתו הייתה חשובה מאוד, ואנו מודים לו מאד על כך. דוד ימשיך להיות חבר הנהלה ולתרום להמשך פיתוח האתר.

אלוף (במיל') חיים ארז, יו"ר עמותת "יד לשריון"

דבר קשנ"ר

רעיי השריונאים,

בעוד כחודש הנני מסיים את תפקידי כקצין השריון הראשי לאחר שנתיים וחצי בתפקיד וממשיך בשירותי בצה"ל. בזאת אני מסיים 26 שנות שירות בחיל השריון, שהחלו כאיש צוות טנק מגח 6מ' בגדוד 433, דרך פיקוד על פלוגת מגח 7 בגדוד 195, מפקד גדוד 52 של טנקי מגח 6ב' גל, מפקד חטיבת טנקי מרכבה סימן 4, היא חטיבה 401, ובשנתיים וחצי האחרונות קצין השריון הראשי. בכול השנים הללו ניצבו לפניי כעמוד האש לפני המחנה מורשתם וגבורתם של מפקדי השריון ולוחמיו במלחמת סיני, במלחמת ששת הימים, במלחמת ההתשה ובמלחמת יום הכיפורים, ועשיתי כול שביכולתי להמשיך מורשת זו – מורשת שדוגלת באהבת האדם והמולדת, ברעות, בגבורה ובהקרבה, במקצועיות ובשאיפה למצוינות.

בשריון פגשתי לוחמים! לוחמי עבר שעקבות המלחמה חרוטים בגופם והם עושים ככל שאפשר להפיץ ולהנחיל את מורשת חיל השריון; לוחמי ההווה אשר עושים יום וליל בשרב ובקור למען ביטחון המדינה ואזרחיה.

חיל השריון התקדם רבות ב־64 שנות קיומה של המדינה, וכיום הוא מצטייד בפאר הטכנולוגיה – מרכבה סימן 4. יש הטוענים כי מקומו של הטנק איתן בשדה המערכה, ויש האומרים, ואינני נמנה עליהם, כי "עתידו בעברו". **הטנק וחיל השריון הם אלה שיובילו את התמרון הקרקעי במלחמה הבאה והם אלו שיביאו להכרעה.** השריון ופעילות לוחמיו הם אשר יקבעו בסופו של יום את תוצאותיו של הקרב.

ב־26 שנות שירותי בחיל השריון נפגשתי רבות עם השכול בין אם באובדן חברים ופקודים ובין אם במפגשים עם משפחות הנופלים. משפחות אלה היו לי תמיד מקור עוצמה והַעֲצָמָה של צדקת הדרך בה בחרתי, השראה ומקור הנעה אל מול לוחמים צעירים.

לכל המשפחות השכולות של חיל השריון ברצוני להביע הערכה והוקרה, לומר תודה ולאחל כי לא תדעו עוד כל צער ומכאוב. לפצועי החַיִל, שהם יותר מכול נושאים את מאורעות הקרב בגופם ובנפשם, והם שהקרב שלהם אף פעם לא נגמר – להם אני מאחל החלמה מהירה, בריאות ונחת.

ברצוני להודות לכל מפקדי החטיבות, הגדודים והפלוגות ולכל לוחמי השריון אשר שירתו תחת פיקודי בשנתיים וחצי האחרונות, ולומר להם כי זכות גדולה נפלה בחלקי על שאֵלָה הם פקודיי וכי הם צריכים להיות גאים בעשייתם. ברצוני להודות לעמותת יד לשריון בלטרון, לאלוף (במיל') חיים ארז, לתא"ל (במיל') מנשה ענבר ולכל הצוות היקר מאתר ההנצחה, על עשייה יום יומית להנצחת חללי השריון, לשימור וטיפוח מורשת השריון, ולמען חיילי השריון בהווה, ולמשפחת השריון כולה ברעות שריונאים ובהצדעה.

להתראות,

יגאל סלוביק, תא"ל
קצין השריון הראשי

SUZUKI
בחירה חכמה

רוצו לחסוך!

סוזוקי אלטו – מעל 10,000₪ חיסכון בהוצאות הדלק

על פי בדיקת "אוטו" 2011*

שמעוני פינקלשטין ברקי DRAFTFCB

המשפחה החסכונית של סוזוקי

מכשירי תנועה
מכונית טובה מבית טוב

*9955

WWW.SUZUKI.CO.IL

* מתייחס לתקופה של 3 שנים, עפ"י מבחן מומחי מגזין "אוטו", על בסיס נסיעה של 20,000 ק"מ בשנה, עלות ליטר בנזין 7.95 ₪. התמונות להמחשה בלבד. ט.ל.ח.

דגם	נתוני צריכת דלק בליטרים ל-100 ק"מ*				דרגת זיהום אויר
אלטו ידני	עירוני	5.5	בינעירוני	3.8	דרגה 2
אלטו אוטו'	עירוני	6.7	בינעירוני	4.5	דרגה 2
ספלאש	עירוני	7.0	בינעירוני	5.0	דרגה 3
SWIFT	עירוני	6.8	בינעירוני	4.9	דרגה 3
SX4 OUTDOOR	עירוני	8.7	בינעירוני	5.6	דרגה 4
SX4 SEDAN	עירוני	8.8	בינעירוני	5.4	דרגה 4

דרגת זיהום אויר מרכב מנועי**

זיהום מירבי 15 14 13 12 11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1 זיהום מזערי

*נתוני היצרן, עפ"י בדיקת מעבדה. **תקן אלטו** 692/2008 & 715/2007, **ספלאש וסוויפט SX4 OUTDOOR** & 715/2007 692/2008F, **SX4** 80/1268/EEC & 2004/3/EC OR ECE101 R-00

**הדרגה מחושבת לפי תקנות אויר נקי (גילוי נתוני זיהום אויר מרכב מנועי בפרסומת), התשס"ט 2009

צבא העם. צילום חיילים
לאחר מלחמת ששת הימים.
באדיבות ארכיון צה"ל

לשרת בצה"ל זו מתנה גדולה, לא כולם ראוי לה

האם צה"ל עודנו צבא העם? כיצד להבטיח חלוקת נטל שוויונית בין אנשי המילואים? האם צה"ל יכול להתמודד עם המגזריות שמסתמנת בו? מה עתיד הטנק? על כול אלה ועוד השיב אלוף גרשון הכהן ללא היסוס, בנחרצות ובהיטות

אל"ם (במיל') שאול נגר

שיחה עם אלוף גרשון הכהן היא תמיד חוויה ואתגר אינטלקטואלי. עד לא מזמן היה אלוף גרשון הכהן מפקד המכללות **וממשיך להיות מפקד גייס**, והוא מכיר את צה"ל לִפְנֵי ולפנים על כול רבדיו. דבריו נסמכים על ניסיון רב שנים ועל משנה פילוסופית סדורה, שיש בה תשובות מנומקות גם לקשות שבשאלות שהציבור בהן מפולג. הצבנו בפניו שורה של שאלות, חלקן מטרידות, ועל כולן הוא ענה בשטף וללא היסוס.

צה"ל והעם

האם צה"ל עודנו צבא העם? אם אין כך המצב מדוע זה קרה? האם אפשר ורצוי להחזיר את הגלגל לאחור וכיצד?

קודם כל אני ממש לא נמצא במקום הזה של אנשים המוטרדים מהשאלה האם זה ממשיך להיות צבא העם בשעה שלא כולם מתגייסים. כמובן מסיבות רבות רצוי שככל הניתן כולם יתגייסו. ברור שעוד נכונו לנו תהיות רבות על הדרך שבה ניתן לממש שאיפה זו. אבל אותי מעניינת בהקשר זה, דווקא השאלה האחרת, מה עונים לאותם אזרחים שנענו לחובה, רבבות שהתגייסו וממשיכים לשרת, ממלאים את השורות במסירות רבה, ובכל זאת שואלים ורוטנים "למה רק אנחנו, ומה עם האחרים שלא באים?"

תשובתי פשוטה: ההצדקה לכך **שאני** משרת ממש לא עוברת דרך הסיפור שבסוף החובה חלה על כולם, ואם היא לא באמת מחייבת את כולם **בשוויון מלא** אז זכותי לשאול: "למה דווקא אני?". נקודת המבט שלי אומרת משהו לגמרי אחר: **לשרת זאת מתנה גדולה שלא כל אחד ראוי לה.**

כאן צריך להסביר, מדינה אינה רק ישות משפטית וכאשר ממלאים חובות כלפי המדינה זה לא נעשה רק מתוקף החוק. המדינה כאמצעי, לא באה לשרת רק את הצרכים הפרטיים של כל אזרח ואזרח, אלא גם את צורכי האומה על שאיפותיה ומטרותיה. כאשר האזרח משרת את מדינתו הוא מתמסר לא רק לחובת הציות לחוק, אלא גם לרעיון הכרוך בהזדהותו עם האומה וערכיה.

גם בסין הצבא הוא צבא העם, עם גיוס חובה. אם הם היו מגייסים את כולם בגיל 18, היה להם צבא שהם לא יכולים להכיל אותו בכלל, גם לא להאכיל אותו. בסין הנוהג הוא שאחד מעשרה מתגייסים, הצבא בוחר את מי הוא רוצה לגייס, וכשאדם צעיר מקבל זימון לצבא הוא גאה בזה שהוא נבחר. התשעה האחרים לא מתגייסים מפני שהצבא לא בחר בהם. לא השאלה 'כמה מתגייסים' קובעת אם זה עדיין צבא העם אלא השאלה – מכוח איזה מניעים מתגייסים. גם במשחקי כדורגל בין־לאומיים, כשעולות למגרש נבחרת ברזיל נגד נבחרת גרמניה, זה משחק שבו משתתפות כלל האומה הברזילאית מול כלל האומה הגרמנית. משחק כדורגל בין־לאומי זה אירוע לאומי, על המגרש משחקים רק נציגים אבל הם מייצגים את כלל האומה. ביחידה המיתולוגית ה־101 היו כארבעים איש, אבל כלל האומה אכן ראתה בהם את גיבוריה מיצגיה הנאמנים.

לא כל אדם מתאים למלאכת הצבא, ולא כל אדם ראוי לשרת. נקודת המוצא שלי נובעת מכך שאני ממש לא נמצא בתוך השקפת העולם הליברלית, אדם כמו פרופ' מרדכי קרמניצר למשל, שהיה אחראי לגיבוש תכניות הלימודים באזרחות, המליץ שִׁילָמְדו אזרחות על בסיס ערכי הדמוקרטיה הליברלית. אבל קיימות עוד אופציות, יש גם דמוקרטיה רפובליקנית. לענייינינו, ההבדל המהותי בין הגישות הוא בשאלת מיקומו של הפרט מול המדינה. **בתפיסת עולמי שאכן אינה ליברלית, הציבור קודם לפרט. בשעה שהציבור מבקש ממישהו לשרת בעבורו זו בקשה אשר מעצם ההיענות לה ממַשמַעַת את חייו כפרט.** בסיפור הליברלי, לעומת זאת בהעמדת ההיגיון והצידוק לחובות שמטילה מדינה על הפרט, מוצגת קונסטרוקציה **הסברית**, שמספרת כך: באתי לעולם אדם פרטי, כאינדיבידואל בעל אינטרסים פרטיים. על מנת למַרֵב (למקסם) את מימוש האינטרסים שלי אני מחפש בני ברית. פגשתי אותך ואותך,

לכול אחד מכם יש אינטרסים פרטיים, סיכמנו שנתארגן יחד לארגון מדינתי, על מנת שבמסגרת ההתאגדות נמקסם ביחד, את מימוש האינטרסים הפרטיים של כל אחד בנפרד. זה סיפור שמוביל לכך שאם אחד לא משלם את חובותיו לאיגוד אומרים לו רגע, אתה דופק לנו את **הרזון דטר** (raison d`etre) שלשמו התארגנו. הסיפור שלי הוא ממש הפוך. קודם כל ישנו ציבור ואומה ורק במסגרת זו מתהווה הפרט על תודעת צרכיו הפרטיים. זה כמו ביצה ותרנגולת, זה דיאלקטי. השאלה מה נוצר קודם ביצה או תרנגולת היא לא רק שאלה בביולוגיה, היא בסוף שאלה המבקשת נקודת החלטה של בחירה – איזה סיפור אני רוצה לספר. ואני בסיפור הזה מספר ש**קודם יש ציבור, ויש אומה ורק אחר כך פרטים. זה הסיפור של בן גוריון, זה הסיפור שבאמצעותו נבנתה מדינת ישראל,** והוא לא סיפור שפוגע בדמוקרטיה.

משה זילברשמיט (מוש) מפקדו האחרון של גוש עציון, בהספדו לשנים עשר חללי הקרב שהתחולל במשלטי הגוש בכ"ה בניסן תש"ח, הביע רעיון זה בביטוי מופלא: "מה אנו ומה חיינו – אפס וכלום! העיקר הוא המפעל בו אנו חיים... תשובתנו נחושה: נצח ירושלים.".

אנו שומעים שאין עודף בפוטנציאל גיוס, וצה"ל מתקשה לא פעם למלא את השורות.

בוודאי נכון שצה"ל ישמח לעוד אנשים שימלאו את השורות, **אבל צה"ל זקוק לממלאי שורות שיהיו ראויים,** בדיוק **כמו המצווה בתורה לקראת יציאה למלחמה. שוטרי העם פונים אל היוצאים למלחמה וקוראים:** "מִי־הָאִישׁ הַיָּרֵא וְרַךְ הַלֵּבָב, יֵלֵךְ וְיָשֹׁב לְבֵיתוֹ; וְלֹא יִמַּס אֶת־לְבַב אֶחָיו" [דברים, כ, פסוק ח].

האם בין כול אלה שכיום אינם מגויסים מסיבות שונות אין כאלה שמתאימים לגיוס?

זאת שאלה אחרת. יש שתי שאלות בלתי תלויות זו בזו. השאלה האחת היא האם אני ובָנַי, ובְנֵי בָּנַי ימשיכו להתגייס, גם אם לא כולם יתגייסו. ככל שאני יכול להשפיע – התשובה היא כן, קטגורית, זה לא תלוי בשאלה ואיפה האחרים. כמו שכשאני נותן צדקה אני לא שואל ואיפה אחרים, אני עושה את חובתי. האחרים יעשו כמוני – מה טוב. כמובן שאם יהיו יותר – יהיה יותר טוב. אבל קודם כל **אני פועל מכוח תודעת החובה שלי.** במובן זה **שיח החובות שבו אני ממַשמֵע את חיי דרך חובותיי, קודם לשיח זכויותיי.** ואני אכן חושב שאדם ממשמע את חייו דרך כמות חובות שמילא, ולא דרך כמות הזכויות שרכש. בסוף זה דיאלקטי, כי חובות וזכויות נמצאים בסוג של יחסי גומלין ביניהם; אבל על השאלה הראשונה האם זה שלא כולם מתגייסים ישפיע עליי או ישפיע על אלה שאני מחנך להתגייס – התשובה שלי היא קטגורית לא. אני אשפיע עליהם להתגייס מתוך הצבעה על המשמעות הנעלה הכרוכה במילוי חובה זו. לא דרך הסיפור של חובת החוק באמצעותו אבטיח לגייס גם את כל האחרים. ובשאלה האחרת האם אני רוצה שגם האחרים יתגייסו?– התשובה בודאי כן, ככל הניתן, וצריך לעשות את זה בכלים

אלוף גרשון הכהן
בעת הראיון

אלוף גרשון הכהן - כרטיס ביקור

- האלוף גרשון הכהן נולד בשנת 1955.
- בשנת 1973 התגייס לנח"ל, והשתתף במלחמת יום הכיפורים כחייל חי"ר.
- לאחר מלחמת יום הכיפורים עבר הסבה לשריון ושימש מפקד טנק בעת מלחמת ההתשה ברמת הגולן בקיץ 1973 ובחורף 1974, בחטיבה 188.
- בין השנים 1974־1982 שירת בתפקידי פיקוד שונים בחטיבה 7. בעת מלחמת שלום הגליל ב־1982 היה בלימודים ובמהלך המלחמה הקים גדוד מאולתר שנקרא כוח נומרט, במסגרת חטיבה 7 בחזית המזרחית.
- בין השנים 1983־1987 שימש כמפקד גדוד שריון במילואים בחטיבה 263.
- בין השנים 1987־1988 שימש כמפקד גדוד "רומח" בחטיבה 7.
- בין השנים 1988־1990 שימש כמפקד גדוד קורס קציני השריון.
- בין השנים 1990־1993 שימש כמפקד חטיבת מילואים "מרכבות הברזל".
- בין השנים 1991־1993 שימש כראש מחלקת תורה ולחימה במפקדת זרוע היבשה.
- בין השנים 1993־1995 שימש כמפקד חטיבה 7.
- בין השנים 1995־1997 שימש כסגן מפקד אוגדה 36.
- בין השנים 1997־2000 שימש כמפקד אוגדת מילואים בפיקוד צפון.
- בין השנים 2000־2003 שימש כראש חטיבת תורה והדרכה במטכ"ל.
- בין השנים 2003־2005 שימש כמפקד אוגדת 36.
- בחודש מארס 2006, הועלה לדרגת אלוף ומונה לתפקיד מפקד המכללות.
- בחודש דצמבר 2011 סיים תפקיד מפקד המכללות ונשאר בשרות סדיר כמפקד הגייס הצפוני.
- אלוף גרשון הכהן בעל תואר ראשון ושני בפילוסופיה וספרות השוואתית, מהאוניברסיטה העברית בירושלים.
- האלוף הכהן נשוי ואב לשלושה ילדים.

המתאימים, באמות המידה האפשריות. בתוך זה ראוי לגייס גם את ציבור החרדים. אבל זאת כבר שאלה פוליטית **וחברתית** איך מביאים אותם לידי גיוס.

לי אישית ברור כי במלוא המובנים של תודעת המצווה של אדם מאמין – חובתם להתגייס, מתוך ציווי הלכתי. אלא שגם סוגיה זו שנויה במחלוקת.

כאן יש לי עניין לדון בסוגיה העיקרית, שלא פעם מעלים גורמים מחוץ לצבא, ביניהם גם הפרופסורים, יגיל לוי וסטיואורט כהן, המצדדים במעבר לצבא מקצועי שכיר. הם ארגנו בסוגיה זו כנס באוניברסיטה הפתוחה, ונטען שם בין היתר כי **בסופו של יום צה"ל כבר מצוי במגמה כזו** וברור לאן המערכת הולכת, הרמטכ"ל של שנת 2030, טען פרופסור יגיל לוי, כבר ידבר אחרת, וכי הוא יגייס רק צבא שכיר מקצועי, כך עושים באירופה. המגמה המתהווה שעליה מצביעים הם, היא שכבר כיום לא כולם מתגייסים. תשובתי להם כנה ופשוטה: אכן לא כולם מתגייסים, אבל צריך לבחון מה זה אומר על אלה שכן מתגייסים, והם הרי מתגייסים בהתמסרות עמוקה לשירות בצבא העם. ובעניין זה האופן שבו אני חפץ להגן על המשך קיום צבא העם אכן כרוך בתפיסת עולמי שאינה ליברלית. **אני בהחלט מודע למקום בו אני נאבק על שימור הסיפור הציוני הקולקטיביסטי שהיה דומיננטי עד לפני כמה עשורים בעיצוב החברה הישראלית**. מעבר לזה, מבחינת הערכת המצב האסטרטגית שלי, מדינת ישראל שיתגייסו אליה רק אלה שיבחרו בקריירה צבאית במסגרת צבא שכיר – לא תהיה לה יכולת להעמיד יותר משתי חטיבות. גם לאנגליה אין יכולת כיום להעמיד יותר משתי חטיבות חי"ר. וכיום כל אירופה בנויה על צבא קואליציה, כמו ביום הולדת – אחד מביא עוגה, אחד מביא בוטנים, אחד מביא בירה, אין אחד שמביא בעצמו את הכול. אין היום מדינה באירופה שיכולה לצאת למבצע צבאי רחב־היקף ללא בנות ברית. זאת אומרת, אני לא מאמין שאני יכול להיות אירופה, ואינני רוצה להיות אירופה. **בעיניי אומה חמושה זה ערך, כדוגמת שוויץ, ולהיות חייל זה ערך**. אני באמת חושב שחלק מתהליך בנייה של נער לקראת היותו אדם בעל אחריות ואזרח נאמן, מתהווה לא רק מרגע היותו אדם **הממלא את חובת החוק ומשרת את המדינה בשרות כלשהו אלא מרגע היותו חייל**. יש הבדל גדול בין שרות המדינה בשירות לאומי חברתי, לבין שרות המדינה כחייל, **חייל עושה משהו שמבחינה ערכית הוא בעל ערך מיוחד, הטמון בעצם המוכנות של החייל לחרף נפשו למען המולדת**. כן, זה דיבור מיושן, נשמע פרימיטיבי למדי, אכן אני פרימיטיבי גאה.

צה"ל לעולם לא יוכל להעמיד את היקף המסה הנדרשת להגן על הזירות שלו, שיכולות להיות גם זירות שנדרשות לפעולה במקביל – אם הוא לא יוכל לגייס את מלוא ההיקף, כולל לגייס מסה של צבא מילואים. המענה לאיומים ביטחוניים רחבי היקף הוא מסה שבתוכה משולב צבא מילואים. התפרסם לאחרונה בהוצאת מערכות הספר של תא"ל (במיל') דב תמרי על צבא המילואים, זה הדוקטורט שלו [הספר **"האומה החמושה** – עלייתה ושקיעתה של תופעת המילואים"]. זה ספר מאוד חשוב. בתוך כך הוא **לימד אותי על דבריו** של ראש ממשלת אנגליה לשעבר, סר אלק דאגלס יום בדו"ח ביקורתי שכתב ב־1976 תחת הכותרת: "כוחות המילואים של בריטניה". באותן שנים כשהתחילו שם לקצץ בצבא, **זה היה נוח למדי לצבא,** כי בעצם אמרו לו: אתה הופך לצבא מצומצם יותר, אבל אתה יכול להתכנס לרף משאבים אחר, שבתוכו יש לך מספיק למי שנשאר. לאנשים שנשארו זה היה נוח, בעת ההיא שהייתה עדיין בעיצומה של המלחמה הקרה, הזהיר סר דאגלס יום: תבינו לאן אנחנו מתדרדרים. אם היקף הצבא הסדיר שיעמוד לרשותנו יקטן מלהכיל מלחמה קונבנציונלית בהיקף רחב, ונאבד את היכולת למלא אותו במהירות ביחידות הרזרבה, אלה הן יחידות המילואים – אנחנו למעשה גוזרים על עצמנו לעבור מידית מאירוע מלחמה קונוונציונלי שאין לנו לגביו היקף סד"כ מְסַפֵּק, אל אירוע גרעיני. זאת אומרת **תווך הביניים של ריכוז המסה הקונבנציונלית הוא קריטי, לדברי דאגלס יום, על מנת להימנע מאופציית מלחמה גרעינית**.

בחזרה לזירת צה"ל, **מה שמונע לפי שעה מלחמה – גם בממדיה הקונבנציונליים זה קיומה הידוע של מסה פעילה, העומדת הכן לרשות צה"ל, אשר בשעת מבחן יכולה להיקרא לדגל, והיא ברמת כשירות בסיסית** – שאפשר להעלות אותה תוך כדי מצב החרום. זו מסה של יחידות מאורגנות, של פיקוד מאורגן, שיכולים למלא את השורות בהיקף רחב כפי שנדרש למלחמה הקונבנציונלית.

האם אפשר ורצוי שיהיה מודל אחר של צבא למדינת ישראל?

חד משמעית לא, בלתי אפשרי. אנגליה יכולה, כי איזה איום עומד על אנגליה שהיא גם אי? תפיסת הביטחון הלאומי שם אכן הִבחינה במודע בין שלוש דרגות: המצב הראשון, הוא מלחמה בהיקף קטן, בו חייבת להישמר לבריטניה היכולת לפעולה עצמאית, באמצעות כוחותיה שלה. המצב השני, הוא מלחמה קונבנציונלית בהיקף רחב ובו בריטניה מודעת למגבלות צבאה הקטן ועל כן היא מיועדת להפעיל את כוחותיה בשותפות עם בעלי ברית. המצב השלישי הוא מלחמה גרעינית וגם בו האירוע כרוך בשותפות עם בעלי ברית.

מבחינה זאת אין הם יכולים להוות עבורנו מודל, ובוודאי לא גרמניה ולא דנמרק. לארצות הברית לעומתם, צבא ענק, השני בגודלו בעולם אחרי הסינים, וצבא **ארצות הברית** הוא אכן **צבא שכירים,** אלא שהם מגייסים אותו מתוך אומה של 300 מליון. **והיכן אנחנו?**

אני חוזר לסיפור של יגיל לוי וסטיואורט כהן. דיברתי עם סטיואורט כהן, אני שואל אותם מקצועית האם יהיה ביכולתה של מדינת ישראל לקיים **עצמאות** בהגנה על גבולותיה אל מול מכלול האיומים הקיים, אם היא לא תתאמץ לגייס **בגיוס חובה** את מלוא האיכות והכמות שיש בנוער ובחברה הישראלית? והתשובה המקצועית היא בוודאי שלא. אין זו רק שאלה של תקציב. האימפריה הרומית נפלה כשבתהליך הדרגתי היא עשתה **Outsourcing** [מיקור חוץ] של המלחמה אל שחקני רכש של צבא שכירים. הרומאים העדיפו להישאר בהנאותיה של העיר עם כל בתי המרחצאות ומה שרומא הציעה **והסוף ידוע.**

צבא המילואים

צבא המילואים – מה תרומתו לביטחון בעת מלחמה וכיצד יְשַמֵּר את כושרו? איך להבטיח חלוקה יותר שוויונית בנטל המילואים לעומת המצב כיום? ראינו במלחמת יום הכיפורים בשלב הבלימה שהסדיר יצא ממנה בעור שיניו.

היתרון הגדול הראשון זה בהעמדה של המסה הנדרשת, כי גם כמות היא איכות. צבא לא יכול להיות קטן וחכם כשבמלחמה רחבת היקף הוא נדרש להיקף רחב של כוחות, כולל גם לכוחות בדרג שני, שהם כוחות באיכות בינונית. בסופו של דבר בשביל להגן על מוצבים לא צריך צנחנים, גם אנשים מסוג שפעם נקרא חק"ש (חיל הקשישים) יכולים לעשות זאת ביעילות. במלחמת יום הכיפורים הייתי חייל **חי"ר – נח"ל** בשירות חובה. לקראת המשך המתקפה המצרית, עם העברת הדיוויזיות המשוריינות המצריות למזרח התעלה, צה"ל נערך למגננה. במסגרתה שולב גם הגדוד שלי, בין ה־10 ל־14 באוקטובר. כוחות חי"ר בהיקף רחב נדרשו להגנה על המוצבים, **והשטחים החיוניים בעורף מרחב הלחימה** בהם מוצבי שליטה כמו אום־חשיבה, ג'בל יעלק. המגננה ב־14 באוקטובר אכן הצליחה והעניקה לנו גם את הביטחון לעבור למתקפת הנגד־לצליחת התעלה. לפני שעברנו למערב התעלה הגדוד שלנו הוחלף על ידי גדוד "חיל קשישים" מהחטיבה ירושלמית שהמשיך להגן על עורף מרחב הלחימה. אם לצה"ל לא תהיה מסה גם לדרג השני, עורף מרחב הלחימה ישאר חשוף. אחד הדברים שמלחמה מחייבת, במיוחד בעת החדשה – זו היכולת לפרוס את מערכי האבטחה לכל עומק החזית, גם בעורף, כי האויב יודע לפעול גם בעומק. נגמר העניין של מלחמת קו – הם שם ואנחנו כאן. בקיצור: צה"ל זקוק גם לדרג ביניים שבאיכותו איננו כוחות מחץ, אבל יש לו מסה, וזה למלחמה. במצב כיום, עצם זה שאין מלחמה, נובע במידה רבה גם מכך שהכוחות האלה קיימים, כי צה"ל עדיין מעמיד כוחות אלה בכשירות הנדרשת. הדבר השני שבגללו צה"ל זקוק לאנשי המילואים, הוא שהם יוצרים נקודת ביקורת מתמדת לתוך המערכת של צה"ל, גם בהיבט הערכי וגם בהיבט של אִתגוּר החשיבה המבצעית. אנשי מילואים מכניסים כושר שיפוט וביקורת. בין היתר **אחת הבעיות שספגנו ב־18 שנות השהייה בדרום לבנון, זה שמשיקולים שונים, לא שיתפנו שם את כוחות המילואים. זה במידה רבה יצר סטגנציה ברעיונות הפעולה שלנו. איבדנו את הדינמיקה היוצרת המתהווה עם החיכוך באנשי מילואים**. דבר נוסף שאנשי המילואים עושים – הם מחברים אותנו אל היום

יום של החברה. מבחינה זאת הצבא באמת הופך להיות מחובר בנימי נפשו אל הוויות היומיום של סדר היום הציבורי, דרך אנשי המילואים שנכנסים ויוצאים בדלתות הצבא, ותורמים את תרומתם, מביאים את ביקורתם. הצבא לפעמים גם חושש מהביקורת וראוי להיות חשוף לביקורת. זה דבר מבַּתֵּחַ.

אתן לך רק דוגמה ליצירתיות מבצעית של אנשי מילואים. אחי שהוא קצין מילואים בחטיבת הצנחנים 55, סיפר לי על פעולה במבצע חומת מגן. הם היו צריכים לפעול במחנה הפליטים בטול־כרם והזדקקו לחוזי עילי שלא ניתן להם. חיילים סדירים היו אולי מבטלים את המשימה בהעדר תנאים לביצועה. מה עשו אנשי מילואים? מישהו שעובד בחברת החשמל, הביא מנוף ענק על משאית, כשבקצה המנוף אפשר להעמיד מערכת ראיית לילה ומצלמה ומכשור נוסף, ואפילו להעלות לשם תצפיתן, וכך היה להם חוזי־עילי מספיק גבוה מעל הסמטאות. את הפונקציה של ליווי ואיסוף מודיעיני לפעולת הכוח יצרו בעצמם. זה פתרון של אנשי מילואים. ולא פעם אנשי מילואים מכניסים רעיונות פשוטים וחדשים שיש בהם נחיצות.

נחזור ברשותך לטיעונים של פרופ׳ סטיוארט כהן ויגיל לוי שאמרו שבסופו של יום ברור לאן המערכת הזאת הולכת, בהתכוונם לצבא שכיר. התוכל לפרט עוד את תגובתך לטיעוניהם?

אני לא מקבל את הביטוי ׳בסופו של יום׳, כי אני נאבק על איך יראה המחר, והמחר הוא פתוח. זאת אומרת ביני לבינם יש מחלוקת על איך ייראה המחר. כשהם אומרים לי שמחר כבר ברור איך הוא נראה, אז אני עלול להתייאש ולרדת מהמאבק. אני אפילו טוען על הרעיון של פרעה המצווה **"כָּל־הַבֵּן הַיִּלּוֹד, הַיְאֹרָה תַּשְׁלִיכֻהוּ"**, שהוא לא באמת התכוון לזרוק את כל הילדים היהודים לַיְאוֹר, הוא רק ביקש ליצור איום הקובע מראש מה יקרה בסופו של יום, לילד שיוולד. האדם הרציונלי אמור להבין: מאחר שכבר נקבע מה יקרה לילד בסופו של יום – הוא אמור להימנע מלהוליד ילדים. המדרש הרחיב בעניין זה את הסיפור־ **"וַיֵּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית לֵוִי וַיִּקַּח אֶת בַּת לֵוִי"**. סיפרו במדרש: "לקחה מחדש אחר שילוחָהּ, ששילח אותה ממשפחתו כדי לא להביא ילדים, שגורלם הוא להיזרק ליאור. ובאה אליו בתו מרים ואמרה לו: "אבא, גְּזֵרתך קשה משל פרעה, שפרעה לא גזר אלא על הזכרים ואתה גזרת על הזכרים ועל הנקבות!" שהרי אולי תיוולד בת, ועליה לא נגזרה הגזרה, אבל אתה מנעת גם את הולדת הבת. זאת אומרת לקיבוע תודעתי של האופן בו נראה העתיד, ישנו כאן תפקיד משתק. באמצעותו מונעים מאבק או תזוזה מהפכנית. באמירה **שהסוף** כבר קבוע וידוע, בעצם אומרים לנו שהרכבת כבר יצאה מהתחנה. טענתי היא ש**בכל הקשור למאבק על עיצוב העתיד**, אין רכבות שייצאו מהתחנה. בכל רגע אפשר להשפיע, אפשר גם להוריד רכבת מהפסים. ולכן כאשר מתארים לנו את התהליכים המתרחשים ומספרים בנימה סמכותית איך הכול מתפתח לקראת כך וכך, לא פעם מטרת הדובר היא ליצור שכנוע שחבל על הזמן וכבר אין סיכוי למאבק, העתיד כבר סגור – אז בדיוק כמו שאומרים לאדם ׳שמע, אתה שמן ואתה לקראת התקף לב׳. האם זה ודאי שיקרה לו התקף לב? הוא יכול לקחת את עצמו ולשנות זאת. או יונה הנביא שמגיע אל נינווה ואומר: **עוֹד אַרְבָּעִים יוֹם, וְנִינְוֵה נֶהְפָּכָת**, אז אנשי נינווה תופסים את עצמם בידיים, והנבואה לא מתממשת, ויש שאומרים שהיא ממש התממשה. שהרי לחזור בתשובה זה גם סוג של מהפך שהתחולל בנינווה, זאת אומרת נינווה אכן נֶהְפָּכָת, מה שלא יהיה לתצורה של ההתרחשות אין כיוון דטרמיניסטי. לכן כשסיוטארט כהן ויגיל לוי באים ואומרים לנו לאן **בסופו של יום** זה הולך, והם מגייסים את האוטוריטה המדעית כדי לשכנע את כולנו שהם כבר יודעים לאן זה הולך – **אז אני עונה להם** זה לא פיזיקה, כאן מדובר בהתהוויות חברתיות שהן כאוטיות ביסודן. אני אומר כך בהתבוננות פילוסופית שמותר לי לומר זאת. זו אמירה שאני יודע להגן עליה.

תופעת המגזריות בצה"ל

באחרונה בולטת יותר תופעה של מגזרים בצה"ל דתיים/חרדים בהקשר של שירת נשים, נשים באימונים או ביחידות מעורבות כמו קרקל, ההשפעה של רבנים על חיילים ומפקדים. מגזריות זו אינה מוסיפה בריאות לצה"ל. איך זה צפוי להשפיע בעת לחימה, ואיך אפשר לבטל או להקטין את התופעות האלה, והאם רק צה"ל יכול או צריך להיאבק בזה, או שצריך כלים ממלכתיים חוץ־צה"ליים?

ראשית על צה"ל להיאבק בזה בעצמו, **וזה כך גם מכיוון** שכלים ממלכתיים אינם יכולים לאסור העלאת רעיונות **חדשים** כאלה ואחרים. צה"ל צריך לקבוע את האופן שבו הוא מתארגן ואת סדר היום שלו. קודם כול ברור ש**הצבא ממשיך להיות כור היתוך וממשיך להיות נקודת המפגש הבלעדית, אולי, בין כל חלקי העם,** ובמפגש הזה מתרחשים ומתהווים דברים חיובים מאוד. זה כוח החיים ביחד, שמעצב את מה שקורה ביומיום של צה"ל. אני סבור שבתוך היחידות לא ממש חשים בסוג של שסעים, היחידות מתנהלות מאה אחוז ובין הלוחמים אין בעיה. זכור לי הסיפור של חייל גולני דֶיוויד סולומונוב ז"ל שנהרג ביום הכיפורים תשס"ד (אוקטובר 2003). הייתי אז מפקד אוגדה 36, ובתפילת הנעילה של יום הכיפורים קיבלתי הודעה שנהרג חייל בגבול לבנון על יד מטולה. חיילים היו צריכים לצאת למארב וחייל דתי שהיה צריך לצאת למארב ביקש מחליף כי רצה להשתתף בתפילת נעילה. דֶיוויד הסכים להחליף אותו, ובמארב נפגע בראשו מכדור צלף לבנוני ונהרג.

טנק מרכבה סימן 4

חיילי שריון בטקס השבעה ביד לשריון בלטרון

זה ביטוי לדברים שמתרחשים יומיום. מעניין למי שייכת תפילת הנעילה של אותו בחור? חיילים בתוך היחידה יודעים לסדר הרבה דברים בצורה שאין טובה ממנה, וגם יש ביניהם רֵעות, ואני לא חושב שיש בעיות. יש לי הסבר לָמָּה הדברים האלה פורצים גם בצה"ל, ובין היתר אני בא שוב בטענות לסיפור של המגמה הליברלית. בהקשר לזה יש לציין כי שני פילוסופים חשובים מאוד, אבישי מרגלית ופרופסור משה הלברטל, כתבו מאמר על הרב־תרבותיות ועל הסיכון הקיים גם בדמוקרטיה לדיכוי של קבוצות מיעוט על ידי הרוב. ברגע שליברליזם קבע שלקבוצות מיעוט יש זכויות שהרוב צריך לכבד, וכשהסיפור העיקרי בתוך החברה הישראלית הוא זכויותיו של האחר שלא להיות נתון, למרמס תחת המכבש של הזרם המרכזי, אז בתוך **כך באים** גם החרדים ואחרים **וטוענים** "ואיפה אנחנו?" זאת אומרת גם אנחנו סוג של מיעוט ובואו תכבדו את זכויותינו. ולכן צריך להזכיר ולהדגיש: **גם אם החברה היא לגמרי ליברלית, עדיין הצבא על כול יחידותיו בוודאי ובוודאי איננו מקום למימוש מלא של ערכים ליברליים**. כול דמוקרט יכיר בכך שהצבא הוא מקום שהאזרח נכנס לתוכו מתוך חברה שיש בה זכויות אזרח, אל סביבה שיש בה שלטון **מהסוג** הטוטליטרי. **היכולת של מפקד לומר 'קדימה הסתער', לא נתונה להצבעה, והסמכות של מפקד לומר 'קדימה הסתער' תלויה בין היתר בסמכות שלו שנבדקת יום יום, להגיד לחייל לסגור כפתור**. אם אינני יכול לומר לחייל איך להתלבש – איך אאמין שהוא יודע לקום ולעשות את המעשה הכרוך בסכנת חיים, בחירוף הנפש הנדרש בשעת קרב? בין היתר אני בונה לעצמי כמפקד את **נקודות החיכוך** שבהן אני מממש את סמכותי ביומיום לקבוע את סדר היום. בעניין הזה אני חושב שלצבא יש יכולת להעמיד סדר יום לתוך צה"ל, שבאופן עקרוני יכול לומר 'אני סביבה שסגורה להשפעות מבחוץ ויש לנו את הצידוק הפונקציונלי להיות סגור להשפעות האלה'. הצידוק הפונקציונלי הוא הלכידות של היחידה לקרב או בשעת קרב, בתפקוד שלה, בשעות הרות גורל.

ובעניין שירת נשים, אני חושב שהדברים הכי חשובים נאמרו על ידי הרב רפי פרץ (הרב הראשי לצה"ל) בראיון **למקור ראשון** בשבת. הוא התראיין ואמר שמבחינה הלכתית צריך לקחת בחשבון גם את לכידות היחידה כגורם משפיע בהערכה הכוללת של השיקול ההלכתי הצרוף. בין היתר לזה הייתי קורא "אֱמֶת, מֵאַרְץ תִּצְמָח" (תהלים פה פסוק י"ב), זאת אומרת יש הבדל בין הלכה תיאורטית, מה שנקרא אמת של מלאכים, של מה שכתוב בספר, ובין הלכה מעשית של מה שקורה כאן ועכשיו בהקשר שבו נתון **השיקול המעשי**, ולצבא יש את ההקשר שלו. מבחינה זאת אני חושב שהצבא יודע היטב לנהל את העניין הזה. אתן דוגמה: דווקא לאנשים שיודעים מהי הלכה – יותר קל. מספרים על אירוע שהיה בחטיבת הצנחנים, דרור ויינברג ז"ל היה אז מג"ד 212 וישראל זיו היה מח"ט 35. היה תרגיל חטיבתי, המח"ט הרים טלפון לדרור ואומר לו 'תשמע, יש לי פה בעיה, יש חיילי הסדר, באמצע תרגיל חטיבתי אומרים שהם צריכים זמן לתפילת שחרית, במהלך תרגיל המתמשך מלילה לבוקר'. דרור אמר לו 'אם יש להם בעיה עם זה, תגיד להם שתשים את כולם בבית סוהר'. למה דרור יכול להגיד את זה? כי איש לא יגיד עליו שיש לו איזושהי הסתייגות מעולם ההלכה או מעולם קיום המצוות. הוא אומר את זה מכיוון שברור לו שלא יכול להיות שאדם שטס לחו"ל והמטוס שלו מיועד להמריא בארבע בבוקר מבן גוריון, יצפה שהמטוס **ימתין** כי הוא צריך קודם להתפלל. אז אם לעניינים כאלה גם הצדיק ביותר, יודע להסדיר את סדר היום שלו ביחס לתנאים הקיימים, בוודאי זה אפשרי בדבר חשוב כמו תרגיל צבאי. אז מהבחינה הזאת, לצבא יש יכולת מאוד פשוטה להסדיר את הדברים האלה. אני

חושב שמאז ומתמיד הוא ידע להתנהל עם זה, וגם הסיפור של עכשיו זה סיפור שהצבא בסך הכול בכיוון של להעמיד את הדברים על מקומם.

השאלה אם כל המפקדים רואים את עצמם נאחזים בכוח שהצבא נותן להם, לא כצבא אלא כסמכות מוסרית, מתוקף זה שהם מנהיגים אנשים לקרב, כדי לממש את זה גם ביחידות שלהם?

אני חושב שבסך הכול זה די ברור. ככה אני רואה את היומיום, ואני מכיר היטב את היחידות של הצבא. אני מסתכל וחושב שהעניין ברור, ואם יש בעיות במקום זה או אחר, צריך לטפל בזה כבעיות של נקודת קצה, על פי חוכמתם של המפקדים, כמו בעוד הרבה בעיות.

אלה שאלות מסובכות מאוד. כל חייל צריך להאמין במפקדו כי כשהוא כופה עליו דבר מה, הוא כופה באמת ובתמים מתוך הבנה של החובה הצבאית העליונה לבנות יחידה שמתפקדת בשעת מבחן, ושהוא החייל אינו כלי **הנתון לדיכוי חסר צידוק** בידי **בעל שררה.**

השריון בלחימה המשולבת

הלחימה ביבשה כיום ובעתיד היא כבר רב־חילית ורב־זרועית ונדרשת יותר הבנה של המפקדים בדרג השדה. מרמת מ"פ וצפונה, זו לחימה משולבת. האם צה"ל נערך לזה כראוי והאם השריון נערך לכך כראוי ללחימה?

הלחימה הייתה תמיד משולבת בהרבה דברים. נסתכל על הרומאים כשהם תכננו מצור – צריך מכונות מצור, צריך שולפי חרב, צריך רַמָּחים, וצריך פרשים. דרך אגב לרומאים לא היו באמת הרבה פרשים והם היו מפעילים פרשים שכירים, שאותם גייסו משבטים, אבל בסוף זה תמיד חִייב סוג של תמהיל עם איזון. אפילו דוד, בקינת דוד על שאול ויונתן, מתחיל את הדברים באמירה "לְלַמֵּד בְּנֵי־יְהוּדָה קָשֶׁת" (שמואל ב פרק א' פסוק י"ח). כפי שאני מפרש זאת, הם כנראה היו מצוידים בעיקר עם חרבות ודוד הבין שצריך גם לפתח את הקַשָּׁתוּת. גם טרויה לא נופלת עד שמביאים את פִילוֹקְטֶטֶס (גדול קַשָּׁתֵי יוון, במיתולוגיה היוונית) עם קשת הפלאים שלו, זה אחד מהתנאים. זאת אומרת ביסודה אֱמנות המלחמה בנויה תמיד על איזונים של מספר יכולות. האם צה"ל נמצא בזה? במבנה שלו הוא מצוי בזה. באוגדות הוא נמצא במקום הזה. אפילו המושג אוגדה משוריינת, לדוגמה אוגדה 36, יש לה בהקשרים רבים יותר חטיבות חי"ר מחטיבות טנקים, והציוות המתאים לקרב הוא סוג של ציוות שנבנה אד־הוק, בתור כוח משימה, שנבנה בהתאם לאיכות כוחות המתאימים לאותה זירה ולאותה בעיית קרב. אבל אם אנחנו נמצאים באופטימום של המיצוי – זאת שאלה שאין עליה תשובה חד־משמעית. לא קל גם להתאמן על זה כדי להגיע לשילוב המתאים. בין היתר אחת האופציות שהיו, והאלוף יפתח רון־טל כמפקד זרוע היבשה הלך לשם וקרא לזה "עטרת" – חטיבה משולבת. הוא רצה לבנות חטיבה שתהיה בנויה גם בכוח הסדיר וגם במילואים על שילוב אורגני בתוך המבנה החטיבתי. החטיבות שלנו במבנה הסדור, כשהן לא ערוכות לקרב בציוות, אלא ערוכות בימ"ח – הן חד־חֵילִיות. יש לך שריון ובתוכו יש גם גדוד הנדסה, אבל אין לך גדוד חי"ר בחטיבת הטנקים, אין לך גדוד טנקים בחטיבת החי"ר. אני חושב שצה"ל עשה נכון שלא שילב רב־חילִיות אורגנית בעץ המבנה האורגני, כי מה שחשוב הוא לא איך אתה עומד בימ"ח ולא איזה צבע כומתה יש לך, אלא איך אתה מתאמן ואיך אתה חושב. המציאות כיום שחניכי פו"ם נמצאים ביחד, זה שבתקופתי בתור מפקד מכללות, נכנסו **לפו"ם משולב** שבו לומדים בכיתה אחת המג"דים, לעתיד: חי"ר, שריון, חת"ם, גם טייסים, גם ימאים – זה דבר שלא היה קל לכפות אותו והוא התפתח בהדרגה. הלימודים יחד מאפשרים להם הכרות בסיסית יחד, הם חושבים יחד במשך שנה. זה הבסיס ליכולת הפעולה המשותפת שלהם. כדי להראות את השורה התחתונה של זה, קח למשל את ליאור הוכמן מג"ד 82 ב"חומת מגן". הוא פעל בשכם עם צ'יקו (משה תמיר מפקד גולני). בסוף הלחימה צ'יקו אמר לו: 'אתה אחד משלנו, אפשר לתת לך תג של גולני'. אחרי זה גדוד 82 בפיקוד ארז לב־רן השתתף בהרבה פעולות בעזה, ואז בחטיבת גבעתי אמרו שפעל איתם גדוד 82 נהדר, גדוד 82 אחד משלנו, אפשר לתת לו תג גבעתי. הסיפור פשוט – ההכרות האינטימית מהלימודים המשותפים בפו"ם מאפשרת להם ניידות ובניית

כריכת הספר "האומה החמושה" של דב תמרי

ציוותי כוח מאוד דינמיים וזה לב העניין.

עוד יש לציין כי כל גדוד טנקים שעושה את עבודתו נאמנה יכול להשתלב בכול חטיבת חי"ר, וכול גדוד חי"ר יכול להשתלב ביחידת טנקים, ואנחנו מאוד מאוד ורסטיליים. אני חושב שהדבר הזה נותן לצה"ל גמישות גדולה מאוד בציוותי הכוח.

האם עבר זמנו של הטנק

יש טוענים, בין אם בצה"ל או מחוץ לצה"ל, כי עבר זמנו של הטנק. בין הנימוקים מביאים את כושר הפגיעה בטנקים והכושר להשמיד טנקים בנשק נ"ט, באש־מנגד מטווחים ארוכים. כנגד זה מעלים אלה שתומכים בקיום גרעין טנקים חזק, כי רק עם טנקים אפשר לקיים את התמרון והניידות בשילוב האש, כדרך בלבדית או חסרת תחליף להכריע בלחימה יבשה. מה העמדה שלך בעניין?

קודם כל אני מציע לקרוא **מאמר שכתב אמיר אשל ב"מערכות"**, בעת שהיה חניך במב"ל, שעליו קיבל את פרס הרמטכ"ל בתחרות לכתיבה צבאית (אל"ם אמיר אשל שריונר, וכיום קצין אג"ם של פיקוד העורף). הייתי השופט והמלצתי עליו למקום ראשון ואני שמח שקיבל. גם אם לא מקבלים את העמדה שלו באופן מלא, הוא מעלה את הבירור העמוק של השאלה מה יכול הטנק לעשות. כי אחת החלופות, שצה"ל במידה רבה מממש באופן דומיננטי, היא לקחת את האיום על הטנקים באופן כזה שגורם לנו להתנות את רוב הפעולות במהלכים של **יחידות** חי"ר. אבל החי"ר הוא גם איטי, הוא אינו חודר לעומק, במהירות **הנדרשת,** הוא לא יכול לנצל הצלחה במהירות, והוא גם חשוף לארטילריה. בדיוק בגלל זה צה"ל מפתח את הנמ"ר, ויש על זה אחדות דעים במטה הכללי שהכלי הזה נחוץ. גם האמריקאים במידה רבה מבינים באפיון שלהם, שהם זקוקים לכלי מלחמה מהסוג הזה, שמביא לוחמים לשדה הקרב כשהם מוגנים עם פלדה מתאימה כמו שהנמ"ר נותן. חשוב לציין כי עבורנו הטנק היה במשך עשרות שנים סוג של מיצוי אופטימלי של עם קטן שנמצא מול איומים רבים. ארבעה אנשים מהווים צוות טנק מוכן למלחמה. 400 איש בשריון זה היקף של חטיבה, ואילו 400 איש זה אפילו לא גדוד חי"ר. כך שזה מיצוי נפלא של יכולת של אנשים, שגם מממשת את הכשירות של הצעירים בני 18–19 שלנו, להסתגל מהר לכלֵי לחימה עתירי טכנולוגיה. בסוריה ובמצרים במיוחד בשנות ה־50 וה־60 חיפשו בנרות בוגרי תיכון לאיוש הטנקים. אצלנו כל אחד יכול להיכנס לטנק, ובאימון קצר יחסית משתלט עליו. דבר נוסף שהטנק נותן, וראיתי זאת גם כמפקד חטיבת מילואים – טנקיסטים בני ארבעים מגיעים לתוצאות לא פחותות מאשר טנקיסטים בני עשרים, ואפילו טובות יותר. זאת אומרת הטנק, בגלל המיכון שלו, מביא לידי ביטוי את כוח המחץ, שבנוי גם על אנשי מילואים, שהם כבר בנקאים ומורים וכל מיני מקצועות אחרים. בתוך מערכת הנשק הזאת

"צה"ל הוא צבא העם וצבא הקודש" הרב הראשי לצה"ל תת־אלוף רפי פרץ הוסיף כי השירות בצה"ל הוא בגדר "פיקוח נפש"
אבי שמידט (מאתר רשות השידור, 24 בפברואר 2012)

הרב הראשי לצה"ל, תת־אלוף רפי פרץ, אומר על סוגיית חוק טל כי צה"ל הוא צבא העם וצבא הקודש, וכי השירות בצה"ל הוא בגדר "פיקוח נפש". עם זה, הוא סבור כי יש לפעול יחד בסוגיית שילובם של צעירים חרדים בשירות הצבאי, ולעשות את הדברים נכון, כלשונו. הרב הצבאי הראשי אמר את הדברים בביקור בישיבה באפרת.

הם ממצים את עצמם הכי טוב שאפשר. האלוף ישראל טל (טליק) ז"ל אמר לי שטנק הוא מערכת נשק שדומה לאדם. באיזה מובן? אדם רזה ונמוך יכול גם לנצח אדם גדול וחזק אם הוא בא אליו מאחור או מפעיל תחבולה. הלחימה של חטיבה 9 בפיקוד מוטקה בן פורת במלחמת יום הכיפורים, עם טנקי שרמן באזור חושניה, מול חטיבת טי־62 סורית היא דוגמה לכך. אני לא מפחד מהנ"ט, כי אם מפעילים מסה של טנקים אז נכון שחלק מהם עשוי לא להגיע ליעד. אבל הטנק בנוי לפעול במסה, הרוב יגיעו. ואם מסתכלים גם על שרידות כוחות, מול כוח האש שנמצא היום בכל החזיתות, מתבקשת שהייה בכלים משוריינים וממוגנים היטב. מעטים בינינו המשרתים היום עמדו ממש תחת הפגזה קשה. במלחמת ההתשה ברמת הגולן (בהמשך למלחמת יום הכיפורים) הייתי בפלוגה ב' בגדוד 53, וחטפנו ביום קרב מטח רקטות של קטיושות, אם לא היינו בתוך הטנקים זה היה נגמר בקטל נורא. ברוך השם לא היה לנו שום נפגע, אף כי החיצוניות של הטנקים נפגעה, וכל מה שהיה מותקן בחוץ לא שרד. אני זוכר שנכנסתי לתוך הטנק לא סגרתי אפילו כיפת מפקד, הטנק התמלא אבק, אך לא קרה לנו כלום. צה"ל מזמן לא עמד בלחימה בעוצמה גבוהה מול מיצוי אש מסיבי כמו שיש לצבאות שיכולים לרכז אש באופן צבאי ממוקד. ודי לראות מה קרה עם רקטה אחת שנופלת על גדוד צנחנים על יד תל חי, במלחמת לבנון השנייה.

תמהיל הכוח משתנה וצריך בוודאי יכולות חדשות מכל הסוגים ויש אותן לצה"ל, אבל הטנק הוא כלי בסיסי והוא סוג של ברירת מחדל, הוא גם סוג של מוצב – הוא מוצב נייד. במָקום שאתה מעמיד אותו יש לך מוצב עם כוח אש, עם כושר תצפית הרבה מעבר למחלקת חי"ר, תצפית יום, תצפית לילה, מענה קשר.

האם הטנק בעתיד צריך להיות שונה עקרונית מהקיים? ואם כן מהם המאפיינים העיקריים שלו?

בתחום פיתוח הטנקים מה שריתק אותי היא היכולת של הרוסים לייצר במהלך מלחמת העולם השנייה ארבעים אלף טנקי טי־34, שזה היה טנק שהקנה להם עליונות, שהגרמנים גם בניסיון שלהם לחקות אותו עם הפנתר לא הגיעו אליו. והרוסים לא התפתו כל הזמן לשפר ולשכלל. והטנק טי־34 עוד היה פעיל גם במלחמת יום הכיפורים! מבחינה זאת טנק צריך להיות טנק מערכה בינוני ללא המיצוי המלא של כל היכולות הטכנולוגיות האפשריות. הנה דוגמה הכי פשוטה מעולם אחר. כשאני הולך לתריאתלון אני בא עם אופניים של 500 שקלים. אופניים של 10,000 שקל בשבילי זה בזבוז, מסיבה מאוד פשוטה – אילו הייתי עומד לזכות בין עשרת המתחרים הראשונים אז ההבדל באיכות של אופניים בין 500 ל־10,000 שקלים הוא משמעותי. אם השקעתי באופניים של 10,000 שקל כדי לקדם אותי ממקום 200 למקום 150 מה זה משנה? ומבחינה זאת **ההפעלה של מערכות נשק צריכה להיות במסה**, ומבחינה זאת צריך להגיע לאיזושהי בינוניות מחושבת היטב, שלא מתפתחת לתפוקה שולית הולכת ופוחתת, כי בסוף מסתכלים גם על עלויות, עלויות באימון, עלויות אחזקה.

אמל"ח בלתי מאויש

צה"ל מפעיל אמצעים לא מאוישים לצורכי יבשה, יש לדוגמה מזל"ט מודיעין "רוכב שמיים" ויש דחפור בלתי מאויש. האם לטווח ארוך חיוני שיהיו לכוחות היבשה כלי לחימה רציניים לא מאוישים, ואם כן מה המחשבות לעתיד, מה הנימוקים בעד ונגד?

דן זיו שהוא גם חבר קרוב, הוא גיבור ישראל מקרב המתלה במלחמת סיני, 1956. מה שדן זיו עשה בקרב המתלה ועשה גם **יהודה קן־דרור** שנהרג, זה לנסוע הלוך חזור כדי למשוך מקורות ירי, ולאפשר איכון של היערכות האויב. את זה אפשר לעשות כיום עם אמל"ח לא מאויש. העובדה שדן זיו נשאר בחיים – היא נס. בשדה הקרב כיום, במיוחד כשהאויב בחלקו מצוי בהסוואה ובהיעלמות כמו נ"ט במרחקים – בוודאי שכדאי לעשות את הגישוש הראשוני באמצעים לא מאוישים.

האם צריכה להיות להם עוצמה כמו לטנק? טוענים שבחיל האוויר האמריקאי בעתיד יתבססו רק על מטוסים לא מאוישים. יישבו בקרונות ממוזגים אי שם בוושינגטון, ויפעילו מטוסים בלתי מאוישים. נדמה שבלחימה ביבשה קשה להגיע להכרעה ולהגיע לכל הנקיקים עם מישהו שאינו רואה מקרוב את השטח.

קשה מאוד לנהג כלי כשאתה לא רואה את השטח מקרוב. יש דברים מרחוק שאתה לא תראה. גם אם אפשר לנהוג כלי בסיבובים, בעיקולים של כביש – אינני בטוח שאפשר לעשות זאת במסגרת לוחמת של מספר כלים. אלה שאלות טכנולוגיות, ואין לי תשובה. כשאנחנו מסתכלים באופן כללי על הפוטנציאל שאמל"ח בלתי מאויש מאפשר, אז בהחלט זה מפתה לחשוב על זה.

ביקור תלמידי בית הספר לקציני ים אשדוד

*נחמה בר־כוכבא־בריל**

בית הספר לקציני ים **אורט ימי אשדוד** קיים יום פעילות לימודי־חינוכי באתר יד לשריון, המציין את סיכום המחצית הראשונה של שנת הלימודים. האירוע התקיים ביום כ"א בשבט תשע"ב, 14 בפברואר 2012. השתתפו ביום הפעילות הייחודי **מר פיטר טרודסקי** מנהל הכפר; ה**גב' יהודית לוי** מנהלת בית הספר; הצוות החינוכי וכל תלמידי המוסד – 330 מבקרים. הסיור החל בטקס ליד כותל השמות. התלמיד **גיא חמו** קרא "יזכור", התלמיד **רון טל־אל** קרא את השיר "מגש הכסף", הגב' יהודית לוי והתלמיד **דניאל קרושאן**, נציג התלמידים, הניחו זר למרגלות כותל השמות.

פעילות תלמידי כתות ט־י התמקדה בנושא גיבוש חברתי. הם סיירו באתר, צפו במיצג של חיל השריון באולם המרכבה, ולמדו את מורשת הגבורה ואומץ הלב של לוחמי השריון לדורותיהם. בנוסף קיימו פעילויות חינוכיות לימודיות בשל"ח. פעילות תלמידי כתות י"א־י"ב בנושא מוטיבציה ומוכנות לצה"ל התמקדה בסיור באתר ולמידה על מורשת הגבורה ואומץ הלב של לוחמי חיל השריון. לאחר מכן שמעו הרצאה מרשימה ומרתקת מ**תא"ל (במיל') יוסי אלדר** שהיה מג"ד בחטיבה 7 במלחמת יום הכיפורים. תא"ל (במיל') יוסי אלדר לחם בקרב הבלימה באזור הר חרמונית, נפצע, פונה, וחזר לפקד על חייליו, נפצע שנית ופונה וחזר שנית לשדה הקרב. הוא בעל עיטור המופת על אומץ לב, דבקות בלחימה והתנהגות ששמשה דוגמה ללוחמים. בסיום ההרצאה התקיים דיון תוך שאלות ותשובות.

בהמשך הופיעו בפני התלמידים להקת פיקוד המרכז, להקת חיל הים וחבורת הזמר של בית הספר. במעמד מיוחד זה הוענקו תעודות הצטיינות לתלמידים המצטיינים בלימודים ובחברה, ולכלל התלמידים חולקו תעודות סיום מחצית שנת הלימודים. יום פעילות זה היה אירוע מלמד, מלכד, המחזק את הקשר של התלמידים עם מורשת עם ישראל, מורשת הגבורה והמסירות של הלוחמים ומטפח את המוכנות והמוטיבציה לשרת בצה"ל.

במכתב התודה, ששלח **מר יגאל צבי**, רכז חינוך חברתי של בית הספר, בשם המנהלים, המורים והתלמידים, ל**תא"ל (במיל') מנשה ענבר**, מנכ"ל עמותת יד לשריון, ובו סיכם את הביקור, כתב בין יתר הנושאים:

"תלמידי בית הספר התרשמו מקבלת הפנים והאירוח, שהיו מרגשים ואִפשרו את קיומו המוצלח של המפגש בין התלמידים לבין הנעשה באתר ההנצחה של חיל השריון. הם התרשמו ממורשת השריון המפוארת, מההישגים הטכנולוגיים של החיל ומההוויה הציונית המייחדת את האתרים הלאומיים של מדינת ישראל. בנוסף הם נחשפו לעובדה המיוחדת שאתר יד לשריון בלטרון מנציח יום יום ושעה שעה, את זכרם של אלפי חללי חיל השריון. מנשה ענבר היקר, לך אנו מצדיעים על מפעל החיים הענק שהובלת. היום אנו וכל עם ישראל זוכים לקטוף את פירות העשייה שלך. ותודה לגב' נחמה בריל, יו"ר ועדת החינוך של העמותה, שסייעה בהתלהבות ובמרץ כדי שיום נפלא זה יתקיים".

* אלמנתו של האלוף משה בר־כוכבא־בריל, יו"ר ועדת החינוך של עמותת יד לשריון

תלמידים מבית הספר אורט ימי אשדוד בעת הביקור ביד לשריון

פתרונות כוללים
זה בדי.אן.איי. שלנו
התעשייה האווירית לישראל גאה ביכולתה להעמיד ללקוחותיה
בארץ ובעולם פתרונות ומערכות לחימה משוכללות העומדות
בהצלחה בכל צורך מבצעי בחלל, באוויר, בים וביבשה.
נמשיך לשקוד על אבטחת עליונות איכותית ללקוחותינו למען
הגשמת החלום המשותף לכולם של עתיד בטוח ושליו.
כי זה בדי.אן.איי. שלנו.
התעשייה האווירית מברכת
את משפחת חיל השריון
במלאת 64 למדינת ישראל
IAI
התעשייה האווירית לישראל | www.iai.co.il | E-mail: corpmkg@iai.co.il

בנקודת הכובד - מצביאות בחזית התעלה במלחמת יום הכיפורים

ספר זה מתמקד במצביאות בהתגלותה בדרג השדה הבכיר, בדרג מפקד האוגדה וצוותו. זהו סיפור על מצביאות באופן בו התגלתה בשדה הקרב, בקרבות מלחמת יום הכיפורים, של אוגדה 143, אוגדת אריאל שרון. הבאנו את ההקדמה לספר שכתב האלוף גרשון הכהן

אלוף גרשון הכהן*

בשונה מספרים אחרים העוסקים בתופעת המצביאות בדרג־העל האסטרטגי, כדוגמת ספרו של אליוט א. כהן "הפיקוד העליון", ספר זה מתמקד במצביאות בהתגלותה בדרג השדה הבכיר, בדרג מפקד האוגדה וצוותו. לפנינו אם כן, סיפור על מצביאות באופן בו התגלתה בשדה הקרב, בקרבות מלחמת יום הכיפורים, של אוגדה 143, אוגדת שרון.

מחברי הספר, אלוף (במיל') ג'קי אבן ואל"ם (במיל') שמחה מעוז, מספרים לנו על אותה התרחשות הרואית שזכו ליטול בה תפקיד משמעותי: האלוף (במיל') ג'קי כסגן מפקד האוגדה ואל"ם (במיל') שמחה מעוז כעוזרו. השתתפותם האישית במלחמה היא מקור הסמכות שנטלו לעצמם לכתוב את סיפורם, אולם לא בסיפור חוויותיהם האישיות עוסק הספר אלא בתיאור המלחמה מנקודת המבט של קצינים בכירים שזכו להיות שותפים למעשה המצביאותי של מפקדם האלוף (במיל') אריק שרון.

בחרתי להשתמש במילה סיפור ולא מחקר, כי לסיפור טוב עוצמה רבה פי כמה ממחקר היסטורי מדוקדק מהסוג הממוקד בפרטים ומתאר בקפדנות רק מה שקרה, ללא עומק של סיפור, היכול ללמד גם על מה שיכול לקרות.

בתודעת חובה למען דורות של מפקדים ביקשו המחברים לתאר את ניסיונם באותה מלחמה, במטרה ללמד דור צעיר של מפקדי שדה בדרג הבכיר, את מהותה של האחריות המוטלת עליהם, עד כמה גורל המערכה מוטל על שכמם.

מסיבות עקרוניות, המקובלות בצבאות העולם, מפקד אוגדה נחשב לגנרל הנושא דרגת אלוף (מייג'ור־גנרל). לא רק מיקומו הפורמלי בהיררכיה הצבאית קובע את דרגתו זו, אלא הפונקציה הייחודית שאותה הוא ממלא כאדם הנדרש לעמוד בנקודת הממשק בין המלחמה בממדיה המערכתיים והאסטרטגיים. מפקד האוגדה בעצמו, בתבונתו המקצועית, בסמכות מנהיגותו ובקרדיט האישי שלו – הקובע גם כלפי הדרג המדיני את משקלן הסגולי של חוות דעתו והמלצותיו – משמש נקודת תיווך בין הבנת המלחמה כאוסף של אירועי "מיקרו" לבין הבנת מגמת המלחמה בנקודת המבט הרחבה כאירוע "מקרו".

בעוד שמקובל לחשוב ולעיתים אף ללמד, כי הדרג האסטרטגי העליון פוקד כלפי מטה "מה לעשות" ומשאיר לדרג המבצע את האחריות לקבוע "איך לעשות", הכרה מקרוב של התהוות המלחמה מלמדת עד כמה מתרחש לעיתים ההפך הגמור. מי שיודע "איך לעשות" ומאמין ביכולתו לעשות, יכול לשכנע דרג פוקד בדיון הרה הגורל על אודות אותו "מה" שמתבקש הדרג העליון להורות לעשותו. מאבקו של שרון למען מימוש רעיון הצליחה הוא מופת לעניין זה. קרב הצליחה היה כמובן נקודת שיא במלחמת יום הכיפורים, והספר מתאר את התפתחות המלחמה מנקודת המבט של אוגדת שרון – בהתהוות לקראת שיא זה. בתוך כך, ניתן ללמוד רבות גם על מבוכת ימיה הראשונים של המלחמה – בקשיי המערכה המגננתית.

ימי מלחמה ראשונים – המערכה המגננתית

באופן בהיר וביקורתי מתאר הספר את עומק ההפתעה האופרטיבית שהתגלתה בשיאה בקרבות 8 ו־9 באוקטובר. הפתעה זו מתגלה כעולה במשמעויותיה על ההפתעה המודיעינית הידועה, זו שהייתה כרוכה באי מתן ההתרעה על עצם פריצת המלחמה. בעצם התוצאות הטקטיות של הקרבות שהתחוללו

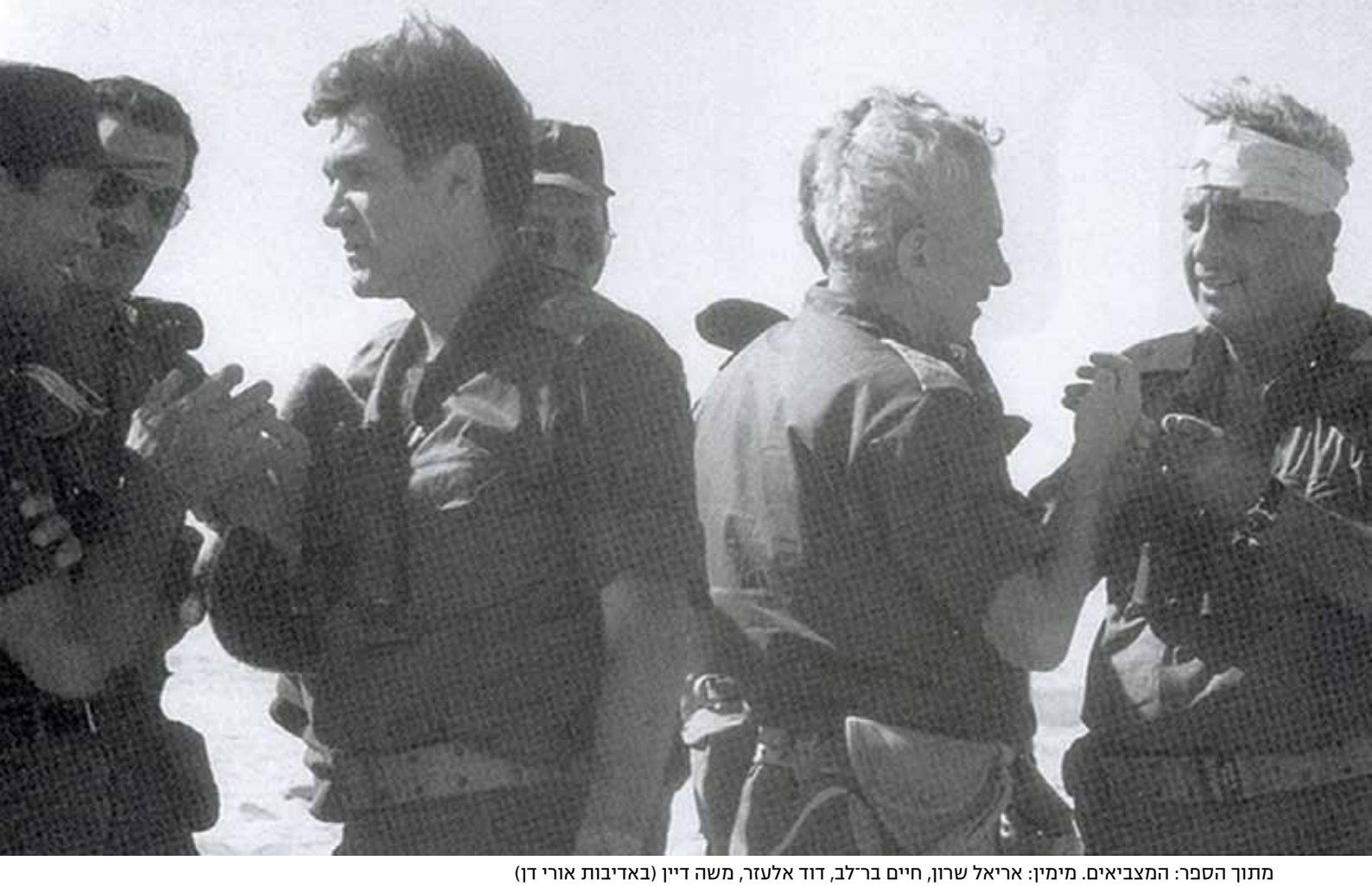

מתוך הספר: המצביאים. מימין: אריאל שרון, חיים בר־לב, דוד אלעזר, משה דיין (באדיבות אורי דן)

בין כוחות צה"ל לבין הכוחות המצריים בימים הראשונים, נוצרה תדהמה מטלטלת. היא נבעה מתפיסת ההפעלה ושיטת הלחימה של כוחותינו, שנמצאה לא מתאימה ולא בנויה כנדרש, להתמודדות ברעיון הפעולה המצרי, שהתבסס על מסה רחבה של חי"ר רווי בטילי נ"ט. רבות נכתב על האופן בו הסתגלו הכוחות הלוחמים בדרג הגדוד והפלוגה למציאות חדשה ומפתיעה זו. אך באופן ייחודי, הספר שלפנינו מתמקד בתיאור אתגר ההסתגלות באופני ביטויו הכרוכים ברמה האוגדתית: במאבקו של מפקד האוגדה על שימור היוזמה ההתקפית, גם במסגרת המגננה, בעיקר ב־9 באוקטובר, ועל האופן שבו ייצבה האוגדה את קו ההגנה בגזרת "חמדיה" – "כישוף", כהישג בקרב ההגנה, שעיצב בהמשך את התנאים למתקפת הנגד – קרב הצליחה.

המעבר ממגננה למתקפה

מתי מסתיימת תקופת המגננה? האם נוצרו תנאים למעבר למתקפה?

לשאלות אלה כמו לשאלות מערכתיות ואסטרטגיות אין ולא יכול להיות "פתרון בית ספר". הן מחייבות שיפוט הממוקד להקשר התרחשותן. ככאלה הן שאלות מובהקות למצביא, והכרעה בהן מוטלת על מפקדי המערכה. מסכת החרדות וההתלבטויות שליוותה את גיבושו של רעיון הצליחה היא דוגמה המעניקה השראה ללמידה מעמיקה על התפקיד המרכזי הנועד למפקד האוגדה בתרומתו לגיבוש החלטות הרות גורל כאלה, גם בדרג המטכ"לי וגם בדרג המדיני.

קרב הצליחה – לשם מה?

ביסודה של היכולת להחליט על פעולה כלשהי, אדם בעל תבונה מברר תחילה – לשם מה. בקבלת החלטה הרת גורל על מערכה מתקפתית שאלת ה"לשם מה" או "התכלית", היא שאלת השאלות ובירורה כרוך בליבון נוקב, במאמץ לגבש החלטה על עיתוי, כיוון וקווי סיום למערכה. בתוך כך מובלטת היטב בספר משמעות הדילמה שהתמקדה בהמתנה לחציית הדיוויזיות המשוריינות המצריות את התעלה, לקראת ה־14 באוקטובר, ולשאלת המגמה המתפתחת לקראת חידוש המתקפה המצרית. תהפוכות אלה בהתפתחות מהלכי המלחמה, יוצרות את הכורח לשפוט בשיקול דעת חד פעמי, את טבען והגיונן של המגמות המתפתחות ולגבש את הרעיון בו ייערך מפקד האוגדה לקראתן וינצלן לתועלתו.

למועקה המתלווה לשאלות אלו אין פרוצדורה גואלת. למצביא בדרג השדה, מפקד אוגדה, המאמין ביכולותיו – קיימת בדיון זה השפעה מכוננת הכרוכה בסמכותו, המעוגנת בעצם נגיעתו האישית בחיכוך הקרב הממשי, כמו גם נגיעתו האישית ביכולות המבצעיות הממשיות של מפקדיו וחייליו. גם בעניין זה מתברר כי מבחנו של מפקד האוגדה מתקיים לא רק בסמכותו אל מול פקודיו, אלא גם בסגולתו להשפיע ברמות שמעליו.

מצביאות וחיכוך עם הממונים

למאבקו של שרון למען מימוש תפיסתו ורעיונותיו אין תקדים במורשת מלחמות ישראל. ישנם המבקרים אותו על אורח ניהולו של מאבק זה ומצביעים עליו כשותף למה שכונה בימים שאחרי המלחמה – מלחמת הגנרלים. אולם ניתן גם לומר דווקא להפך. מצאתי בסיפור זה ביטוי לעוצמה האישית הנדרשת ממפקד שדה בדרג הבכיר, על מנת להצליח ולרתום את הרמות הממונות לרעיונותיו.

על פי טבעה, מצביאות כרוכה כנראה גם בהיווצרותם של מצבי חיכוך, גם בין מפקדי האוגדות השותפים למערכה וגם אל מול הדרג הממונה. כך לדוגמה, עיון בדילמה ובמחלוקת שנוצרה בין בר־לב כמפקד החזית לבין שרון, על המשך העברת הכוחות ומיצוי פוטנציאל הצליחה, בטרם הרחבת השליטה על צירי הגישה לתעלה והקמת גשר הגלילים, מלמד כי בדיוק כך רצוי שיקרה. מן הצד האחד עמדתו הזהירה והשקולה של בר־לב בהשהיית המשך הצליחה עד לביסוס הגשר, נמצאה בהמשך כנכונה באופן בו נדרשה עמידת הגשרים תחת אש ארטילרית צפופה ורציפה. מן הצד השני, ללא התנהלותו הדוחפת של שרון, ופעילותם המסורה של אנשיו ובהם סגן מפקד האוגדה, לא הייתה נוצרת הצליחה ואף לא הגישור המלא. התבוננות מנקודת מבט של חכמה שלאחר מעשה, בעימות ובשיווי המשקל המשלים שנוצר בין שרון לבר־לב מטילה אור על מחלוקת עניינית וראויה בין מפקדים בכירים המתרחשת בתוך עצם ניהול המערכה והיא ראויה להילמד היטב.

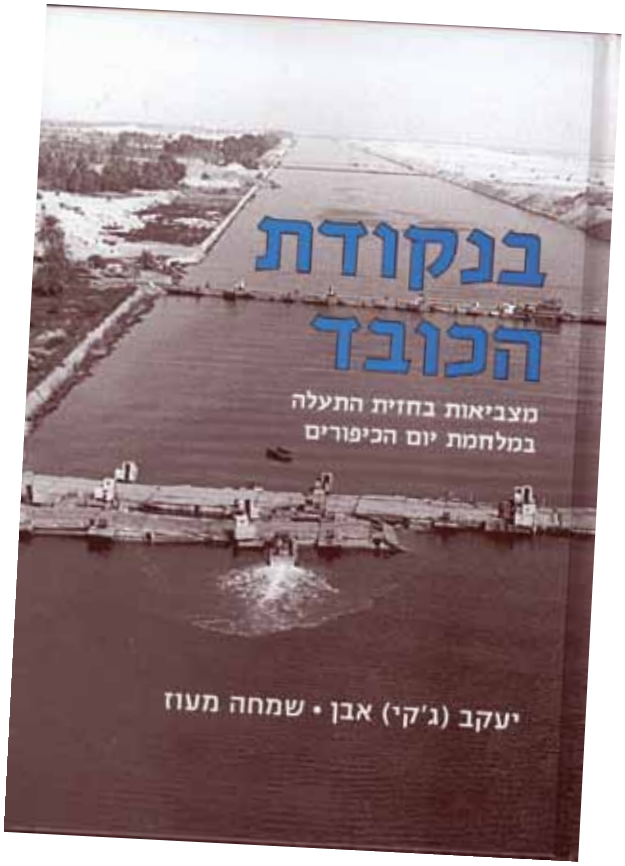

"בנקודת הכובד": יעקב (ג'קי) אבן ושמחה מעוז, הוצאת מודן הוצאה לאור וצה"ל הוצאת "מערכות", 2012, 310 עמודים ועוד צילומים

השפעת המפקד בפיקוד מלפנים בקדמת החזית

נוכחותו של שרון בשדה הקרב והשפעתו מקרוב על עצם הלחימה בלטה יותר מכל בלילה הראשון למבצע "אבירי לב" – ליל 15–16 באוקטובר – ראשיתו של קרב הצליחה. בשתי החלטות גורליות ראוי להיזקף הקרב לזכותו של שרון:

1. בנחישות שלא לדחות את ליל ה"ע" לפתיחת המערכה, למרות הכישלון מעורר הדאגה בהנעת הדוברות וגשר הגלילים אל קידמת אזור הצליחה.
2. בהחלטה הברורה, להניע בעוד לילה, את חטיבת הצנחנים של דני מט אל ראש הגשר, למרות ערפל הקרב באשר למצבה של חטיבת אמנון רשף, חטיבה 14, בלחימתה העקובה מדם, ליצירת המסדרון אל נקודת הצליחה.

באותו הלילה, על כתפי מפקד האוגדה, יחד עם מפקדיו ולוחמיו היה מוטל גורל המערכה וגורל האומה. על עמידתם הנאמנה בשעה זו אמרו חז"ל, "יש קונה עולמו בשעה אחת". זהו סיפור הגבורה של האוגדה כולה, על כלל מפקדיה ולוחמיה שנענו בנאמנות אין קץ לציפיותיו של מפקד האוגדה והעניקו לו את הביטחון והאמונה כי יש ביכולתם לממש בהצלחה את המשימות שידרוש מהם.

ליל ראשית קרב הצליחה, הוא רק לילה אחד בין לילותיה הארוכים של מלחמה זו, אולם ללא ספק הייתה בו נקודת שיא המתוארת היטב בשלבי התהוותה מן הרגע הראשון בו מתארגנות חטיבות האוגדה לקרבות ההגנה ב־7 באוקטובר, דרך קרבות 8 ו־9 באוקטובר ועד להתגבשות רעיון הצליחה כנקודת היפוך במעבר ממגננה למתקפה.

תפקיד סגן מפקד האוגדה

האלוף (במיל') ג'קי אבן מספר את סיפורה הכולל של לחימת האוגדה ובתוך כך גם את סיפורו כסגן המפקד, על מכלול החובות שהיו מוטלות עליו במערכה הכבדה: החל ממשימת ההתארגנות הראשונית בימ"ח, ארגון ההיסע המבצעי ארוך הטווח ממחנות האוגדה בין באר שבע לתל אביב, אל קדמת החזית בתעלת סואץ, וכלה בפיקוד מחפ"ק על מאמצי לחימה משמעותיים שהופקדו בידיו בפקודת מפקד האוגדה. סיפורו של סגן המפקד מציג בספר את מלוא הציפייה מדמות הסגן – לעמוד לימינו של המפקד לא רק כמחליף פוטנציאלי לעת צרה, אלא כמפקד בר־סמכא, שותף להחלטות ובעל יכולת לקחת מטלות לאחריותו האישית, לשאת תחת פיקודו האישי בחלק ממשימות המפקד. האופן בו פיקד אלוף (במיל') ג'קי מחפ"ק על קרבות 8 ו־9 באוקטובר הוא פרק מאלף בחלוקת האחריות בפיקוד שדה קדמי בין מפקד לסגנו. גולת הכותרת לתרומתו של סגן מפקד האוגדה לקרב הצליחה מתמקדת כמובן באחריותו האישית של ג'קי, להובלת הדוברות וגשר הגלילים אל התעלה, להשקת ובניית הגשרים, ולארגון "החצר" באזור הצליחה כצוואר בקבוק דרכו צלחו האוגדות את התעלה תחת אש ארטילרית רצופה. הסיפור האישי שמציג אלוף (במיל') ג'קי אבן חייב להילמד כמופת לכלל מפקדי השדה הבכירים, מפקדים וסגני מפקדים כאחד.

סיכום

פיקוד מצביאותי במלחמה שונה מהותית מניהול פס יצור. מלחמה היא אירוע רחב היקף והפיקוד הבכיר בדרג השדה הוא פיקוד על לוחמים ואמצעי לחימה, בסביבה דינמית ומשתנה, היוצרת התהוות שעל פי רוב אינה ניתנת לשליטה ריכוזית. התהוות זו מחייבת את המצביא למיומנות של רב חובל באניות המפרש האמון עם צוותו על ניצול הרוח לצרכיו, ביודעם היטב כי אין הם שולטים ברוח אך יש ביכולתם לנצלה היטב על מנת להגיע בכוחה ליעדם. סיפור המלחמה כפי שנראתה והובלה בידי מפקדים שעמדו בה במבחן המצביאות, יכול וצריך לשמש מופת לימודי לדור מפקדים חדש החייב להכין עצמו למבחנים חדשים, שגם בהם תידרש מצביאות ברמה גבוהה.

להכשרת הפיקוד הקרבי הבכיר בצה"ל ולעמידה מוצלחת במבחנים שעוד נכונו לנו, ספר זה הוא מקור השראה רב ערך.

* **אלוף גרשון הכהן** – מפקד המכללות של צה"ל ומפקד הגייס הצפוני.

(סקירה יותר מלאה של הספר פורסמה באתר השריון במדור ספרים)

מילה לקורא מאת המחברים (קטע)

קָטוֹ הזקן, שתכופות כיהן כמפקדם של גיסות רומא ותמיד ניצח, האמין שהוא יעשה שירות טוב יותר לארצו אם יכתוב על עניינים צבאיים במקום על מעלליו האישיים בשדה הקרב, שכן תוצאותיהם של מעשי גבורה הם ארעיים, ואילו מה שמועלה על הכתב למען הכלל – תועלתו נצחית.

וגטיוס (De Re Militari)

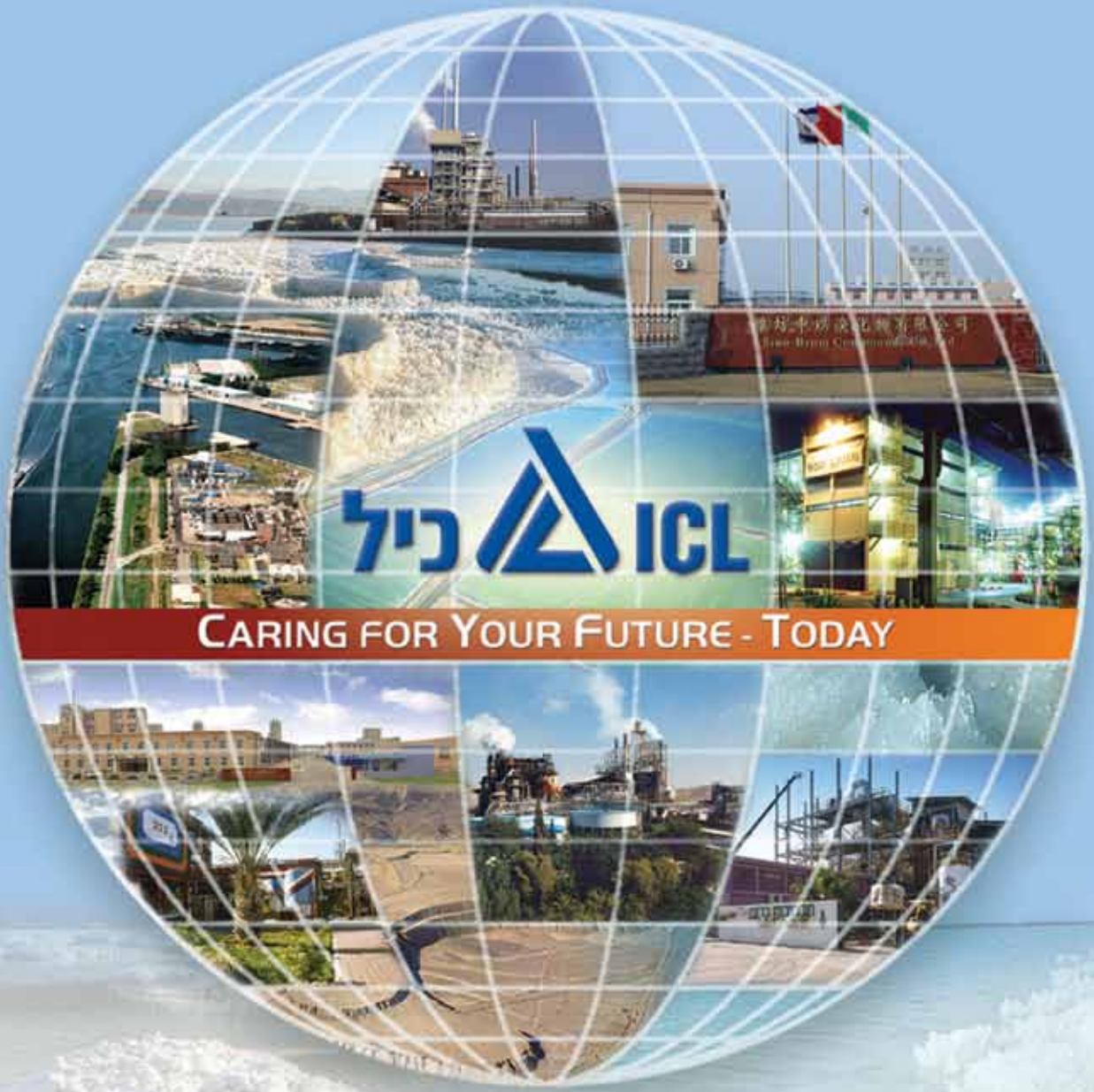

כימיקלים לישראל בע"מ (**כיל**) הנה חברה רב-לאומית הפועלת בעיקר בתחומי הדשנים והכימיקלים המיוחדים. ל**כיל** - מעמד מרכזי בעולם בשוקי האשלג, הברום, החומצה הזרחתית הנקייה, הפוספטים המיוחדים, מעכבי בעירה על בסיס ברום וזרחן וכימיקלים למניעת התפשטות שריפות. כ-94% מהמכירות הינם בשווקים בינלאומיים מחוץ לישראל וכ-50% מהייצור הינו מחוץ לישראל.

ל**כיל** זיכיונות ארוכי טווח למינרלים המצויים בים המלח המאפשרים הפקת מוצרים ייחודיים בעלויות תחרותיות. **כיל** מפיקה מים המלח אשלג, ברום, מגנזיום, מוצרי מגנזיה ומלחים שונים. כמו כן **כיל** כורה פוספטים מהנגב וכן אשלג ומלח ממכרות באנגליה ובספרד. ל**כיל** מפעלי ייצור, מערך משרדי שיווק, מסופים, מחסנים ומרכזי הפצה ברחבי העולם. **כיל** נהנית מיתרונות במערך ההפצה והלוגיסטיקה בזכות הקרבה של מרכזי הייצור של החברה לנמלים בישראל ובאירופה. **כיל** הנה חברה ציבורית הנסחרת בבורסה בתל-אביב (**TASE: ICL**).

קוראים מגיבים

לכתבה "גדוד הטנקים 95 – מופת ללוחמים ולרעות שריונאים"

(מגיליון שריון 40)

גדוד הטנקים 95 - מופת ללוחמים ולרעות שריונאים

גדוד השריון 95 הוקם בשנת 1960 ופורק בשנת 1988. לאורך כל דרכו היו אלה השריונאים שבו, המפקדים והלוחמים, שלחמו בגבורה ובתושייה במלחמת ששת הימים ובמלחמת יום הכיפורים ויצרו מורשת מפוארת

*נחמה בר־כוכבא (בריל)**

גדוד הטנקים 95 הוא גדוד הטנקים העיקרי שהשתתף בכיבוש ירושלים במלחמת ששת הימים 1967. ייחודיות הגדוד באה לידי ביטוי בנושאים אלה:

1. חלקם הגדול של לוחמי הגדוד היו יחד מאז גיוסם לשירות סדיר עד שחרורם ממסגרות המילואים, ובהמשך עד ימים אלה – במהלך 51 שנים, כולל בחיים האזרחיים.

2. הנושא השני המשמעותי הוא הקשר ההדוק והאישי של משפחות הלוחמים ומשפחות החללים. מדי שנתיים מתקיים מפגש של הלוחמים עם משפחות החללים, בחורשת העמותה ביער "המגינים", שבצומת נחשון, לזכר חללי הגדוד. כמו כן מתקיימים סיורים וטיולים בעקבות לוחמים באזורי הקרבות של הגדוד. כך זוכים בני משפחות הנופלים לשמוע את סיפורי הקרבות ממקור ראשון. כיום ילדי הנופלים מצטרפים לעמותה על מנת לשמר את המורשת ואת זכר יקיריהם.

3. קיימת ערבות הדדית, פתיחות, עזרה, דאגה אמיתית וקשרי חברות מיוחדים, המלווים אותם שנים ארוכות, שימשיכו גם בשנים הבאות. חשוב לציין שאת ההיסטוריה העשירה של הגדוד הם פרסמו בספר מרשים ומרתק "סיפורו של גדוד הטנקים 95".

מהו הרקע להקמת גדוד 95?

אל"ם (במיל') צביקה דהב: לאחר מבצע קדש בשנת 1956 והצלחתו הכבירה של השריון במלחמה, הובן בצה"ל שהשריון הוא חיל היבשה המשמעותי ביותר בשדות הקרב, והוא המכריע את הלוחמה הקרקעית. המהפך בא לביטוי בהגדלה מסיבית של כוחות השריון על ידי הסבת חטיבות חי"ר לחטיבות ממוכנות. החטיבה הראשונה שהוסבה לשריון הייתה חטיבת חי"ר 10. את גדוד 95 הקים בשנת 1960 **אלוף משה בר־כוכבא (בריל) ז"ל**, כאשר בחר אישית את קציני וחיילי הגדוד מטובי חיל השריון – כולם מקצוענים. אלה הם ראשוני גדוד המילואים 95. משה בריל הכניס בנו את רוח השריון, המקצועיות, התנועה והאש, הדבקות במטרה ואת רעות השריונאים. הוא גם לימד אותנו את שיתופי הפעולה עם גדודי החרמ"ש. באימון ההקמה יש להזכיר את המ"פ **האלוף ג'קי אבן,** שתרם רבות לפלוגתו ולגדוד, בידע המקצועי ובמנהיגותו. השיטה לבחירת המג"דים הייתה, שקציני השריון ששירתו בקבע בתפקידי הדרכה בבסיסי השריון, וקציני מטה במפקדת הגייס קיבלו מינויי חירום לתפקיד מג"דים של גדודי טנקים וחרמ"ש במילואים.

את אלוף משה בר כוכבא (בריל) ז"ל החליף לתקופה קצרה **אלוף קלמן מגן ז"ל,** ואותו החליף **תא"ל מוטקה ציפורי**, שתרם רבות להעמקת הידע, הרעות והאימונים בגדוד. בשנת 1964 החליט **תא"ל אשר לוי,** מפקד החטיבה, למנות מג"ד מילואים והוא בחר בי. עד אז שימשתי כסמג"ד בגדוד.

ספרו על המפקדים, האימונים והתרגילים מהקמת הגדוד עד מלחמת ששת הימים 1967

אל"ם (במיל') צביקה דהב: אימון ההקמה נערך ביולי 1960 באזור חלוצה־רביבים־ביר עסלוג', בתקן מלא של כוח אדם, ובעיקר עם כמות תחמושת מרובה. האימון היה בגיבוש הצוותים מאימון צוות־מחלקה־פלוגה־גדוד, והסתיים בתרגיל אוגדתי **ראשון בצה"ל** – תרגיל "**ברד**". התרגיל כלל את החטיבות 7 ו־10. המג"ד משה בריל ולוחמי הגדוד זכו לשבחים מיוחדים על התנועה והאש, שהופעלה בהצלחה במהלך כל התרגיל. בשנת 1964 השתתפנו בתרגיל האוגדתי "**רשף**" בהשתתפות חטיבה 200 וחטיבה 10. הגדוד בפיקודו של **תא"ל מוטקה ציפורי** הצטיין וזכה בהערכה מיוחדת ממפקד החטיבה ומפקד גייסות שריון.

רס"ן (במיל') יצחק זיסמן: ייחודו של גדוד 95 שהוא הורכב לראשונה מהמפקדים והלוחמים של גדוד 82 וגדוד 52 שהצטיינו במהלך השירות. אני בגדוד משנת 1960, מהקמתו. במשך כל השנים יצרנו מצב של חברות מיוחדת. המפקדים והלוחמים היו יחד, בלי מעמדות בין קצינים וחיילים. כולנו חברים **ברעות הלוחמים**, כולנו משפחה אחת. מאז ההקמה ועד היום, סוף שנת 2011, זה 51 שנה, אנו משפחה אחת. כולנו מאה אחוז מתייצבים למילואים ומשרתים במקצועיות, באחריות, עם רוח התנדבותית, כדי להגיע להישגים הטובים ביותר. כך הגענו למלחמה זו ב־1967 – גדוד שריונאי מקצועי מוכן היטב.

תארו את קרבות הגדוד במלחמת ששת הימים במסגרת חטיבה 10, בפיקודו של המח"ט תא"ל אורי בן־ארי ז"ל

אל"ם (במיל') צביקה דהב, המג"ד: את ירושלים כבשו במלחמה זו שלוש חטיבות: חטיבת הצנחנים, חטיבת ירושלים 16, חטיבת שריון הראל 10 וחיל האוויר.

חטיבת הראל 10, בפיקודו של תא"ל אורי־בן ארי ז"ל, פרצה בארבעה צירים בשטח הררי קשה במיוחד. גדוד 95 השתלט על כביש

ביקור אלוף דוד אלעזר ז"ל מפקד גייסות השריון בגדוד 95 בתרגיל האוגדתי "רשף" בשנת 1964.
מימין: צביקה דהב, מוטקה ציפורי, אלוף דדו (דדו) אלעזר, אשר לוי, וקיצוני משמאל נתן פירעם

רמאללה־ירושלים, ומנע תגבורת אויב מצפון הגדה לירושלים, ובכך הכריע את המלחמה לשחרור ירושלים. לאחר מכן לחם בקרב שריון בשריון עם טנקי פטון של הירדנים שהגיעו לתל אל־פול מבקעת הירדן. טנקי הפטון של הירדנים היו משופרים יותר מהטנקים שלנו, וגם מיקומם הגבוה יותר על תל אל פול נתן להם יתרון קרקעי. הדלקנו מספר טנקים והיתר נסוגו. היו לנו נפגעים. החטיבה המשיכה בכיבוש תל אל־פול, הגבעה הצרפתית, גבעת המבתר, וחֲבָרָה להר הצופים, שבו היו כוחותינו המנותקים ממדינת ישראל. הגדוד שלנו הגיע לשם לפני הכוחות האחרים. הפלוגה בפיקודו של **רס"ן עוזי רסינסקי ז"ל**, ת"פ גדוד חרמ"ש 104, השתתפה בכיבוש הרדאר. עוזי נפצע כאשר הטנק שלו עלה על מוקשים, והוחלף על ידי **רס"ן עמרם עמיר**. הפלוגה המשיכה בכיבוש הכפר בִּידוּ, ובשלב יותר מאוחר הועברה ת"פ חטיבה 16 ולחמה איתה לכיבוש בית לחם וחברון. פלוגה בפיקודו של **סא"ל נתן פירעם,** ת"פ גדוד חרמ"ש 106 השתתפה בכיבוש שיח עבדול עזיז, חירבת לאוזה, נבי סמואל, הגבעה הצרפתית וגבעת המבתר ולאחר מכן בכיבוש יריחו. פלוגה בפיקודו של **סא"ל אורי ברז** הייתה פלוגת החוד של גדוד 95. היא השתלטה על חירבת א־זהרה ונלחמה בקרב שריון בשריון עם טנקי פטון ירדנים בתל אל־פול. לאחר מכן השתתפה בכיבוש רמאללה ויריחו. פלוגה בפיקודו של **אל"ם איתן אריאלי** השתתפה בכיבוש תל אל־פול ולאחר מכן הועברה ת"פ חטיבת הצנחנים. פלוגת חרמ"ש בפיקודו של **רס"ן דוד כנעני** לחמה עם גדוד 95 בכל ציר הקרבות בצפון ירושלים, רמאללה ויריחו. הגדוד המשיך בלחימה, וכבש את רמאללה ויריחו. ביריחו פיצץ את גשר אלנבי, הנמצא על הירדן. לאחר שהחטיבה סיימה את הלחימה בירושלים, יהודה ושומרון, הועברנו לפיקוד הצפון לתגבר את הכוחות בכיבוש רמת הגולן.

במלחמה זו נפלו לנו חמישה לוחמים.

אל"ם (במיל') איתן אריאלי: הייתי מ"פ בגדוד והמג"ד מינה אותי כסמג"ד. התנאי שלי היה שבלחימה אהיה מ"פ של הפלוגה שלי, וכך היה. הועברתי ת"פ גדוד 106, ואיתו השתתפתי בכיבוש תל אל־פול. ביום שלישי בצהרים (6 ביוני 1967) קיבלנו פקודה להצטרף לחטיבת הצנחנים של **רב־אלוף מוטה גור ז"ל**, לכיבוש העיר העתיקה. ג'יפי סיור של הצנחנים הובילו אותנו למוזיאון רוקפלר. אני הייתי עם שישה טנקים של הפלוגה ברוקפלר. צרפו אותי למפקדת החטיבה של מוטה גור. במהלך כל הלחימה עם הצנחנים הופעלתי על ידי מטה החטיבה שלהם, וקיבלנו פקודה לעלות לאוגוסטה ויקטוריה כהכנה לכיבוש העיר העתיקה. עם בוקר פתחנו בהתקפה על אוגוסטה ויקטוריה וא־טור. במהלך ההתקפה היינו הראשונים, אחרינו הצנחנים, וטנקים מהפלוגה הירושלמית. היינו 10–12 טנקים. בדרך לאוגוסטה ויקטוריה ירינו ופגענו במטרות שנדרשנו. כך הגענו ליעד. עם בוקר נקראתי לקבוצת פקודות של מח"ט הצנחנים לכיבוש העיר העתיקה והכותל, דרך שער האריות. בקבוצת הפקודות נקבע שהטנקים בפיקודי

צביקה היקר,

אפילו דרך רשימה מכוונת לעיקר – ערוכה היטב – בולטות דמויות המפקדים ברמות הפיקוד השונות. דרך האמירות האישיות ניכר עד כמה רב המשותף בין לוחמים שהשריון הפך אותם לאחים, מכמה וכמה בחינות.

גם דמותך מקבלת שיקוף בהיר של תכונותיך הקלסיות, אלה של מפקד שעל ליבו משא האחריות ללוחמיו – והוא להם כאב. הרשימה ששלחת לי היא דוגמה ברורה של משמעות המושג "מורשת". במילים אחרות: דור לדור יביע אומר.

גם עלילות הקרבות קמות כחיות ואתה שותף נאמן ובכיר, כאח אמיתי ללוחמים מסוגם של דדו, של אורי בן־ארי, של אשר לוי, אלה שכבר זכיתי להכירם מתחילת שנות החמישים. באותם ימים לא דיברו על ציונות, המהות שבאה לביטוי ביומיום הייתה הציונות.

היה ברוך על עשייתך שאינה נפסקת!מוקירך כתמיד,

עמוס

צביקה היקר,

מפעם לפעם ממריאים התיאורים, הסקירות והסיפורים על התקופה, הצבא, הגדוד והאירועים שעומדים אחרי הפרקים החשובים לקיומנו, לרף גבוה של כישרון, עשייה, תעוזה והקרבה של אדם. הייתה לי הזכות האישית להשתתף ולקחת חלק כה חשוב בהם.

אני מניח שבשעת אמת אנו לא מודעים לכול אלה כי אנו עסוקים ומוטרדים, בקטנות כמו בגדולות בדאגה היומית ובדבקות למשימות, ודאי לא תמיד מרוצים ומן הסתם גם ביקורתיים. ודווקא בראי היסטורי ובמבט אחרוה אתה יכול לקבל תמונה כוללת וריאלית וליהנות מניתוח התוצאות.

זה נפלא שהדפים שמתארים מהלכים היסטוריים בשריון, שחלקם היו גורליים, הופכים לחלק מופלא בחייך האישיים והבונוס האמיתי למפעלותיך. תחושות העשייה והסיפוק הם הזיכרונות שאתה מותיר בסופו של יום, משמר, מוביל איתך ומנחיל אחריך. אשריך שזכית בהם.

בברכה ובידידות אמיצה,

אביבה וחיים

תגובות חמות מאנשי הגדוד וממשפחות הנופלים, בעקבות הכתבה "גדוד הטנקים 95 – מופת ללוחמים ולרעות שריונאים". אין ספק בחשיבותו של הביטאון להטמעת מורשת הקרב לדור הזה ולדורות הבאים.

גב' נחמה בריל היקרה,

ארנסט המינגווי אמר: "**המשימה שאני מנסה להשיג היא באמצעות כוח המילה הכתובה, לגרום לך לשמוע, לגרום לך להרגיש, ולפני הכול לגרום לך לראות. זה ולא יותר, וזה הכול.**"

ברצוני להביע בפנייך את הערכתי הרבה על הכתבה החשובה מאין כמוה. בכתיבתך ניכרת רגישות, אהבה וחשיבה רבה. תודה לך על היוזמה, ההשקעה, ההתחשבות והיחס האישי והסובלני.

בכבוד רב,

***יוסי בן־הרוש*, נציג העמותה להנצחת חללי גדוד הטנקים 95**

בשם משפחות הנופלים, חיילי הגדוד ומפקדיו

מכתב תודה ממִנהל מקרקעי ישראל (ממ"י)

תודה והוקרה על ביקורנו מיום 1 במאי 2012

מפעל ההנצחה האדיר, המרתק ויוצא הדופן, שהקמתם בחבל ארץ יפייפיה הוא גאווה למשפחת השריון ולעם ישראל כולו.

בזכותכם עצרנו את מרוץ היום יום, וחזינו ביופייה של הארץ הזאת וביופיים של בניה, אלה שחרפו נפשם עבורה ואלה העושים להנצחת אחיהם הנופלים.

ניכר כי עמל רב הושקע בתכנונו, הקמתו, עיצובו ובעיצוב תכניו של אתר ההנצחה וכי השקעה זו באה מצד אלה הקשורים לחיל השריון בגופם ובנימי נשמתם.

השילוב בין הנצחתם של אלה שאינם עוד ובין העשייה, הזרימה והחיים הוא מצד אחד ניגוד בלתי נתפס ומצד שני הדבר המושלם.

חזרנו מהביקור נפעמים, נרגשים ונחושים לשוב ולבקר, לשוב ולהיזכר.

בכבוד רב,

נירה שוורץ, עו"ד
היועצת המשפטית למחוז
וצוות המחלקה המשפטית

ו מינהל ו מקרקעי ו ישראל ו

תודה על הצלחת מפגש אנשי גדוד 106 של חטיבת הראל במלחמת יום הכיפורים

החיילים והמפקדים של גדוד 106 מחטיבה 10 הראל, שולחים תודה לתא"ל (במיל') מנשה ענבר ולכל החיילים והאזרחים אנשי "יד-לשריון", על תרומתם להצלחת הכינוס שהתקיים באתר בלטרון, ביום 4 ביוני 2012. הירתמותכם לעזרה בכל שלבי ההכנה והביצוע הייתה ללא דופי.

בשם כל משתתפי הכנס, בוגרי מלחמת יום הכיפורים, שלוחה תודה נאמנה. **עלו והצליחו!**

ועדת ההיגוי:
מורנו, יובל, ארצי, זאב ואיתמר

ביום הצטאות ה-64
רפאל מברכת את חיילי ומפקדי השריון בהמשך משימה משותפת להגנת ישראל

"מעיל רוח" – "TROPHY"

מערכת ההגנה האקטיבית המבצעית והמוכחת בקרב הראשונה והיחידה בעולם – להגנה מלאה בפני טילים ורקטות נ"ט

משרד הביטחון, זרוע היבשה וחיל השריון בחרו במערכת ההגנה האקטיבית "מעיל רוח" להגנה על לוחמי השריון בטנקי המרכבה.

"מעיל רוח" - המערכת החדשנית של רפאל, מציבה סטנדרטים חדשים בשרידות טנקים. "מעיל רוח" מגלה, מזהה, עוקבת ומשמידה איומי נ"ט במרחק בטוח מהטנק ומשפרת את השרידות ויכולות התמרון.

מערכת "מעיל רוח" - "TROPHY" מותקנת במערך המבצעי של טנקי המרכבה, הוכיחה עצמה בקרב ומנעה פגיעה בלוחמי השריון.

רפאל
מערכות לחימה מתקדמות בע"מ

בקרו אותנו באתר האינטרנט www.rafael.co.il

4968 סיפורי חיים שנגדעו

יום הזיכרון תשע"ב

המספר הבלתי נתפס של 4968 סיפורי חיים שנגדעו, של 4968 חללי השריון ששמותיהם חקוקים על כותל השמות, היכה בתודעת כל מי שהשתתף בטקס יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל שהתקיים ביד לשריון בלטרון

אל"ם (במיל') שאול נגר
צילום: סמל ברק מאיר

כבכול שנה התקיים טקס יום הזיכרון לחללי השריון ברחבה שמול כותל השמות ביד לשריון. הכותל הארוך, הכסוף והשותק נושא זה שנים את שמותיהם של חללי השריון ממלחמת העצמאות ועד היום. הוורדים האדומים שהוצמדו לו לקראת הטקס שיוו לו אמנם מראה חי יותר, אך הוא מקפל מאחורי השמות הרבים החקוקים עליו 4968 סיפורי חיים של שריונאים בסדיר, בקבע ובמילואים, שנגדעו במלחמות, בפעילות מבצעית, באימונים ובמהלך השירות הצבאי. אלה סיפורים שצפנו בחובם עוד חלומות ושאיפות שלא התממשו והשאירו חלל וכאב נורא בלב המשפחות השכולות ואצל חבריהם.

"התכנסנו כאן, באתר השריון, ועמנו מאות אלפי השריונאים ששירתו ולחמו במערכות ישראל, שזהו ביתם." כך פתח מנחה הטקס תנ"צ בדימוס **אליהוא בן־און**. "אתר השריון, אתר המורשת והגבורה של חיל השריון, הבית לשריונאים הותיקים והסדירים כאחד, הממוקם בעמק איילון, חקוק היטב בתודעת עמנו. כאן קרא יהושע בן נון **שֶׁמֶשׁ בְּגִבְעוֹן דּוֹם, וְיָרֵחַ, בְּעֵמֶק אַיָּלוֹן** – קריאה שהובילה להיענותו של בורא העולם לשנות את סדרי הטבע, ובכך הוכרעו חמשת מלכי האמורי. בסמוך אלינו הוביל יהודה המכבי את לוחמיו נגד עשרות אלפי הלוחמים הסָלָוקים, וניצחם בכוח התחבולה והגבורה. ובימינו התרחשו כאן המערכות הקשות ימים ספורים לאחר הכרזת המדינה, עד אשר במלחמת ששת הימים, הצבנו כאן שוב את דגלנו בזכות גבורתם של לוחמינו ודבקותם במטרה. היום אנו מתייחדים עם זכרם חללי מערכות ישראל, ובהם 4968 חללי השריון, ששמותיהם חקוקים כאן, על כותל השמות."

לאחר מכן הושמע ה"יזכור":

יִזְכֹּר עָם יִשְׂרָאֵל אֶת בָּנָיו וּבְנוֹתָיו הַנֶּאֱמָנִים וְהָאַמִּיצִים, חַיָּלֵי צְבָא־הַהֲגָנָה לְיִשְׂרָאֵל, וְכָל לוֹחֲמֵי הַמַּחְתָּרוֹת וַחֲטִיבוֹת הַלּוֹחֲמִים בְּמַעַרְכוֹת הָעָם, וְכָל אַנְשֵׁי קְהִילוֹת הַמּוֹדִיעִין הַבַּטָּחוֹן וְהַמִּשְׁטָרָה אֲשֶׁר חֵרְפוּ נַפְשָׁם בַּמִּלְחָמָה עַל תְּקוּמַת יִשְׂרָאֵל, וְכָל אֵלֶּה שֶׁנִּרְצְחוּ בָּאָרֶץ וּמְחוּצָה לָהּ בִּידֵי מְרַצְּחִים מֵאִרְגּוּנֵי הָטֶרוֹר.

יִזְכֹּר יִשְׂרָאֵל וְיִתְבָּרַךְ בְּזִרְעוֹ וְיֵאָבֵל עַל זִיו הָעֲלוּמִים וְחֶמְדַּת הַגְּבוּרָה וּקְדֻשַּׁת הָרָצוֹן וּמְסִירוּת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר נִסְפּוּ בַּמַּעֲרָכָה הַכְּבֵדָה.

יִהְיוּ חַלְלֵי מַעַרְכוֹת יִשְׂרָאֵל עֲטוּרֵי הַנִּצָּחוֹן חֲתוּמִים בְּלֵב יִשְׂרָאֵל לְדוֹר דּוֹר.

סא"ל גבי מור, הרב של זרוע היבשה, קרא את פרק פ"ג בתהלים:

שִׁיר מִזְמוֹר לְאָסָף. אֱלֹהִים אַל־דֳּמִי־לָךְ אַל־תֶּחֱרַשׁ וְאַל־תִּשְׁקֹט אֵל. כִּי־הִנֵּה אוֹיְבֶיךָ יֶהֱמְיוּן וּמְשַׂנְאֶיךָ נָשְׂאוּ רֹאשׁ. עַל־עַמְּךָ יַעֲרִימוּ סוֹד וְיִתְיָעֲצוּ עַל־צְפוּנֶיךָ. אָמְרוּ לְכוּ וְנַכְחִידֵם מִגּוֹי וְלֹא־יִזָּכֵר שֵׁם־יִשְׂרָאֵל עוֹד. כִּי נוֹעֲצוּ לֵב יַחְדָּו עָלֶיךָ בְּרִית יִכְרֹתוּ. אָהֳלֵי אֱדוֹם וְיִשְׁמְעֵאלִים מוֹאָב וְהַגְרִים. גְּבָל וְעַמּוֹן וַעֲמָלֵק פְּלֶשֶׁת עִם־יֹשְׁבֵי צוֹר. גַּם־אַשּׁוּר נִלְוָה עִמָּם הָיוּ זְרוֹעַ לִבְנֵי־לוֹט סֶלָה. עֲשֵׂה־לָהֶם כְּמִדְיָן כְּסִיסְרָא כְיָבִין בְּנַחַל קִישׁוֹן. נִשְׁמְדוּ בְּעֵין־דֹּאר הָיוּ דֹמֶן לָאֲדָמָה.

שִׁיתֵמוֹ נְדִיבֵימוֹ כְּעֹרֵב וְכִזְאֵב וּכְזַבַח וּכְצַלְמֻנָּע כָּל־נְסִיכֵימוֹ. אֲשֶׁר אָמְרוּ נִירְשָׁה לָּנוּ אֶת נְאוֹת אֱלֹהִים. אֱלֹהַי שִׁיתֵמוֹ כַגַּלְגַּל כְּקַשׁ לִפְנֵי־רוּחַ. כְּאֵשׁ תִּבְעַר־יָעַר וּכְלֶהָבָה תְּלַהֵט הָרִים. כֵּן תִּרְדְּפֵם בְּסַעֲרֶךָ וּבְסוּפָתְךָ תְבַהֲלֵם. מַלֵּא פְנֵיהֶם קָלוֹן וְיְבַקְשׁוּ שִׁמְךָ יְהוָה. יֵבֹשׁוּ וְיִבָּהֲלוּ עֲדֵי־עַד וְיַחְפְּרוּ וְיֹאבֵדוּ. וְיֵדְעוּ כִּי־אַתָּה שִׁמְךָ יְהוָה לְבַדֶּךָ עֶלְיוֹן עַל־כָּל־הָאָרֶץ.

קדיש קרא **איתמר בֶּרְטֶפֶלְד**, **אחיו אמנון בֶּרְטֶפֶלְד ז"ל**, שנפל במלחמת יום הכיפורים בגזרת סיני במעוז ליטוף

החזן הצבאי יואל פולק קרא את תפילת אל מלא רחמים.

מדברי קצין השריון הראשי תא"ל יגאל סלוביק בטקס

רעיי, אחיי השריונאים, לוחמי השריון ומפקדיו בעבר ובהווה, משפחות יקרות,

בעוד מעט יותר מיממה נחגוג יחד עם כל אזרחי ישראל את יום העצמאות ה־64 למדינת ישראל. שישים וארבע שנים של תקומה, בנייה, התחדשות ויצירה.

בטרם נישיר מבט אל עבר השנה השישים וחמש, אנו לוחמי השריון לדורותיו, כמו בכל שנה, מתייחדים עם זכרם ומורשתם של אלה אשר בשמם ובזכותם עומדים אנו כאן היום. ארבעת אלפים תשע מאות שישים ושמונה לוחמי השריון שנפלו בהגנה על המולדת.

כמדי שנה אנו נאספים כאן באתר ההנצחה של חללי השריון ומורשתו. אתר ההנצחה זה הפך כבר מזמן לבית הן ללוחמי העבר

כותל השמות עטור זרים

בן משפחה שכולה ליד כותל השמות

והן ללוחמי ההווה, וכדאי, ראוי, נכון וחשוב שימשיך ויהיה כזה, שימשיך להעצים ולהפיח את מורשת השריון וגבורת לוחמיו.

אין זה נכון כי תהיה זו משימתם של חברי הנהלת העמותה בלבד, זוהי המשימה של כולנו השרינאים. בשם רעות השרינאים חלה מצווה על כל אחד מאיתנו להרגיש שותף לאחריות להנצחת לוחמי החֵיל ולהפצת מורשתו.

ברצוני להודות לכל העוסקים במלאכה חשובה זו ובמיוחד לצוות הקבוע באתר שעושה עשיית קודש למען חיל השריון ומורשתו.

מרבית המשפחות השכולות נמצאות כעת בבתי העלמין, לצד קברות יקיריהן מכאן ברצוני לחזקם בשם חיל השריון כולו, ולייחל כי לא תדענה עוד צער ומכאוב, ולהבטיח כי לוחמי השריון ומפקדיו מוקירים את זכר יקיריהם, מממשים מדי יום את מורשתם בהגנה על גבולות הארץ ומאמצים אותן אל ליבם.

לפצועי החיל ברצוני לאחל מזור ומרפא ולייחל לשובם של השבויים והנעדרים באשר הם.

האתגרים העומדים בפני החיל ערב שנת העצמאות החדשה הינם מורכבים ומאתגרים. חיל השריון ימשיך לעמוד על המשמר כשהוא מוכן לעת פקודה, על מיטב המסורת ורוח השריון אל מול אתגרים אלה, וימשיך להוביל בגאון ובמקצועיות את התמרון הקרקעי בכל מקום שיידרש.

ברצוני להודות לחטיבה 460 ולגדוד 532 בפיקודו של סא"ל גרמן גילטמן על האופן שבו מימשו את אחריותם בעריכת הטקס היום ולהביע את הערכתי הרבה לכל מי שנוכח.

מדברי אלוף (במיל') חיים ארז, יו"ר עמותת יד לשריון בטקס

משפחות שכולות, קצין השריון הראשי, גיבורי ישראל, אלופי צה"ל בסדיר ובמילואים, חיילים, תלמידים ואורחים, חברי עמותת יד לשריון,

היום מתייחד עם ושראל עם זכרם של 22,993 לוחמים שנפלו מתחילת המאבק על הקמתה של מדינת ישראל ועד היום. על כותל השמות שלפנינו חקוקים שמותיהם של 4968 לוחמי השריון שנפלו במערכות ישראל, ולהם הייתה תרומה מרכזית בניצחון בכול המלחמות שנכפו עלינו. מאחורי כל שם יש סיפור חיים וגבורה ייחודי שנקטע באיבו.

טוראי סמוביץ משה ז"ל, נולד ברומניה בשנת 1923, הצליח לשרוד את מלחמת העולם השנייה. בדרכו לארץ באוניית מעפילים נכלא בקפריסין, ובחודש מארס 1948 הגיע לארץ. מיד בהגיעו התגייס לחטיבה 7, לחם ונפל ביום 31 במאי 1948 כאן בלטרון, בקרב על פריצת הדרך לירושלים (דרך בורמה). משה סמוביץ לא הספיק להקים משפחה וליהנות מהיותו חופשי בארצו.

במלחמת העצמאות נפלו 1328 לוחמים ששמותיהם חקוקים כאן על כותל השמות, ובהם עולים חדשים, ילידי הארץ, מתנדבים מחו"ל, לוחמי הבריגדה היהודית שלחמה במלחמת העולם השנייה, ובזכות לוחמים אלה זכינו למדינה.

רס"ן רפאל מוקדי ז"ל נולד בצרפת בשנת 1929, עלה לארץ עם הוריו, ובשנת 1945 גויס

להגנה. רפאל השתתף במלחמת בעצמאות בדרגת רב סרן. לאחריה פנה לכיוון האקדמאי ושימש ד"ר ומרצה בטכניון. לקראת מלחמת ששת הימים גויס כאיש מילואים ולחם במסגרת חטיבה 8 ברמת הגולן. בשלב של קבלת הפיקוד על הגדוד, לאחר שהמג"ד שלו נפצע, נפגע רפאל ונהרג ביום 9 ביוני 1967. על פעילותו באותו קרב קיבל לאחר מותו את עיטור המופת. עם לכתו אבד למדע מדען מצטיין. הותיר אחריו אישה ושלושה ילדים.

במלחמת ששת הימים נפלו 341 לוחמי שריון בכיבוש רמת הגולן, הגדה המערבית וסיני. הניצחון במלחמה, הסיר איום קדמי על מדינת ושראל .

סמל ראשון דוד מלול ז"ל נולד במרוקו בשנת 1949. בשנת 1963 עלתה המשפחה לארץ והשתקעה באופקים. דוד התגייס ב־1967 לחיל השריון והשתתף במלחמת ששת הימים בסיני. בשנת 1970 השתחרר מצה"ל. כחייל מילואים שירת בגדוד 264 שאיתו יצא למלחמת יום הכיפורים בסיני. ביום 9 באוקטובר התחולל קרב קשה על מוצב "חמוטל", הטנק של דוד נפגע והוא נהרג. חבריו ליחידה זוכרים אותו כלוחם מצטיין ששימש דוגמה ומופת לחבריו. הוא השאיר אחריו אב ואם, שתי אחיות ואח, ולא זכה להקים משפחה ולממש את חלומותיו.

ילדה ליד כותל השמות

במלחמת יום הכיפורים נפלו בסיני וברמת הגולן 1492 לוחמי שריון שאיתם אנו מתייחדים היום. כולנו זוכרים את התקפת הפתע של צבאות מצרים וסוריה, ואת הימים הקשים בתחילת המלחמה. הנופלים בגבורתם ובמחיר חייהם הצילו את מדינת ישראל והביאו לניצחון שהיה אולי הגדול ביותר של צה"ל.

סא"ל יוסף שאומן ז"ל התגייס לצה"ל בשנת 1971 לחיל השריון. במלחמת יום הכיפורים השתתף כמ"מ בסיני, נפצע במהלך אחד הקרבות ולפני החלמתו חזר ליחידתו והמשיך להילחם. יוסף נשאר בצבא הקבע ובגיל 27 מונה למג"ד. למלחמת שלום הגליל יצא כמפקד גדוד של קורס הקצינים. ביום 9 ביוני 1982 נפגע יוסף ונהרג כשהוא לוחם בראש גדודו בכיבוש הכפר עין א־טינה שבלבנון. יוסף היה מפקד מצטיין שפקודיו העריצו אותו מפקדיו האמינו שיגיע לתפקידי פיקוד בכירים בצה"ל. יוסף השאיר רעיה, בן ובת, הורים ואחות.

במלחמת שלום הגליל נפלו 131 לוחמי שריון שבגופם הגנו על תושבי הצפון מהתקפות המחבלים.

מימין: תא"ל (במיל') אשר לוי בעל עיטור המופת ורס"ן (במיל') משה לוי בעל עיטור הגבורה בליווי שתי חיילות מניחים זר למרגלות כותל השמות

רס"ן בניה ריין ז"ל נולד בקרני שומרון, התגייס לחיל השריון בשנת 1999, חתם קבע והתקדם במסלול הפיקוד. את כול הקורסים סיים בהצטיינות. במלחמת לבנון השנייה מונה להיות מפקד כוח חילוץ. במשימתו האחרונה בחילוץ טנק פגוע, נפגע בניה ונהרג יחד עם עוד שלושה לוחמים מהצוות שלו. בניה ואנשי הצוות שלו קיבלו ציון לשבח מאלוף פיקוד הצפון. בניה השאיר אחריו הורים ושבעה אחים ואחיות.

במלחמת לבנון השנייה נפלו 33 לוחמי שריון. בזכותם נשמר השקט בגבול הצפון.

סמל עמית (פיט) רובינזון ז"ל נולד בקיבוץ מגל, התגייס לחיל השריון לגדוד 77 בחטיבה 188. יחד עם יחידתו השתתף במבצע ברצועת עזה נגד החמאס וארגוני הטרור האחרים. ביום 8 בינואר 2009 נפגע עמית ונהרג, הוא היה השריונאי היחידי שנהרג במבצע.

על כותל השמות חקוקים שמותיהם של עוד 4961 לוחמים שנפלו בכלל המלחמות ובפעילות שבין המלחמות. לכול אחד מן הנופלים יש סיפור חיים והיו לו חלומות של הספיק לממש. הנופלים השאירו אחריהם הורים, רעיות, אחים ואחיות, בנים ובנות ששילמו את המחיר הנורא של האובדן.

לאמירה שבמותם ציוו לנו את החיים, הם היו מוסיפים חיים של תרומה למדינה, לביטחון ולחברה, כדי שנהיה ראויים לקרבנם.

הערב כשנחגוג את יום העצמאות ה־64 למדינת ישראל, נזכור את כולם, ונתפלל שלא יתוספו עוד משפחות שכולות.

הנחת זרים ו"התקווה"

בין הזרים שהונחו למרגלות כותל השמות היו זר המשפחות השכולות שהניחו **יואב ואיתמר**, אחיו של אמנון בָּרְטָפֶלְד ז"ל, וזר הגיבורים והנכים שהניח **גיבור ישראל רס"ן (במיל') משה לוי**, בעל עיטור הגבורה, מלווה ב**תא"ל (במיל') אשר לוי**, בעל עיטור המופת.

הטקס הסתיים בשירת "התקווה"

לא חשוב מה תעשה בעתיד...

מה שבטוח

מנורה מבטחים תהיה שם בשבילך

מנורה מבטחים

מומחים בניהול ביטוח•פנסיה•פיננסים

בחטיבת הראל התחלף המח"ט הג'ינג'י

חטיבת הראל היא שֵם עתיר היסטוריה ומורשת מאז מלחמת העצמאות בקרבות על הדרך לירושלים ובקרב לשחרור ירושלים במלחמת ששת הימים. בשעת בין הערביים של 7 במאי, בטקס קצר ומרשים בגבעת התחמושת בירושלים, סיים את תפקידו המח"ט היוצא אל"ם רונן איציק, וקיבל את הפיקוד אל"ם אמיר אבשטיין.

ערך אל"ם (במיל') שאול נגר

בארבע השנים האחרונות פיקד על חטיבת המילואים הראל **אל"ם רונן איציק** (רונן שם פרטי), הג'ינג'י שסחף את האנשים שבחטיבה אחריו והמשיך להוביל אותה להישגים ראויים, במוכנות ללחימה כאגרוף ברזל משוריין ובגיבוש אנשיה ובהגברת המוטיבציה והכרת המורשת. בארבע שנים אלה זכתה החטיבה להיות סמן ימני של מצוינות כחטיבת מילואים, שאנשיה מלוכדים וחדורי רצון להוסיף ולהתקדם. את הפיקוד על החטיבה קיבל **אל"ם אמיר אבשטיין**.

בטקס החלפת מפקד החטיבה שהתקיים בגבעת התחמושת בירושלים ביום 7 במאי השתתפו מפקד אוגדת עמוד האש **תא"ל גיא גולדשטיין**, **הגב' נחמה בר־כוכבא** (בריל), אלמנתו של אלוף משה בר־כוכבא ז"ל, יו"ר ועדת החינוך ביד לשריון, אנשי החטיבה בסדיר ובמילואים ואורחים. לאחר הטקס הייתה ארוחת ערב חגיגית למשתתפי הטקס, ובמהלכה הוקרן סרטון שהוכן לכבוד המח"ט היוצא אל"ם איציק רונן.

הבאנו מן הדברים שנאמרו בטקס ובמהלך ארוחת הערב.

דברי המח"ט היוצא אל"ם איציק רונן

מסיים אני היום תקופה ארוכה ומשמעותית כמפקד חטיבת הראל, שהיא אחד מסמלי העוצמה של צבא ההגנה לישראל ושל מדינת ישראל. חטיבת הראל הובילה את קרבות מלחמת העצמאות בהרי ירושלים, בששת הימים הובילה החטיבה את הקרבות לאיחוד ירושלים ואף התייצבה בגולן, במלחמת יום הכיפורים הגיעו זחליה בואך הקילומטר ה־101 בדרך לקהיר, והיא ממשיכה מאז ועד היום להיות עוצבה משוריינת רבת עוצמה במערך המילואים.

בחרתי דווקא לציין את הדרך בה השפיעה חטיבת הראל עליי – חוויה משמעותית שאקח עמי לעוד שנים רבות.

זכיתי להכיר בתקופה זו את מורשת החטיבה ואת האנשים שבנו מורשת זו, מִקוֹם המדינה ועד היום – אנשי מילואים שהתייצבו בעת קריאה, יצאו לדרך וניצחו בכל קרב שעמד בפניהם; זכיתי לפגוש שוב חברים למסלול השירות, שהשתחררו מסדיר ואחרי 20 שנה גיליתי כי הם פקודיי; זכיתי לפקד על חבורה מדהימה של מפקדים העומדים כאן, שלקחו על כתפיהם את האחריות להיות מנהיגי עולם־המילואים בתקופה זו; זכיתי להוביל את הנבחרת הזו בכל מקום, מדן ועד אילת, מעזה ועד רמת הגולן, בכל עונה אפשרית; זכיתי לראות בכל המצבים התייצבות מלאה ומשמעת פעולה.

זכיתי לרכוש חברים חדשים, שניתן להתייעץ איתם בכל נושא אפשרי, צבאי, טקטי, טכני, ואישי; זכיתי לפקד על קציני מטה ומערך נגדים, המהווים דוגמה ומופת במסירות, במקצועיות ובצניעות; זכיתי להיות מפקד חטיבה בתקופה משמעותית בתולדות המדינה, תוך הבנה כי ייתכן ובמשמרת הזו תיבחן בעוצמתה.

עוצמתה של החטיבה תלויה ביכולת המבצעית שלה, בארגון ובלוגיסטיקה שלה, בגמישות הפעולה שלה, ומעל כל אלה היא תלויה במפקדים המובילים אותה. זכיתי בתקופה זו למנות לתפקידי המפתח בחטיבה את האנשים הטובים ביותר שאני מכיר, ושיש לנו, מתוך ההבנה כי יש להעמיד את המצוינים קדימה. אני גאה בכך שהטובים ביותר בחטיבה 10 הם אלו שעומדים כאן – ולא יכולתי לעמוד באתגר זה ללא הירתמותכם, וללא גיבוי המפקדים שלי שנמצאים כאן, ואשר מבינים היטב את הצורך להעמיד את האנשים הנכונים במקומות הנכונים.

מראה מן הטקס

אמיר,

מאושר אני היום מהעובדה שאתה מקבל את הפיקוד על החטיבה. גדלנו באותו בית מדרש והתחנכנו על אותם ערכים, ואין מתאים ממך לקחת את ספינת הדגל הזו ולנווט אותה הלאה למחוזות רחוקים ואתגריים. התברכת בחכמה, ביוזמה, ובעיקר בלהט פיקוד – אלה יעמדו לזכות החטיבה בשנים הקרובות, ואני מאחל לך הצלחה בכל אשר תלך.

עוצבות המילואים הן עוצמתו של צה"ל, מתוקף כך שהן בנויות על המיטב – אנשים מקצועיים ומנוסים, בעלי תבונה ובגרות, ויכולת אישית ברמה גבוהה. בטוחני כי תשכיל להשתמש בתבונתם, כמו גם להוביל אותם באופן מושכל.

ברצוני להודות לכלל האנשים שנמצאים כאן היום. הפרגון שזכיתי לו מכולכם הינו נדיר, אינו מובן מאליו, וממחיש את המושג "רעות". בנוסף ברצוני להודות למשפחתי, שעמדה לצידי כרגיל לכל אורך התקופה, באיפוק, ברגישות רבה, ובהבנה אין־קץ.

ברצוני לסיים בתודה מיוחדת לשלושה אנשים, שני סגניי בתקופה זו, יוסי בלונדר וליאור פרומר, אנשים אצילים שהיוו לי משענת משמעותית, ואִפשרו לי להבין לעומק את עולם המילואים; ובנוסף, לעמיתי לסגל הפיקוד במכללה לפו"ם, אל"ם יהודה יוחננוף, על ההכוונה הפיקחית, והאמון הרב שלך בי.

אחיי לנשק, מסתיימת תקופה ומתחילה תקופה חדשה – אני מאחל לכולנו הצלחה, ותודה.

טנק שרמן של חטיבת הראל ממלחמת ששת הימים בחצר גבעת התחמושת

דברי המח"ט הנכנס אל"ם אמיר אבשטיין

ביראת כבוד ובתחושת אחריות גדולה אני מקבל היום את הפיקוד על החטיבה. זוהי זכות גדולה ומחויבות אדירה לקבל את הפיקוד על חטיבת "הראל", ולהימנות על שרשרת מפקדים מפוארת שכללה בין היתר את יצחק רבין ואורי בן ארי.

מורשת "הראל" שנולדה בהובלת המפקדים בקריאה "אחרי", ומהנחישות לביצוע כל משימה על אף הקשיים שבדרך, היא שהובילה את החטיבה להישגיה ההיסטוריים. כממשיכי דרכם של לוחמי "הראל" אנו מחויבים לרוחה ולמורשתה של החטיבה. אם במשמרת שלנו נידרש להילחם, אני מצפה כי נעשה זאת באותה הנחישות של לוחמי הפלמ"ח, באותה היוזמה שהפגינה החטיבה בקרבות על ירושלים במלחמת ששת הימים, ובאותה יכולת להתאושש מהפתעות ולהכריע את האויב, כפי שפעלו לוחמי החטיבה במלחמת יום הכיפורים.

לתחושתי, מורשת זו ממשיכה להתקיים גם בימים אלה. בחודשים האחרונים נחשפתי לנבחרת מרשימה של מפקדים, המשקיעה ללא לֵאות מזמנה וממרצה לטובת החטיבה

מפקד אוגדת עמוד האש תא"ל גיא גולדשטיין בטקס

מימין: המח"ט היוצא אל"ם איציק רונן עם המח"ט הנכנס אל"ם אמיר אבשטיין

ואנשיה. ברצוני להודות לכם, אנשי החטיבה, על עשייתכם, ולבקש כי תמשיכו לקחת חלק מרכזי בהובלת החטיבה, וכי תסייעו לנו ולי, בהכנתה ליום פקודה.

את הפיקוד על החטיבה אני מקבל היום מאיציק, חברי ומורי, שאותו אני מכיר למעלה מעשור, עוד מהתקופה בה היה מ"פ בחטיבה 7. אני רוצה להודות לך לא רק על עשייתך ועל היחידה המצטיינת שאותה אתה מעביר לידי, אלא גם על היותך אחד מהמפקדים האמיצים שזכיתי להכיר וללמוד מהם.

אני רוצה גם להודות למפקד האוגדה על האמון שנתן בי, ועל העזרה וההכוונה בחודשים האחרונים בתהליך כניסתי לתפקיד.

מפקדי וחיילי החטיבה, בתקופה האחרונה חווינו כולנו את השינויים הרבים שקורים במזרח התיכון, שאת סופם לא ניתן לחזות. מציאות זאת מחייבת את כולנו להתכונן ולממש בפועל את האמרה "מחר מלחמה". אין לי ספק שהמפקדים הנוכחים כאן, הפועלים לאור מורשת "הראל", הם שיאפשרו לנו לעמוד בכל האתגרים העומדים בפנינו. אסיים בציטוט מדבריו של אורי בן ארי, אשר בעיניי מתמצתים את רוח החטיבה ואת הנדרש מכולנו: "תקוותי היא כי לא לעד נחיה על חרבנו – אך החכם הוא זה אשר מוכן לגרוע ביותר, זה אשר בחוכמה יעשה לו מלחמה, והמבין את המשמעות המלאה של הקריאה: אחרי!"

דברי מפקד האוגדה תא"ל גיא גולדשטיין

החלפת הפיקוד משולה להעברת מקל במרוץ שליחים, כל רץ בתורו עושה את המיטב כדי לקדם את הקבוצה ולנצח.

איציק, בארבע השנים האחרונות תחת פיקודך, יחד עם חבורת המטה והמפקדים, בנתה החטיבה את כוחה והתכוננה למלחמה. יחד עסקתם לילות כימים בגיבוש תכניות מבצעיות, התאמנתם ברצף ובאינטנסיביות רבה, קידמתם את מוכנות הימ"ח, ובעיקר השקעתם בפיתוח האנשים והכשרתם. כל משימה שהוטלה על החטיבה – היא ביצעה באופן מלא ואיכותי. בכל מפגש עם יחידות החטיבה התרשמתי מרוח הלוחמים והמפקדים, ובעיקר מהרצינות והנחישות להתקדם וללמוד.

איציק, לאורך השנים למדתי מדרכך ומאופן ההובלה שלך את אנשיך. עשית זאת מתוך אחדות מטרה, במנהיגות, באחריות, בצניעות ובדבקות במשימה. דרך התנהגותך האישית קבעת נורמות וסטנדרטים גבוהים, חנכת את המפקדים מקרוב, והיית נחוש למצות כל רגע באימון ובתעסוקה המבצעית על מנת לקדם את כשירות החטיבה ומוכנותה למלחמה.

מנהיגותך הדומיננטית והנחושה, היושרה המקצועית, הדוגמה האישית, הירידה לפרטים – ראויים לכל שבח. אני יודע שתחושת שליחות ואחריות הם המניע לדרך שבחרת ולאורם גדלת והתחנכת. היום אתה מעביר לאמיר את הפיקוד על החטיבה, חטיבה מבצעית כשירה ומוכנה למשימותיה בחירום. אני משוכנע שהחטיבה תדע לבצע כל משימה שנטיל עליה ולנצח בקרב. נאחל לך המשך הצלחה בתפקידך כמדריך בפו"ם, בלימודי התואר השני וכמובן עם הצטרפותך לחבורת הפיקוד הבכירה במפקדת האוגדה.

משפחת רונן – תמר והילדים יערה, יאיר ויניב, אני בטוח שעבורכם מעמד חגיגי זה מהווה רגע נחת וגאווה גדולה, הרבה תודה והערכה על התמיכה והשותפות לאורך השנים.

אמיר, זכות גדולה נפלה בחלקך עם קבלת הפיקוד על החטיבה, מינוך למפקד החטיבה הוא ביטוי להערכה והאמון שאנו רוכשים לך. במגוון תפקידים שכבר ביצעת ידעת להטביע חותם אישי ברור ולקדם את יחידתך ותפקידך. בטוחני שתדע בדרכך ובמנהיגותך המיוחדת, באופן מקצועי ונחוש להוביל את החטיבה להישגים חדשים, ואם יידרש ביום פקודה – למלחמה. יש לך את הידע, הניסיון המבצעי והמנהיגות הנדרשת ממפקד להוביל את אנשיו בקרב. לפניך מטרה ברורה לקדם את כשירות ומוכנות החטיבה למלחמה על מנת לנצח. לאור מטרה זו בטוחני שתפעל. כמו כן, בטוח אני כי תזכה לתמיכה רבה ממשפחתך.

משפחת אבשטיין בהצלחה גם לכם.

אנשי המילואים – מטה החטיבה, המג"דים, המ"פים, הקצינים והחיילים – המוטיבציה שלכם לשרת ולתרום איננה דבר ברור מאליו. עבורי אתם מייצגים את פנייה היפות של החברה הישראלית, ושירותכם בצה"ל הוא ביטוי לנטילת אחריות אישית לשליחות ולאהבת העם והארץ. אני מעריך מוקיר אתכם וגאה בכם על כך.

ובהזדמנות זו אבקש לברך את גדוד 429 שנבחר לגדוד מצטיין נשיא המדינה!

ברגע חגיגי זה, נזכור את הנופלים – לוחמים שלחמו בחירוף נפש לאורך ההיסטוריה, מתוך תחושת שליחות ומחויבות לעם ולארץ. נמשיך בדרכם, כדי להבטיח את קיום הדורות הבאים בארץ. נעשה כל מאמץ כדי להיות מוכנים ליום פקודה, למבחן הקשה מכל – מלחמה.

לסיום, כל שניתן לומר זה: **חטיבת הראל – אתם חטיבה 10!**

פרמט
בית יציקה לפלדה
מפעל יציקות
פלדה – פרמט
מברך את חייל ומפקדי
צבא הגנה לישראל
ואת כל בית ישראל
בברכת חג עצמאות שמח
חי זכריה (תא"ל מיל') מנכ"ל

חיפה כימיקלים שולחת ברכתה
לצמיחה ושגשוג
לימים רגועים
לו יהי ביתנו נמל מבטחים...
Haifa
Pioneering the Future
www.haifa-group.com

"הכול בגלל מסמר קטן"

בדרך לבית איכסא

טנק מורג לפינוי מוקשים. לא היה ברשות הכוח הפורץ

אל"ם (במיל') מיכה מאור*

רקע

במלחמת ששת הימים הייתה חטיבה 10 חטיבה ממוכנת עצמאית בפיקוד המרכז. החטיבה כללה את שני גדודי החרמ"ש 104 ו־106; גדוד הטנקים 95 שכלל 3 פלוגות שרמן אם־50, פלוגת שרמן אם־51 ופלוגת שוט בנזין מקמ"ט, סך הכול כ־60 טנקים; פלוגת שריוניות; גדוד מכמ"ת (מרגמות כבדות מתנייעות) 120 מ"מ; ויחידות חטיבתיות – סיור, הנדסה, קשר, חימוש, הספקה, יר"ם (יחידת רכב מגויס) ועוד. פלוגת ההנדסה כללה 3 מחלקות פלסים על זחל"מים, מחלקת צמ"ה (ציוד מכני הנדסי), מחלקת חימוש ומנהלה וכיתת סיור.

בשבועיים של ההמתנה עסקו מפקדת החטיבה והגדודים בתכנון התקפות־נגד בתוך הקו הירוק ונערכו סיורי מפקדים בגזרת פיקוד המרכז, לרבות מציאת מעברים לטנקים לחצית **יובלי הירקון**. רק יומיים לפני יום ה־ע" החלו מפקדי היחידות בסיורים ובתצפיות בגזרת ההבקעה במסגרת תכנון מחטפים, כגון: כיבוש מתחם הרדאר, כיבוש מובלעת **לטרון** ועוד.

שלוש מחלקות הפלסים של פלוגת ההנדסה וכלי הצמ"ה פעלו תחת פיקוד גדודי חטיבת החי"ר 4, בביצור קו ראש העין כפר קאסם, במהלך השבוע שלפני תחילת המלחמה. ביום המלחמה הוחזרו מחלקות הפלסים בדקה ה־90, **ללא כלי הצמ"ה האורגניים שלהן,** שהושארו בחטיבה 4 בהוראת פיקוד המרכז. שתי מחלקות שיועדו לפעול תחת פיקוד שני גדודי החרמ"ש הצטרפו לגדודים תוך כדי תנועה משטחי הכינוס לשטחי ההערכות.

חטיבה 10 נכנסה לקרב תנועה לילי בשטח הררי קשה ומסולע, כשהמפקדים אינם מכירים כנדרש את השטח והמכשולים שבו, ללא הכנה מספקת, ללא כלי צמ"ה, ללא אמצעים לפריצת מכשולים ועם מחסור קריטי בחומרי נפץ. חלק משדות המוקשים נגד טנקים בתחילת הצירים הונחו על ידי חטיבה 16 הירושלמית. למרות שבקבוצת הפקודות הדגשתי זאת למפקדים, כבר בתחילת התנועה טנקים עלו על אותם המוקשים וחסמו את הצירים.

תמונת הקרב החטיבתי ב־6 ביוני בשעה 02:00

שני גדודי החרמ"ש שתחת פיקוד כל אחד מהם הייתה פלוגת טנקים, כבשו את מתחם שיח עבד אל־עזיז, מתחם הרדאר, חירבת לאוזה, חירבת קיקה, בידו ונבי סמואל. גדוד הטנקים התקדם ונאבק כול הלילה בקרקע המסולעת שבציר, וגדודי החרמ"ש כבשו את היעדים והתגברו על המכשולים השונים בסיוע מחלקות הפלסים, כל אחד בציר שלו. גדוד הטנקים תפס עמדות על חירבת א־זהרה ושלט באש על ציר **ירושלים רמאללה**. החטיבה הייתה צריכה להשתלט על רכס **תל אל־פול** ובכך לממש את משימתה העיקרית, שהיא שליטה מוחלטת על ציר **רמאללה ירושלים** ומניעת התקפת־נגד ירדנית של חטיבת השריון 60 הירדנית **מיריחו** דרך **רמאללה** לעבר **ירושלים**. בהמשך יום לחימה זה, לאחר התרסקות חטיבה 60 הירדנית, המשיכה חטיבה 10 בלחימה וכבשה את מוצבי שועפת, המִבְתָּר והגבעה הצרפתית, ושמרה על האגף הצפוני של זירת הלחימה ואִפשרה לחטיבה 55 לכבוש את הר הצופים, את אוגוסטה ויקטוריה והר הבית.

חטיבת השריון הירדנית 60 שכללה טנקי פטון אם־48 חדשים יועדה לבצע התקפת־נגד, נמצאה באותה העת בתנועה מיריחו **לתל אל־פול** כדי למנוע את כיבוש **ירושלים המזרחית**. טנקים בודדים שלה הצליחו כבר להגיע לתל אל־פול.

סיפור המעשה

בשעה 02:00 נשארו הטנקים של חטיבה 10 עם דלק לשעת מנוע אחת בלבד, והיה צורך דחוף בתדלוקם כדי להמשיך בהתקדמות ובהשתלטות על רכס **תל אל־פול**, טרם בואה של חטיבה 60 הירדנית ולפני תחילת קרב השריון בשריון איתה.

הסיבה לצריכה המוגברת של שעות המנוע של הטנקים עד כה היא התנועה על זחלים משטח הכינוס של גדוד הטנקים ביער **חולדה** אל שטחי היערכות **במעלה החמישה ובמבשרת ציון**. ציר התנועה של גדוד הטנקים מהיערכות צפונה לעבר **בית חנינה** נמשך בתוך ואדי מסולע וכמעט בלתי עביר לרק"ם. ההתקדמות לכן הייתה במהירות של צב, כקילומטר אחד בשעה. ציר הלחימה של גדוד החרמ"ש 104 ופלוגת טנקים, מ**מעלה החמישה**, מתחם הרדאר, לעבר **בידו**, היה חסום בשדה מוקשים מעורב ובתעלת נ"ט, לרגלי רדאר 1. התגברות על מכשול זה נמשכה זמן רב תוך שימוש בדקרים, בכידונים, בחנ"ם ובעבודת ידיים.

הקושי לבצע את התדלוק היה משום ששני צירי התנועה היחידים בגזרת הלחימה ההררית והמסולעת, למשאיות הדלק בעלות הנעה 6x6, היו חסומים בכלי רק"ם שעלו על מוקשים. במצב הזה התקשר אלי המח"ט **אורי בן ארי** והורה לי לאתר תוואי תנועה בגזרה, ועליו לנייד את משאיות הדלק. בהתייעצות משותפת הציע לי אורי לאתר את סימני הגלגלים של הג'יפים של פלוגת הסיור שהצליחו לטפס **לבית אכסא** מעמק הארזים, כבסיס אפשרי לתוואי הדרך. השטח לא היה מוכר לי וגם לא הזכרתי לאורי שאין ברשותי צמ"ה וחומרי נפץ. סמכתי על האינטואיציה שלי ועל כושר האלתור והניסיון המקצועי. בדיעבד עזרה לנו הרבה אלת המזל.

בנוסף לזחל"ם הפיקוד שלי לקחתי איתי את זחל"ם צוות החימוש ונ"נ של צוות הסיור, והתחלנו בסריקה לילית רגלית ורכובה **מעמק הארזים** לעבר מעלה ההר בואכה **בית איכסא.** תוך כדי הסריקה איתרתי סימנים של גלגלי ג'יפ, הלכנו עליהם עד מעלה הרכס וקו פרשת המים, וממנו זיהינו דרך צרה, מסולעת וקשה אל הבתים בפאתי הכפר. במהלך מהיר סימנו את שלד

צירי התנועה של חטיבת השריון 10 במלחמת ששת הימים היו בשטח הררי מסולע וקשה והצריכו הכשרה הנדסית בנקודות מפתח. כאן סיפור על פריצת הציר ליד בית איכסא במאמץ הנדסי חסר אמצעים ומלא תושייה שהביא לפריצת הדרך

מפת ההבקעה של חטיבה 10 במלחמת ששת הימים

התוואי **מעמק הארזים**, כאשר מדי פעם התקשר אלי המח"ט אורי להתעדכן. אחרי לימוד התוואי וסימונו התברר לי שהקטע האחרון באורך 50 מ', המתחבר לתחילת הדרך הצרה על קו פרשת המים בואכה **בית איכסא**, מחייב ביצוע עבודת עפר על ידי כלי הנדסי.

צריך להבין שפעלנו בחשיכה מוחלטת ותחת לחץ זמן מטורף. וכדי להוסיף עלי לחץ התברר שמשאיות הדלק החלו להתקרב לתחילת התוואי **מעמק הארזים** לפני שהיה ברור לי אם נצליח להכשירו כנדרש. ואז צץ במוחי רעיון לנסות ולאתר טרקטור **בעמק הארזים** והסביבה. שלחתי את זחל"ם החימוש למשימה וכעבור חצי שעה בערך דווח לי כי נמצא שופל זחלי ישן, ללא מצבר ויש לו מעט מאוד דלק במיכל. לשאלותיי (כקיבוצניק לשעבר, שחרש עם טרקטור די־4 ישן) התברר לי במהרה כי מדובר בדגם שופל קטרפילר מיושן עם מנוע בנזין קטן להנעת מנוע הדיזל, זהה לדי־4. המכונאים פעלו מהר והשופל הובא למקום. אז התברר לי שאיש מהחיילים במקום לא יודע להפעיל שופל לביצוע העבודה. בלחץ הזמן הסכים אחד החיילים לנסות. לאחר עבודה של 15 דקות הבנתי שלאיש עם הרצון הטוב אין מושג והוא גורם רק נזק. עליתי על השופל והתחלתי לעבוד. בחיי לא הפעלתי שופל, אבל האחריות לבצע את המשימה בכל דרך היא שדרבנה אותי ולאחר כ־25 דקות עבודה התחלתי לראות תוצאות טובות, ואז בא אלי סמ"פ של פלוגת הסיור שהוביל את משאיות הדלק, וביקש לאפשר לו מידית לנסות להתקדם על הציר במצב הקיים. סירבתי והמשכתי לעבוד ולשפר את התוואי עוד רבע שעה, והצבתי את השופל בקצה העליון של התוואי. קידמנו את המשאית הראשונה שהייתה לה כננת בחזיתה, בחרתי את הנהג הטוב ביותר והמשאית החלה לעלות. בעשרת המטרים האחרונים היא נתקעה. קשרנו את כבל הכננת לשופל ובעזרתה עלתה המשאית הראשונה תוך כדי פילוס, הידוק ושיפור התוואי בקטע קשה זה. לאחר שעלו שש משאיות נתתי הוראה לנהגים להתקדם לעבר הכפר. אז התברר לי שבסמוך לבית הראשון חסומה הדרך בקובית בטון גדולה, כאשר בצד אחד שלה תהום ובצד השני סלעים גבוהים. בגלל תנאי השטח והסלעים לא היה אפשר להביא למקום את השופל, ופיצוץ הקובייה היה מצריך זמן רב, לרבות הזזה לאחור של כל המשאיות, וחזרה לקטע הקשה, וכאמור היה גם מחסור בחנ"ם. החלטתי להשתמש בכננת של המשאית הראשונה, ללפף את כבל הכננת על הקובייה ובנסיעה קצרה לאחור לעקור את הקובייה לתהום. אחרי כמה ניסיונות ללא הצלחה, רתמתי את המשאית השנייה לראשונה ובנסיעה מבוקרת לאחור הצלחנו לעקור את הקובייה לעבר התהום. הדלק הגיע! החטיבה כבשה את רכס **תל אל־פול**. וחטיבה 60 הירדנית הושמדה.

לימים, במהלך כנס מפקדי חטיבה 10, לסיכום המלחמה התריס כלפיי מעל הבמה אותו סמ"פ הסיור שנע עם משאיות הדלק, כשאמר והקשה בחריפות יתרה: כיצד יתכן שמפקד פלוגת ההנדסה של החטיבה איננו יודע להפעיל שופל. שאלה טובה.

סיכום

חטיבה 10 הוכנסה במפתיע ללחימת הבקעה ללא הכנה מספקת לפעולה ולתנועה בשטח הררי קשה בכל המובנים. לכן התקדמותה נמשכה זמן רב והיה קושי להביא לידי ביטוי את עוצמת האש שלה. כשברקע הופצו ידיעות על לחצים מדיניים להפסקת אש **בירושלים**. שוב הוכח שאין תחליף להימצאות כלי הנדסי לעבודות עפר בלחימה משוריינת בשטח הררי. ואף על פי כן, **הישגיה של חטיבה 10 במלחמת ששת הימים ראויים לציון 10!**

* אל"ם (במיל') מיכה מאור איש חיל ההנדסה, פיקד במלחמת ששת הימים על פלוגת ההנדסה של חטיבה 10 הממוכנת הראל, ובו בזמן שימש גם קצין מטה הנדסה במפקדת החטיבה. בעת הלחימה עסק אך ורק בביצוע משימות הנדסיות ואחרות בשטח, לעיתים בכפיפות ישירה למח"ט, ולעיתים ת"פ גדוד בחטיבה. בהמשך שירותו עבר הסבה לשריון, קורס מ"פים שריון ושימש מאוחר יותר ראש מטה אוגדה 36.

מומחיות היא השילוב בין פיתוח לאינטגרציה, ייצור מעולה והיענות לצורכי הלקוח

מאז 1945, פלדות מפתחת ומספקת לתעשיות הביטחוניות
מגוון מלא של מוצרים טכנולוגיים, מערכות ותתי מכלולים מותאמים

מכלול רצפת צריח תלויה

מכלול היגוי והילוכים

מנגנון מתח זחל

פגוש הידראולי

Pladot
Since 1945

פלדות עין חרוד מאוחד 18965, ישראל
טלפון. 04-6485350 www.pladot.co.il

היום בו נותקו יהודה ושומרון ממלכת ירדן

גשר עבדאללה בהכנה לפיצוץ

כמה עשרות מטרים מדרום לגשר אלנבי הנוכחי שוכב הרוס במי הירדן גשר אלנבי המיתולוגי שפוצץ על ידי חטיבה 10 הראל ביום השלישי למלחמת ששת הימים. כמפקד פלוגת ההנדסה של החטיבה, וכקצין מטה הנדסה במפקדת החטיבה, הזדמן לי באותה המלחמה לתכנן הריסת 4 גשרים על הירדן, ולפקד על פיצוץ גשר אלנבי לפני 45 שנה

אל"ם (במיל') מיכה מאור

תמונת הקרב של חטיבה 10 ביום השני למלחמת ששת הימים

גדודי החרמ"ש 104 ו־106 סיימו משימותיהם בגזרת ירושלים. גדוד הטנקים 95 כבש את העיר רמאללה בתנועה רכובה מדרום לצפון. הגדודים התמקמו לחניוני לילה מחוץ לשטח הבנוי. פלוגת ההנדסה בפיקודי, פחות 2 מחלקות ועוד קורס מש"קי חיל ההנדסה, התמקמה ליד מפקדת החטיבה בשדה התעופה עטרות. מפקדת החטיבה המתינה לפקודות מהפיקוד להמשך הלחימה.

בבוקר היום השני ללחימה קיבלה החטיבה פקודה לנוע מזרחה לעבר יריחו עם גדוד הטנקים וגדוד חרמ"ש, על 2 צירים כדי להשמיד כוחות האויב ביריחו ולחסום את המעברים על הירדן. עוד הוטל עליה לכבוש את מחנה חוורה בפאתי שכם על ידי גדוד החרמ"ש השני, שינוע על ציר גב ההר רמאללה – שכם. הפיקוד העביר את חטיבה 4 תחת פיקוד מח"ט 10 אורי בן־ארי. שעתיים לאחר מכן ניתנה לחטיבה פקודה לעצור את ההתקדמות לעבר יריחו. לאחר שלוש שעות המתנה חודשה פקודת התנועה. פלוגת ההנדסה קיבלה באותו הבוקר פקודה לאבטח את תחנת השידור ברמאללה ולאפשר לאנשי קול ישראל להפעיל את משדרי התחנה רבי העוצמה.

שינוי משימה

באותו יום אחר הצהריים כאשר נמצאתי במשימת אבטחה של תחנת השידור ברמאללה, לאחר פינוי חיילים ירדניים שבויים מהכוח שהגן על התחנה, ביצוע סריקות מתחם התחנה ממלכודים אפשריים, ולאחר יצירת קשר וסיוע לאנשי קול ישראל להפעלת המשדרים, התקשר אלי סמח"ט החטיבה אלדד אבידר והורה לי להעביר את אבטחת התחנה לכוח מחטיבה 16, לקחת 500 ק"ג חנ"ם ולנוע על ציר רמאללה יריחו לחבור עם חפ"ק המח"ט בן־ארי הנע בציר. שְׁאֵלָתי לאלדד מדוע דרושים 500 ק"ג חנ"ם נשארה ללא מענה. אחרי ההבקעה נשארו ברשות מחלקות הפלוגה כ־100 ק"ג חנ"ם לסוגיו. לא ידעתי וכנראה גם אלדד לא ידע איפה ואם בכלל יש בחטיבה 500 ק"ג חנ"ם. לא מצאתי טעם להעמיד את אלדד בדילמת 500 הקילוגרם ברשת הרדיו החטיבתית.

מודיעין הנדסי

כאמור חטיבה 10 הופעלה ישירות על ידי אלוף פיקוד המרכז, ולכן היה צורך בקיום קשר ברמה המקצועית ההנדסית המבצעית והמודיעינית ביני לבין מפקדת ההנדסה בפיקוד. קשר כזה לא התקיים כלל במשך ימי הלחימה שהיו מרובי בעיות הנדסיות. חוסר

במודיעין הנדסי בחטיבה לקראת הריסת גשרים על הירדן מנע ממני, כקצין מטה הנדסה במפקדת החטיבה, להכין תכנית הנדסית חטיבתית ראויה ומפורטת לפקודת המבצע, ואף לא לערוך חישובי כמות החנ"ם הדרושה להריסת כל אחד מהגשרים וחלוקתו לכוחות בהתאם. מאותן הסיבות גישתי באפלה כמפקד על הריסת גשרים בשטח.

הריסת גשר אלנבי

העברתי את אבטחת התחנה לכוח המחליף, השארתי בשדה התעופה עטרות את מחלקה 3 בפיקוד נתן גרשוני והסמ"פ שלי שייקה גרינברג, הודעתי להם להמתין לפקודות, לקחתי איתי את נ"נ הסיור והתחלנו בתנועה לירי‌חו. הטריד אותי מאוד המפגש הצפוי עם בן־ארי כשיתברר לו שאין ברשותי 500 ק"ג חנ"ם למשימה, אך עד מהרה נרגעתי. תוך כדי תנועה נפגשנו בזנב שיירת משאיות של הדרגים שנעו בעקבות הגדודים. החלטתי לבדוק אישית את תכולת כל משאית בתקווה לאתר חנ"ם. הבדיקה השתלמה כי בסופו של דבר הצלחתי לאתר משאית קטנה עמוסה בארגזי טי־אן־טי במשקל קרוב ל־600 ק"ג, לרבות מספר ארגזים עם גלילי פתיל רועם ולבנות חבלה. לשאלתי למי אתה שייך ענה הנהג שאיננו יודע. הודעתי לו שמרגע זה הוא ת"פ שלי והמשכתי בתנועה כשהמשאית מאחורי ומאחוריה סוגר נ"נ הסיור. עד מהרה זיהיתי על הציר את הזחל"ם של סמל מחלקה 2 יוסף קצב והמ"כ שלמה אליטוב שפעלה ת"פ גדוד 106. התברר שהם התנתקו מהמחלקה ואין להם קשר עם המ"מ. צירפתי אותם לכוח שלי שכלל זחל"ם פיקוד, זחל"ם סמל מחלקה 2, משאית חנ"ם ונ"נ הסיור, להלן כוח המ"פ. בהמשך התנועה זיהיתי את הזחל"ם של חפ"ק המח"ט בן־ארי, שעסק בניהול הקרב לכיבוש ירי‌חו, סימנתי למח"ט שהגעתי.

עם חשיכה נכנס החפ"ק למשטרת ירי‌חו, ששימשה עד לפני שעה כמפקדת חטיבת חי"ר מס' 1 המדברית של צבא ירדן. מיקמתי את הכוח שלי צמוד לחומה המזרחית של בניין המשטרה. כעבור שעה נקראתי לבן־ארי. דיווחתי שברשותי מעל 500 ק"ג טי־

גשר עבדאללה ברגע הפיצוץ

מג"ד הטנקים צביקה דהב, קמב"ץ הגדוד והמש"קים יוסף קצב ושלמה אליטוב דקות לאחר פיצוץ גשר אלנבי

תצלום אוויר של גשר בית הערבה המפוצץ

תצלום אוויר של גשר אלנבי המפוצץ

אן־טי. החפ"ק של המח"ט התמקם בלשכת המח"ט הירדני, ובן־ארי הזמין אותי לארוחת ערב בחברת הקצינים ואנשי מטה החפ"ק, על טהרת מצרכי המזון שהיו במקרר הירדני, לרבות לַבָּנֶה, ירקות וביצים – ארוחה ים תיכונית כיד המלך. לאחר הארוחה נכנסנו לחדר הישיבות של המח"ט הירדני לתכנן את המשימות הבאות של החטיבה. לרגע התקבל הרושם שהתקיימה כאן החלפת קו יריחו בין חטיבה 1 הירדנית לחטיבה 10 שלנו.

מיד בתחילת התכנון נאמר לי שהמשימה היא הריסת 4 גשרים על הירדן ואלה הגשרים, מצפון לדרום: **גשר מנדסה, גשר אל־מועטס, גשר אלנבי וגשר בית הערבה (גשר עבדאללה)**, שעל דרך המלך ירושלים – רבת עמון. כל המידע והחומר המודיעיני שהיה לנו על הגשרים הללו בקבוצת התכנון הייתה מפת קוד 1:50,000. לא ידעתי להעריך אם כמות החנ"ם שברשותי תספיק להריסת 4 הגשרים כנדרש. אשר על כן פנה בן־ארי למ"פ הסיור אמנון אשכול לאתר חנ"ם במחנות הצבא הירדני בבית הערבה. הסיור לא מצא דבר. בתום קבוצת התכנון החליט בן־ארי שגדוד 95 בפיקוד צביקה דהב ועוד תחת פיקודו כוח מ"פ ההנדסה יפוצץ את גשר אלנבי וגשר אל־מועטס. גדוד 106 בפיקוד אהרון גל (שטנגל) עם מחלקת הנדסה 2, שפעלה ת"פ הגדוד מתחילת הלחימה ומחלקת החבלה הגדודית יפוצצו את גשר מנדסה ואת גשר בית הערבה. כאמור לא היה לי מושג על איזה סוג גשרים מדובר ומה היא כמות החנ"ם הדרושה לכל גשר. לפני מתן הפקודה לגדודים הודיע הפיקוד על ביטול המשימה.

בחצות חודשה הפקודה. הסמ"פ שייקה עם מחלקה 3 החלו לנוע למשטרת יריחו. יצרתי קשר עם מג"ד הטנקים צביקה דהב, וחברתי אליו ביציאה המזרחית של יריחו, על הכביש לגשר אלנבי. השעה הייתה 00:30. ביקשתי מצביקה לבצע סיור מוקדם בגשר כדי לגבש תכנית פעולה מהירה ויעילה שתבטיח את

מפת הגשרים

ריסוקו. סיכמנו על סיור רכוב עם שני ג'יפי סיור של הגדוד. הסיור יצא כאשר מ"מ הסיור נוהג בג'יפ הראשון ואני לידו. התקדמנו לאט וללא אורות, כשאני משתמש במשקפת. כשזיהיתי את הגשר עצרנו במרחק של 20 מ' ממנו, דוממנו מנועים, דרכנו את הנשק האישי, מ"מ הסיור ואני ירדנו מהג'יפ והתחלנו בתנועה רגלית בוחנת ועם האצבע על ההדק לגשר, בחיפוי הג'יפ השני. זיהינו דמות אדם במרכז הגשר פתחנו עליה באש והיא נעלמה. מ"מ הסיור נעצר בתחילת הגשר ואמר לי שהוא נפגע בידו. הבנתי שפגיעתו קלה והמשכתי לבד ללכת על הגשר עד גדת הירדן הרחוקה, לשהות בה כמה דקות ולחזור לג'יפים. מ"מ הסיור נחבש.

למרות החשיכה והשהות הקצרה על הגשר התרשמתי שזה גשר ברזל הנשען בשתי גדות הירדן האלכסוניות על קיר בטון עבה לכל רוחב הגשר, וממנו נמשכת תוספת גשר נמוכה של מטרים ספורים לגדה עצמה. בכל גדה במרחק של כ־30 מ' מהגשר קיים מבנה גדול בן 2 קומות ורחבת חניה. לא זיהיתי אויב בגשר. בנסיעה חזרה גיבשתי תכנית פעולה. לא היה זמן להתחיל לחשב את כמויות החנ"ם המדויקות כפי שמלמדים בקורסי חיל ההנדסה והחבלה. התבססתי על הניסיון שצברתי באותה העת כמדריך בקורס מ"פים חי"ר כשלימדתי את נושא תכנון ופיצוץ גשרים לסוגיהם. חזרנו לצביקה, עדכנתי אותו והצגתי לו את תכניתי. צביקה החליט לבצע שתי פעולות לפני הגעת הכוח שבפיקודי לגשר – לקדם מחלקת טנקים לעמדות המאפשרות קשר עיין עם הגשר, וכן להנחית מכת אש מרגמות על הגשר. התנגדתי למכת האש הזו משום שהתרשמתי בסיור שאין אויב צמוד לגשר. צביקה לא קיבל זאת. סיכמתי עם צביקה שאני מתחיל מידית בתנועה לגשר ונעצר כ־100 מ' לפניו עד שאקבל ממנו דיווח "אחרון נורה". תדרכתי בקצרה את אנשיי והתחלנו בתנועה תוך כדי מכת האש, וכשקיבלתי מצביקה "אחרון נורה" הגענו לגשר, עצרתי את הזחל"ם שלי ברחבת החניה וכך עשו יתר כלי הרכב. במקום בערה משאית ירדנית שהאירה את הגשר וממנה נשמעו התפוצצויות תחמושת. הלוחמים חששו לרדת מכלי הרכב. כמה מילות הרגעה שלי וכולם ירדו. פקדתי על מפקד צוות הסיור לחצות את הגשר, לטהר ולתפוס את הבית שבגדה המזרחית ולאבטח אותנו ממזרח. במקביל העליתי על הגשר את משאית החנ"ם בנסיעה לאחור, ואילו סמל המחלקה קצב, המ"כ אליטוב ואני התחלנו להניח את שקי הטי־אן־טי ב־3 ריכוזים, כשכיתת הלוחמים מגישים לנו את שקי הטי־אן־טי. ריכוז אחד בתחתית ובצמוד לנציב בגדה המזרחית, במרווח שבין הגדה לנציב, ולרוחב הגשר, במיסעה מעל הנציב. ריכוז שני בגדה המערבית כנ"ל, וריכוז שלישי במרכז הגשר לרוחב המיסעה בחלוקה לא מאוזנת, כדי שהפיצוץ יגרום לניתוק המיסעה תוך כדי פיתול הגשר. בזמן הנחת המטענים נפתחה לעברנו אש לא יעילה של מקלעי 0.5 וזיהינו את קו הנותבים. הנחנו בגשר כ־200 ק"ג טי־אן־טי. פעולה זו נמשכה כחצי שעה. הסגתי את כלי הרכב והלוחמים למרחק מספיק מהגשר. קצב, אליטוב ואני נשארנו בגשר. הפעלנו את פתיל ההשהיה ורצנו לתפוס מחסה במרחק מתאים. אחרי חצי דקה נשמע הפיצוץ. בקשתי מצביקה אישור לחזור לגשר. התוצאה הייתה כמצופה, הגשר שכב מרוסק ומפותל במי הירדן. השעה הייתה 05:00. צביקה החליט להגיע לגשר, וכשראה את התוצאה חילק לנו מחמאות.

גשר אל־מועטס

סיכמתי עם צביקה שאני יוצא עם שני ג'יפי הסיור כדי לאתר את גשר אל־מועטס על פי הסימון במפת הקוד 1:50,000. הגענו למקום הגשר וזיהינו במקום שתי גדות מיוצבות בקירות בטון ולידן בגדה המערבית חלקי גשר ביילי מסודרים ומוכנים לבניית גשר. דיווחתי לצביקה. חזרתי לכוח שלי ונסענו לגשר בית הערבה.

גשר בית הערבה (גשר עבדאללה)

בגשר מצאתי את אנשי גדוד 106, את הסמ"פ שייקה גרינברג, ומחלקה 3. היה זה גשר גדול מבטון באורך כ־80 מ', ורוחב 12 מ'. הגשר נשען על 6 נציבי בטון גבוהים בעובי 3 מ'. מיסעת הגשר נשענה על קורות פלדה ענקיות מפרופיל בעובי 4 ס"מ. תוך דקות התבררו לי הדברים הבאים: כוח מגדוד 106 שהגיע הראשון לגשר היה ללא טי־אן־טי. הכוח הניח על מיסעת הבטון בכמה מקומות במרכז הגשר פצצות מרגמה 120 מ"מ ובכמה מוקשי נ"ט כתחליף לטי־אן־טי. בנקודות הנחת הפצצות נפערו בורות למיסעה אך לא נגרם נזק לפרופילי הפלדה. במצב הזה הגיעו לגשר שייקה ונתן כשברשותם כמה עשרות ק"ג טי־אן־טי. הם ביצעו פיצוץ בין שני נציבים במרכז הגשר וכתוצאה מכך חלק מקורות הפלדה ניזוקו, אך לא נותקו. מסרתי להם את יתרת הטי־אן־טי בוצע פיצוץ חוזר שגרם לניתוק הקורות.

הריסת גשר מנדסה

מג"ד 106 אהרון גל חשש שהצבא הירדני יתעקש להשאיר הגשרים בידיו כדי לאפשר לו להסיג את כוחותיו או להחדיר כוחות נוספים לגדה המערבית, ולכן הוא החליט לבצע המשימה בכוח גדודי בהרכב של פלוגת טנקים, פלוגת חרמ"ש ומחלקת החבלה. לאור המחסור בטי־אן־טי השתמש הכוח גם בפצצות מרגמה 120 מ"מ ובמוקשי נ"ט. הגשר פוצץ בבוקר היום השלישי.

סיכום

העדר חומר מודיעיני הנדסי מהרמה הממונה, בעיקר בעת קבלת הפקודה לפוצץ ארבעה גשרים על הירדן, ואי קיום קשר במישור המקצועי ההנדסי בימי הלחימה, הקשה על החטיבה וחייב אותה לפתרונות מאולתרים. במבט לאחור אני משוכנע שבחטיבה הייתה כמות נוספת של טי־אן־טי בפלוגת ההנדסה או בדרגי הגדודים. טעיתי בשלב קבוצת התכנון לפיצוץ הגשרים כשלא דרשתי מחברי קציני מטה החטיבה להשקיע מאמצים לאיתור חנ"ם נוסף, בראש ובראשונה לטובת גדוד 106.

חומר נפץ ואביזריו הם תחמושת לכל דבר ועניין. רמת המלאי המצויה בעוצבה ומיקומה חייבת להיות ידועה בכל נקודת זמן לקציני המטה הנוגעים בדבר.

הזיכרון הקצר של מקבלי ההחלטות

תחת הכותרת "מתווה המלחמה הבאה" כותב רן פקר בידיעות אחרונות (12 ביולי 2011) את דעתו לגבי המלחמה הבאה ואת הצורך להשקיע עוד בחיל האוויר. ומה עם כוחות היבשה?

סא"ל (במיל') ד"ר עפר דרורי

נכון שדבריו של רן פקר מתונים יותר ממה שהורגלנו לשמוע ולקרוא לפני חמש שנים ויותר ומידת הצניעות שבחר בה טובה וממש לא אופיינית להתבטאויות דומות של מומחים לחיל זה, ועדיין נראה כי הזיכרון שלנו קצר והוא נוטה לתעתע בנו שוב ושוב.

פקר כותב כי טעות היא להילחם את המלחמה הקודמת ואני מסכים עם אמירה זו אלא שאני חושב שלא פקר ולא אחרים, כולל אני, יודעים כיצד תראה המלחמה הבאה. יש נטייה בקרב מפקדים בכירים לחשוב, מתוך תחכום מדומה, כי ההתכוננות למלחמה הבאה משמעותה התכוננות למשהו אחר שהוא אינו "המלחמה הקודמת", זו גם הייתה המחשבה של הרמטכ"ל דן חלוץ בזמנו ושל בכירים נוספים שהתיישרו על פי קו המפקד וזנחו את הידיעה העצמית שלהם ואת דעתם. גם אז לפני המלחמה טענתי בפני כל מי שרצה לשמוע (כולל בכתב עת "מערכות" של צה"ל) כי איננו יודעים כיצד תראה המלחמה הבאה ובהחלט יש אפשרות שלמרבה הפלא היא תראה דווקא כמו המלחמה הקודמת. משמעות הדברים אז והיום היא שההנחה שקרב היבשה בטל מעולם – אינה נכונה, שהצורך להעביר תקציבים ועדיפות מבצעית לחיל האוויר על חשבון כוחות היבשה היא טעות, כי סגירת יחידות שריון וביטול מפקדות תגרום נזק כבד במלחמה הבאה וכי ההיסטוריה הצבאית המודרנית מלמדת כי כמעט מעולם לא הושגה הכרעה בלא קרב יבשה. אני מסכים לדברי פקר בדבר חשיבותו של חיל האוויר ובדבר היתרון הגדול שלו, שהוא ניידות רבה לטווחים רחוקים של אמצעי חימוש מגוונים. כל זה נכון, מסייע מאוד ולעתים גם מקטין את המוטיבציה של האויב להילחם, אבל הכרעה באמצעות חיל האוויר בלבד כמעט ואינה אפשרית. הדוגמאות רבות החל ממלחמת עיראק ועד להפצצות של נאט"ו את לוב כבר ארבעה חודשים ללא הכרעה.

כולנו היינו רוצים צבא חזק שכל מרכיביו חזקים במידה שווה אבל החיים הם פשרה בין חלופות וכאשר אתה מחליט על חיל אוויר חזק מאוד – אתה בהכרח מחליט על כוחות יבשה חלשים יותר. החכמה היא לאזן בין מרכיבי הכוח של הצבא. פקר מרמז על דיון נוקב שהתקיים במערכת הביטחון לפני ההחלטה על רכישת המטוס המתקדם F35 עקב העלויות האסטרונומיות שלו. ברור שהצטיידות במטוס יקר כל כך תקטין את יכולת הצבא להשקיע באמצעים אחרים, לרבות הצטיידות במספר אפקטיבי של מיירטים שונים שנועדו למנוע פגיעה מסיבית של טילי אויב באוכלוסיה של ישראל. אם הרצון לרכש של מטוסי F35 מתבסס בעיקר על יכולת החמקנות שלו, הרי ידוע לכל שיכולת זו תושג רק עם תצורת חימוש פנימית בלבד, וזו כשלעצמה מוגבלת מאוד בכמותה. במצב זה לא יוכל המטוס להגיע ליעדים הרחוקים שכולנו מכוונים אליהם. אם יזדקק המטוס לתדלוק אווירי בדרכו ליעד רחוק, יכולת החמקנות תהיה משנית כי את מטוסי התדלוק לא ניתן להסתיר. ההחלטה כאמור נפלה, אבל בינתיים התברר כי היצרן האמריקני אינו עומד בזמני הייצור ודחייה זו מאפשרת לצה"ל לנתב חלק מהתקציב למערכות אחרות.

ההצטיידות של הצבא מורכבת ונועדה לאזן בין הצרכים השונים. החזרה לדעה כי הכוח האווירי לבדו יעשה את המלאכה, מזכירה לי ימים לא מוצלחים בשנים שלפני מלחמת לבנון השנייה. מותר ללמוד מהעבר, ורצוי במכלול השיקולים גם להתבסס עליו.

חברת "הדייקן – מוצרי מתכת לחלקי חילוף"

מקבוצת לחמן נוסדה בשנת 1941 וממוקמת באיזור התעשייה כפר־סבא. "הדייקן" מתמחה בייצור חלקי מרכב תחתון לרכבי נוסעים, שטח, משא, טרקטורים לצד חלפים המשמשים אפילקציות צבאיות. החברה שומרת באדיקות על איכות מוצר מהמעלה הראשונה וזאת ע"י עמידה בתקנים המחמירים בעולם אשר נאכפים ע"י צוותי בקרה ואבטחת איכות קפדניים. כיום חברת הדייקן משמשת מקום עבודה לצוות עובדים המונה כ־40 נפשות, רובם ככולם בעלי מקצוע ותיקים המתמחים במקצועות הייצור והתעשייה השונים.

ברבות השנים הרחיבה חברת הדייקן את פעילות הייצור עבור הסקטור הבטחוני במדינת ישראל וזאת לצד קו מוצרי המדף המיועד לסקטור הפרטי. החברה פיתחה קו מוצרים ייחודי תוך מיקוד בהשבחת תוכלת ואורך החיים של חלפים רבים ומגוונים. כיום מספקת החברה מוצרים ייעודיים למרבית צי הרק"מ (רכב קרבי ממוגן) הצה"לי. החברה משקיעה באופן שיטתי הון בלתי מבוטל בציוד ייצור ייחודי ובלעדי על מנת להמשיך ולעמוד במשימה אשר חרטה על דגלה – לשדרג את האיכות, השרידות, ואורך החיים של חלקי הבטיחות ברק"מ הצהל"י, וזאת על מנת לאפשר פעילות מבצעית רציפה, נטולת תקלות טכניות, ולמזער עד כדי ביטול את הצורך בביצוע החלפת חלקים בשטח כתוצאה מבלאי מוגבר.

מאז ומעולם מעניקה חברת "הדייקן" תיעדוף ברור לצרכי משרד הביטחון אשר לעיתים מועברים ללא התראה כלל. בימי מלחמת לבנון השנייה, ובמהלך מבצע "עופרת יצוקה", עברה החברה למתכונת חירום, פיצלה את קו הייצור, ודאגה למלא תפקידה נאמנה כחלק ממערך ייצור תומך בצרכי הצבא בכלל, וחיל השריון בפרט. במשך שבועות ארוכים עמלו עובדי החברה במשמרות בנות 8 שעות, סביב השעון. גם שהדרישות נראו על גבול הבלתי אפשרי, הצליח צוות עובדי הדייקן לעמוד במטלה, והחלפים הנדרשים סופקו, לפעמים ישירות לשטח.

בשגרה ובחירום, חברת הדייקן, עובדיה, ומנהליה, מצדיעים ללוחמי חיל השריון וחילי צבא הגנה לישראל כולו. כבכל שנה, גם בימים אלו עוסקת החברה בהרחבת קשת החלפים אותם היא משביחה. חברת הדייקן מפעלי מתכת מקבוצת לחמן גאה ומתגאה על היותה חלק ממערכת הייצור התומך במשרד הביטחון וחילות צה"ל.

בכבוד רב ובהצדעה,

דורון לחמן, מנכ"ל

הדייקן מפעלי מתכת לחלקי חילוף, בע"מ.

We did not invent the wheel,
We just make it better.

חטיבת הנחתים האמפיבית המצרית 130 במלחמת יום הכיפורים - כוח משפיע או אפיזודה

הלחימה של החטיבה תוכננה כגורם מפתח בתכנית המצרית המורחבת להתקפה. צמצום משימותיה וכישלונה במהלך הלחימה ביממה הראשונה של מלחמת יום הכיפורים, שינו את הדברים. מסעה שנועד להיות מהלך חשוב בלחימה הפך לאפיזודה חסרת חשיבות בתמונה הכוללת של מלחמת יום הכיפורים

נגמ"ש בי־טי־אר־50 (BTR-50)
במוזאון הרק"ם ביד לשריון בלטרון

תא"ל (במיל') ד"ר דני אשר

המהלך הפותח של מלחמת יום הכיפורים על ידי המצרים חייב כידוע את צליחת תעלת סואץ. חציית התעלה, מכשול מים מלאכותי מהרחבים בעולם, הייתה תנאי למהלך הצבאי המצרי לעבר הגדה המזרחית ולתוך מרחבי סיני. כדי לצלוח את התעלה בנו המצרים תכנית מורכבת שעיקרה העתקה בו־זמנית של חמשת דיוויזיות הרגלים המוגברות ממערכי ההגנה שלהם בגדה המערבית לעבר מערכים חדשים, שאותם היה עליהם לתפוס ולבנות במזרחה של התעלה[1].

המבנה הגיאוגרפי של מרחב הלחימה מחד גיסא, וההיערכות של כוחות צה"ל ממזרח לתעלה מאידך גיסא, השאירו מספר גזרות משנה ואגפים שלא חייבו צליחת התעלה, ואִפשרו חדירה אמפיבית שהמשכה התקדמות עמוקה יותר לעומק סיני, בשל היערכות דלילה יותר של כוחות צה"ל במרחבים אלה.

היו אלה חלקו הצפוני של מפרץ סואץ, בדרומה של החזית, וכן מרחב האגמים המרים, הקטן והגדול, במרכזה של החזית, בגבול הגזרות שבין הארמיה השנייה והשלישית[2]. כאן באזורי משנה אלה תוכננה העברתה של חטיבת הנחתים האמפיבית המצרית מספר 130, חטיבה ממוכנת שהתבססה על נגמ"שים וטנקים קלים אמפיביים.

סיפור הלחימה של החטיבה, שתוכננה כגורם מפתח בתכנית המצרית המורחבת להתקפה, צמצום משימותיה בעקבות קיצוץ משימות כלל הכוחות המצרים הצולחים, וכישלונה במהלך הלחימה ביממה הראשונה של מלחמת יום הכיפורים, חשוב להשלמת התמונה הכוללת של מהלכי הכוחות היבשתיים המצרים במלחמה.

מחקר זה מתבסס על מפות ומסמכי שלל המתארים את התכניות בטרם קרב. מאמרים, מחקרים ועדויות של מפקדים ולוחמים שפעלו בגזרה הדרומית של התעלה, אל מול גדודי חטיבה 130 אפשרו הצגת הנושא במאמר שלפניכם.

בתכנית הבסיסית להפעלת כוחות מיוחדים במלחמה שילבו המצרים לצד כוחות הקומנדו גם כוח נוסף, את חטיבת הנחתים האמפיבית 130. חטיבה זו נבנתה על ידי הסבת כוחות מיוחדים, למתכונת הדומה לזו של רגימנט החי"ר הימי הסובייטי. בהקמת החטיבה יישמו המצרים גם לקחים שלמדו מפעולות הנחיתה הצה"ליות באזור אבו אל־דרג' ואל־זעפרנה ב־23 בספטמבר 1969[3], שבה שולבו, בין השאר, כוחות משוריינים שנעו על גבי כלי רכב שלל מצרים ממלחמת ששת הימים. בסך הכל נבנו בחטיבה שני גדודים בני שלוש פלוגות רכובות על גבי נגמ"שים, ועוד פלוגת טנקים קלים, וכן יחידות חטיבתיות[4].

הקמת החטיבה על גדודיה הושלמה כבר ב־1972. במבנה החטיבה בוצעו מספר שינוים לעומת רגימנט החי"ר הימי הסובייטי. הבולט שבהם הינו הוויתור על גדוד הטנקים החטיבתי והחלפתו בשתי פלוגות המתגברות כל אחת את גדודי החי"ר הממוכן. כמו כן לא הוקמו בחטיבה יחידות מנהלה וסיוע ואפילו לא סוללת הגנה אווירית, סוללת מטל"ר, ויחידת אב"ך. המבנה הותאם לצרכים המצרים. כאן אותרו שתי משימות אמפיביות, האחת באגמים והאחרת בצפון מפרץ סואץ, ולכן כנראה נבנו רק שתי מסגרות תואמות[5].

על בניית החטיבה והכנתה ליעדיה כותב הרמטכ"ל שאזלי בספרו, כי ב־15 ביוני 1972, עם השלמת בניין החטיבה, הוא הכין והפיץ את פקודה 15 שנושאה: "גדוד אמפיבי הפועל כחוד חנית מעבר למכשול מים". ב־28 באוגוסט בוצעה הדגמה בהנחייתו ותרגיל רציני ראשון שלה נערך בלילה שבין 22 ל־23 באוקטובר 1972. תרגיל נוסף של החטיבה בוצע בהשתתפות הרמטכ"ל בליל 18–19 ביולי 1973 ובו תורגלה החטיבה בשיט לילי של כמעט 30 קילומטר, נחיתה בחוף קבוע ומתוכנן, והתקדמות לעומק מערך האויב לתקיפת עמדותיו ולבידוד שדה הקרב. במהלך התרגיל הצליח אחד הגדודים במשימתו בעוד שהשני איבד את דרכו בים, נחת במקום לא נכון והסתבך בתקלות, כולל בטביעת שני כלים ובהם עשרה חיילים, מהם מתו שלושה.

לקראת המלחמה מנתה החטיבה בפיקודו של עקיד מחמוד שועייב כ־1000 חיילים. החטיבה הוקצתה לפעולה תחת פיקוד הארמייה השלישית. בתכנית המתקפה המוקדמת נועדה החטיבה לחבירה קרקעית, בעקבות תנועה אמפיבית בצפון מפרץ סואץ ובאגם המר הקטן, ולתגבור כוחות הקומנדו המונחתים בפְתחות המערביות של מְצָרֵי המתלה והגידי[6]. הרעיון המבצעי היה לנצל פרצות במערך ההגנה של צה"ל, בהנחה כי זה יקצה רק מעט כוחות להגנת חופי מפרץ סואץ והאגמים[7].

לפני המלחמה תוגברו שני גדודי החטיבה, שהתבססו על נגמ"שים וטנקים קלים אמפיבים[8], גם בפלוגת חי"ר ממוכן ובפלוגת נ"ט של נגמ"שי **BRDM-2** נושאי טילים "סאגר"[9], וזאת כדי לשפר את יכולת לחימה שלהם מול טנקי צה"ל בעלי המיגון וכוח האש העדיפים. כמו כן תוכננה להצטרף להנחתה גם פלוגת קומנדו שמשימתה השמדת סוללת מרגמות[10].

צמצום תכנית ההתקפה של צבא מצרים הביא גם לצמצום משימות החטיבה. על פי הנחייתו הישירה של מפקד ארמייה 3, הלְוָאא' (אלוף) ואצל, בוטלה המשימה הדרומית ושני הגדודים רוכזו במחנה שלופה באזור כברית, לחופו המערבי של האגם המר הקטן. משם יצאו כוחות החטיבה בשיט אל עבר יעדיהם ממזרח לתעלה. ביטולן של הנחתות הקומנדו גרע גם ממשימות החטיבה. עתה כבר לא היה צורך בכוח קרקעי חובר ומתגבר את המאחז החוסם בפְתחות של המְצָרים[11].

החטיבה[12] שיצאה ליעדיה מיד עם תחילת ההכנה הארטילרית, וכחצי שעה לפני שכוחות אחרים התחילו במסע הצליחה, עמדה בהצלחה במבצע השיט באגם המר הקטן והשלימה את המעבר לגדה המזרחית[13]. כוחות החטיבה המשיכו לנסות לנוע מזרחה, אולי עדיין במשימת הגעה למְצָרֵי הגידי[14].

היתקלות בכוחות צה"ל בחוף האגם המר הגדול[15] ובציר החת"ם באזור תעוז "מצווה" בעומק השטח[16], הביאה להשמדתו של רב הכוח האמפיבי, דל המיגון. הכוח ששרד חבר לכוחות במערכי ההגנה של דיוויזיה 7 בראש הגשר. הכוח התפצל לשתי המסגרות הגדודיות, האחת הופעלה לאבטחת האגף הצפוני של

טנק קל אמפיבי פי־טי־76 (PT-76) שלל מצרי במוזאון הרק"ם ביד לשריון בלטרון

ראש הגשר הדיוויזיוני שעסקה בעיקר בהגנת המצור ובאחזקת מעוז "בוצר", הממוקם בחוף המזרחי בין שני האגמים. המסגרת הגדודית האחרת הוחזרה להתארגנות בגדה המערבית.

ב־17 באוקטובר תקפה חטיבת הטנקים העצמאית 25 מראש הגשר בדרום האגמים, לאורך חופיהם המזרחים צפונה, בניסיון לסגור את פרוזדור הצליחה של צה"ל. כישלונה במסע הביא לנסיגת חלק מכוחותיה למאחז המצרי במעוז "בוצר". מכאן יצאו בהישט, והפעם מערבה, מפקדי החטיבות 25 ו־130 לחוף המערבי של האגם, וכאן הספיקו לקחת חלק בקרב ההגנה מול הכוח הצה"לי שנע בדרכו לעיר סואץ[17]. הכוחות הנותרים של חטיבה 130 החזיקו במעוז עד להפסקת האש.

הפעלת החטיבה האמפיבית נועדה כאמור לעקוף את מערכי ההגנה של צה"ל בגזרות העיקריות של קו החזית, ומכאן לחדור לעומק החזית ולחבור לכוחות מונחתים בעומק. ביטול ההנחתות באזורי המעברים הביא לריכוז הכוחות האמפיבים לגזרת האגם המר הקטן בלבד. מכאן היו הכוחות אמורים להתקדם במהירות לעבר מעברי הג'ידי במשימה של חסימת הציר. היתקלותם המוקדמת בכוחות טנקים של צה"ל הביא לפגיעה משמעותית בכוחות ובכך לביטול משימותיהם ההתקפיות ולשילובם במערך הכוחות המגן ככוח מתגבר רגיל. מסעם שנועד להיות מהלך חשוב בלחימה הפך אפוא לאפיזודה חסרת חשיבות בתמונה הכוללת של מלחמת יום הכיפורים.

הערות

1. על התכנית המצרית המורחבת וצמצום משימותיה ראה בספרי "**לשבור את הקונספציה**", מערכות, 2003.
2. מרחב נוסף היה לחופו של הים התיכון מאזור פורט סעיד ופורט פואד לעבר השרטון המזרחי (מוצב בודפסט) וחופי הים באזורי רומני ובבלוזה, מרחב שנוצל בהיקף קטן יותר להנחתת כוחות קומנדו.
3. כך על פי **מסמך שלל מצרים 431/1 (8)**
4. על מבנה החטיבה ראה: Bermudez J.S.Jr. "Egyptian 130th The Amphibious Brigade", **Marine Corps Gazette**, June 1995, p 62.
5. שאזלי, **חציית התעלה**, עמ' 36–37.
6. בפקודה מספר 1 של דיוויזיה 7, **מסמך שלל מצרים 424/1**, מוגדרת המשימה לגדוד האמפיבי מחטיבה 130 כדלהלן: "כאשר יתחיל הריכוך הארטילרי ישלח צוות גדודי מאזור מחנה שלופה העזוב על ידי הנחתה ימית על האגם המר הקטן בכיוון הגידי, כדי לפעול ככוח משימה שתפקידו ליצור קשר מהיר עם כוחות הקומנדו שהונחתו במבוא המערבי של מצר הגידי, ותוך שיתוף פעולה יסגרו את המצר וימנעו מעתודות האויב מלהתקדם דרכו".
7. מלבד הפעילות האמפיבית של החטיבה בגזרת ארמייה 3 בוצעה פעילות דומה, אם כי בהיקף קטן, גם בגזרת ארמייה 2. כוח של 10 נגמ"שים אמפיבים הושט והונחת גם בחופי אגם תמסח, תחת פיקוד דיוויזיה 16 לחסימת ציר הכביש ממזרח לתעלה. ראה: **חציית התעלה**, ע' 161. וכן: **The Egyptian 130th Amphibious Brigade**, P.63.
8. על פי **The Egyptian 130th Amphibious Brigade P. 61**, היו לחטיבה 74 נגמ"שים אמפיבים מסוג BTR-50 או OT-62 וכן כ־20 טנקים אמפיביים מסוג PT-76.
9. בפקודה מספר 1 של דיוויזיה 7, **מסמך שלל מצרים** 424/1 מצוין כי פלוגה מגדוד 36 חי"ר ממוכן מתוך חטיבה ממוכנת 11, חטיבת הדרג השני של דיוויזיה 7, ואיתה פלוגת נמר מגדוד נ"ט 651, תפעל ככוח הנחתה ימי לצד משימות התגבור של הכוח הנוחת. הן תוכננו גם לתגבר ולעבות את מערך הנ"ט בחזית ראש הגשר עוד לפני הגעת כוחות נ"ט ייעודיים אחרים. בנוסח הפקודה מצוין כי היא תפעל כקו בלימה נ"ט ותמנע מעתודות מקומיות של האויב מלהתערב בלחימת גדוד 26, שתפקידו להשמיד את המעוז שמדרום לאגמים.
10. **שם**, מוטלת המשימה על פלוגה מגדוד קומנדו 33 פחות שתי מחלקות. סוללת המרגמות המתוכננת נמצאת בקילומטר 57/12 בציר הגידי.
11. **במסמך שלל מצרים 116/11**, שיצא מטעם מפקדת ארמייה 3 מצוין כי כוחות הארמייה התוקפים ינצלו את משטחי המים (שחופיהם מוגנים פחות – הערה שלי) להחפת יחידות משנה של חטיבה 130 חי"ר ממוכן עצמאית, כדי לפעול נגד אגפי ועורף האויב המתרכז במעוזים בחזית ההתקפה.
12. **חציית התעלה**, ע' 161, הכוח שיצא לשוט מנה 20 טנקים, 80 נגמ"שים ו־1000 חיילים.
13. **שם**, ע' 37. החטיבה השלימה את מסע השייט בן 8 קילומטרים בפחות מחצי שעה וללא אבדות. על פי יומן המבצעים של הארמייה השלישית, **מסמך שלל מצרים 907/9**, נחתו הכוחות הראשונים של החטיבה בשעה 14:36, כלומר כ־40 דקות אחרי שהחלו בשייט.
14. על פי **The Egyptian 130th Amphibious Brigade P. 61** טוענים מקורות מצרים כי כוחות קטנים של החטיבה אכן נעו מזרחה ואף פשטו ב־7 באוקטובר על תחנת מכ"ם במתלה וב־8 באוקטובר על שדה התעופה בביר־תמדה. ממקורותינו אין לכך כל אישור.
15. כאן נתקלו הכוחות המצרים במחלקת טנקים מפלוגה ג' של בועז עמיר מגדוד 52 בפיקודו של סג"ם אורי אגמון.
16. כאן לחמו מולם כוחות של גדוד 46 בפיקודו של סא"ל דוד שובל, שנעו מאזור ביר תמדה ומעברי הג'ידי, לתגבור חזית התעלה.
17. **The Egyptian 130th Amphibious Brigade P.66**

גומיאן
מוצרי גומי בע"מ

החברה המובילה בישראל בענף מוצרי הגומי

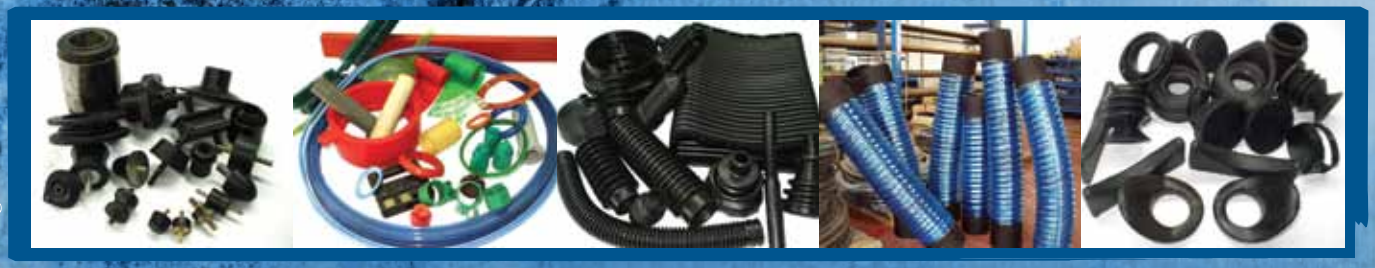

אינסוף אפשרויות

רחוב דרכי משה 4, לוד • טלפון: 08-9224911 • פקס: 08-9242949
www.gumiyan-rubber.co.il • gumiyan@zahav.net.il

RENK

We make it move!

www.renk.eu

Innovative Power Transmission

RENK is the world's leading manufacturer of transmissions for military tracked vehicles, having the widest range, the most modern technology. High sophisticated engineering where all driving, steering and braking functions of the vehicle are combined in a single 'drop-in' RENK product.

Our strengths:

- Highest technology, widest product range, over 45 years experience.
- Proven designs to the most demanding technical standards.
- In service with 18 countries.
- Mission proved transmissions of extreme performance, highest reliability and durability.

חטיבת הזקן
מתייחדת עם זכר חלליה

ביום הזיכרון לחללי מערכות ישראל קיימה עוצבת "הזקן" טקס ליד האנדרטה המרכזית של החטיבה, בכניסה לנמל התעופה בן גוריון

טל בן אלי
צילום: יניב בוסקילה

גדעון בן ה־71 הגיע לחטיבה כמילואימניק בשנת 1966 ומאז משרת ברציפות בחטיבה. גדעון לחם בקרבות מלחמת ששת הימים כחובש בפלוגת ההנדסה בעת כיבוש רמת הגולן בקרב קלע וזעורה. במלחמת יום הכיפורים שימש כחובש בפלס"ר, וטיפל בין היתר בפציעתו של המח"ט אל"ם אריה בירו.

אילן היה מ"פ ו' בגדוד 129 בקרב קלע לכיבוש רמת הגולן במלחמת ששת הימים. ב־9 ביוני 1967 בשעה 09:00 עם קבלת הפקודה "מקבת פעל!" 30 טנקים של הגדוד היעד מגבעת האם והחלו לטפס במעלה ההררי אל היעד. הקרב היה קשה. המג"ד, אריה בירו, נפצע קשה ופונה. מ"פ הסיירת, רס"ן רפי מוקדי ז"ל, נטל את הפיקוד אך נפגע ונהרג לאחר זמן קצר. בזה אחר זה נפגעו טנקי הגדוד, אך תמיד היה מי שיעקוף וימשיך לחתור בנחישות להשגת המשימה. אל היעד הגיעו רק שני טנקים מהגדוד, אך הדרך אל לב רמת הגולן נפרצה.

על הלחימה העיקשת זכו שני מפקדים בעיטור הגבורה – מ"פ ו' נתי (הורביץ) גולן ז"ל, וסמל שאול ורדי, אשר נכח בטקס. במלחמת יום הכיפורים אילן לבנון פיקד על הגדוד בסיני.

דבר המח"ט

משפחות יקרות, חברי העמותה, המנהל בפועל של נתב"ג, תא"ל (במיל') שמואל זכאי, נציגי רשות שדות התעופה, נציגי נתב"ג, משטרת ישראל, מתנדבי שראל, חיילי חטיבה 8 ומפקדיה בעבר ובהווה,

אני רוצה לציין ולספר, כמדי שנה, על אחד הנופלים בשורות החטיבה. השנה בחרתי במילואימניק של החטיבה – **רס"ן מוש (משה) חביב**, סגן מפקד גדוד 121, גדוד החרמ"ש של החטיבה, בפיקודו של אריה קרן. מוש נולד בתורכיה ועלה לארץ כילד עם הוריו. הוא היה חבר ההגנה ויצא לקורס מ"כים של הפלמ"ח, ובמלחמת העצמאות לחם בחטיבת הנגב, לא אחת בקרבות משותפים עם חטיבה 8. הוא לחם בקרבות המרים של עיראק סואידן, במשלטי חוליקת, בעיראק מנשיה, באזור באר שבע, ובאבו עגילה, שבסיני. בתום המלחמה נשאר בקבע ויצא לקצונה ובמקביל עלה עם גרעינו לתל רעים, היא תל ג'מעה, בה נלחמה חטיבה 8 במבצע "אסף". מוש יצא ללמוד עריכת דין ותוך כדי לימודיו פנה לחינוך הנוער שלא עבר את המלחמה ופיקד על הגדנ"ע בירושלים. עם שחרורו פנה לקריירה של עריכת דין, והיה ליועץ המשפטי של מפא"י. מוש היה מיוזמי רפ"י וממקימיה ואף רץ מטעמה לכנסת השישית. במילואים קיבל פיקוד על פלוגת חי"ר. את עבודתו המקצועית והפוליטית, את נסיעות העסקים התכופות לחו"ל ואת חיי המשפחה שילב עם אימוני פלוגתו בדרום. בן 37 היה, נשוי ואב לשני ילדים, כאשר נקרא להתייצב למלחמת ששת הימים. אל הגדוד הוא הגיע ישירות מפגישה עם משה דיין. הוא הביא עימו שמפניה ונקניק סלמי משובח. "אני לא יודע איך המלחמה תגמר", אמר, "אבל לפחות שתתחיל כמו שצריך!". הגדוד ביצע כחלק מהחטיבה את ההתקפה בכונתילה להטעיית כוח שאזלי המשוריין ולריתוקו למרכז סיני, מהלך ההונאה המוצלח אל מול המצרים, שאפשר את התקפת

מר נפתלי ארבל, מ"פ ב' בגדוד 89 בתש"ח, נושא דברים. מר ארבל העלה על נס את תרומת הלוחמים הבריטים הנוצרים שבחרו להתנדב לסייע ליישוב ושירתו בפלוגתו

מח"ט 8 אל"ם ארז לב־רן קורא את פקודת היום מאת הרמטכ"ל

הנחת זר העמותה על ידי רינה אהרוני ומר מושק'ה אידלסון. רינה הייתה חובשת בגדוד 89, ובעלה יורם (אותו הכירה בלח"י), היה מ"מ חבלה, שהתנדב לנהוג בזחל"ם עמוס בחומר נפץ, אותו היה אמור לפוצץ על "המפלצת שעל הגבעה" (מצודת משטרת עיראק סואידן), אם לא יצליחו לכבוש אותה בהסתערות הראשונה. לשמחתה של רינה שהשתתפה בקרב וצפתה מאחור על הזחל"ם של בעלה, המצרים נכנעו ו"המפלצת" נכבשה סוף סוף.

המאמץ העיקרי הצה"לי בצפון סיני. עם קבלת הפקודה לעלות לצפון נשאר בסיני נתח מהחטיבה בפיקוד הסמח"ט עם גדוד החרמ"ש 89, סיירת "שקד", ו־2 פלוגות טנקים של גדוד 129. עיקר החטיבה ועימה גדוד החרמ"ש 121 עלו צפונה לרמת הגולן. מוש הסמג"ד התעקש כי יינתן לו לפקד על כוח עצמאי, ואכן הורכב לטובתו כוח משולב של זחל"מים וטנקים. ביום החמישי לקרבות בשעה 09:00 נשמעה הפקודה "מקבת פעל!". עם פריצת החטיבה בעלייה מגבעת האם, נפגע הזחל"ם של מוש חביב פגיעה ישירה מאש תלולת מסלול ומוש – המנהיג מלידה – נהרג, יחד עם אנשי הזחל"ם שלו. בעוד גדוד 129 פילס את דרכו לקלע, המשיכו לוחמי גדוד החרמ"ש את הלחימה ובהובלה אישית של המח"ט בציר כבשו וטיהרו את הכפר זעורה ואת המוצבים סביבו, זאת עשו יחד עם גדוד הטנקים 377.

סיפורו, כסיפורם של חיילים ומפקדים אחרים, מהווים את המורשת המפוארת של חטיבת השריון הראשונה. חטיבה המתבססת על **שדרת פיקוד איכותית, נחרצת, בעלת יוזמה וכושר מנהיגות**, ועל **מפקדה ויחידות מאומנות, מקצועיות, מלוכדות ואיתנות.** אלו עמדו בבסיס ההישגים של החטיבה במלחמות ישראל, החטיבה שכבשה בהתקפת הטנקים הראשונה של צה"ל על אדמת ישראל את שדה התעופה כאן. 2 טנקי קרומוול, כעשרה טנקי הוצ'קיס ומספר משוריינים הרכיבו את סד"כ ההתקפה הזו. הרכב הלוחמים של החטיבה מסמל בעיניי את אחדות העם – בני היישוב, לוחמים מהפלמ"ח ומההגנה הלוחמים כתף עם כתף עם לוחמי הלח"י, שנקבצו לחטיבה תחת פיקודו של מקים הפלמ"ח יצחק שדה" הזקן". ויחד עימם עולים שלחמו בצבאות הברית וניצולי שואה – דוברי שפות שונות. המורשת של החטיבה כוללת את פשיטת גדוד 89 על לוד, כיבוש אזור שהם ואלעד (קולה), מרחב בית גוברין, מצודת "יואב" ואת באר שבע. כך עיצבה החטיבה את גבול עוטף עזה של היום במבצע "אסף" שנחשב לאחד מקרבות המופת של תש"ח, וכבשה את ניצנה במבצע "חורב". מבצע שאילץ את המצרים לשבת לשולחן המשא ומתן, ובכך הוביל לסיום המלחמה בכלל החזיתות, בסופו של דבר.

חטיבת הזקן יחד עם חטיבת גולני פרצה במאמץ העיקרי של פיקוד הצפון וכבשה את צפון רמת הגולן בקרב הגבורה בקלע וזעורה בואכה קונטרה במלחמת ששת הימים. החטיבה ניצבה מול הארמיה השלישית והגנה, עם טנקי השרמן המיושנים, על מעברי המתלה והג'ידי במלחמת יום הכיפורים. זו החטיבה המעוטרת ביותר בחיל השריון, ששלושה מלוחמיה עוטרו בעיטור גבורה, העיטור הגבוה ביותר שמעניקה מדינת ישראל.

מורשת החטיבה המפוארת נכתבה גם בדמם של הלוחמים והמפקדים שנפלו בשורותיה, שהראשון בהם נפל היום לפני 64 שנה, ב־ה' באייר תש"ח. הם הותירו לנו, ממשיכי דרכם, את מורשת ההובלה וההצטיינות, מורשת שמדרבנת אותנו להמשיך להצטיין.

למרות חילופי הדורות, המפקדים והלוחמים, החטיבה ממשיכה להרגיש את אחריותה על בניה שנפלו בשורותיה, כנאמר בספר בראשית: **"אָנֹכִי, אֶעֱרֳבֶנּוּ, מִיָּדִי, תְּבַקְשֶׁנּוּ: אִם־לֹא הֲבִיאֹתִיו אֵלֶיךָ וְהִצַּגְתִּיו**

חלק מהאנדרטה ועליה שמות חללי החטיבה

לְפָנֶיךָ, וְחָטָאתִי לְךָ כָּל־הַיָּמִים". יודעים אנו כי לא נצליח לרפא את כאב המשפחות, כפי שאמר איכה "**כִּי־גָדוֹל כַּיָּם שִׁבְרֵךְ, מִי יִרְפָּא־לָךְ**", אולם אנו מקווים כי משפחות הלוחמים שנפלו ימצאו בנו מקור לגאווה ולנחמה.

שמחת החג והעצמאות תהיה תמיד מהולה בעצב על המחיר ששילמנו על חירותנו במדינת ישראל. המחיר של העצמאות וההגנה על המדינה ועל צביונה הוא כבד – 22,993 חללים – מפקדים ולוחמים שנפלו. אולם יש לזכור כי 22,993 חללים אלה נפלו על תקומת המדינה ועל הגנתה – מדינה בה אנו גדלים כבני חורין. יום הזיכרון לשואה אותו ציינו לפני שבוע הזכיר את המשמעות של עם שאינו אדון לגורלו ושאינו יכול להגן על עצמו. בטבח באבי־יאר הידוע לשמצה נהרגו למעלה מ־33,000 יהודים מחוץ לקייב – גברים, נשים זקנים וטף. הרומנים רצחו כ־50,000 יהודים מחוץ לאודסה באוקטובר 1941, וב"מבצע חג הקציר" בו חוסלה באחת יהדות לובלין בנובמבר 1943 נרצחו על ידי הנאצים ועוזריהם 42,000 איש – יהודים חסרי מגן.

חוסר היציבות בעולם הערבי סביבנו, מגמת האיסלום של החברות והמשטרים, היווצרות אזורי ספר חדשים בגבולות וערעור על הסכמים קיימים – מציבים לנו אתגרים בדרישה להמשיך ולהגן על המדינה. המדינה קמה בחרב וממשיכה להתקיים על החרב. חטיבה 8 עם טנקי המרכבה שלה ועם חיילי המילואים שלה, המאמינים בנחיצות שירותם ותרומתם, ממשיכה להתאמן, להכין את עצמה ליום פקודה לשמור על כשירות, מוכנות וכוננות.

אני משוכנע ובוטח ביכולותינו להגן על המדינה, לתמרן בנחישות ולנצח כל אויב, אם נדרש לכך. המעמד הזה ביום זה, הינם הזדמנות עבורי להביע כמח"ט מילואים את הערכתי הרבה למילואימניקים של עם ישראל והחטיבה – הטנקיסטים, לוחמי פלוגות החרמ"ש, ופלוגת הסיור. אשרי המדינה שאלו הם בניה. חג עצמאות שמח.

הדברים שנשא שמואל זכאי במהלך הטקס

עם תום קרבות מלחמת יום הכיפורים, בעת ששבו הלוחמים משדות הקרב, התנגן בפיהם שיר "את הגשם תן רק בעיתו ובאביב פזר לנו פרחים ותן לשוב ולראותו, יותר מזה אנחנו לא צריכים".

גם השנה הגשם ירד בעיתו וריח פריחת האביב נישא באוויר, אולם את מיטב בניה ובנותיה של הארץ הזו, אשר לא שבו משדות הקרב, לא נוכל לשוב ולראות וגם נחמה אין בפינו. אין בפינו נחמה לאב ואם אשר לא יזכו עוד לראות את בנם, אין מזור לילד אשר איבד את אביו, ואין מילות עידוד לאח ולאחות אשר אחיהם לא שב לביתו. ביום הזיכרון הזה לא לנחם אנו מבקשים כי אין ניחומים בפינו מול גודל האובדן. כל שנבקש הוא לזכור, לזכור את בניה ובנותיה של הארץ הזו – "מגש הכסף" של תקומת מדינת ישראל והבטחת קיומה – אשר נפלו בקרב בהתכוננות ובפעולות האיבה.

לזכור כי במחיר הנורא נושאות המשפחות השכולות אשר חייהם לא שבו להיות כפי שהיו מרגע קבלת הבשורה הנוראה. לזכור כי הקמתה והבטחת קיומה של מדינת ישראל הינם ציוויים של הנופלים אשר במותם הגישו לנו את חיינו. לזכור כי אנו חבים לנופלים ולמשפחות השכולות חוב־עולם להמשיך ולהבטיח את קיומה של מדינת ישראל כמדינה חזקה, צודקת, מדינה אשר ראויה למחיר הכבד אשר שילמו הנופלים ובני משפחותיהם.

אנו העובדים ומנהלי רשות שדות התעופה מרכינים את ראשנו ביום הזיכרון לחללי מערכות ישראל ופעולות האיבה, מצדיעים לנופלים ומחבקים את המשפחות השכולות. אנו המופקדים על שערי הכניסה למדינת ישראל מבטיחים להמשיך ולפעול להבטחת קיומה וחוסנה של מדינת ישראל.

אוצר החייל
הבית של כוחות הבטחון
כבר למעלה מ-65 שנה!

אוצר החייל מזמין אתכם ליהנות ממגוון רחב
של הטבות ותנאים מיוחדים לאנשי כוחות הבטחון:

- מגוון חשבונות משכורת
- תנאים מיוחדים למשקיעים בשוק ההון
- תוכנית הטבות לילדי המשפחה
- שירותי בנקאות ישירה 24 שעות מסביב לשעון ומכל מקום בארץ ובעולם

לשרותכם
48 סניפי אוצר החייל
ברחבי הארץ

אוצר החייל
מקבוצת הבינלאומי

www.bankotsar.co.il אוצר ישיר *3390

חטיבת קרייתי

מתייחדת עם זכר חלליה

חטיבת קרייתי בעלת ההיסטוריה המפוארת עוד ממלחמת העצמאות, קיימה טקס התייחדות עם זכר חללי החטיבה בהשתתפות בני המשפחות השכולות.

ערך אל"ם (במיל') שאול נגר

בני המשפחות השכולות של חללי חטיבת קרייתי עם מפקדי החטיבה וחייליה כיום וכן מפקדים וחיילים בעבר, התכנסו ביום 3 באפריל לטקס התייחדות עם זכר נופלי החטיבה. המפגש החל בביקור באנדרטת החטיבה שליד עמיעד שבצפון, שם הונחו זרים במעמד בני המשפחות ומפקד החטיבה, ונמשך בטקס שהתקיים במחנה נפתלי, שליד צומת גולני. במחנה נפתלי התקיימה תערוכה של טנקים וכלי רק"ם נוספים. בטקס השתתפו גם קצין השריון הראשי תא"ל יגאל סלוביק, אל"ם (במיל') יעקב הדר (פפר) שהיה מפקד החטיבה במלחמת יום הכיפורים, ונציגי עמותת גדוד 95. הטקס נפתח בכניסת מפקדי ההווה של החטיבה על גבי טנקים אל המתחם. בטקס עצמו נשאו דברים מח"ט קרייתי במלחמת יום הכיפורים אל"ם (במיל') יעקב פפר, נציג עמותת 95, מח"ט קרייתי כיום אל"ם יאיר וולנסקי וקצין השריון הראשי תא"ל יגאל סלוביק. היום כולו היה מרגש, מחבר בין האנשים וחשוב מאוד.

דברי המח"ט אל"ם יאיר וולנסקי

חטיבת קרייתי התכנסה היום לזכור את נופליה. בחרנו לקיים אירוע זה בסימן מבצוע החטיבה לטנק מרכבה 4.

חטיבת קרייתי איבדה לוחמים ומפקדים בכל מערכות ישראל מיום הקמתה בפברואר 1948. מורשת החטיבה נצברה מקרבות כיבוש יפו ורמלה ומבצעי פריצת הדרך לירושלים במלחמת העצמאות, בלחימה במבצע קדש, בכיבוש לטרון ורמאללה במלחמת ששת הימים, ובבלימת הסורים במעלה גמלא ב־8 באוקטובר 1973 אחר הצהרים, בהתקפת הנגד לעבר חושניה והקו הסגול והלחימה במובלעת הסורית במלחמת יום הכיפורים.

בחרנו לקיים אירוע זה כאן במחנה נפתלי, משכנה של החטיבה. מעבר לפסטוריליה האביבית הנשקפת לעבר שדות שדה אילן, ובקעת יבנאל, מקום זה מסמל את החיבור בין העבר להווה וברקע אפשר לראות את מעלות רמת הגולן. נתון מעניין נוסף הוא שגדוד הסנטוריונים של חטיבה 188, שחָבַר לחטיבה ונלחם עמה בפיקודו של יואב וספי ז"ל, יצא מכאן ממחנה נפתלי ב־8 באוקטובר. זה מחבר אותנו לעָבָר ומסביבנו ניתן לראות את ההווה, את הטנקים החדשים ודור המפקדים הנוכחי.

בשנת 2009 נבחרה חטיבת קרייתי להיות

כותל השמות של חללי החטיבה ליד האנדרטה

המח"ט אל"ם יאיר וולנסקי נושא דבריו

חטיבת השריון הראשונה במילואים שתקלוט את טנק המערכה המתקדם מרכבה 4.

בעקבות ההחלטה על הסבת החטיבה, יצאה החטיבה למסע ארוך ומאתגר של הסבה, מהלך שכלל אימונים רבים על הטנקים החדשים, קליטת דור חדש של מפקדים וחיילים וגיבוש הפלוגות והגדודים.

משפחות יקרות, אני מודע לעובדה שיש פצעים ללא מזור ונותרו בנפש צלקות שקשה לרפא גם לאחר שנים, אך חשבתי שנכון לשתף אתכם ברוח החטיבה ובכך שאנו, הדור הנוכחי, זוכרים את הנופלים.

לפני שקיבלתי את הפיקוד על החטיבה למדתי על החטיבה ומורשתה, ובשנה וחצי שאני מפקד עליה הספקתי להיפגש עם חלק מהמשפחות ולשמוע על הנופלים. נפגשתי עם לוחמים ומפקדי החטיבה בעבר, וככל שהתעמקתי בלימוד התברר לי שנשאר בחטיבה מֶסֶר עמוק ורלוונטי מאוד גם בימים אלה, והמסר המרכזי הוא האנשים, המקצועיות, האמונה במשימה והנחישות. מסר זה לא עבר בדיבורים, מסר זה הוא מורשת שעברה על ידי הנופלים ומפקדי החטיבה בשדות הקרב. ניתן להשקיף מזרחה לקו האופק, למורדות רמת הגולן לכנרת, ולזכור שב־8 באוקטובר האמינו לוחמי החטיבה במשימתם להגן על המדינה לחמו במקצועיות עם טנקי השרמן, קלטו טלסקופים תוך כדי תנועה, ועצרו את הסורים בחירוף נפש רגע לפני גלישתם לכינרת. דוגמה נוספת – כמדי שנה באביב אנו מקיימים תרגיל מבצעי ברמת הגולן שתכליתו להכין אתנו למשימתנו בחירום. בתרגיל הקודם לפני פחות משנה מצאנו עצמנו בתרגיל בתל טליה מתכננים התקפת־נגד במרחב חושניה, וכשאנו באים לתכנן אנו שוב חוזרים למסרים שהשאירו לנו הנופלים בקרב על חושניה – על המסירות והדבקות בלחימת גדוד 95 בחורשה בפיקודו של המג"ד יעקב נויפלד ז"ל.

מסר זה נמצא בגנים של אנשי החטיבה ובא לידי ביטוי בכל העשייה בחטיבה. גדודי החטיבה מפגינים מקצועיות ונחישות רבה הבאה לידי ביטוי באימוני הגדודים בשנה האחרונה וכן בתרגיל החטיבה ובתרגיל האוגדה האחרון שהיה מאוד מאתגר.

מסר סמוי נוסף שנשאר הוא הצניעות, הבקרה העצמית והלמידה, זהו קו בולט שנשאר בחטיבה עד היום. מסר זה ממשיך להיות רלוונטי גם כיום כשאנו מצוידים במכונת המלחמה המתקדמת ביותר מרכבה סימן 4. מה שיוביל אותנו לניצחון הוא האנשים, רוח הלחימה והאמונה במשימה. המציאות הביטחונית באזורנו מעצימה שוב את המסר.

אני חש זכות גדולה לפקד על יחידה זו ואני חש חובה לשַמֵר את המורשת והזיכרון לדור הלוחמים והמפקדים בהווה, ואני מאמין שעיסוק זה יסייע לנו ביום פקודה.

לסיום אני רוצה להביע הערכה למשפחות שטרחו ובאו, למפקדים בעבר, לדניאל קצינת הנפגעים, ולאחל הצלחה למיה קצינת הנפגעים הנכנסת, ולכל אלה שעמלו על הכנת יום חשוב זה.

אנו מצויים בתקופת האביב ונחגוג בעוד מספר ימים את חג הפסח חג החירות, ואסיים בברכת חג חירות שמח.

הטנקים החדישים
של החטיבה

מצלמה אווירית אלכסונית,
תוצרת חברת אלאופ, המותקנת
על גחונו של מטוס F-16

אלקטרואופטיקה צבאית בשדה הקרב העתידי

המערכות האלקטרו־אופטיות שמשולבות כיום בפעילויות הצבאיות, מתפתחות במהירות, יחד עם הצרכים המבצעיים. בשנים הקרובות צפוי שיפור המענה המבצעי של מערכות אלה והגדלת הצורך והשימוש בהן

מכ"ם לייזר "FLAME", תוצרת חברת אלאופ, מותקן על כטב"ם זעיר מסוג סקיילארק II מתוצרת אלביט מערכות

*עוזי אוריון**

בכתבה זו נסקור את הצרכים המשתנים של שדה הקרב ואת היכולות הטכנולוגיות שנותנות להם מענה בתחום האלקטרו־אופטיקה. חברת **אלביט מערכות אלקטרו־אופטיקה – אלאופ**, שמובילה בארץ את הפיתוח הטכנולוגי והמבצעי של המערכות האלקטרו־אופטיות הצבאיות, מפתחת ברציפות דורות חדשים של מוצרים ומערכות, תוך התאמת פעילותה לצרכים המשתנים, לאיכויות שנדרשות בציוד, ובעיקר בהתאמה למשכי הפיתוח המתקצרים והולכים.

השינויים בסביבה המבצעית

שדה הקרב משנה את אופיו בשנים האחרונות, עם התחזקות הטרור והלוחמה הא־סימטרית בין צבאות סדירים לבין אנשי טרור או "לוחמי דת" רצחניים. משך חשיפת המטרות התקצר מאוד ותורות הלחימה משתנות במהירות בתאמה למצב. התעצמותה של התקשורת המצולמת והשפעתה על דעת הקהל מחייבת פעילויות "כירורגיות" גם במהלך קרבות. זה מחייב הכרת התקשורת, מזעור משך הפעילויות ושיפור משמעותי בדיוק תוצאות הפעילות, תוך מזעור נזקים לאנשים ורכוש שאינם מעורבים בלחימה. טווחי הלחימה בטרור מתחילים לעתים במטרים ספורים, בשטח בנוי לדוגמה, ועד לאלפי קילומטרים. גם המודיעין הקרבי, בשונה ממודיעין אסטרטגי שהיה תמיד, הפך להיות קריטי להשגת יעדי הלחימה ולמזעור נזקיה.

מצב זה מחייב את הכוחות הלוחמים לשנות את תהליך הלוחמה, ובין השאר:

- יכולת מקומית של איסוף מודיעין, התמצאות, הבנת המטרה והסביבה והפעלת כוח ממוקד ומדויק. נדרשות לכך מערכות טקטיות לאיסוף מודיעין, עיבודו והפצתו ביחידה הלוחמת.
- יכולת לחימה בכל תנאי ראות ומזג אוויר, לרבות ראייה מעולה בלילה, ובתנאי עשן וערפל.
- הכרה טובה של הסביבה המבצעית – איתור מהיר ומדויק וזיהוי אוטומטי של המטרות גם בתנאי שטח בנוי מורכבים ובתנאי ראות מוגבלים. נדרשים אמצעי קשר, ניווט ומיפוי ברמת החייל הבודד.
- דרושה יכולת התגוננות מפני איומים מתוחכמים, גלויים ונסתרים, בתנאי לחימה מורכבים, כולל איתור איומים, הן אנושיים והן מטענים, וכן צורך בהיתוך מידע, לזירוז הגילוי ושיפור איכותו.
- איסוף מודיעין אסטרטגי וטקטי בזמן מבצעי, עיבוד וניתוח בזמן מבצעי, והפצת מודיעין ונתונים של הכוחות הלוחמים והצגתם ללוחם בהתאם לצרכיו ונקודת מבטו, בעת התכנון, הקרב והתחקור.
- יכולת העברה פשוטה, מהירה וחשאית של נתוני מטרות, בין הכוחות הלוחמים.
- תקשורת מהירה ובלתי מופרעת, הן לדיבור והן לנתונים.
- הכרת דרכי הפעולה, וסגירה מהירה של חוג רואה־יורה (**Sensor–Shooter Loop**).
- העברת רציפה ובזמן אמת של מפות, תמונות, סרטי וידיאו ונתונים, בתוך ובין יחידות וכן עדכון סטטוס במפקדות, תוך מעורבות מינימלית של הלוחמים.
- יכולות מיגון אקטיביות ופסיביות.
- חסינות מקרינה ומהפרעות אלקטרו־מגנטיות.
- ייעול המכשור שמשתתף בלחימה באמצעות מזעור, הפחתת משקל, איחוד מערכות, מקורות אנרגיה קטנים, קלים ויעילים. הוזלת הציוד והגדלת זמינותו לאורך זמן. שרידות ויכולת ספיגה: מתן מענה מבצעי חלקי גם במקרה של פגיעה חלקית. תחזוקה פשוטה עם חלפים וכלי עבודה זמינים.
- תכנון ארגונומי, תפעול פשוט ואינטואיטיבי גם בתנאי לחץ. הקטנת עומס המידע על המפעיל.
- אינטראופרביליות, שפירושה יכולת לעבוד בו זמנית עם מגוון כוחות שונים – יבשתיים, אוויריים, ימיים ומיוחדים.
- הקניית הבנה טובה ומובנת של המצב המשתנה במהירות, בניית תמונת חוזי (תלת ממדי) של החומר שנדרש ללחימה כך שתתאים לנקודת מבטו של הלוחם בשטח.

מבט טכני על חיישני יום ולילה

תחום צילומי יום מתאפיין בגלאים בעלי רזולוציה גדלה והולכת. צילום באיכות **HD**

נחשב כיום לסטנדרטי. מפותחים חיישנים לצילום וידיאו בפורמט **QFHD**(**Quad Full High Definition, at 3840 x 2160 pixels**) ואף יותר, שיהיו בשלים לקראת סוף השנה הזו ותחילת השנה הבאה. יצרנים רבים עובדים על שיפור רגישות הגלאים, כך שיוכלו לצלם ברזולוציה גבוהה ובאיכות טובה גם בליל ירח ואף בתנאי תאורה נמוכים יותר.

דוגמה לגלאי כזה אפשר לראות ב־**sCMOS**(**Scientific Complementary Metal Oxid Silicon**). בתמונה 3 אפשר לראות השוואה בין אחד הגלאים החדשים הראשונים מסוג זה, לגלאי ותיק אך מעולה מסוג **Interline transfer CCD**. משך הצילום של שתי התמונות היה אלפית שנייה.

במערכות ראיית לילה יש פיתוחים חדשים רבים: במהלך השנים האחרונות השתפרה מאד התמונה המתקבלת מחיישנים לא מקוררים. המצְלמות המשמשות לראיית לילה מצַלמות למעשה את ההבדל בטמפרטורת המטרה לעומת טמפרטורת הרקע. החום הוא קרינה אלקטרומגנטית שמאופיינת באורך גל ארוך מזה של האור הנראה. המצלמות התרמיות פועלות באורכי גל של כ־4 מיקרומטר או 9 מיקרומטר, לעומת אורך גל של כ־0.5 מיקרומטר של אור הנראה. כיוון שבאורך גל כזה האנרגיה של הפוטונים נמוכה מאד, יש צורך לקרר את הגלאים התרמיים לטמפרטורות קריאוגניות (מתחת למינוס 100 מעלות צלזיוס). בשנים האחרונות התפתחה טכנולוגיה של מדידה ישירה של חום בעזרת "מיקרו־בולומטרים" שאינה דורשת קירור, שמכונה "גלאים לא מקוררים". בולומטר הוא התקן בולע קרינה, מתחמם וכתוצאה מכך משנה תכונה, כגון: התנגדות. בעזרת מעגלים אלקטרוניים סורקים אוסף גדול של מיקרו־בולומטרים וממירים את השינויים הנוצרים מהתמונה החומנית (של החום) לתמונה חשמלית. בתקופה האחרונה איכות הגלאים הללו משתפרת ומתרבים היישומים של גלאים אלה במכשירי תצפית, היכולים להכיר מטרות בטווחים גדלים והולכים, ממאות מטרים למספר קילומטרים. חידושים נוספים בתחום הם הכללת מד טווח לייזר, **GPS** ומצפן במשקפת תצפית יום/לילה, כדי לאפשר קבלת את נקודת הציון של המטרה מיד עם זיהויה, והעברתה המידית למערכות נוספות בעזרת תקשורת ספרתית.

הדור הבא של הגלאים יהיה ברזולוציה טובה יותר (1024**x**768) או **HD**, וגודל גלאי צפוי להיות קטן יותר עם ביצועים משופרים. הקטנת הגלאים תאפשר מזעור נוסף של ציוד התצפית והקטנת האנרגיה הדרושה להפעלתם.

גם בתחום הגלאים המקוררים, המסורתיים, יש התפתחויות טכנולוגיות משמעותיות: חומרי הגלאים המקובלים כיום הם

צורכי שדה הקרב

Mercury Cadmium Telluride (**MCT**) ואינדיום אנטימוניד (**InSb**). בסוגים אלה של גלאים ייצרו כבר בעתיד הקרוב גלאים בעלי רזולוציות גבוהות יותר (1024**x**768) או **HD** והאופטיקה תשולב עם הגלאי ויתקבלו מערכות תצפית טובות יותר וממוזערות יותר. פיתוחים נוספים נוגעים לחומרים חדשים שייעשה בהם שימוש בגלאים.

פיתוח טכנולוגית גלאים חדשה תאפשר הוזלה משמעותי של ייצור הגלאים וזיוודם, יכולת אבחנה בהפרשי טמפרטורה קטנים יותר על ידי הקטנת רעשי הגלאי, הגדלת צפיפות הפיקסלים בגלאי, וקירור לטמפרטורות גבוהות יותר מבעבר, דבר שיחסוך אנרגיה רבה בקירור ויאפשר עבודה במשך זמן רב יותר עם סוללות קטנות יותר, והקטנת נפח מכשיר התצפית והפחתת משקלו.

פיתוח נוסף בתחום זה, הוא קבלת יכולת חישה בו זמנית וברזולוציה מלאה בשני אורכי גל (האחד בתחום 8–12 מיקרון והשני בתחום 3–5 מיקרון), עם אופטיקה משותפת. יכולת זו תאפשר קבלת תמונה אמינה ומפורטת יותר בכל שעות היממה.

תחום מלהיב וחדש יחסית הוא תחום **SWIR** (או ה־**Short wave IR**). בתחום זה שנמצא באורכי גל של 1–2 מיקרומטר בקירוב, העבירות האטמוספרית טובה מאשר בתחום הנראה, דבר שמאפשר ראיית פרטים במרחקים יותר גדולים מאלו שמתקבלים במצלמות כיום. עובדה נוספת היא שבתחום זה קיימת קרינת רקע שמגיעה משכבות האטמוספרה העליונות, שתאפשר ראיית לילה לטווחים של כקילומטר אחד ללא צורך בתאורה חיצונית. תפקוד זה יתאפשר לאחר שרעש הגלאים יוקטן למספר אלקטרונים בודד, בתהליך שמפותח כיום וצפוי להבשיל בתוך כשנתיים שלוש.

מערכות אלקטרו־אופטיות לכוחות היבשה

תחום היבשה מתאפיין במגוון האמצעים שגדל והולך, החל מהחייל הבודד שציודו משתפר ומאפשר תפקודים שלא היו אפשריים עד כה, עבור דרך מערכות רכובות וכלה בשילוב של יכולות אוויריות שיועמדו לרשות הכוח היבשתי. המודיעין של החייל הבודד יכלול יכולת איסוף מודיעין (יכולת צילום), יכולת קבלת מודיעין חזותי על משקף הקסדה או במכשיר שיחזיק בכף ידו, הן מודיעין שֶמַע והן נתונים ומפות שיופקו על השטח על פי מידע מעודכן שיגיע באופן שוטף.

מידע זה יגיע ממקורות רבים מאד שיהיו באזורי הפעולה, הן על החיילים והן על אמצעים כגון כלי טייס בלתי מאוישים (כטב"מים) ואחרים שיפעלו בשטח הלחימה. המידע יסונן ויעובד להתאמה לנקודת ראותו של החייל המקבל, ויכיל רק את המידע הדרוש לשם קבלת החלטות לפעילות המבצעית הרלוונטית. החייל יוכל להעביר ולקבל נתונים באופן שוטף ממערכת השליטה והבקרה. חלק גדול מהדיווח למפקדות יהיה אוטומטי.

עקב הכמות הגדולה של המידע שתהיה קיימת, המערכות יוכלו לבצע היתוך מידע

ממקורות רבים, להשגת שיפור האמינות ובעיקר דיוק הדיווח שיתקבל מהשטח. כל האמצעים האלה יאפשרו לכוח הלוחם ולכל אחד מחייליו קבלה מהירה של מטרות ובדיוק רב, והבנה טובה של המצב סביב ושל תוצאות הפעילות המבצעית, תוך הקטנת הסיכון של פגיעה בכוחות השותפים.

איכות התמונות שיעמדו לרשות הלוחמים במערכות רכובות, תשתפר מאד וזמינותם תגדל. במערכות הרכובות על תמונות הווידיאו יהיה אפשר לשלב כבר כיום מידע גיאוגרפי (כגון מפות, שמות מקומות, מטרות וכו'). בעתיד הקרוב, ישולבו יכולות אלקטרו־אופטיות יעילות של הגנה רכה, ללא חימוש, שיקטינו את הסיכון של פגיעת רקטות וטילים. מערכות אלקטרו־אופטיות בתחום רב־ערוצי של אורכי גל (היפר־ספקטרליות) יאפשרו גילוי של שינויים בקרקע ושינויים בתכסית בדרכי הנסיעה או לצידן.

מושקע מאמץ רב בסיוע למפקד להכיר באופן אוטומטי מטרות, בעיקר באזורי לחימה מורכבים, על ידי תהליכים של עיבוד תמונה, שילוב מספר מקורות והכנסת אמצעים ייעודיים למטרה זו. תהליך כזה יוכל לקצר את משך הטיפול במטרות, לשפר את דיוק הרכישה ולהפנות את תשומת ליבו של המפקד למטרות שנסתרות מעיניו.

לרשות הכוחות הלוחמים יעמדו אמצעים משופרים לאיסוף מודיעין "מעבר לגבעה", כולל כטב"מים זעירים שיאפשרו הבנה טובה יותר של שדה הקרב. הלוחמים יקבלו גם מידע מודיעין אסטרטגי לרבות מידע חזותי בזמן מבצעי, שהתקבל מאמצעי איסוף חלליים או אוויריים, על תנועות אויב או שינויים בהיערכות שלו.

העברת נתוני מטרות בין כוחות בעזרת מצביעי לייזר מתוחכמים יאפשרו קיצור משך הטיפול במטרות, שיפור דיוק ואמינות הנתונים ומניעת פגיעה בכוחות עמיתים. חיילי החי"ר יצטיידו במציינ לייזר זעירים שיוכלו להנחות חימוש מונחה לייזר לטווחי הלחימה הדרושים.

מערכות אבטחה אלקטרואופטיות מתוחכמות – משולבות עם חיישנים נוספים, יכולת אתרעה אוטומטית וטיפול באירועים רבים בו זמנית – יוכלו להיות מותקנות סביב יישובים ומקומות שחשוב להגן עליהן וכן להגן על כוחות במנוחה וחנייה.

במספר מקומות בעולם פועלים לפיתוח לייזר רב עוצמה שיוכל לשמש כנשק. לאחר שהמערכות הנוכחיות, כגון הנאוטילוס וה־**Airborne Laser** האמריקני, התבררו כיקרות, מסורבלות ובעייתיות לתפעול, המערכות שיפותחו יהיו יותר ניידות, יותר בטוחות להפעלה ויאפשרו מענה למקרים של ריבוי טילים ורקטות בזירה.

משקפת ראיית לילה "עמית", להרכשת מטרות, מתוצרת חברת אלאופ

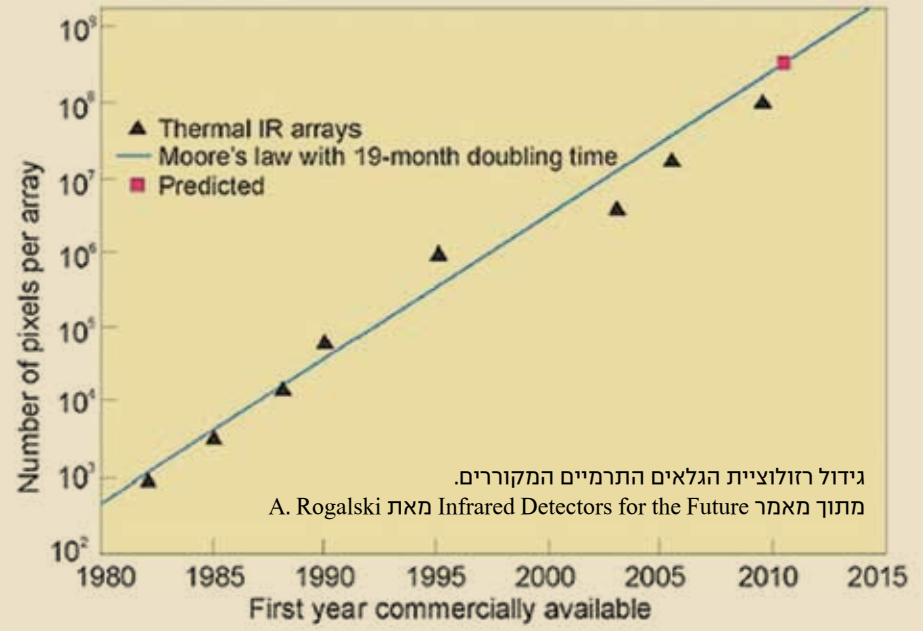

גידול רזולוציית הגלאים התרמיים המקוררים.
מתוך מאמר Infrared Detectors for the Future מאת A. Rogalski

מערכות אוויריות וחלליות

נושא מודיעין חזותי יועשר באמצעים מתקדמים לאיסוף מידע, הן בתחום הנראה, הן בתחום התרמי והן בתחום ההיפר־ספקטרלי, ויכולת הפענוח של כמויות המידע הגדולות שמגיעות ממנו, תהפוך ליעילה הרבה יותר, על ידי תוספת אוטומציה ושילוב מקורות מידע רבים שיוכלו לחסוך עיבוד מיותר ולשפר את איכות המידע ולקצר את משך הגעתו למתכננים, למקבלי ההחלטות וללוחמים.

חברת אלאופ עוסקת בצילום חללי מאז שיגור הלוויין אופק 3 ב־1988. כיום יש בחלל 6 מצלמות פעילות מתוצרת החברה, בשימוש לקוחות ישראליים וזרים. הייחוד של מצלמות אלאופ טמון בבצועים המעולים, במשקל הנמוך ובהתאמת המצלמה לצרכי הלקוח, כגון הוספת יכולת צילום צבע (רב ערוצי) או לילה.

המערכות החלליות העתידיות יוכלו להביא מידע סלקטיבי, על פי דרישה, תוך שימוש באמצעי שיגור זמינים וזולים ושימוש במצלמות וחיישנים מתכלים, שהדגש בהפעלתם יהיה האיכות המבצעית של המידע המתקבל, ופחות שיקולים כלכליים בשיגורם והפעלתם.

המערכות של איסוף המודיעין מאויר ומהחלל, יצוידו בחיישנים שיוכלו לתת מידע

לא רק על מיקום המטרות, אלא גם על מהותם ועל החומרים מהם הן מורכבות או השאירו אחריהן. אמצעים אלו מתבססים על יכולת אלקטרו־אופטיות היפר ספקטרליות. לכל חומר יש חתימה ספקטרלית ייחודית, שיכולה להיות מזוהה על ידי חיישנים שיכולים לבחון בעת ובעונה אחת מספר רב מאד של אורכי גל (צבעים). מערכות כאלה יכולות להבחין בין דמיים למטרות אמיתיות, לאתר חפירות שנעשו בקרקע ולזהות סוגי חומרים המצויים באזורי העניין.

המערכות האוויריות שיכולות להבחין בפרטים קטנים מאוד בטווחים של מעל 100 ק"מ, יגדילו את ספיקת השטח שלהן ואת היכולת לראות בצורה מתמשכת אזורים שיש בהם עניין. גם כאן פיתוח החיישנים והאופטיקה יוכלו לשפר את איכות התמונות המתקבלות, את רוחב פסי הסריקה ואת תכולת התמונות, מבחינת היכולת הרב־צבעית.

מיגון אלקטרואופטי למטוסים מפני טילי כתף

הימצאות טילי כתף משתפרים והולכים בידי כוחות טרור מאיצה את תחום המיגון האלקטרואופטי למטוסים, שמציע פתרונות למגוון מטוסים מפני מגוון של איומים. פרוייקט "מגן רקיע" שמבוצע באלאופ ופורסם באמצעי התקשורת, מיועד להגן על מטוסי נוסעים מפני טילי כתף. כדי לטפל באיומים בצורה אפקטיבית חייב משך הטיפול במטרה במערכות אלה להיות קצר – שניות בודדות. מיגון זה מתבסס על מערכת אוטומטית לגילוי טילים שבוחנת את סביבת המטוס במהלך כל הטיסה. לאחר גילוי איום המערכת "מקפיצה" ונועלת כוונת אלקטרואופטית מדויקת, שעוקבת אחריו בדיוק רב, ומשגרת אליו תוך זמן קצר קרן לייזר שמונעת מהטיל את יכולת ההתבייתות על המטרה, גורמת לו לסטות ממסלולו ובכך מסירה את האיום על המטוס.

תצוגות מוטסות

הדרישות של הצגת מידע חזותי לטייס עוברים שינויים ניכרים עקב דרישות חדשות הנובעות מצורכי הטיסה והשיפור ביכולות הטכנולוגיות. תצוגה עילית לטייס (תע"ל) מאפשרת הקרנת תמונה לעיני הטייס כשהיא ממוקדת למרחק רב על משטח שקוף. צורה זו של הצגת התמונה אינה מפריעה לטייס בביצוע משימותיו ומאפשרת לו לשלב נתונים המוקרנים ממחשב התצוגה, תוך התמקדות בפרטים המצויים בסביבת חזית המטוס.

התע"לים שהתבססו עד לא מכבר על מקור תמונה שמבוסס על שפופרת קרניים קתודיות (**CRT**) בהירה מאד, עברו ברובם לניצול אמצעים חדישים יותר. התע"לים שמייצרת חברת אלאופ מתבססים על צגי **LCD** בעלי רזולוציה גבוהה מאד, תצוגה שמתאפיינת בבהירות רבה שמאפשרת ראיית התצוגה גם אם המטוס טס כמעט כלפי השמש או מול משטחים בהירים מאד.

היכולות החדשות מאפשרות לטייס לנחות גם בתנאים שקודם לכן היו בלתי אפשריים או שהיה מסוכן לנחות, כמו במצב של עננות נמוכה מאד. במקרה כזה מחשב התצוגה יוצר תמונה סינתטית של המסלול, כך שהטייס יכול להמריא ולנחות בבטחה, בצורה אינטואיטיבית, גם אם אינו יכול לראות באופן פיזי את מסלול ההמראה או הנחיתה. אפשר לשלב נתונים גיאוגרפיים, מפות ומידע רלוונטי אחר על מנת להנחות את הטייס להגעה בטוחה ליעדיו, ובמטוסי הקרב גם לכונן את החימושים למטרות הנכונות ובדיוק גבוה.

מכ"מי לייזר

לאחר מספר אסונות בארץ ובעולם שבהם נתקלו מסוקים בחוטי חשמל או אנטנות, ובעקבות פיתוח טכנולוגיות של לייזרים יעילים, פיתחה חברת אל אופ מכשיר שמתריע

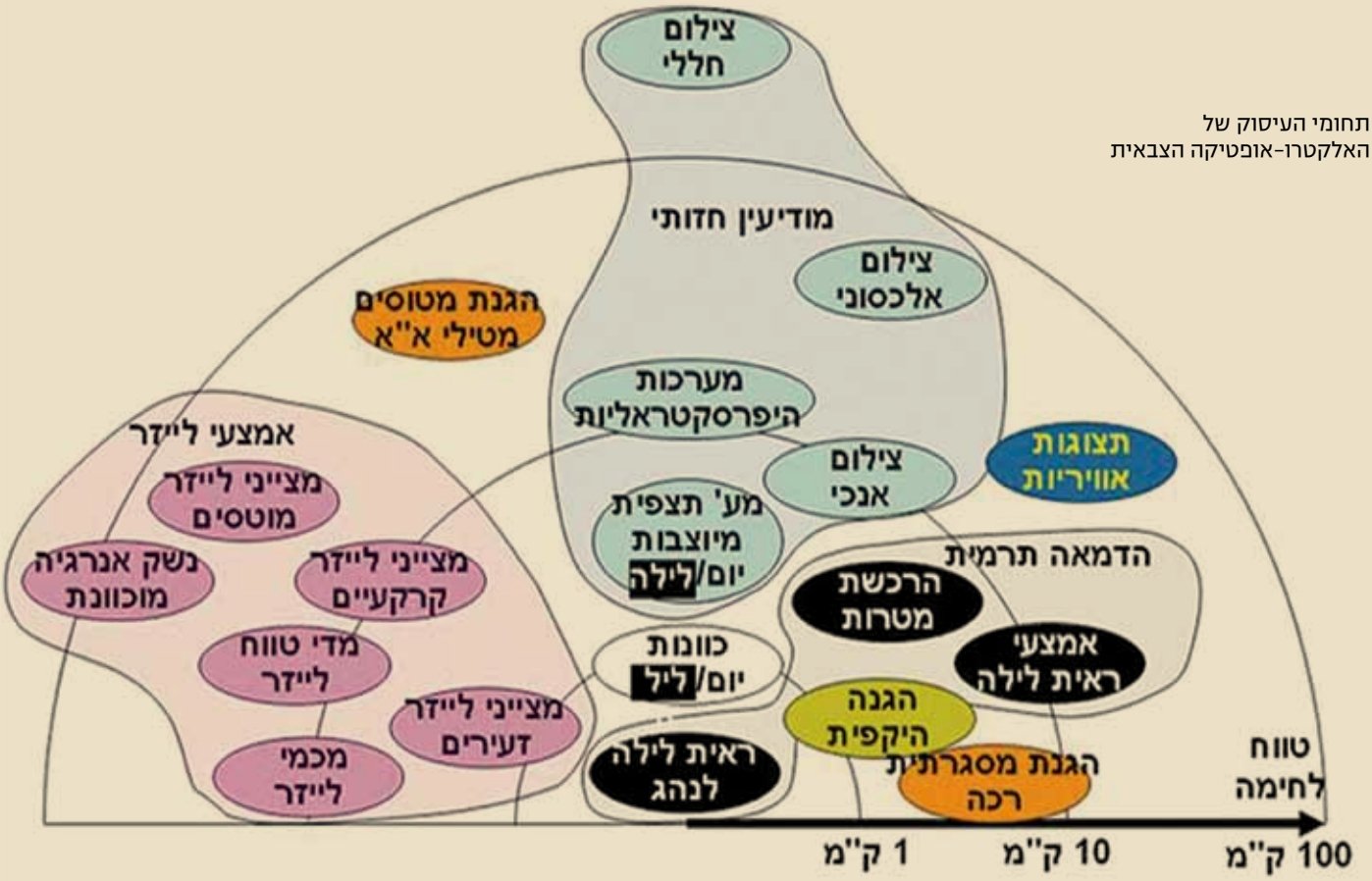

תחומי העיסוק של האלקטרו-אופטיקה הצבאית

תמונות סכר טבקה שבסוריה, שצולם במצלמה חללית מסוג "Eros", תוצרת חברת אלאופ

תמונות לילה שצולמו במצלמה לא מקוררת של חברת FLIR

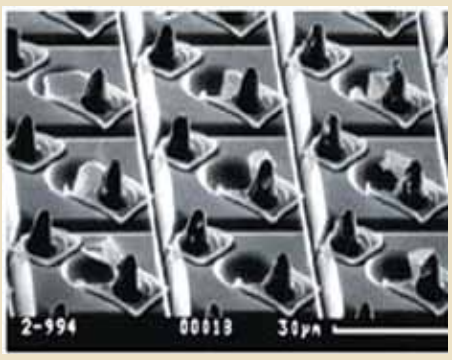

גלאי דו־צבעי של ריתאון במיקרוסקופ אלקטרוני

בפני הטייס על קיום של חוטי חשמל או אנטנות שמאיימות על מסלול הטיסה, דקות רבות לפני התהוות הסכנה.

המערכת למעשה ממפה את אזור ההטסה בנתונים תלת ממדיים. דְפָקים (פולסים) קצרים של אור לייזר שנשלחים בקצב גבוה לאזור ההטסה, מוחזרים מהגופים שבמסלול ההטסה אם יש כאלה. במקרה של החזרה, אפשר לדעת את **כיוון האיום**, על פי זווית השידור, ואת **המרחק אל האיום** על פי הזמן שחלף בין השידור לקליטה. המערכת בונה תמונה תלת ממדית של אזור ההטסה, על פי רצף ההדים המתקבלים, ומזהה באופן אוטומטי את אופי המכשול.

אם המכשול מזוהה כחוטי חשמל, אנטנות או מכשולים פיזיים אחרים, מושמעת באוזניות של הטייס התרעה מילולית וסטריאופונית על סוג המכשול, המרחק אליו וכיוונו. כיוון שההתרעה מוקדמת מספיק, נמנע מהטייס עומס מיותר של מידע והוא יכול לתכנן את מעשיו בצורה המתאימה לאירוע.

הטכנולוגיה של "מכ"ם הלייזר" שוכללה באלאופ, וכיום מפתחת החברה מכ"ם לייזר זעיר בעל רזולוציה תלת ממדית גבוהה במיוחד שמתוכנן להיות מותקן בכטב"ם זעיר. התקן כזה יכול לשמש למיפוי מדוייק בספיקת שטח גדולה מאד, לסייע לגלות מטרות מתחת לאזורי הסתרה, כגון עלווה של עצים ויישומים רבים אחרים.

סיכום

היכולות האלקטרואופטיות המשתפרות נותנות מענה לצרכים שנעשים קשים ותובעניים יותר, ובכך מאפשרות שיפור משמעותי ביכולות הלחימה בשדה הקרב העתידי. בכתבה זה הזכרנו רק חלק מהאמצעים האלקטרואופטיים המפותחים כיום. לא פירטנו על מקומם של כלי הרכב האוטונומיים, והרובוטים למיניהם, שמאפשרים פעילויות שנחשבו עד כה לבלתי אפשריות, ואשר מחליפים לוחמים אנושיים במגוון משימות מסוכנות או חדגוניות. גם לא פירטנו את השיפורים ביכולת של הכוונות והמטע"דים האלקטרואופטיים שמשתלבים במערכות הלחימה ואיסוף המודיעין, לצד מערכות איסוף אחרות.

המערכות האלקטרואופטיות מביאות לשינוי פני הלחימה בעתיד הקרוב וימשיכו לעשות זאת. פיתוחן מוגבל רק על ידי הדמיון, היוזמה, הצרכים המבצעיים החדשים והיכולות הפיזיקליות שמשתפרות כל הזמן.

* עוזי אוריון – ייזום ופיתוח טכנולוגי, אלביט מערכות אלקטרו־אופטיקה, אלאופ

שנים רבות היה גורודיש היה שם דבר בשריון. הוא היה המ"פ הראשון של טנקי הסנטוריונים בצה"ל, מפקד חטיבה 7 המהוללת במלחמת ששת הימים שנשא בכאב ובלהט, במסדר הסיום שבתום הקרבות, את "אחיי גיבורי התהילה", ומפקד פיקוד הדרום במלחמת יום הכיפורים שהביאה לסיום שירותו בצה"ל.

נחמה בר כוכבא (בריל)*

אלוף (במיל') שמוליק גונן (גורודיש) ז"ל מוכר לי אישית משנת 1955. שנינו שירתנו כקצינים בחטיבה 7 בפיקודו של אל"מ אורי בן-ארי (בנר), לימים תת-אלוף. אלוף גונן היה בשנה זו מפקד פלוגה ב' בגדוד 82 של החטיבה ואני הייתי קצינת חינוך וח"ן של השריון. כרעייתו של אלוף משה בר כוכבא (בריל) במהלך כול השנים ועד מותו של האלוף גונן, היו בינינו יחסי חברות קרובים – רעות שריונאים. נפגשתי עם אחיו של שמוליק גורודיש-גונן, עם איש השריון תא"ל (במיל') יואל גונן (גורודיש), לשמוע עוד על אחיו שמואל.

מה היו תפקידיו של אלוף (במיל') שמואל גונן ז"ל מגיוסו לצה"ל ועד לפטירתו בשנת 1992?

גדלנו בשכונת מאה שערים בירושלים. שמוליק בא ממשפחה עשירה ברוח וענייה במשאבים. היינו משפחה יוצאת דופן במאה שערים בירושלים – לא לבשנו שחורים, לא גידלנו פאות אבל הקפדנו מאד על מנהגי הדת. שמוליק התגייס ל'הגנה' עם חברי בני עקיבא הדתיים, יצא לעבוד בגיל צעיר והיה שליח בנק מזרחי. הוא הוביל כסף מסניף בנק אחד לאחר. על מנת לשמור על הכסף בעת שהלך בדרכים, נהג להחזיק אותו בשקית צמודה לחזהו, ולהטעיה היה נושא בידיו תיק ממולא בהרבה עיתונים. באחת הפעמים התנפלו עליו צעירים וניסו לשדוד את כספו, הם הצליחו לקחת את התיק עם הניירות אך הכסף שהיה מוסתר ליד חזהו הגיע בשלום ליעדו.

במשפחתנו שלושה בנים ושלוש בנות, כולם שירתו בכוחות הביטחון. לאחר מכן התנדב שמוליק לפלמ"ח והיה מפקד מחלקה. במלחמת העצמאות לחם בקרבות ירושלים ולאחר מכן בכיבוש צומת רפיח, ניצנה ודרום מדינת ישראל. לאחר מלחמת העצמאות התחילו לתכנן הקמת חיל שריון, ושמוליק עזב את חטיבת פלמ"ח-הראל והתגייס לגדוד 82.

שמואל גונן כמח"ט 7

אלוף (במיל') שמואל גונן (גורודיש) ז"ל -

האיש והאגדה

בגדוד גדל והתפתח מסמל מחלקה, מ"מ טנקים, קורס קציני שריון (בה"ד 5 ברמלה), מ"פ פלוגה ג' בגדוד 82 שהייתה של טירונים, ולקראת מלחמת "קדש" התמנה למ"פ פלוגה ב' ויצא למלחמה זו בשנת 1956. לאחר המלחמה שימש בתפקידי מטה בחטיבה 7, ובהמשך קיבל את הפיקוד על הפלוגה הראשונה של הסנטוריונים (טנקי שוט) שהגיעו לחיל השריון. האלוף גונן היה שותף לכתיבת תורת ההפעלה ותשתית האימונים של טנקים אלה. לימים התמנה למג"ד 82.

אלוף גונן בוגר קורס בכיר באנגליה שנמשך שנה שלמה, שימש בתפקיד קצין אג"ם של גייסות שריון כאשר האלוף דוד אלעזר (דדו) היה מפקד גייסות השריון. לאחר מכן התמנה לסמח"ט 7 ובהמשך היה מפקד חטיבה 7 שאיתה יצא למלחמה בגזרת סיני במלחמת ששת הימים 1967.

מה הייתה פעילותו של אלוף שמואל גונן במלחמת סיני, אוקטובר 1956?

במסגרת חטיבה 7 בפיקודו של מפקד החטיבה אל"ם (לימים תא"ל) אורי בן-ארי (בנר), לחם שמואל גונן בתפקיד מ"פ פלוגה ב' בהתקפה נגד הצבא המצרי בסיני. לפני המלחמה הוא אימן את הפלוגה במסגרת אימוני החטיבה עם טנקי השרמן הישנים, כהכנה ללחימה עם הטנקים.

במלחמה זו אני יואל גונן, אחיו הצעיר של המ"פ, הייתי אלחוטן במפקדת חטיבה 7. לפני היציאה לקרב הוא הגיע לזחל"ם שבו הייתי בסביבות ניצנה, חיבק אותי ואמר אנחנו במלחמה. לא הבחנתי בפחד בפניו, נפרדנו ולאחר מכן התחילה המלחמה כאשר המח"ט אורי בן-ארי נותן את הפקודה "נוע נוע סוף". השריון פרץ קדימה ושינה את תורת צה"ל לגבי תפקידו של חיל השריון במלחמה. לחימתו של שמוליק בקרבות במלחמה זו נגד הצבא המצרי, במסגרת גדוד 82 בפיקודו של סגן אלוף דאז אברהם אדן (ברן), הצטיינה בגבורה ובאומץ לב.

במהלך המלחמה במעבר "הדייקה" שמעתי בקשר לפנות בוקר ששמוליק נפצע ומטפלים בפינויו. באור ראשון של בוקר כאשר עברנו עם הזחל"ם במעבר "הדייקה" ראיתי את שמוליק, ידו חבושה ומוכתמת בדם. שמעתי אותו נותן פקודות והבנתי שהכול בסדר.

לאחר המלחמה סיפר לי שמוליק, שאת הפקודות להתקפה לכל טנק וטנק בפלוגה נתן באופן אישי למפקד הטנק כשהוא נאלץ לרוץ בין הטנקים שלו, כיוון שהקשר האלחוטי ב'שרמנים' הישנים לא עבד. על הצטיינותו במלחמה זו שבה גילה גבורה במילוי תפקיד קרבי תוך חירוף נפש הוא עוטר ב**עיטור העוז**.

במלחמת ששת הימים, 1967, הצטיין אל"ם דאז שמואל גונן מפקד חטיבה 7 בניהול קרבות שריון בשריון, נגד הצבא המצרי בסיני, ולימים סיפר על ההכנות למלחמה ואת מהלכה עד לניצחון.

ערב מלחמת ששת הימים היה ברור שעומדת לפרוץ מלחמה והיו סימנים ברורים שארצות ערב השכנות מתכוננות למלחמה. במצב שהיה קיים אז היה ברור שאנו חייבים לתקוף ראשונים, כי מי שמתחיל ראשון הוא שקובע את ההצלחה במלחמה.

לפני המלחמה הייתה חטיבה 7 ערוכה מול רמת הגולן והמח"ט שמוליק גונן פיקד על תקריות מול הסורים שהיו מעלינו. הוא תכנן שיטת ירי מיוחדת שאפשר לפגוע משטח נמוך לשטח הרבה יותר גבוה. באחת התקריות באזור שמתחת לתל-עזיאת, עלה על מוקש הג'יפ שבו ישבו המח"ט גונן, קצין האג"ם של החטיבה ינוש בן גל, קצין הקשר ישראל זמיר וקצין המודיעין יוסי מיינר. המפקדים נחבלו ונפצעו. ינוש בן גל נפצע קשה ואני, יואל גונן, כקצין בחטיבה החלפתי אותו כממלא מקום קצין אג"ם. כך הייתי מעורב בהכנות למלחמת ששת הימים.

עם תחילת ההכנות הממוקדות לקראת המלחמה הוריד המח"ט שמואל גונן את החטיבה מהצפון לרביבים בדרום לשטחי אימונים 312. נכנסנו לסדרת אימונים רצופה, ממוקדת ותכליתית לקראת המלחמה הצפויה בקרוב. בנוסף לאימונים הרגילים התאמנו גם בלחימה נגד מטוסים ובהתנהגות בלחימה עם גזים. התקיימו שיחות עם הלוחמים לטיפוח המוטיבציה והרמת המורל היחידתי. בקבוצת הפקודות האחרונה בפיקוד הדרום, לפני המלחמה, אמר לי רחבעם זאבי – ראש מטה הפיקוד: "יואל יש מלחמה".

ביום 5 ביוני 1967 בשעות הבוקר קיבלנו פקודה ממפקד האוגדה האלוף ישראל טל "סדין אדום" – "נוע נוע סוף"!

מיד ראינו את המטוסים שלנו התוקפים את הרצועה. משימת חטיבה 7 הייתה להיכנס במרכז הרצועה ולכבוש את אזור חאן יונס, רפיח, שיח זואיד ועד אל עריש. ניהלנו קרבות קשים נגד הצבא המצרי המחופר במוצבים ונגד השריון המצרי. בצומת רפיח התנהל קרב קשה עם נפגעים

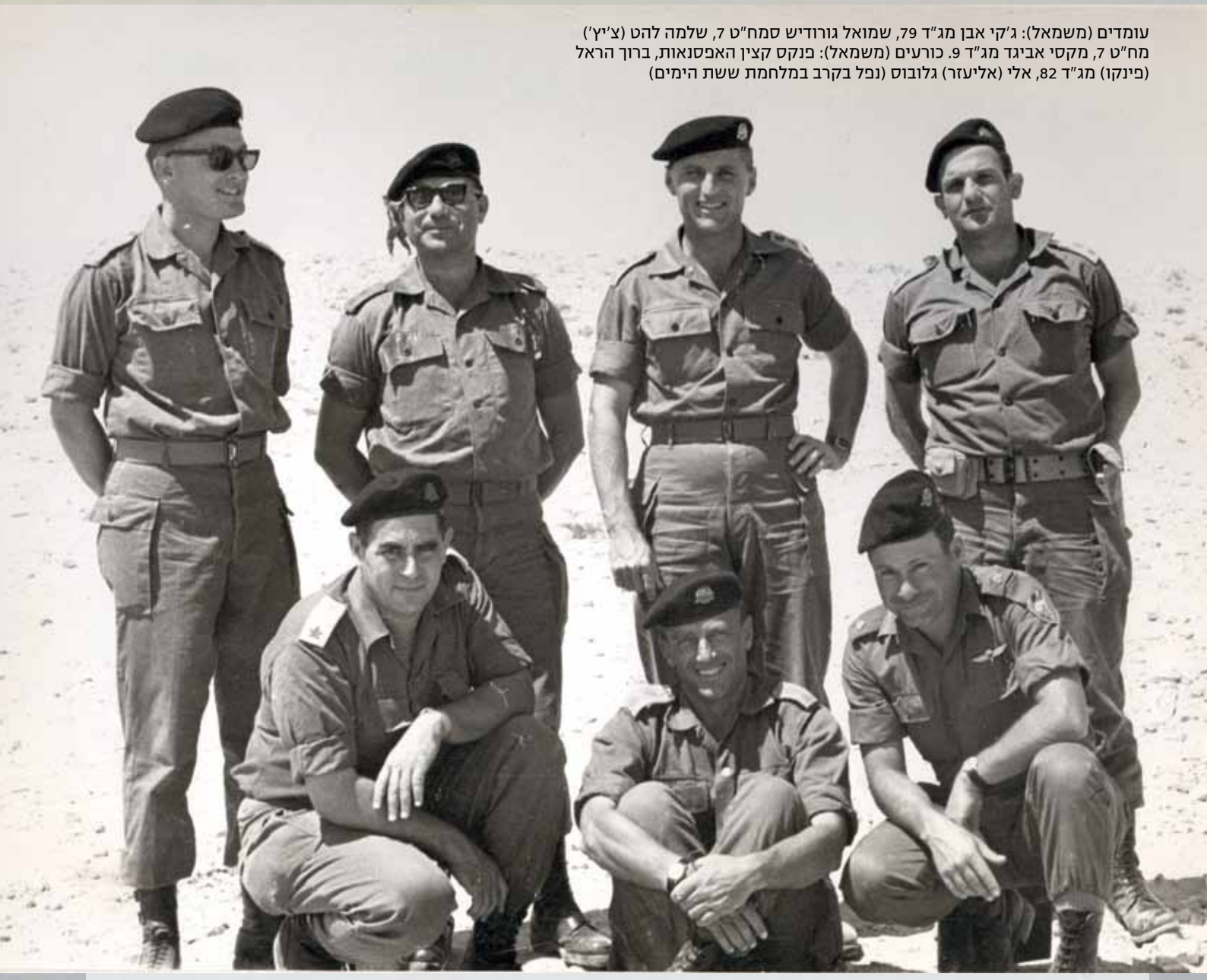

עומדים (משמאל): ג'קי אבן מג"ד 79, שמואל גורודיש סמח"ט 7, שלמה להט (צ'יץ')
מח"ט 7, מקסי אביגד מג"ד 9. כורעים (משמאל): פנקס קצין האפסנאות, ברוך הראל (פינקו) מג"ד 82, אלי (אליעזר) גלובוס (נפל בקרב במלחמת ששת הימים)

תת אלוף (במיל') יואל גונן (גורודיש)

יואל היה בעבר מפקד בכיר בחיל השריון. בין תפקידיו: מפקד אוגדה, מפקד חטיבת הטירנים במלחמת יום הכיפורים, מפקד גדוד טנקים בחטיבה 14 במלחמת ההתשה בסיני בגזרה הדרומית, קצין אג"ם של חטיבת השריון 7 במלחמת ששת הימים בפיקודו של האלוף גורודיש, קצין בתח"ש (תורת חיל שריון). נטל חלק חיוני בבניית יכולת איגוף ימי של כוחות יבשה באמצעות חיל הים, תחת פיקודו של האלוף אברהם אדן (ברן) שהיה מפקד גייסות שריון, מ"פ טנקים (פטונים) בגדוד 79 של חטיבה 7. בוגר קורס קציני שריון בצבא ארצות הברית, ראש לשכה של מפקד גייסות השריון דוד אלעזר (דדו) ז"ל, קמב"ץ גדוד טנקים 52 תחת פיקודו של האלוף מוסה פלד ז"ל, אלחוטן במבצע קדש של מח"ט 7 אורי בן ארי (בנר) ז"ל והסמח"ט אריה שחר (לימים תא"ל). אחראי על הטמעת התפעול של טנקי טירן טי–55/54 והכנסתם לצה"ל, בעל עיטור המופת על גילו אומץ לב הראוי לשמש מופת במלחמת ששת הימים.

כיום יואל מתנדב בעמותת יד לשריון, חבר הנהלת "צוות" של גמלאי צה"ל ובזמנו חבר בוועדת הביקורת. בארגון "צוות" נבחר פעם שלישית לראש מחוז יהודה ואחראי על 9200 משפחות גמלאי צה"ל ועושה זאת בהתנדבות. בעברו האזרחי ניהל חברות בנייה מהגדולות בארץ שבנתה בתי מלון, קניונים ואלפי בתי מגורים.

"ממשפחתנו שירתנו שלושה אחים כקצינים בכירים בצבא – שמוליק בשריון, ברוך בחיל רגלים בגולני ואני בשריון", מציין יואל. שלושת האחיות שירתו בצבא ודורות ההמשך המשפחה משרתים כקצינים ולוחמים בהמשך למסורת.

והצומת נכבש. בדרך לאל עריש כוח של החטיבה עבר במוצבי הג'ירדי תוך הפתעה מוחלטת של המצרים, הכוחות שבאו אחרינו לא הצליחו לעבור במקום זה. במקום התפתח קרב קשה שבסופו של דבר החטיבה כבשה את המקום והמשיכה לאל עריש לא נכנסו לעיר, נערכנו בשטחי התארגנות (בלי גדוד 82). מג"ד 82 גבי עמיר המשיך להילחם מול המוצבים של ביר לחפן מדרום לאל עריש. בעוד אנחנו מתחמשים ומתדלקים נחת אלוף הפיקוד האלוף ישעיהו גביש עם מסוק. הוא פנה אליי ושאל איפה המח"ט? עניתי לו שהוא נלחם יחד עם גדוד 82. האלוף אמר שיש לסיים מהר את ההתארגנות, המערך המצרי נמצא בשלב של התמוטטות ויש צורך לנוע קדימה. לא היו בידינו מפות כדי להגיע לתעלה והן הוצנחו לנו על מנת שנוכל להמשיך בתנועה לכיוון התעלה. המח"ט שמואל גונן הגיע, קיבל את הנתונים והתחיל נוהל קרב להמשך בתנועה. אני כקצין האג"ם של החטיבה תיאמתי את ההתקדמות עם כוחות שריון ישראלים שהיו לידינו – האוגדה של אברהם יפה ואוגדה נוספת. לאחר שהתחלנו לנוע השתתפנו בקרב על ביר לחפן, המשכנו עד שעצרנו לפני ציר בלוקדה להתארגנות, וקבלת מים ומזון – הכול בהצנחה. המח"ט שמואל גונן עם כוח של גדוד 79 בפיקודו של המג"ד אהוד אלעד עשו פשיטה על ציר בלוקדה כדי לתפוס את המפקדה של גנרל מורתג'י שהיה מפקד הכוח בסיני. מח"ט 7 חזר עם מפח נפש מכוון שהכוח המצרי ברח. כוח אחר של חטיבה 60 בפיקודו של מנחם (מן) אבירם, יצא לפנינו מעבר לביר "גפגפה", איגף את ביר גפגפה" והיה אמור להמשיך לכיוון התעלה. גדוד טנקי אי־אם־אקס־13 שהיה בחניון לילה ממערב לביר גפגפה הותקף על ידי טנקים מצריים, סבל נפגעים רבים ויצא מכלל פעולה [ראו בעניין זה כתבה בשם: ליל הלהבות שהתפרסמה בגיליון שריון 26, יולי 2007]. לפנות בוקר קיבלנו הוראה ממפקד האוגדה האלוף ישראל טל לשלוח כוח לגדוד המותקף מחטיבה 60, לסייע להם ולחלצם. יצאנו בתנועה מהירה, ראינו את ההרס של הגדוד, נסענו על הציר לתעלת סואץ תוך כדי לחימה עם כוחות שריון מצריים שנסוגים.

בציר "בחישה 81", נהרג מ"פ הטנקים של גדוד 82 רב־סרן שמאי קפלן. תוך תנועה הגענו לתעלת סואץ. בסיום הקרבות שמוליק בא וחיבק אותי ואמר לי משפט באידיש שתרגומו בעברית "תראה מה עשה שמוליק ממאה שערים".

כמפקד שריון תחת פיקודו של האלוף שמואל גונן ז"ל, ציין מה היו הדגשים שלו באימונים, בהכנות לקרב, בתכנון ובמהלך ניהול קרב שריון?

אתחיל בסיפור על רקע יחסים משפחתיים. לפני מלחמת ששת הימים הייתה תקלה בשטחי הכינוס בביצוע הוראה שלו בגדוד מסוים, בנושא מסכות גז. אחד המפקדים ממטה החטיבה שינה הוראה זו. בישיבת המפקדים לאחר מכן בערב, בתפקידי כקצין אג"ם החטיבתי מסרתי דוח על מה שבוצע בהתאם להוראות. לא דיווחתי שההוראה בנושא מסכות הגז בוצעה, וכמו כן לא אמרתי מי שינה את ההוראה של המח"ט. כדרכו שאל מיד "מי עשה? למה לא בוצעו ההוראות? מי שינה? ואיפה הייתי בנושא הזה?". אחרי הישיבה נשארתי איתו וביקשתי להתפטר. הוא הסתכל עלי ואמר "טוב" הלכתי לאוהל להתארגן ליציאה מהמקום. בשעה ארבע בבוקר זימן אותי חייל ללשכת מפקד החטיבה. כשנכנסתי הוא אמר לי "שב!". ידעתי שהוא כבר ידע מי שינה את ההוראה. הוא ביקש את בקשת ההתפטרות שלי בכתב, עניתי אני לא מגיש בכתב. ואז אמר "תבטל את ההתפטרות". סירבתי לבטל, ואז הוא הציע שנלך לבוררות, לא הסכמתי. הוא אמר נלך לבוררות לאימא שלנו. שננו פרצנו בצחוק, נשארנו יחד בחטיבה ויצאנו יחד למלחמה.

תחת קליפתו הנוקשה החיצונית, כביכול, היה שמוליק אדם עם לב פועם מלא אהבת אדם. הוא דאג לאנשים שאיתם יצא למלחמה, שאיתם חי והתאמן. מן המפורסמות הוא המרק של גורודיש. הוא נתן הוראה שכל יום יהיה מרק ולחם חופשי לכל החיילים, זאת בתקופה שלא היה שפע של אוכל בצבא. בדאגתו הרבה לחיילים ומשפחותיהם הוא החמיר בהוראות זהירות בדרכים, והחמיר בעונשים על עֲבֵרות תנועה. נהג שנשפט על עֲבֵרת תנועה של מהירות נישפט פעמיים – האחת על המהירות שמעל למותר והשנייה על כך שלא ביצע את הוראת מפקד החטיבה שהייתה שחיילי החטיבה נוהגים קמ"ש אחד פחות מהמותר לפי התקנות. לגבי הוראות בטיחות באימונים – אין סליחה לאי מילוי הוראה מדויקת באימונים, כי הוראות והנחיות אלו נכתבו בדמם של הנפגעים ולא תמיד באשמתם. לפני מלחמת ששת הימים הוא הציע שניסע לבקר אימוני גדוד בשדה. לא יכולתי להצטרף מסיבות אישיות ואז הוא ביטל את הנסיעה. באותו לילה הייתה תאונה בגדוד ונהרג חייל. המח"ט כעס עלי מאד וטען, שאם היינו נוסעים ייתכן ולא היה קורה אסון. זה האיש. מכאן יצא שמו כמפקד נוקשה אבל חשוב לציין שהייתה בו חריצות, דבקות וערך עליון לחיי אדם.

ציין בבקשה קווים לדמותו של אלוף (מיל) שמואל גונן ז"ל – האדם והמפקד

ראשית הוא היה בן אדם שהסתפק במועט, לא השתמש בעברו, כוחו ופרסומו להישגים כלכליים ואישיים. מסירותו לאנשים ולתפקידים היו למופת. כך צריך לחנך, להשריש ערכים אלה לילדינו, למשפחותינו ולכל העם הזה היושב בציון. אם תיפול מדינת ישראל – לא תקום שנית מדינה יהודית, אנו צריכים לחקוק על לוח ליבנו שמדינה יהודית נוספת לא תקום וכי יש לעשות הכול לשמור עליה.

ברעות שריונאים

אחיי גיבורי התהילה

דבר מפקד חטיבה 7, אל"ם שמואל גורודיש (גונן), לחיילי החטיבה במסדר שנערך באזור המערכה עם תום הקרבות במלחמת ששת הימים

עמנו לְמוּד המלחמה על קיומו – שוב נלחם על חייו, והפעם פגע הברזל בברזל וצבאות האויב הוכו מכה ניצחת. אתם הייתם חוד החנית של התקפת השריון על קליפתו הקשה של הצבא המצרי, בקרב תנופה אכזרי ומר, מלא הוד וגבורה. בסער, בדם ובאש, הבקענו מערכיו המבוצרים והשמדנו שריוניו בחאן־יונס, מערכי רפיח, שייך־זוייד, הג'ירדי ואל־עריש, ביר־לחפן וביר־חמה, ונתיב הדם והאש בואכה איסמעילייה.

בכל מקום שעברנו – השארנו מאחורינו שלדים שרופים, טנקים מתפוצצים וגוויות חרוכות.

אל המוות הישרנו מבט והוא השפיל את עיניו.

לא הסבנו ראשנו אל יקירינו שעם רכב ברזלם עלו באש. לא עמדנו על הדם – ובחמת זעמנו הבאנו ברעם שריוננו את המוות – לתוך לבו של האויב, עד שהכרענוהו כליל, ושחררנו את עמנו מסיוט ההשמדה המידית, שאיים עליו על ידי אויב אכזר. כי כיהודים נלחמנו, על חיינו נלחמנו, ובזעם נלחמנו. וגבורת ההמונים שהתגלתה אצלנו – לא שיערנוה מראש, ועמנו – לא במקרה קיים לעד, ואכן נצח ישראל לעולם יישאר.

רעיי הלוחמים, אתם בעצמכם לא ידעתם על הוד גבורתכם. כשראיתי את השריונים נחדרים ועולים באש והאנשים – אתם – ממשיכים מתוכם במלחמה, ידעתי כי האיש הוא הפלדה והשריון – מתכת בלבד. ועֵדִים שבעים הלפידים הבוערים מאחור, שבעים הגיבורים שהשארנו בשדה הקטל והמספר הכפול מזה של פצועים. ועֵדָה המנהיגות לפנים, שחסרה והתמלאה מתוך השורות תוך הקרב – ועֵדָה הסיירת שאיבדה את מחציתה ולא עצרה בתנופתה – כי לא קלה הייתה המשימה. ידעו הנופלים וידענו כולנו מה המחיר, לקראת מה ולמה אנחנו הולכים לקרב, והלכו בנכונות, בהכרת השליחות, ומתוך תקווה שכולנו בונים עולם יפה יותר לבנינו אחרינו. נכונים למחר, מתוך ידיעה שאת זעם השריון לא ישכח הפעם האויב. במלחמה זו הניצחון כולו שלכם. חזקו ואמצו ותחזקנה ידיכם – אחי גיבורי התהילה.

* אלמנתו של אלוף משה בר כוכבא (בריל), קצינת חינוך וחן של גייסות שריון בעבר ויו"ר ועדת החינוך של עמותת יד לשריון

שריון הוא קודם כול חינוך

מאז שהתקבעה הסיסמה "האדם שבטנק ינצח" ברור לכול כי שריון הוא קודם כול חינוך – חינוך לערכים, לאהבת המולדת, לאמונה בצדקת הדרך, לצד ערכי המורשת ובהם: מקצועיות, דבקות במטרה, אומץ לב וגבורה

נחמה בר־כוכבא־בריל*

מנהלת מרכז המידע ביד לשריון בלטרון **הגב' דבורי בורגר** יזמה וארגנה השתלמות לקצינות החינוך של חיל השריון ביד לשריון בלטרון, בהשתתפותי, ביום שני, 20 בפברואר 2012. בהשתלמות השתתפו: **סרן כוכבי סימן־טוב־קדם**, קצינת החינוך של חטיבה 460; **סג"ם נויה גל־שראי**, קצינת החינוך של גדוד 196 (קורסי קמ"ט וקק"ש); **סג"ם נטע מרגלית**, קצינת החינוך של גדוד 195 (בית הספר לשריון); **סג"ם רוני שוהם**, קצינת החינוך של חטיבה 188; **סג"ם מור טרנר**, קצינת החינוך של חטיבה 401; **סג"ם מעין זקס**, קצינת החינוך של חטיבה 7.

פתח את ההשתלמות **תא"ל (במיל') מנשה ענבר** באנדרטה לזכרו של האלוף מוסה פלד, שבדבריו פרס בפני הקצינות את הצורך החילי בקיום האתר שהוקם בעקבות מלחמת יום הכיפורים, שבה נפלו רבים מלוחמי השריון ומפקדיו. באתר זה מתקיימים טקסי הזיכרון לחללי השריון והוא משמש בית ללוחמי ומפקדי השריון לדורותיהם, שבו מסופרים מורשת הגבורה, הדבקות במטרה והלחימה ללא חת של הלוחמים בכל מלחמות ישראל. עוד ציין תא"ל ענבר שמקום זה נבחר לאתר ההנצחה של חיל השריון כי בו לחמה חטיבה 7 במלחמת העצמאות, וכי זה מקום היסטורי לעם ישראל מתקופת יהושע בן נון – "שמש בגבעון דום וירח בעמק איילון", קרב אמאוס שבו לחמו המכבים, ובקרבת מקום פרצה חטיבה 7 את "דרך בורמה" לירושלים שהייתה נצורה במלחמת העצמאות ואזלו בה המזון, המים, ציוד הלחימה והציוד הרפואי. בנוסף להספקה היה צורך דחוף גם בלוחמים, כדי לתגבר את הכוחות ולמנוע את נפילת הבירה לידי החיילים הירדנים. פריצת דרך זו אפשרה עזרה מידית לכל הצרכים הנדרשים והצילה את ירושלים מכיבוש.

בהמשך ערכנו סיור באתר בהדרכת המדריכה **מור גולן**, דבורי ואנוכי. במהלך הסיור הושם דגש על נושאי הנצחה פעילה, אומץ הלב וגבורת הלוחמים בחדר הגבורה, ומיזם הקמת מוזאון הלוחם היהודי במלחמת העולם השנייה בצבאות העולם ותערוכת הלוחם היהודי.

לאחר מכן התכנסנו כולנו למפגש במרכז המידע באתר, על מנת לפרוס בפני קצינות החינוך את החומרים הרבים המספרים את מורשת חיל השריון, ולספר על אתר יד לשריון בלטרון כבית ללוחמי השריון לדורותיו, ועל העשייה הרבה

קצינות החינוך על טנק מרכבה ביד לשריון

נחמה בר־כוכבא־בריל במפגש עם קצינות החינוך

סג"ם נטע מרגלית, קצינת חינוך בגדוד 195

סג"ם מעין זקס, קצינת חינוך בחטיבה 7

סרן כוכבי סימן־טוב־קדם, קצינת חינוך בחטיבה 460

סג"ם נויה גל־שראי, קצינת חינוך בגדוד 196

סג"ם מור טרנר, קצינת חינוך בחטיבה 401

סג"ם רוני שוהם, קצינת חינוך בחטיבה 188

והמגוונת הפועלת כל הזמן במקום.

הגב' דבורי בורגר פתחה וסיפרה על תפקידו של מרכז המידע בהנחלת מורשת חיל השריון למפקדים והלוחמים כיום, ולאנשי המילואים של החיל. מקום זה מספק העשרה במגוון נושאים לאנשי חינוך, לתלמידים ולתיירים. המידע כולל חוברות, ספרים, מפות, מצגות, סרטים, ועוד.

סא"ל (במיל') דוד גלעם, מנהל האתר (עד לאחרונה), סיפר כיצד נבחר מקום זה לקיום טקסיי ההשבעה של טירוני השריון, כתחליף למצדה ששימשה לכך בעבר. כיום מתקיימים מרבית אירועי החֵיל בלטרון, וגם של חילות נוספים של צה"ל. במהלך השנה מבקרים במקום מעל 300 אלף איש. כן ציין בפני הקצינות כי באתר ההנצחה בלטרון מתקיים זיכרון יומיומי לחללי השריון בחדר היזכור היומי. חיל השריון זוכר ומנציח כל אחד מהחללים. הוא פירט את הפעילויות החינוכיות הרבות במקום – בשל"ח ובקריית החינוך – לאנשי חינוך, לתלמידים ולוחמים. כיום יד לשריון הוא אתר לאומי בהוויה של העם היהודי. אלפי בני נוער מחו"ל מתחילים את יום השואה והגבורה באירופה ומסיימים את מסעם ביד לשריון בלטרון.

רס"ן נטלי אוחנה, מפקדת יחידת ההסברה ביד לשריון הוסיפה שבלטרון מתקיימות חלק ניכר מהפעילויות הצבאיות והדרכה צבאית במגוון נושאים. מגיעות אל האתר יחידות מכל הצבא, ובעצרות החיליות משתתפים בכל אירוע למעלה מ־2000 איש.

לאור ניסיוני בתפקידי כקצינת החינוך של גיסות השריון בעבר, פרסתי בפני קצינות החינוך כיום את מהות התפקיד של קצינת חינוך יחידתית בחיל השריון. ציינתי את החשיבות הרבה בהטמעת מורשת היחידה מאז הקמתה ועד היום, ובנוסף גם הטמעת מורשת חיל השריון ממלחמת העצמאות דרך כל המלחמות עד היום. הנושאים החשובים במורשת שלנו הם: מקצועיות, דבקות במטרה, אומץ לב וגבורה, העזה, אמונה בצדקת הדרך ולחימה עד לניצחון. נושא חשוב נוסף הוא רעות השריונאים. זו רעות משמעותית בשדות הקרב, ורעות מיוחדת גם בשנים הבאת. זו רעות של חברות חזקה, עזרה הדדית ושייכות משפחתית. בהמשך סיפרתי על חשיבות הביטאון "שריון", המכיל כתבות על מלחמות החיל, התפתחות השריון, קרבות מופת של מפקדים, סיפורי מורשת של יחידות מילואים וכתבות על פעילויות חינוכיות לאנשי חינוך ותלמידים באתר יד לשריון.

קצינות החינוך סיכמו את יום ההשתלמות במילים אלו:

"יום זה הוא יום מוצלח ביותר, יום מתומצת, מבורך וחשוב. יש לנו מה ללמוד על המורשת. שמחנו לשמוע וללמוד, אנחנו זקוקות לימי השתלמות כאלה. מפגש משמעותי זה נותן עוצמה בעשייה שלנו. נחשפנו לנושאים שלא ידענו ולחומרים שיעזרו לנו מאוד. חשוב לנו ללמוד את מורשת החיל. המפגש של קצינות חינוך בהשתלמות יחד מגבש קשר בינינו, ואנו לומדות אחת מהשנייה. אנו מבקשות בעוד שלושה־ארבעה חודשים השתלמות נוספת. הזמן היה קצר וישנם נושאים חשובים שאנו מבקשות להמשיך וללמוד בלטרון".

ברעות שריונאים

* אלמנתו של אלוף משה בר כוכבא (בריל), קצינת חינוך וחן של גייסות שריון בעבר ויו"ר ועדת החינוך של עמותת יד לשריון

גרירת גשר הגלילים בליל צליחת התעלה - מיתוס, טעויות והשמצות

גשר הגלילים נגרר בליל הצליחה על ידי גדוד 257 מחטיבה 421 בתנאים שמעולם לא תוכנן להיגרר בהם, ועם בוקר נשבר יצול המחבר בין 2 גלילים בגשר והיה צורך להפסיק את הגרירה כדי לתקנו. הכישלון להשיק את הגשר בתעלת סואץ בליל 15–16 באוקטובר 1973 הוליד מיתוסים, טעויות והשמצות

סא"ל (במיל') עודד מגידו*

משימת גרירת גשר הגלילים בליל צליחת התעלה במלחמת יום הכיפורים (הלילה שבין ה־15 ל־16 באוקטובר 1973) הייתה אחד האירועים המרכזיים במבצע "אבירי לב". עד למלחמה וכן בתכנונים לקראת הצליחה ובפקודות הפיקוד והאוגדה, נחשב הגשר כאמצעי הצליחה האמין ביותר שברשות מערך הצליחה וצה"ל. העובדה שבסופו של דבר האמצעי הכזיב, והמאמץ להביא את הגשר למים בליל הצליחה נכשל, הולידה שורה של מיתוסים, טעויות והשמצות החוזרות שוב ושוב במשך השנים בפרסומים על מבצע "אבירי לב", ובאחרונה גם בשני ספרים שראו אור לאחרונה ומתמקדים בקרב הצליחה: "**הצליחה**" מאת עמירם אזוב (להלן: אזוב), ו"**בנקודת הכובד – מצביאות בחזית התעלה במלחמת יום הכיפורים**" של אלוף במיל' יעקב ג'קי אבן ואל"מ במיל' שמחה מעוז (להלן אבן־מעוז).

גשר הגלילים נגרר בליל הצליחה על ידי גדוד 257 מחטיבה 421 בתנאים שמעולם לא תוכנן להיגרר בהם (כפי שמפורט בהמשך), ועם בוקר נשבר יצול המחבר בין 2 גלילים בגשר, והיה צורך להפסיק את הגרירה כדי לתקנו. בקצרה, אפשר לתמצת את המיתוס, הטענות השגויות וההשמצות כדלקמן:

המיתוס – יחידות של חטיבה 7 הוכשרו לפני המלחמה לגרירת הגשר. חטיבה 7 הועלתה לרמה, וכתוצאה מכך הגשר נגרר בליל הצליחה על ידי כוחות מילואים בלתי מיומנים ולא מאומנים, ומשום כך נקרע. (ראה רונן ברגמן וגיל מלצר בספרם **מלחמת יום כיפור – זמן אמת**, עמ' 231). דוגמה נוספת לטענה זו: "בסביבות השעה 06:00 בבוקר 16 בחודש, נקרע גשר הגלילים עקב פעולה לא נכונה של הטנקים הגוררים, לנוכח קשיים קרקעיים" (אבן־מעוז עמ' 148).

טענה שגויה – נערכו 2 אימונים לגרירת הגשר. אחד בליל 14–15, ושני ביום ה־15 (אבן־מעוז עמ' 132).

* עודד מגידו היה במלחמת יום הכיפורים מפקד פלוגה מ' בגדוד 257 שבחטיבת השריון 421 (באוגדה 143), שצלחה ראשונה את תעלת סואץ

טענה שגויה – גרירת הגשר התחילה רק בשעה 23:00, "מסיבות שונות, שהבולטת בהן הייתה חוסר הניסיון והאימון החלקי של הגדוד בארגון הגרירה וביצועה, החלה הגרירה רק בשעה 23:00" (אבן־מעוז עמ' 148).

טענה שגויה – הגשר נקרע משום שהטנק הבולם בלם לפתע בעוד יתר הטנקים מושכים את הגשר קדימה. הטנקים יצרו כעין "משיכת חבל" של הגשר, וכתוצאה מכך, הגשר נקרע (ערך "גשר הגלילים" – ויקיפדיה). באחת הדיונות לא ווסתו המאמצים בין הטנק הגורר [??!] לטנק הבולם, והגשר נשבר" (אזוב עמ' 149).

ומכאן **לתחום ההשמצות** – הטנקים הגוררים נקלעו להפגזה מצרית (ובגרסאות אחרות – למגע אש עם המצרים) ולכן נטשו את הגשר ונפוצו לכל עבר – כך כתב אחד המכנה עצמו היסטוריון ושמו אורי מילשטיין. (בגרסאות שונות, למשל באתר **rotter** 30.4.04).

וכך מתואר אימון הגרירה ביומנו של המ"פ: "...שמעון המג"ד בראש. הפלוגה כולה ברשת הקשר הגדודית. התרגולת היא שלפני תחילת תזוזה עורכים בדיקת קשר שבמסגרתה מדווחים כל הטנקים, לפי הסדר, שהם מוכנים. עם דיווח הטנק האחרון ניתנת פקודת התזוזה. וכך נעשה. מיכה, בטנק הבולם, מדווח מוכן. ניתנת פקודת תזוזה, אבל בפרק הזמן הקצר של דיווח הטנקים כבר הספיקו צוותי הטנקים הראשונים להירדם. מתחילים מחדש בבדיקת הקשר. אחד הטנקים אינו עונה – כל הצוות נרדם. ניגשים להעירם. מתחילים מחדש. הפעם כל המפקדים ערים ועונים, אולם משניתנה פקודת התזוזה מסתבר שחלק מהנהגים נרדמו. וכך חוזרת ונשנית התמונה. סוף סוף מתחיל העסק לרוץ, קולו של שמעון כבר ניחר. מגיעים לירידה. הגשר מתחיל לרוץ מהר מן הטנקים ומטפס על טנק המ"פ. רגע מבעית. עודד ומזר עומדים בצריח ורואים את המפלצת שמדרום מערב ל"יוקון" באש. לאחר זמן קצר ניתנה פקודת "חדל", כוח מיחידה אחרת הגיע וקיבל את האחריות על הגזרה, והגדוד נכנס למתחם ונערך לאימון גרירת הגשר. מפקדי הגדוד וחייליו קיבלו תדריך מקצועי מקציני גדוד הגישור, וסגן מפקד האוגדה קיים שיחת מוטיבציה. לאחר מכן נרתמה פלוגה מ' לגשר והתחילה באימון הגרירה.

עד מהרה הסתבר כי שני גורמים מקשים מאד על ביצוע האימון. גורם אחד הייתה העייפות הרבה של צוותי הטנקים הגוררים, שהיו לאחר יום קרב ארוך ומתיש. גורם שני היה השטח – דיונות משופעות שמצידן המזרחי עלייה קשה ומצידן המערבי ירידה תלולה.

וכך מתואר אימון הגרירה בתחקיר המג"ד: "הייתי... מנוסה בנושא גשר הגלילים... השתתפתי בהסרטת הסרט על הצליחה כשהייתה בזמנו הצגת הצליחה בסכר הרואיפה, והייתה לי זיקה

גשר הגלילים
לאחר שנקרע

העובדות לאשורן

1. הכנת הכוח הגורר למשימתו

הכוח שהוקצה לגרירת הגשר בליל הצליחה לא היה, אכן, מאומן בגרירת הגשר. המשימה הוטלה על גדוד 257 בפיקודו של סא"ל שמעון בן שושן, ובמסגרת הגדוד הוטלה המשימה על פלוגה מ', שהושלמה ל־10 טנקים לצורך משימת הגרירה. כבר בערב 12 באוקטובר יצא הגדוד ממקום חנייתו סמוך לטסה למתחם "יוקון" על ציר "עכביש" שבו הורכב גשר הגלילים, כדי להכיר את הגשר ולבצע אימון בגרירתו. בהיות הגדוד באמצע תנועתו ל"יוקון" התקבלה פקודה לחזור לחניון גדודי בציר "טליסמן" (ציר טסה־אסמעיליה), ואימון הגרירה בלילה זה לא התבצע.

ביום 14 באוקטובר התקיים קרב השריון הגדול, שבו במסגרת חטיבה 421 נטל הגדוד חלק בבלימה והשמדה של עיקר כוחה של חטיבה 14 המצרית (מדיוויזיה 21). עם חושך נע הגדוד למתחם "יוקון", כדי לבצע אימון בגרירת הגשר. בהגיע הגדוד ל"יוקון", התקבלו ידיעות כי כוח קומנדו מצרי הונחת מדרום־מזרח למתחם ועלול לנסות לחבל בגשר. הגדוד התפרס לקראת כוח זה, קיבל סיוע ארטילרי והחל לשטוף את השטח לנושא... הנתונים היו ש־8 טנקים גוררים את הגשר. זאת ידעתי מהחזרות שהיו בסכר הרואיפה, וגם מהתְרגולים שאני מכיר, אבל בחזרות בהצגה שהיו בסכר, השטח היה מישורי, ללא עליות, סיבובים והפרעות של כלי רכב... רתמנו 10 טנקים במקום 8, כדי שלא תהיינה בעיות כוח. אני הייתי הטנק הראשון שנרתם לגשר. 5 טנקים קדימה, טנק אחד לבלימה, ועוד 4 מהאגפים שמשכו את הגשר... האנשים היו עייפים לגמרי... הבעייה בליל התְרגול הייתה בעיקר העייפות. כי עם הפקודה "היכון לתנועה, נוע" חלק לא היו שומעים כי נרדמו, והיה צריך לעבור מאחד לאחד ולהעיר אותם... בירידות הגשר עלה על הטנקים, הטנקים הסתובבו והכבלים נקרעו. לבסוף הצליח ניסיון גרירה של 3–4 ק"מ בשטח מישורי (אם כי חולי). 10 טנקים גררו בלי בעיות... נסענו יפה, בלי עצירה ותקלות, בזה גמרנו את התְרגול. אי אפשר היה להמשיך כי אנשים היו עייפים, וגם כמעט היה בוקר, חשש מארטילריה ותצפית קרקעית שתגלה את הגשר. ...אולם התְרגול הצליח וגררנו את הגשר 3–4 ק"מ... עם דמדומים גמרנו לגרור... ההנדסה התחילה להרים סוללה מסביב לגשר ולהסוות את הגשר. (דו"ח המג"ד סא"ל שמעון בן שושן, תחילת 1974).

האימתנית רצה לקראתם ומטפסת על הסיפון במהירות. למרבה המזל נעצר הגשר בסל הצריח. אין נזקים רציניים ושוב יש להסתדר מחדש, למתוח כבלים, לתת התרעה, והצוותים נרדמים, ומתחילים מחדש. כך נמשך התְרגול עד השעות הקטנות של הלילה. בכל זאת הצלחנו לגרור את הגשר כברת דרך, וההרגשה היא אופטימית, נראה שנצליח במשימה גם "על רטוב". נכנסים לחניון לצידי ציר "עכביש". (גרירת גשר הגלילים – פרקי יומן ממלחמת יום הכיפורים, שריון 27, דצמבר 2007, עמ' 40).

ואכן, כפי שמציין ג'קי אבן בספרו "לאחר סדרה של תקלות באימון, בעיקר עקב אי הכרת הגשר ועייפות הצוותים, הגיע הגשר לשטח ישר. **נראה היה שהגדוד רכש את המיומנות** [ההדגשה שלי – ע"מ], והוא גרר את הגשר מערבה מהלך של כשניים וחצי קילומטר לאורך ציר "עכביש" ללא בעיות" (אבן־מעוז עמ' 132).

בניגוד לנאמר בספרם של אבן ומעוז, לא התבצע אימון/תרגול נוסף בגרירת הגשר בשעות היום של ה־15 בחודש. הגדוד עסק במהלך אותו יום בהתארגנות: בטיפולים בטנקים, בהכנות להמשך גרירת הגשר, בהצטיידות להמשך הלחימה, ובמנוחה. בין השאר חולקו באותו יום

למפקדי הגדוד גלילי מפות קוד של אזור הלחימה הצפוי, מעֵבֶר לתעלה. זו הייתה הפעם הראשונה מאז תחילת המלחמה שמפקדי הגדוד קיבלו מפות. אולם בהמשך למדו המפקדים כי המפות הן של איזור הדלתא של הנילוס, ואינן מכסות את איזור הצליחה והחיץ החקלאי, שבו עמדו להילחם בימים הקרובים...

בשעות אחר הצהריים המוקדמות של 15 באוקטובר, קיים מג"ד 257 קבוצת פקודות גדודית (הראשונה במלחמה). עיקרי הפקודה היו: הולכים לצליחה, עוד הלילה. בשעה 20:30 מתחילים לגרור את הגשר. בשעה 22:30 מתוכננים להוריד את הגשר למים, ולאחר מכן לצלוח על הגשר, מיד לאחר גדוד 599.

2. גרירת הגשר בליל הצליחה

גדוד 257 נרתם לגשר עם חושך, וסמוך לשעת תחילת התנועה שנקבעה בפקודה (20:30) החל בגרירת הגשר. הגרירה החלה ללא תקלות, ונעצרה בפקודה לאחר זמן מה. יתכן שכאן מקורה של הידיעה השגויה לפיה בוצע תרגול נוסף במהלך ה־15 לחודש. בכל מקרה, בשעה 21:48 הורה סגן מפקד האוגדה ג'קי אבן למח"ט להמשיך בהנעת הגשר, ומכאן שאין בסיס לאמור בספר אבן־מעוז כי הגרירה החלה רק בשעה 2300: "...מסיבות שונות, שהבולטת בהן הייתה חוסר הניסיון והאימון החלקי של הגדוד בארגון הגרירה וביצועה" (אבן־מעוז עמ' 148).

משימת גרירת הגשר נתקלה מהשעות הראשונות בסדרה של מכשולים משמעותיים, שכל אחד מהם די היה בו כדי לסכל את ביצוע המשימה. בעיות אלה היו מגבלותיו הטכניות וחוסר התאמתו של הגשר לתנאים בהם נגרר, תנאי הקרקע בציר התנועה, תוואי ציר התנועה, ואחרון אך החשוב מכולם – לא התקיים התנאי המבצעי לביצוע המשימה – טיהור ציר "טרטור" מאויב.

גשר הגלילים לא תוכנן מעולם להיגרר בשלמותו בתוואי שאורכו כ־19 ק"מ, דרך דיונות חדות, ותוך חציות מכשולים קרקעיים אחרים. אורכו של הגשר השלם היה כ־200 מ' (כרוחב תעלת סואץ) ומשקלו כ־400 טונות. לגשר הנגרר בשלמותו כמעט לא הייתה יכולת סיבוב וצריך היה לגרור אותו בקו ישר. כפי שמתאר ג'קי אבן בספרו, לאחר הניסויים המוקדמים במהלך פיתוח הגשר (שלמעשה לא הושלם עד לפרוץ המלחמה) "הובהר שגרירתו למרחק רב תחייב את פירוקו לארבעה קטעים בני כ־50 מ' כל אחד; רק לכשתובאנה ארבע חלקות הגשר למרחק של כארבעה קילומטרים מהמים, לכל היותר, יהיה מקום לחברן מחדש...ומשם לגרור את הגשר כיחידה אחת עד המים" (אבן־מעוז עמ' 121). אזוב מוסר כי משמע אבי הגשר, אלוף ישראל טל, בבוקר 16 באוקטובר על התקלות בגשר, התרעם: "למה הם לא גוררים את הגשר בשלושה חלקים לפי התורה?" (אזוב עמ' 149).

המשמעות של גרירה ב־4 הקילומטרים האחרונים בנתוני זירת הצליחה, משמעותה הייתה גרירה במישור. תנאי הקרקע בציר הגרירה, כפי שכבר למד הגדוד הגורר בליל אימון הגרירה, לא התאימו כלל להגדרה כזו. הגרירה התבצעה בציר שחלקו חצה גבעות חול בשיפוע לא מתון לכיוון מזרח, שלכיוון מערב התאפיינו בסכין או במדרון תלול יחסית. הגרירה החלה עם 10 טנקים גוררים מפלוגה מ', שבמאמץ מנועים וממסרות אדיר התקשו לעלות בשיפועי הדיונות, וכבר בדיונה השנייה היה צורך לתגבר את הכוח הגורר בצמד טנקים נוסף. בהמשך הלילה נוספו לגרירה טנקים נוספים מפלוגה ל' של הגדוד, כך שלקראת בוקר כבר היו רתומים לגשר רוב טנקי הגדוד, ועדין היה צורך להסתייע בכח דחיפה נוסף של טנקי דחפור כדי לטפס ולעבור את הדיונות החדות יותר.

בכל פעם שהגשר הנגרר והאימתני עבר שיא של דיונה והחל מדרון מערבה הוא התחיל לתפוס תאוצה במורד, והטנק האחורי שתפקידו היה להוות טנק בולם בירידות, לא הצליח לבלום את הגשר ונגרר בעצמו על ידי המסה המתגלגלת של הגשר, עם בלמים תפוסים, כאילו היה צעצוע.

חלק מהכבלים שאיתם נקשרו הטנקים ליצולי הגשר לא עמדו בעומס עקב מאמצי הגרירה ונקרעו, והיה צורך להחליפם. באחד המדרונות הגשר טיפס על אחד הטנקים הקדמיים, כפי שקרה בליל האימון, והיה צורך להתיר את הכבלים ולחברם מחדש. בתחילת הלילה היו הכבלים מחוברים ליצולים עם נָפָץ פירוטכני, כשהכוונה הייתה להתנתק מהגשר בשלב השקתו לתעלת סואץ בפעולת "סער", מבלי שיהיה צורך לרדת מהטנקים ולנתק את הכבלים ידנית. כמובן שלאחר מספר ניתוקים וחיבורים במהלך הלילה ויתרו אנשי ההנדסה על המרכיב הפירוטכני.

כיוון שלגשר לא הייתה כמעט יכולת פנייה או סיבוב והיה צריך לגרור אותו בקו ישר, נתיב התנועה שלו היה חייב לחצות מספר פעמים את ציר "עכביש" שהתפתל בין הדיונות. משעות אחר הצהריים המאוחרות הפך ציר "עכביש" להיות ציר צפוף ועמוס במאות כלי רכב שהצטופפו בו ראש אל זנב: זחלמ"ים ואוטובוסים עם יחידות חטיבת הצנחנים וסירותיהם, ציוד צליחה והנדסה, דרגים של יחידות חטיבה 14 שהובילו את ההתקפה, יחידות ארטילריה, רכבי פיקוד ושליטה ואחרים. בכל חציית כביש כזו התחיל מאבק בכלי הרכב שגדשו את ציר "עכביש" כדי שיפנו את הציר ברוחב המספיק למעבר הגשר הנגרר, וכל פתיחת מעבר כזו גזלה זמן ממושך. במקרה אחד או שניים היה ליד הציר בור עמוק שנוצר מהפגזות או מעבודות הנדסיות, והיה צורך בביצוע עבודות עפר לסתימת הבור לפני שהיה אפשר להתקדם עם הגשר.

כך מתואר ליל הגרירה ביומנו של המ"פ הגורר: "בשעה 20:30, לפי התכנית, מתחילים בגרירה, מתחיל "הלילה הארוך ביותר". בתחילה מתקדמת הגרירה יפה. השטח מישורי, ליל ירח מלא. יש עצירות רבות שמוכתבות לא בגלל קשיי גרירה

גשר הגלילים

פלוגה מ' נרתמת לגשר

אלא בגלל הוראות מגבוה, ולעתים בגלל הפרעות של כלים שונים שמסתובבים בשטח ומפריעים. די מהר מסתבר שלא נעמוד בלוח הזמנים, אבל הסיכויים להצליח טובים, ואז מתחילות התלאות.

...נגמר השטח המישורי ומתחילות דיונות חדות, כמו בליל אמש. בעלייה ראשונה הגשר בקושי זז, ובמאמץ אדיר של הטנקים מטפסים ויורדים מעברה השני של הדיונה. לפנינו עליה תלולה יותר. הטנקים גונחים, הגשר זוחל ונעצר לבסוף. רותמים טנקים נוספים מהפלוגה של יוסי. מתחילים להתקדם. הגשר זוחל, הממסרות בטנקים גונחות ומתחממות, הלב מתחמץ אבל מוכרחים להמשיך. לאחר מספר עשרות מטרים הגשר נעצר. רותמים עוד טנקים מפלוגת יוסי ומכניסים טנקי דחפור לדחיפה מאחור.

...הגשר, "הדינוזאור" כפי שהוא מכונה בפי שמעון המג"ד, רץ ומטפס על הטנק של אלי. אין נזקים אבל זמן יקר אובד בחילוץ הטנק מתחת לגשר, בסידור הכבלים והטנקים מחדש, ביישור הגשר. מתחילים מחדש. כבלים נקרעים, מחליפים, מאלתרים וממשיכים. שוב נקרעים כבלים. והזמן אץ.

...השחר מפציע ואנחנו עדין רחוקים מאד מן התעלה. במאמץ אדיר ואיטי, סנטימטר אחרי סנטימטר, מתקדם ה"דינוזאור" ועוברים את הפסגה. מתחילים לרדת במורד, כשאחד הטנקים שבאמצע קורא לעצור. הגשר לא עמד במתחים ובעומס הגרירה ונקרע באמצעיתו. מתייעצים עם אנשי ההנדסה. מסתבר שהתיקון הוא עניין של 24 שעות. מתנתקים מהגשר ומתפרסים בשטח." (גרירת גשר הגלילים – פרקי יומן ממלחמת יום הכיפורים, "שריון" 27, דצמבר 2007, עמ' 41).

וכך מתואר הלילה מנקודת ראותו של המג"ד: "התכנון היה ש־10 טנקים גוררים את הגשר... לפני הגשר נתתי למ"מ מפלוגה ל' לגרור 3 גלילים במקרה שיהיה מיקוש, כדי שהגלילים יעלו עליו ולא הגשר ...רתמנו את הטנקים... קיבלנו פקודה להתחיל לנוע. התנועה הייתה עם מגמות ביניים, כלומר הגעה לנקודה מסויימת, עצירה ודיווח. הקטע הראשון החל כמעט בלי תקלות. אחרי 1.5 ק"מ החלו התקלות העיקריות. הציר לא היה חלק. נתקלנו בבור רציני. עצרנו את הגשר ושלחנו טנקי דחפור לנסות לסתום את הבור. עבדו על סתימת הבור יותר משעה, דיווחו שהוא בסדר אבל הוא לא היה מוכשר לגמרי. כמו כן היו סיבובים גדולים שהגשר לא יכול היה לבצע. היו כלי רכב על הציר שהפריעו בתנועה. המח"ט ניסה לעשות פירצה בין כלי הרכב שעמדו בשטח. כמו כן היו תלוליות חול, כך שבירידה הגשר רץ מהר יותר והבלימה לא הספיקה, ובעלייה הטנקים לא יכלו לגרור. השתלטנו על הירידות ובאחת העליות צירפתי עוד שני טנקים. בסוף העלייה הסתבר שגם זה לא מספיק. צירפתי עוד 2 טנקי דחפור מאחור, והשתתפו בגרירה בשלב זה כבר 14 טנקים. לאחר מאמץ נוסף העברנו את הגשר את התלולית עם הבור, ובירידה הגדולה שוב לא היה לי די בלימה והגשר טיפס על שני הטנקים הראשונים מהחמישיה המובילה... חלק מהכבלים של הטנקים שגררו בצד נקרעו. הכבלים עם הנפצים הפירוטכניים כמעט לא היו בשימוש עקב תקלות קודמות. ניסינו להרים את הגשר עם שופלים כדי לשחרר את טנקי פלוגה מ' שהגשר עלה עליהם. במזל לא נפגע אף אחד. הוצאנו את הטנקים, יישרנו את הגשר, החלפנו חלק מהכבלים הקרועים אבל לא היו די כבלי החלפה. התחברנו שוב איכשהו והתכוננו לנוע. בקושי עברנו את הירידה עם תקלות רבות. החלה בעייה של סיבוב [בכביש – ע"מ] ועלייה בתוך חול. עברנו את הסיבוב עם רֶבֶרס וקדימה. לבסוף הסתבר שלא היה די כוח לגרור בעלייה. חיברנו עוד שני טנקים, 16 טנקים

גרירת גשר הגלילים

יחד ועוד שני טנקי דחפור וגם זחל"ם עזר. לבסוף עקב מאמץ הגרירה ניתק הגשר בערך בשליש הראשון שלו. ניגשו לשם אנשי הנדסה שאמרו לי שהזמן הנדרש לתיקון הוא 24 שעות" (דו"ח המג"ד סא"ל שמעון בן שושן, תחילת 1974).

עד כאן, תיאור התקלות שהביאו לקריסתו ולעצירתו של הגשר באזור "עכביש 55". אולם במקביל לתקלות אלה, איימה על ביצוע המשימה ולמעשה סיכלה אותה, תקלה מבצעית אחרת לגמרי. המשך ציר התנועה המתוכנן של הגשר היה אמור להיות על גבי ציר "טרטור", שלדברי ג'קי אבן הוכשר במיוחד לפני המלחמה לצורך גרירת הגשר עליו (אבן־מעוז עמ' 121). במשך כל הלילה לא הצליחה חטיבה 14, למרות נסיונות חוזרים ונשנים, עקובים מדם, לפתוח את ציר "טרטור" ולטהרו מאויב. כך, גם אילולא נקרע הגשר, היה צריך לעצור את הגשר פחות או יותר באיזור שבו נשבר, ופחות או יותר באותה שעה, משום שאי אפשר היה להתקדם עם הגשר בתוואי ציר "טרטור" המתוכנן. בהמשך הסתבר כי גם המשך ציר "עכביש" עצמו, אשר היה פתוח לתנועה במשך הלילה ועליו נעו ועברו הכוחות שצלחו את התעלה (חטיבת הצנחנים, גדוד התמסחים, חלק מגדוד 264 של חטיבה 421), נחסם באש האויב לתנועה באור יום, ועל כך להלן.

טענתו של מילשטיין בדבר נטישתו של הגשר בשל היתקלות עם המצרים, שבעקבותיה הטנקים הגוררים "נפוצו לכל עבר", אין לה שום בסיס ואי אפשר להבין מאיזה מקור באה. בזמן שנשבר הגשר לא היה הגדוד הגורר במגע עם המצרים, אלא במרחק של כ־8 קילומטר מהכוח המצרי הקרוב ביותר. רק לאחר שקיבל הגדוד הוראה להתנתק מהגשר ולנוע במהירות לאיזור הצליחה ב"מצמד", כדי לצלוח את התעלה על גבי תמסחים, כאשר טנקי הגדוד דהרו נטולי גשר במהירות מַרְבִּית על ציר "עכביש", נתקל הגדוד באיזור "עכביש 51.5" במארב טילי נ"ט שבו נפגעו 3 טנקים, בהם טנק המג"ד וטנק המ"פ המוביל, ומפקד טנק, סמ"ר דוד קשת ז"ל, נהרג. מח"ט 421 אשר נע עם הגדוד, תפס פיקוד על הגדוד והובילו ל"מצמד". אילו נכנס הגדוד למארב הנ"ט כשהוא רתום לגשר, כאשר הטנקים מוגבלים לחלוטין בתיפעול, ובמהירות של כ־2.5 קילומטרים בשעה, היה גורלו של הכוח אחר לגמרי.

3. סוף דבר – הגשר מוכנס למים

תיקון השבר ביצול גשר הגלילים הושלם כבר בצהרי 16 באוקטובר, ובהמשך אותו היום נרתם גדוד 410 מחטיבה 600, בפיקודו של יהודה גלר, להמשך הגרירה. גדוד 410 גרר את הגשר עד לאזור "עכביש 53", שם נעצר משום שציר "טרטור" עדין לא נפתח. רק ביום 18 באוקטובר, לאחר שהושלם טיהור ציר "טרטור", נמשכה גרירת הגשר על ידי גדוד 410. הגשר הגיע אל גדת התעלה בערך ב־1800 בערב של 18 באוקטובר, והשקתו והכשרתו למעבר טנקים הושלמו רק אור ליום 19 באוקטובר. ב־19 באוקטובר בבוקר צלחה חטיבה 14 את התעלה על גבי גשר הגלילים.

סיכום

גשר הגלילים שפיתוחו ופיתוח תורת ההפעלה שלו לא הושלמו עד לפרוץ המלחמה (אבן־מעוז עמ' 121; אזוב עמ' 70), לא נועד, לא תוכנן ולא היה בנוי לגרירה בתנאים שבהם הוטל על גדוד 257 להביאו אל קו המים. לא חוסר מיומנותם של צוותי הטנקים הגוררים, אשר למרות עייפותם הרבה בליל האימון רכשו את הטכניקה הנדרשת לגרירת הגשר, אלא העומסים המכניים האדירים שהגשר נאלץ לספוג בגלל תנאי הגרירה, הם שהביאו לקריסתו. גם אילולא קרס הגשר לא היה אפשר להביאו אל המים בליל הצליחה משום שהתנאי המבצעי של פתיחת ציר "טרטור" לא התקיים. משום כך גם כאשר תוקן השבר בגשר בתוך מספר שעות, עברו יומיים וחצי נוספים עד שניתן היה להכניסו למֵי התעלה ולהתחיל להעביר עליו כוחות. בכך היה הגשר, נשוא "פרס ביטחון ישראל" לשנת 1972 והיהלום שבכתר מערך הצליחה של חיל ההנדסה, לבלתי רלוונטי למהלכים הקריטיים של העברת עיקר הכוח המשוריין של פיקוד הדרום אל מעֵבֶר לתעלה.

מקורות:

1. עמירם אזוב, צליחה – 60 שעות באוקטובר 1973, כנרת זמורה ביתן דביר, 2011.
2. יעקב (ג'קי) אבן ושמחה מעוז, בנקודת הכובד – מצביאות בחזית התעלה במלחמת יום הכיפורים, מודן, 2012.
3. שמעון בן שושן, דו"ח המג"ד, אתר חטיבה 421 www.421.co.il/?CategoryID=256&ArticleID=471
4. עודד מגידו, גרירת גשר הגלילים – פרקי יומן ממלחמת יום הכיפורים, גיליון "שריון" 27, דצמבר 2007.
5. הקלטות רשת הקשר מליל הצליחה, 15–16 באוקטובר, אתר חטיבה 421 www.421.co.il/?CategoryID=322&ArticleID=464
6. הקלטות רשת הקשר מבוקר הצליחה, 16.10.73, אתר חטיבה 421, www.421.co.il/?CategoryID=322&ArticleID=465

חדש באתר השריון
www.yadlashiryon.com

אתר השריון שלנו באינטרנט מחדש את פניו מדי פעם ומתעדכן פעמים אחדות בשבוע. כ־15,000 גולשים נכנסים אליו בממוצע בכל חודש, ובאפריל האחרון, החודש של פסח, יום הזיכרון ויום העצמאות נכנסו אליו כ־28,000 גולשים! מאז נפתח האתר החדש נרשמו בו מעל חצי מיליון כניסות!

אל"ם (במיל') שאול נגר

הזמנה לאירוע

בעמוד הבית של האתר נוספה מימין משבצת של "**הזמנה לאירוע**". כאן מתפרסמות הודעות ופרטים על מפגשים יחידתיים שיוזמים אנשי היחידות. הודעות אלה משמשות גם לעדכון הקשר בין אנשי היחידות שלעתים לא התראו שנים רבות. שווה להציץ מדי פעם.

הודעות דחופות

כאן מתפרסמות בקשות של גולשים לחיפוש חברים מן העבר, או לחיפוש פרטים נוספים על חללי השריון. חובה לעיין מדי פעם במשור זה, אולי תוכלו לסייע ולהסתייע.

שריונט

השריונט הוא עיתון אינטרנטי היוצא לאור אחת לחודש ומופץ למנויים לכתובת הדואר האלקטרוני שציינו. עד כה פורסמו והופצו 29 גיליונות. בכל גיליון יש ריכוז של כתבות וידיעות שהתפרסמו באתר השריון בחודש החולף. כיום יש כ־1000 מינויים. ההרשמה פשוטה דרך האתר במשבצת **Magazin@net** שבפינה ימנית תחתונה, בעמוד הבית של האתר. כל שנדרש הוא למלא שם וכתובת דוא"ל. מומלץ להצטרף כמנוי.

כתבות מומלצות לקריאה באתר השריון מהזמן האחרון

כל הכתבות נמצאות בפרק החדשות הרצות שנראות בתמצית בעמוד הבית מימין למעלה (וחלקם מופיע גם בטור המרכזי של עמוד הבית. להלן הכתבות המומלצות:

15 באפריל 2012: צעדת לטרון ה־22.

23 באפריל 2012: חטיבת "הזקן, ערכה יום משפחות בשילוב עם צעדת לטרון.

23 באפריל 2012: חדשות שריון בתקופונים בין־לאומיים – לקט אפריל 2012.

1 במאי 2012: מקבץ כתבות ליום הזיכרון תשע"ב.

1 במאי 2012: מקבץ כתבות שני ליום הזיכרון תשע"ב.

7 במאי 2012: עיטור המופת לאליהו אלירז (מזרחי) במלחמת ששת הימים.

8 במאי 2012: סא"ל (במיל') עמיעד ברזנר ז"ל, האיש שהאיר והעיר את ההיסטוריה של השריון.

8 במאי 2012: יומיים אחרונים בלבנון, האם עוד מעט איהפך לשיר?

10 במאי 2012: חיילי המילואים יזמו אימון – בהתנדבות.

האיש שהעיר והאיר את ההיסטוריה של השריון

עמיעד כאיש צבא

סא"ל (במיל') ד"ר עמיעד ברזנר, המוכר לרבים בכינוי "חליל", הלך לעולמו בן 85, ב־ה' באייר תשע"ב, 27 באפריל 2012, ולמחרת נטמן בבית העלמין ברחובות. יותר מכול הוא היה בעיניי האיש שהעיר והאיר את ההיסטוריה של השריון בצה"ל

אל"ם (במיל) שאול נגר

איש מזן נדיר ומיוחד במינו היה עמיעד ברזנר ז"ל, "חליל" בפי רבים, שלא בהכרח ידעו את שמו. איש של עבודה יסודית ומוקפדת, נקייה מקישוטים מיותרים וישר לעניין. עמיעד שנולד בעיר רחובות בשנת 1927, היה בן למשפחה ממייסדי היישוב הקטן, עוד בטרם הפך לעיר מפורסמת כעיר המדע. בשנת 1946 התנדב לפלמ"ח, עבר קורס מ"כים בקיבוץ דליה שעל הכרמל בשנת 1947 והיה מ"כ בפלוגה י"ב ששמרה על קווי המים בנגב של טרום המדינה (ראו קורות חייו בהמשך). הוא שירת בצה"ל עד שנת 1980 ואת מרבית שירותו עשה בחיל השריון, בעיקר בתפקידי מטה.

ביום ה' באייר תש"ח, בעת שהיה על משמרתו בנגב כלוחם בחטיבת הנגב, לא שמע עמיעד ולא ידע על הכרזת המדינה שעליה הגן ועליה חלם ולחם, וכמה סמלי שביום ה' באייר (תשע"ב) הלך לעולמו.

כל שעשה בעת שירותו הצבאי עשה באהבה גדולה, במסירות אין־קץ, בקפדנות ובשקדנות. הוא אהב את הארץ וטייל בה לאורכה ולרוחבה לרבות עם בני משפחתו. עם שחרורו הסתער בהתמדה על האקדמיה ולמד היסטוריה שכול כך עניינה אותו, ובסיום לימודיו הוענק לו תואר ד"ר מהאוניברסיטה העברית בירושלים.

שנותיו הרבות בחיל השריון הניעו אותו לחקור את תולדות החַיִל. כחוקר מיומן ומלומד הוא נפגש עם ראשוני השריון, נבר בארכיונים ובמקורות תיעוד רבים ובתוך זמן לא רב כתב ופרסם שלושה ספרי מופת

על ראשית השריון והתפתחותו עד למלחמת ששת הימים, וידו הייתה עוד נטויה לחקור ולכתוב על השריון במלחמת ההתשה שלאחר מלחמת ששת הימים, אך לא הספיק להשלים את המלאכה. על ספרו "ניצני השריון" אף זכה בפרס יצחק שדה לספרות צבאית.

לא רק השריון עניין אותו. כבן למשפחה ממייסדי רחובות הוא חקר את תולדות היישוב ופרסם שלל של עבודות על קורותיה, כמו:

- **"כלכלת רחובות כמושבת כרמים 1890 – 1918"**
- **"מערכת החינוך ברחובות מייסודה ועד תום מלחמת העולם הראשונה"**
- עוד כתב ספר בשם **"הנגב בהתיישבות ובמלחמה: המאבק על הנגב 1941–1948"**, ומספר עבודות מחקר, לדוגמה:
- **"קרן קיימת לישראל והנגב בעת מלחמת העצמאות"** שעליה זכה בפרס קק"ל.
- **"ביצורי היישובים היהודיים בנגב: מ־1941 ועד לעמידתם למבחן מלחמת העצמאות"**

שמו של עמיעד הלך לפניו כבקיא וחוקר תולדות השריון בצה"ל. הוא פרסם כתבות רבות בביטאון "שריון" וב"מערכות" וחוקרים רבים נעזרו בידע שלו וברצונו לסייע לכול פונה.

קטעים מן הספדים בהלוויה

"עמיעד ברזנר ז"ל, שריונר והיסטוריון"
– אל"ם (במיל') שאול נגר

עמיעד רענו היקר,

באנו לספוד לך בלכתך מאיתנו וקשה עלינו הפרדה ממך. עשרות בשנים חיית ופעלת בינינו ונדמה היה שהוענקו לנו עוד שנים רבות של פעילותך הברוכה והיסודית, אך לא כך הייתה המציאות. המחלה הקשה הכריעה גם אותך. איש שקט היית בחייך, ומותך אפוף דממה.

כל חייך, חליל, היית יסודי, חקרן ושקדן. כצבר ובן להורים ממייסדי רחובות, הטביעו את חותמן עליך לכול ימי חייך, ארץ ישראל המתעוררת שבה נולדת וגדלת, וישראל הצעירה שבה לחמת על עצמאותה. התגייסת לפלמ"ח בשנת 1946 ושירתת בגדוד הראשון ובגדוד התשיעי – גדוד הפשיטה. במלחמת העצמאות היית מ"כ מצטיין ונטלת חלק במבצעים הגדולים בחזית הדרום – במבצע "יואב" לכיבוש הנגב ובמבצע "חורב" כנגד חיל המשלוח המצרי בשלהי המלחמה.

בהמשך דרכך בצה"ל שימשת בין השאר מפקד קורס מ"כים חרמ"ש ומ"פ טנקים, ושנים רבות היית קצין מטה במפקדת גייסות השריון, שבה עשית עבודה יסודית הקשורה להקמת יחידות שריון חדשות ולהסבת יחידות לַשריון. במלחמת יום הכיפורים היית בחזית במפקדה של האלוף אברהם אדן, "ברן", וראית את המלחמה מקרוב.

כמי שהכיר מקרוב את חשיבות מרכיב ההסתערות במאבק ובלחימה, עוד משירותך בפלמ"ח ובהמשך בשריון של צה"ל, פנית עם השחרור מצה"ל בשנת 1980, והסתערת במרץ רב על לימוד היסטוריה והוסמכת לתואר דוקטור מהאוניברסיטה העברית בירושלים.

חמוש בניסיון צבאי ואמון על עבודת מטה יסודית, ומצויד מעתה גם בכלי מחקר אקדמי מתקדמים, חקרת ביסודיות את תולדות השריון. עבודתך הברוכה הניבה שלושה ספרי מופת בתחום זה:

- הספר **"ניצני השריון"**, שאף זכה בפרס יצחק שדה לספרות צבאית, שבו העלית לראשונה את מסכת ההקמה של חיל השריון של צה"ל. זהו מחקר יסודי, המתאר ומנתח את מכלול הגורמים שהשפיעו על ההקמה ועל ההפעלה של כוחות השריון בצה"ל, מ־1947 עד סיומה של מלחמת העצמאות.
- הספר **"סוסים אבירים"**, שבו תיארת את תהליכי הבנייה וההתפתחות שעברו על חיל השריון, מתום מלחמת העצמאות ועד מלחמת סיני – מתקופת השפל שבה לא יכול היה השריון להפעיל אפילו טנק אחד, עד למלחמה שבה פעלו בהצלחה שלוש חטיבות שריון, שהביאו לביטוי תפיסה שריונית התקפית, שהובילה את צה"ל לַניצחון המכריע.
- והספר **"אש לפניו תלך"**, שבו פרשת את ההתפתחות והתמורות בשריון הישראלי, מתום מלחמת סיני ועד ששת הימים. זהו ספר יסוד על מקורותיו המוצקים של חיל השריון הישראלי – מובילין, יחידותיו ומורשתו, בשנים כה חשובות בהתהוותו לַכוח המוביל בלוחמת היבשה.

פעילותך בתחום המחקר של ההיסטוריה הצבאית הניבה עוד פירות רבים ומשובחים. כתבת ופרסמת מאמרים רבים על ההיסטוריה של השריון בצה"ל, ולא רק בצה"ל, והארת פינות נסתרות; כך לדוגמה לימדת אותנו, השריונאים, מדוע הכומתה שלנו שחורה, ומדוע טנק המגח הוא טנק מנצח בלי שיש מירכאות בשמו. ועם זאת לא היית ספון בביתך ובארכיונים. היית

עמיעד ברזנר (חליל) – קורות חיים

עמיעד נולד בשנת 1927 ברחובות. הוא התגייס לפלמ"ח בשנת 1946, היה בפלוגה ד' בגדוד הראשון. בקיץ 1947 עבר קורס מ"כים בדליה. בספטמבר־נובמבר 1947 היה מ"כ בפלוגה י"ב, ששמרה על קווי המים בנגב. בדצמבר 1947 – אפריל 1948, היה מ"כ מחלקת בארי. באפריל־יולי 1948, השתתף בהגנה על כפר־דרום הנצור, עד לפינוי היישוב.

פעילותו בצה"ל

באוגוסט 1948 – סוף שנת 1949, היה מ"כ מקלעי בזות בגדוד התשיעי של חטיבת הנגב. השתתף במבצעים:

יואב", "לוט", "חורב".

בין השנים 1952 – 1954 היה סמ"פ בגדוד 9.

בשנת 1955 היה עמיעד מדריך בבה"ד 5.

בשנת 1956 היה מפקד קורס מ"כים חרמ"ש.

בין השנים 1958 – 1959, היה מ"פ טנקים.

בין השנים 1959 – 1960 היה שותף להסבת חטיבות חי"ר לחרמ"ש.

ביו השנים 1961 – 1964 הדריך בבית־הספר לשריון.

בין השנים 1964 – 1967 הוא שימש כקצין אג"ם חטיבתי.

בין השנים 1968 – 1979 היה עמיעד קצין מטה במפקדת גייסות השריון.

החל משנת 1980 אחרי השחרור מצה"ל, התחיל עמיעד ללמוד באוניברסיטאות, תל אביב והעברית. עם סיום לימודיו הוסמך בתואר ד"ר. עסק במחקרים צבאיים בעיקר בנושאי שריון.

חליל היה לוחם רגלי מצטיין ומפקד זוטר מצטיין במלחמת העצמאות. הוא שירת שנים רבות במפקדת גייסות השריון בתחום תוא"ר (תכנון וארגון) וטיפל בתקינה של כוח אדם ואמצעים של יחידות השריון שהגייס הקים או הסב. במלחמת יום הכיפורים היה קמב"ץ במפקדה של ברן. בעברו הדריך בקורס קציני השריון (קק"ש) אצל שמואל גורודיש. עמיעד היה בוגר קורס קומנדו של צה"ל.

מקור הכינוי "חליל"

אף אחד לא יודע לאשורו מה מקור הכינוי, רבים גם לא חקרו והכירו את עמיעד רק בכינוי "חליל". העזתי ושאלתי את רעייתו בת־שבע למקור הכינוי והיא אמרה כי יש מספר גרסות, והמקובלת במשפחה היא כי בהיותו ילד, גבוה יחסית לחבריו ברחובות של אותם הימים, עבד בפרדסי המשפחה ערבי גבוה בשם חליל. הילדים שהיו משחקים יחד עם עמיעד ונתקלו בעובד הערבי בשם חליל, החליטו להצמיד כינוי זה לעמיעד, והוא, מסתבר, קיבל זאת ללא עוררין, ומי יודע, אולי בגאווה. ברבות הימים הרי לכול פלמ"חניק הגון, לצד שמו הרשמי, היה גם כינוי...

כמה מן הכתבות המפורסמות של עמיעד ברזנר

- "הכומתה השחורה וצבעי השריון" (התפרסם בגיליון שריון מס' 28, מאי 2008)
- "מגח נגח מג"ח" (התפרסם בגיליון שריון מס' 30, דצמבר 2008)
- "קרב הטנקים האכזרי בהיסטוריה" (התפרסם בשני חלקים בגיליונות שריון מס' 29, 30, ספטמבר ודצמבר 2008)

מעמודי התווך של מפעל המורשת של חיל השריון. כחבר בוועדת ההיגוי של מרכז המידע ביד לשריון מיום כינונה, שקדת על המיזם החיוני של תיעוד מפקדי השריון מאז מלחמת העצמאות. רבים שאלו לעצתך, בין אם לצורכי תיעוד או לצורכי איתור לוחמים ומפקדים בעבר. חדרי מורשת בבסיסי צה"ל הוקמו רק לאחר שאישרת את תוכנם. נענית בחפץ לב לפניות למידע לקראת מפגשי לוחמים ותיקים – והכול בצניעות ובענווה רבה.

ידך הייתה רבה גם בחקר תולדות רחובות, העיר שבה נולדת, גדלת וחיית. בתוך כך חקרת וכתבת מחקר על **"מערכת החינוך ברחובות מייסודה ועד תום מלחמת העולם הראשונה"** (1996), שבו סקרת את התפתחות מערכת החינוך ברחובות והתמודדותה עם הקשיים המעשיים, על רקע ההתנגשות בין אידיאולוגיות חינוכיות שונות, אלה שלא התיישבו אחת עם רעותה, והזרם המרכזי שניסה לפעול בדרך ביניים שתְּרַצֶּה את המחנות השונים.

וכן מחקר על **"כלכלת רחובות כמושבת כרמים בשנים 1890 – 1918"**, שבו פירטת על איזה רקע ומה היו המושגים שעל פיהם תוכננה החקלאות ברחובות, וכיצד יושָׁב המתח שבין האידיאולוגיות של מייסדי המושבה לבין המציאות הקשה.

חקרת וכתבת על ההתיישבות בנגב, ופרסמת את הספר **"הנגב בהתיישבות ובמלחמה: המאבק על הנגב 1941–1948"** (הוצאת משהב"ט, 1994), שזכה בפרס הקרן הקיימת לישראל. בספר זה הוכחת כי מאמץ לאומי אדיר נדרש ליישוב הנגב, והוא לא היה נכבש לולא קומץ "משוגעים לדבר" שראו במטרה זו חזות הכול. הביטחון היה חלק קבוע מהעשייה בנגב, החל בשלבי ההתיישבות הראשונים ועד למלחמת העצמאות, שלקראתה ובמהלכה הפכה שאלת הביטחון לַסוגיה המרכזית. כאיש פלמ"ח ששירת בנגב, בשמירה על קווי המים לפני מלחמת העצמאות ובחטיבת הנגב בעת המלחמה, הבאת לביטוי במחקר זה, מהיכרותך הקרובה את העשייה בנגב, את רוח התקופה ואת המקורות הראשוניים העוסקים בנושא.

כתבת גם על **"ביצורי היישובים היהודיים בנגב: מ־1941 ועד לעמידתם למבחן מלחמת העצמאות"** (1998).

איש נעים הליכות היית, עמיעד, איש צנוע מאוד, חבר מסור וָרֵעַ לרבים מאיתנו. הלכת מאיתנו כל כך בשקט, אך דמותך עוד תעמוד לפנינו שנים רבות, ופרי עבודתך הברוכה ישמש עוד רבים בעתיד.

נוח על משכבך בשלום.

"חליל – איש ידען עם יושרה אינטלקטואלית"
– אלוף (במיל') אמנון רשף

לראשונה, נפגשתי עם "חליל" בסוף שנת 1956 בעת שפיקד על קורס מ"כים חרמ"ש שבו הייתי חניך. הקורס פורק לאחר שבועות ספורים, והיכרותי עם "חליל" הייתה קצרה. עודני זוכר את דמותו של הסרן הצעיר והתמיר, עם כנפי הצניחה בעלי הרקע הירוק, שהעיד כי עבר קורס קומנדו. התרשמתי עמוקות מהשקט הנפשי, מקור הרוח ומהרוגע שאפיינו את "חליל" ומהליכתו הבטוחה והקלילה.

בשנת 1970 בתקופת שירותי כקצין אג"ם במפקדת גייסות השריון פגשתיו פעם נוספת, בהיותו עוזרי ויד ימיני. הפעם השירות המשותף נמשך שנתיים וחצי. "חליל" היה קצין מטה מקצועי ומסור. קצין הבקיא בנושאי השריון ומקור למידע רב בתחום זה.

מה שאפיין עוד את "חליל" כקצין הוא היותו אדם המסייע לזולת ומשתף פעולה עם יתר הקצינים, וחסר את גורם התחרותיות, המאפיין כה רבות את הקצונה הצה"לית. הוא היה קצין סולידי וללא "מרפקים".

כעבור כעשר שנים, התמניתי למפקד גייסות שריון ו"חליל" המשיך לשרת בתפקיד המטה, בהיותו מופקד על תחום התכנון וארגון (תוא"ר). הוא ביצע את תפקידו נאמנה ובשלמות ומתוך ידע רב וניסיון.

לפני מספר שנים פנה אליי אלוף במילואים ישראל טל, "טליק", ואמר לי שמָן הראוי לערוך מחקר ראוי על הקרבות של חטיבה 14 ב"חווה הסינית", שעליה פיקדתי במלחמת יום־הכיפורים, וצריך למצוא את האדם המתאים לשם כך. יצרתי קשר עם "חליל" וביקשתיו לערוך את המחקר. הייתי משוכנע שהוא האדם המתאים לבצע עבודה מעין זו – אדם הניחן ביושרה, ביושר אינטלקטואלי, אדם יסודי ומוקפד ללא כחל וסרק. זכורני ראיון שלו עם "טליק", שנמשך שלוש שעות תמימות, ובו "טליק" ניתח את הקרבות של חטיבה 14, תוך השוואה לקרבות היסטוריים, כש"חליל" מתחקר אותו בצורה ישירה וכנה. בסיכומו של דבר פרסם "חליל" כתבה נרחבת על כך בביטאון "שריון".

לפני כחודש ימים עלתה במוחי המחשבה שמן הראוי לתמלל את הראיון המלא עם "טליק" ולמסרו ל"יד לשריון". התקשרתי ל"חליל". בת שבע הרימה את הטלפון ומיד חשתי בקולה ש"חליל" אינו כתמול שלשום. היא סיפרה לי שעַמְי (כך נהגה לקרוא לו) חולה והעבירה לו את הטלפון. זה המקום לציין כי

במהלך השנים התלבטתי כיצד לקרוא לו. עמיעד? נראה לי מוזר ומסופקני אם היה מסב את ראשו. עמי? כפי שתמיד שמעתי את בת שבע פונה אליו. "חליל"? אולי זה לא מספיק מכובד ויאה? האיש הרי כבר רם בשנים! בכל מקרה, המשכתי לקרוא לו "חליל" כי כל יתר השמות לא "צלצלו" לי. קולו של "חליל" היה שבור ומרוסק. הייתי נבוך. העזתי ושאלתיו לפשר מחלתו והוא סיפר לי על מחלתו הארורה, תוך שהוא מתקשה בדיבור ובנשימה. ביקשתיו לאתר את ההקלטה של הראיון עם טליק, וכדי להקל עליו אמרתי שאתקשר שוב בעוד מספר ימים. חלפו מספר שעות ו"חליל" התקשר אליי ועָדכן אותי שלא הצליח לאתרה. הוא לא התאפק ומיד חיפש את הקלטת – עדות למסירותו ולאחריותו.

ביום העצמאות האחרון בבוקר, קראתי חומר על מלחמת יום הכיפורים, כשלפתע הבליחה בזיכרוני שיחתי עם "חליל". שאלתי את עצמי האם להתקשר ולשאול לשלומו? האם יהיה זה מטרד או קושי עבורו או אולי חשוב לו? כעבור דקותיים, הגיעה הודעת דוא"ל מבת שבע שבישׂרה על מותו! נדהמתי! כאבתי!

נאספנו כאן חברים לנשק – שריונאים רבים ששירתו עם "חליל" לאורך שנות דור. זוהי עדות נאמנה להערכתנו לאיש שהיה בן אדם.

בת שבע, ערן, שרון ובני המשפחה, אין ניחומים לאובדן,
יהי זכרו ברוך!

"עמיעד איש ענו וצנוע"
– נילי לוין, מנהלת "הארכיון לתולדות רחובות"

הייתה לי זכות גדולה להכיר את עמיעד ואני יכולה להעיד, מתוך היכרות של קרוב לעשור שנים, שהיה אדם אציל נפש. מותו – הוא אבדה גדולה לכולנו, היה בו כל כך הרבה, ויָדַע לתת מכל הטוב הזה.

כשהכרתיו לפני כעשר שנים, הגיע לארכיון אדם מבוגר, צנום, גבוה ומרשים, הציג עצמו בשמו ואמר שמטרתו לכתוב את תולדות משפחתו, מתוך הסתמכות על מסמכי הארכיון. הוא כמובן לא סיפר שהוא ד"ר להיסטוריה. וכך במשך קרוב לשנה, בהתמדה אחת לשבוע, הגיע לארכיון פתח תיק אחר תיק, ספר אחר ספר, עד שלמד והכיר את כל תכולת הארכיון. וכשסיים, כתב את תולדות משפחת ברזנר – חיבור שהוא ללא משוא פנים, כמו שמעידים המסמכים. פעם סיפר לי שהיו בני משפחה שהתלוננו על מידע זה או אחר שלטעמם לא היה צריך לכתוב. אך לא איש כעמיעד לייפות, להסתיר מידע, זה חלק מהיושרה והאינטגריטי של האיש וההיסטוריון שבו. לאחר שסיים את משימתו המשפחתית, הבנתי שלאדם הזה לא אוכל לתת ללכת, וביקשתיו להישאר בארכיון, והוא נשאר עד לימיו האחרונים.

עמיעד היה אדם בעל ידע רב, רחב אופקים, והייתה לו תכונה נוספת, כזו שלא מוצאים בקלות והיא אפיינה אותו מאד. היותו אדם צנוע, עָנָו, אמיתי. אספר לכם סיפור שהוא קוריוז בעיניי.

דבר שבשגרה היה כשנכנסו וותיקים לארכיון והיו מספרים בגאווה רבה על מוצאם ומעללי משפחתם והגדילו לעשות צאצאי המייסדים. התרחשו מפגשים של אנשים שלא התראו עשרות בשנים. אף אחד לא הכיר את עמיעד, אתה גם מהוותיקים, שאלו? בן איזה משפחה? רובם לא הכירו אותו. עמדתי תוהה – הכיצד? והרי הם מהראשונים? הבנתי שעמיעד גדל במשפחה שהצניעות הייתה ממאפייניה, ב־**DNA** המשפחתי, ותכונה זו הפכה לחלק מאישיותו.

יחד עסקנו במיון אוספים שונים, כל עשייה שבה היה מעורב הביאה לכדי רישום מקצועי שיאפשר שימוש עתידי נוח לקהל המשתמשים, כול זאת מתוך הכרה שהעבודה נעשית למען הדורות הבאים. עם הזמן התמקד עמיעד במה שאהב – בחקירה וכתיבה. הוא חקר נושאים שונים, לא הסתפק רק במה שמצא בארכיון אלא טרח להגיע לארכיונים ציבוריים אחרים, הסתמך על ספרות רחבה להשלמת המקורות ולבסוף הוציא והפיק חוברות נושא ראויות לציון.

כשבריאותו עלתה על שרטון ולא יכול היה להגיע בקביעות לארכיון, המשיך לכתוב בבית ובעזרת בת־שבע גם להגיע לארכיונים אחרים.

קשה היה לוותר בעבודה השוטפת על הידע והמומחיות של עמיעד.

עמיעד ברזנר ביד לשריון, שבה פעל רבות לתיעוד ותיקי השריון

עמיעד איש נינוח ושָלֵו, בחיק המשפחה

קברו של עמיעד ביום ההלוויה

הייתי מתקשרת ושואלת אם זה מתאים? אם לא קשה? תמיד נעניתי, גם כשהיה מדי פעם מאושפז בבית החולים – תמיד שמח לעזור.

בתקופה האחרונה, ולאחר שכתב וסיכם נושאים רבים, אמר שיש לו עוד נושא קצת אחר מקודמיו, "רכילות רחובותית" – לא הבנתי, אתה תכתוב על רכילות?!

כשקראנו, הדס ואני, את הפרקים הראשונים הבנו שזו לא רכילות לשמה אלא זו "רכילות עמיעדית ברזנרית" רכילות ברמה אקדמית. כי לא תמיד יש אמת אחת, זו המקובלת המוסכמת על הכול וצריך לחשוף גם את האחרות. עמיעד לא הספיק לכתוב את כל הפרקים שרצה, אבל את אלה שהספיק נוציא לאור.

בביקוריי האחרונים בביתכם הרגשתי כי כוחו תש ומצב רוחו עגום, למרות הפָסוֹן ששמר, תמיד היה לבוש נאה, תמיד מתעניין – מה קורה ומה חדש?

אני יודעת שלאדם כמוהו חיים ללא תוכן מחשבתי ויצירתי אינם חיים. להערכה, לרגשות ולמילים שהבעתי, לקרבה לעמיעד שותפים חברתי לצוות הארכיון, הדס אביבי והמתנדבים שהספיקו להכירו ולהוקירו מקרוב. תחסר לנו מאד, עמיעד.

נוח על משכבך בשלום.

"חליל – היסטוריון מספר 1 של חיל השריון"
– סא"ל (במיל') אברהם זהר, מנהל המכון לחקר מלחמות ישראל

בשנת 1981, פגשתי את חליל, כך קראנו לו, דרך חיבה בשריון, בסמינר להיסטוריה צבאית באוניברסיטת תל אביב בהנחיית פרופ' יהודה ואלך. חליל שאת תואר הדוקטורט שלו קיבל בגיל 70, היה אז תלמיד לתואר שני. הטלנו עליו להרצות על נושא היסטורי־צבאי. אינני זוכר את ההרצאה אך אני זוכר את המנגינה. הן פרופ' ואלך והן אנוכי הבטנו בחליל כלא מאמינים למשמע אוזנינו – זה לא היה חליל השקט והצנוע שהכרנו בשריון. ההרצאה הייתה ברמה גבוהה וגילינו באחת את מה שהיה חבוי כל השנים באיש הזה. זו הייתה הרצאה של תלמיד חכם. ברור לי כיום שאילוּלֵי היה חליל נענה לצו הצורך לשרת בצה"ל, היה מתפתח לאיש מדע הרוח בתחום ההיסטוריה.

אך גם כשנגלה כרבי עקיבא באיחור ההגעה למוסדות ההשכלה, נשאר צנוע אך יעיל. בספריו על השריון ועל הנגב במלחמת העצמאות, נגלה לקורא איש קפדן ומדייק בכל עובדה שהביא. בספר ישעיהו כתוב : "... **קַח־לְךָ גִּלָּיוֹן גָּדוֹל; וְכְתֹב עָלָיו בְּחֶרֶט אֱנוֹשׁ**" (ישעיהו ח' 1). פירש רש"י: חרט אנוש משמעו כפול: כתוב בלשון שאנשים יבינו את דבריך, חרט אנוש – זכור שאתה כותב על בני אדם. ואכן ספריו של ד"ר עמיעד ברזנר, חליל, שזכו לפרסים, כולל פרס יצחק שדה לספרות צבאית, כתובים גם לקהל הלא מקצועי, זה שלא למד בבית הספר לשריון, ומתארים נאמנה את תולדות השריון – הכלים והאנשים. ד"ר עמיעד ברזנר היה הוגן כלפי גיבורי ספריו, לא ניסה להטיף להם מוסר ולקח, אך גם לא ויתר על עובדות לא נוחות.

בקהילת ההיסטוריונים של חיל השריון היה חליל ונשאר, ללא ספק, מספר 1.

"הוא היה בשבילי הצפון, הדרום, המזרח והמערב"
– הרעיה בת־שבע

בית משירו של המשורר האנגלי אודן (**Funeral Blues/ W.H. Auden**) המביע את רגשותיי לעמי:

הוא היה בשבילי הצפון, הדרום, המזרח והמערב
הוא היה שבוע העבודה שלי, וגם יום המנוחה שלאחריו
הוא היה בשבילי צהריים, חצות, שיחה, פיוט,
חשבתי שאהבה תימשך לנצח, אבל כנראה שעשיתי טעות.

"עמיעד ברזנר ז"ל – איש תיעוד ומחקר"
– דבורי בורגר, מנהלת מרכז המידע לטרון

סא"ל (במיל') ד"ר עמיעד ברזנר, המוכר בכינויו "חליל", הותיר בלבנו חלל גדול. התרגלנו לראותו באירועי עמותת יד לשריון, לעיתים מלווה ברעייתו היקרה בת שבע, כשהוא מבטא בהתמדה זו את הערכתו ומעורבותו הבלתי פוסקת במפעלי העמותה להנצחת מורשת גבורת לוחמי השריון לדורותיהם.

במרכז המידע של חיל השריון ביד לשריון מתועדים תוצרי מחקריו בשלביהם השונים. במיזם ייחודי של ראיונות הוא תיעד בווידיאו ובאודיו למעלה מ־170 ממפקדי השריון מאז הקמתו של החֵיל. הראיונות הומרו למדיה דיגיטלית וערכם למחקר רב מאוד. שלושת ספריו, שפורסמו כרצף כרונולוגי – "ניצני שריון", "סוסים אבירים" ו"אש לפניו תלך" – נמצאים אף הם על מדף הספרים במרכז המידע, והם מביאים את סיפור התפתחותו של חיל השריון במבנהו, בהצטיידותו, בתורתו הצבאית ובהיבטים מחקריים נוספים. כן ניתן למצוא מפרי עטו מאמרים שפורסמו בכתבי עת מקצועיים ובאספות מחקרים, ומערכי שיעור שאותם שילבנו בערכות פדגוגיות.

עמיעד היה הכתובת הטבעית והראשונה לאין ספור הבקשות שהפניתי אליו. קצינות ומש"קיות חינוך נעזרו בו בשאלות על גדודים וחטיבות; קצינות נפגעים בקשו להיאחז בפיסות מידע נדירות, שהיה אפשר לקבל רק ממנו, על מנת להשלים מידע על נסיבות נפילה של חללי שריון, לשחזר חדרי מורשת של יחידות שפורקו ואף להשלים רשימות מוזמנים לאירועים; לוחמים ותיקים נעזרו בו לאיתור יחידותיהם וחבריהם; חוקרים מהארץ ומחו"ל הסתייעו בו לקידום מחקריהם. לכולם השיב עמיעד תשובות ענייניות ומדויקות, תוך שהוא מכוון אותם, על פי צורך, למיצוי משימתם. היענותו התאפיינה בהקשבה ובצניעות רבה, ועודדה את הפונים להסתייע בו בכל עת שנזקקו לתמיכתו ולהכוונתו.

אתר שריון באינטרנט

סקירת אתרי אינטרנט | דבורי בורגר

אנציקלופדיה חזותית מקוונת לשריון עולמי

http://www.tanknutdave.com/

אתר הנקרא **The Armoured Essential**, הערוך כאנציקלופדיה לכלי רכב משוריינים, מתיימר לתת מענה להיסטוריונים ולמומחים לשריון, ולערוצי תקשורת ולאתרי אינטרנט. האתר רווי סרטוני **youtube**. מנגנון התרגום של גוגל מאפשר מעבר לשפות רבות, ובכללן עברית. מנוע חיפוש מובנה מוביל לתוצאות רבות למילות חיפוש כמו **Israel** ו־**Merkava**, ובכלל זה צילומים שצולמו ביד לשריון. האתר עשיר מאוד ועומד ברף הציפיות הגבוה שהגדירו בעלי האתר.

אתר מערכות - מרשים ורב־ערך

http://maarachot.idf.il/71929-he/Maarachot.aspx

כל הגיליונות של כתב העת "מערכות" עלו לאינטרנט בקובצי **PDF**. כתב העת שהחל לצאת בשנת 1939 כולל מאמרים מקצועיים בנושאי צבא ובטחון, ומלווה תמורות ותהפוכות היסטוריות. הביטאון מהווה מצבור רב־ערך של מקורות מידע לחוקרים, לאנשי מערכת הביטחון ולכל בעל עניין. מערכת חיפושים המושתתת על קובץ **excel** מסייעת בהפניה אל המאמר המבוקש. עוד באתר קטלוג הספרים בהוצאת "מערכות".

אתר חטיבה 14 המחץ ממשיך להפתיע ולרגש

http://www.hativa14.org.il

אתר חטיבה 14 "המחץ" ממשיך להתפתח ולהרשים. באתר סקירה על תולדות החטיבה ומפקדיה אך מודגשת מלחמת יום הכיפורים. מפקד החטיבה במלחמה זו האלוף (במיל') אמנון רשף, מוביל את האתר ורואה חשיבות עליונה ביצירת רצף העשייה בבחינת הנר שלעולם לא יכבה. תשומת הלב הניתנת במסגרתו לכל פרט הקשור במורשת החטיבה, בלוחמים ובעיקר בנופלים. באתר 415 אתרי הנצחה אישיים (בכללם על חללים שנפלו במלחמה שלא במסגרת החטיבה). לחיצה בתחתית עמוד הגלעד מובילה למידע נוסף על הנופל, שחובר על ידי בני משפחה וחברים. כן פועלת קטעי קשר ברמה גבוהה מאוד, והתווספו מסמכים העשויים לתת מענה גם לצרכי מחקר. האתר אינטראקטיבי ומזמין את המבקר להירשם ולקבל את הניוזלטר. הסטטיסטיקה המתפרסמת באתר מגלה מאות אלפי כניסות עד כה מ־119 מדינות.

30 שנה למלחמת שלום הגליל באתר יד לשריון

http://www.yadlashiryon.com/show_item.asp?levelId=63851&itemId=50863&itemType=3&prm=t=3

באתר יד לשריון תמצאו מידע מקצועי ומרוכז על חיל השריון במלחמת שלום הגליל. חיפש במורשת החטיבתית של חטיבות הסדירות והמילואים תשלים עבורכם מידע נוסף (מפרק אוגדות וחטיבות. על החטיבות הסדירות 7, 188, 401 ו־460 ניתן ישירות מההפניה מדף הבית).

עשרים שנות עשייה חינוכית לנוער בישראל ביד לשריון

דוד גלעם בעת השתלמות לקצינות חינוך של חיל השריון, יחד עם גב' נחמה בר־כוכבא (בריל) יו"ר ועדת החינוך של עמותת השריון

משמאל: השר יצחק מודעי (ז"ל) מתקבל על ידי אלוף (במיל') מוסה פלד (ז"ל) ואיתם דוד גלעם

סא"ל (במיל') דוד גלעם

בשנת 1992 הציע לי האלוף (במיל') מוסה פלד ז"ל לנהל את אתר "יד לשריון" בלטרון. בינינו, המשפט הזה כבר מכיל בתוכו שתי עובדות לא כל כך מדויקות: האחת, אפשרות לסרב לא ממש ניתנה לי והשנייה היא שלטנק על ראש מגדל בראש גבעה קצת קשה לקרוא "אתר"...

בנימה של רצינות, אני מאמין בכל ליבי כי יש רגעים בחיים בהם ייעודו של אדם קורא לו, וזהו הרגע בו לא יכולתי שלא להיענות לקריאה. אני מוקיר תודה על ההזדמנות שניתנה לי לנהל את האתר המדהים הזה במשך עשרים שנים ולהיות שותף לעשייה חינוכית, ציונית, ערכית והיסטורית שכמעט ואין לה אחר ורע במדינת ישראל.

"יד לשריון" התחיל כחלום. חזון של כמה משוגעים לדבר, שבראשם עמד מוסה ז"ל. תחילת הדרך הייתה הרפתקה, הרפתקה שאליה יצאנו עם גבעה חשופה, חמשת אלפים מבקרים בשנה והרבה מחויבות ואמונה, מחויבות ואמונה שהובילו את האתר למה שהוא כיום. האתר הוא אבן שואבת למקומות הנצחה אחרים, קרית חינוך משגשגת, מקום המעביר חוויה מרגשת, מקנה ערכים ומהווה מקור השראה ללמעלה מרבע מיליון איש המבקרים בו מדי שנה.

אצלנו הוטבע המונח "הנצחה פעילה", מטבע לשון שהפך לנכס צאן ברזל בתרבות ההנצחה בצה"ל ובחברה הישראלית, והיום כל חַיִל, כל עיר וכל מושב מאמץ את תפיסת ההנצחה הזו שגובשה בסוף שנות ה־80, לפיה לכל נופל יש שם, הוא נולד ועשה מעשה, וככל שנספר את המעשה, כך רוחו תחיה בקרבנו ובקרב המבקרים.

בוקר שגרתי באתר. בקצה השביל החוצה את פסגת ההר ניצבת מור המדריכה מול קבוצת תלמידי תיכון שבאו מדימונה בדרום. מאחוריהם – צומת שבע, דרך בורמה, ולפניהם – הדרך העוברת בשער הגיא בואכה ירושלים. עוד מעט תוביל אותם מור בין כלי המשחית הכבדים שעשו מלחמה בתש"ח, במלחמת סיני, בששת הימים, בהתשה, ביום הכיפורים הנורא ובמערכות בגזרת הלבנון. אחר כך לבניין המשטרה. שם, בגלעֶד, הם יראו את הדמויות והשמות של אלה שלחמו בכלי השריון ונפלו. בשביל אחר, מוליך המדריך רן משלחת אח"מים מהבונדס שהגיעה מחו"ל, ובמשך שעתיים נוטע בהם ציונות של ממש, בחוויה מרגשת העולה עשרות מונים על כל מה שהם מסוגלים לקלוט ולהטמיע בכל מפגש אירוח מְמסדי.

הפעילות הזאת רוחשת ורוגשת כמעט 365 ימים בשנה. אפשר שתשאלו מה שונה מקום זה מכל אתר הנצחה אחר, מהרבים הפזורים בארץ? פשוט אין עוד אתר בישראל שהוא מקום חי ונושם, המציג, מלמד וממחיש בכלים אמיתיים את מורשת השריון המפוארת ועתירת המעש. ובתוך כל אלה האתר עצמו, נטוע בלבו של שדה־קרב עתיר עלילות גבורה, בכל הדורות של העם היהודי בארץ ישראל. אנו רואים את הסבים והסבתות באים עם נכדיהם לפקוד את המקום באירועים, בימי הזיכרון והגבורה ובסתם ימים של חולין על מנת לזכור, ובעיקר כדי להנחיל לזאטוטים והמתבגרים את סיפורם האישי. זו הקניית ערכים שאין לה שיעור. את השילוב של מה שנעשה באתר בשנות ההיסטוריה של

* סא"ל (במיל') דוד גלעם, שימש מנהל אתר יד לשריון בשנים 1992 – 2012

הרמטכ"ל לשעבר רא"ל מוטה גור (ז"ל)
שהגיע לביקור במסגרת מצעד החיים

דוד גלעם עם תא"ל יצחק רבין, קצין השריון הראשי (בעבר)
בטקס ביד לשריון

דוד גלעם מקבל את פני שר החינוך
אמנון רובינשטיין ביד לשריון (1995)

מבקרת המדינה השופטת בדימוס
הגב' מרים בן פורת בביקור ביד לשריון

עמק איילון, מאז קרבות יהושע בן־נון מהימים של "שמש בגבעון דום וירח בעמק איילון", דרך קרבות המכבים, ועד הימים והאירועים שחשנו על בשרינו בשנות קיומה של מדינת ישראל עד כה, לא ניתן למצוא בשום מקום ואתר אחר בארץ. אני מאמין בכל ליבי כי האתר מותיר חותם בלב כל מי שמבקר בו, אשר יוצא ממנו עם מטען שלא היה לו כשנכנס.

התקבץ כאן אוסף מרשים ביותר של טנקים ורק"ם, כמאה וששים מוצגים, גם אלה שהיו בשימוש צה"ל והשתתפו בכל מלחמות ישראל, וגם של אלה שניצבו מולנו בצבאות ערב ועוד, גם הגשרים למיניהם פרוסים על המשטח הצפוני של ההר, ובהם גשר הגלילים המפורסם, שדרכו ניתן לספר לנוער על המפנה במלחמת יום הכיפורים הקשה ההיא, את סיפורה של חטיבה 421 בפיקודו של אלוף (במיל') חיים ארז באוגדת שרון. לא רק בני נוער ויוצאי החֵיל מתרגשים מהתצוגה הזו, גם נספחים צבאיים זרים ומומחים מתקשים להסתיר את התפעלותם כשהם סוקרים בעין מקצועית את תערוכת הרק"ם.

גדולה היא משפחת השריון לדורותיה, ובתוכה שוכנים כבוד חלליה. שמותיהם הרבים חקוקים על כותל השמות הבוהק בלב האתר כמגש הכסף. באולמות בניין המשטרה קיימות תערוכות ומכלול הנצחה, ובתוך כך גם את עמדת הגלעֵד המגולל את הסיפור האישי של כול אחד מחללי השריון.

יחידת ההסברה של השריון והיחידה להכשרת טירונים של חיל החינוך עוסקות בחינוך והקניית המורשת המפוארת של החֵיל למבקרים באתר, לפלוגות לוחמים המקיימות סדרות חינוך. בתאטרון שאול, בחצר המשטרה היא קומת התערוכות, באולם המרכבה ובבוסתנים רוחשת פעילות – אירועים של בתי ספר, טקסי השבעה וסיומי קורסים. מה"ד השל"ח בשיתוף מינהל חברה ונוער במשרד החינוך מרחיב את הפעילות הבלתי פורמלית לסיורי מורשת אזורית "בעקבות לוחמים" לאורך ההיסטוריה של עם ישראל.

מדברים כיום על דלילותו של החינוך לערכים בבתי הספר ועל האלימות ברחוב הישראלי. הערכיות, הציונות והיהדות ששואב כל תלמיד המבקר באתר, לא יסולאו בפז. אורחים מחו"ל הפוקדים את המקום חשים כאן את ההשראה להיות שגרירים טובים לענייניה של מדינת ישראל. מוזאון הלוחם היהודי, שמוקם בימים אלה, יעצים את אתר יד לשריון כאתר הגבורה של העם היהודי לדורותיו, ויהווה אבן שואבת ליהודים מכל העולם, ולכל התיירים ממדינות בעלות הברית שהשתתפו במלחמה נגד הנאצים.

את כל הדרך הזו, מחמשת אלפים מבקרים בשנה לרבע מיליון כיום, לא היינו מצליחים לעשות לולא זכינו בשותפים מדהימים לעשייה. תודתי הגדולה נתונה כמובן לחברי עמותת יד לשריון ובראשם אלוף (במיל') חיים ארז, ולצוות העובדים המסור והנאמן שלנו. אי אפשר להצליח לנהל את "יד לשריון" בלי עובדים חדורי אמונה ומחויבות, כמו הצוות שלנו. העבודה באתר דורשת מכל עובד לגלות רגישות, אחריות, ידע, דבקות במשימה, דיוק, ייצוגיות, כבוד ועוד היד נטויה. לשמחתנו הצוות שלנו מחובר לרוח האתר וערכיו ועושה את עבודתו באופן מופתי ומקצועית.

אני מסיים את תפקידי בסיפוק ובתחושה שהייתי שותף למפעל חינוכי אדיר. קיבענו כאן עוגנים של תרבות ה"ביחד", של תרומה לחברה ולקהילה, כדוגמת צעדת לטרון, טקסי יום הזיכרון המתקיימים בלטרון במסורת צבאית, של יחסי שכנות ורעות מעולים עם גורמים בסביבה, שהשקענו בהם רבות והגענו איתם לשיתוף פעולה מבורך – כמו במנזר השתקנים ובאתרי תיירות סמוכים. אני תקווה כי מסורת זו תישמר, כי היא מכפיל כוח בעשייה היומיומית.

ילדי העיר אשדוד מטיילים ולומדים בירושלים

ולסיום מקיימים עצרת חגיגית באתר יד לשריון בלטרון

*נחמה בר־כוכבא (בריל)**

ד"ר יחיאל לסרי, ראש עיריית אשדוד, מקדם, מפתח ומטפח בעיר את נושאי הלימוד והחינוך במגוון רחב של יוזמות והפעלות חדשניות. לקראת יום ירושלים הקים מיזם לימודי חינוכי ייחודי: **"ילדי אשדוד עולים לירושלים כחוליה בשרשרת הדורות"**, המתקיים זה חמש שנים.

2,000 תלמידי כיתות ה' מכול בתי הספר בעיר אשדוד יצאו ביום 8 במאי 2012 ליום סיור חווייתי בירושלים. הסיור נפתח באירוע מרשים באמפיתאטרון שביד לשריון, במופעים אמנותיים הקשורים לנושא. המופעים שכללו מחול, שירה, נגינה ודקלום, התבצעו בתלבושות מגוונות ומרשימות. בסיום עלו התלמידים לירושלים לסיורים בעיר.

במיזם "ילדי אשדוד עולים לירושלים כחוליה בשרשרת הדורות", טיילו 3,000 תלמידי כתות ז' מהעיר אשדוד בבירה ביום 15 במאי 2012, בהדרכת מש"צים (מדריכי של"ח צעירים) מאשדוד. בביקור בירושלים למדו התלמידים על מורשת העיר במהלך כול השנים מהקמתה ועד היום. בסיום היום החווייתי התכנסו כולם בתאטרון באתר יד לשריון בלטרון לאירוע אמנותי מהנה. כול התלמידים היו לבושים בהתאם לנושא בחולצות צבעוניות, כל בית ספר כמקובל בצבע שונה, ועל כל חולצה התנוססה הסיסמה "ילדי אשדוד עולים לירושלים כחוליה בשרשרת הדורות". סיסמה זו התנוססה גם בתאטרון בלטרון בצבע כחול באותיות גדולות ומרשימות על רקע לבן. התאטרון היה מקושט בדגלי הלאום ודגלי העיר, מסביב נעו ברוח מאות בלונים צבעוניים וברקע התנגנה מוסיקה ישראלית. הילדים ישבו בקבוצות לפי בתי ספר ויצרו פסיפס צבעוני מרהיב של חולצות התלמידים באווירה חגיגית ושמחה. התלמיד **ינון טוויל** מישיבת נווה הרצוג פתח בדברי תורה, התלמיד **ארד קווצר**, שזכה במקום הראשון בחידון מחוזי של בתי הספר, ויהיה נציג תלמידי מחוז דרום בחידון הארצי בנושא "עולמה המופלא של המשנה", השלים בדברים מהמשנה. **ד"ר יחיאל לסרי** ראש עיריית אשדוד, שהוזמן לשאת דברים, אמר בין היתר:

"שלום ילדי אשדוד היקרים. נתכנסנו כולנו כאן בלטרון, מנהלים, מורים, מש"צים, הורים ותלמידים, כולנו יחד בשנת הבר והבת מצווה. התמדנו להכיר את ההיסטוריה של עיר הבירה והקשר לעם היהודי. ביום ירושלים אנו מתחברים למסורת העם היהודי. עם שלא יודע את עברו, לא יצליח בעתיד, כדברי יגאל אלון. ירושלים הייתה הדבק של כל העם. אתם דור העתיד שצריך להמשיך את הקשר של כול הדורות. הדור שלנו זכה לראותה משוחררת. נמשיך להיות נאמנים לעם ולמדינה. היו גאים וחזקים בעם ישראל".

מחיאות הכפיים המתמשכות והפנים הקורנות של התלמידים הוכיחו את הקשר החזק והאמיץ בין ראש העירייה והתלמידים, ואת האהבה וההוקרה שהם רוחשים לו. בהמשך היו הופעות ססגוניות של חבורות זמר, להקות ריקודים ונגנים בתלבושות מרהיבות. המופעים הצטיינו במקצועיות, דייקנות ויכולת הבעה מצוינת. כל קטע נשא אופי ייחודי הקשור לארץ המוצא או סגנון העדה. בעיר אשדוד גרים תושבים מ־99 ארצות מוצא שונות.

ההופעות היו של תלמידי כתות ז' בלבד, מ־12 בתי ספר בעיר – בית ספר מקיף א' עד י' מהאולפנה ונווה הרצוג. ה**גב' אילנה בן־לולו** מנהלת המחלקה ליוזמות חינוכיות במינהל

* נחמה בר־כוכבא־בריל, אלמנתו של האלוף משה בר־כוכבא־בריל, יו"ר ועדת החינוך של עמותת יד לשריון, בעלת פרס מפעל חיים בחינוך, יקירת העיר תל־אביב־יפו

תלמידי אשדוד
באמפיתאטרון
ביד לשריון

תלמידי אשדוד רוקדים על הבמה ביד לשריון

כותרת המיזם ובלונים צבעוניים

החינוך באשדוד, דאגה לחולצות הצבעוניות עם הסמליל המתאים, לתיאום ההכנות האמנותיות, וניהלה במקצועיות ובהצלחה רבה את האירוע האמנותי בלטרון שהיה מרתק, מעניין, חווייתי ומרגש. עוד הרשימו ההתנהגות המרשימה והתרבותית של התלמידים, ההקשבה, ביטויי ההתרגשות וההנאה המאופקים שלהם, והקשר החברי של אחדות עירונית מרשימה.

השתתפו באירוע זה **מר יהודה פרנקל** – הממונה על החינוך בעיר, **מר אריה מימון** – ראש מינהל החינוך, ואורחים רבים נוספים.

כאשת חינוך זה עשרות שנים, חשוב לי לציין שמפגש חינוכי, תרבותי, חברתי, איכותי ומוצלח שחוויתי באירוע תלמידי כתות ז' מאשדוד בלטרון – משקף השקעה מקצועית ורחבה בנושאי החינוך בעיר, של ראש העירייה השם דגש מיוחד לנושאים חשובים אלה, ורואה בחינוך הנוער את אחד היסודות המשמעותיים בעיר, ושל צוות כול אנשי החינוך של בתי הספר, שמסורים בלב ונפש לחינוך, ועבודתם היא אומנותם ומפעל חייהם.

השקעה זו בחינוך היא דוגמה מופת לכולם!

מאתגרי הפיקוד ובניין הכוח במילואים

חטיבת השריון יפת"ח 11 מילואים

ביום פקודה צריכה חטיבת יפת"ח 11, כמו כל חטיבת שריון אחרת, להיות מוכנה כשהיא מיומנת ומאומנת. על כך שוקד המח"ט הנמרץ אל"ם אורן סולומון, המציין בתמצית כי "האתגר המרכזי למח"ט הוא להכין את החטיבה למלחמה", ובתוך כך להכין את הלוחמים והמפקדים לכול משימה שהחטיבה תידרש לה

אל"ם (במיל') שאול נגר

הצטרפנו ליום אימונים של גדוד מילואים (7001) בחטיבת יפת"ח 11 בשטח **מחנה שומרון** (הוא **מל"י**, המרכז הלאומי לאימוני היבשה, בצאלים, על שם הרמטכ"ל **רא"ל דן שומרון ז"ל**). שוחחנו עם המח"ט **אל"ם אורן סולומון** ויצאנו לשטח לפגוש את לוחמי המילואים ולצפות באימונים. יצאנו בתחושה שכולם מתייחסים לשירות המילואים בשיא הרצינות ועושים הכול כדי להיות ערוכים ומוכנים. כן, גם למח"ט אורן המפקד עליה קרוב לשנתיים, יש חלק מרכזי בכך.

כשירויות, אימונים ומה שביניהם

בחטיבת המילואים יפת"ח 11, כפי שמעיד עליה המח"ט אורן, כמעט אין רגע דל. בשנתיים האחרונות ביצעה החטיבה סדרה של אימונים טקטיים מלאים לכל הגדודים, בני עשרה ימים כל אחד, לרבות אימון בסימולטור "רעם". וכן ביצעה החטיבה אימונים באש במסגרת שיתוף פעולה עם בסיסי הדרכה ובסיסי אימון חטיבתיים של החי"ר במתכונת של עשרות אימוני מחלקות. מתכונת אימון זו יצרה עומסים גדולים על שדרת הפיקוד של החטיבה.

זה לא היה פשוט, אבל בהחלט עשינו זאת בצורה טובה, תוך השקעה ואמונה בתמורה שבהעלאת כשירות היחידות ליום פקודה. תשתית זו יצרה לחטיבה יכולת להתחיל את האימון באש השנה ברף גבוה יותר. בתחילת השנה קיימנו אימוני השלמה של עוד 7–8 המחלקות הנוספות באופן יזום ועצמאי שלנו – אימונים שכללו אימוני צוות ומחלקה יום לילה. וכך לאימון הזה באש הגענו במתכונת ייחודית ומאתגרת שסוכמה ביחד עם המג"דים. ראיתי בכך שנת "הזדמנות" באש. לשם המחשה – אם השריונרים מגיעים במקרה הטוב כל שנתיים לאימון בטנקים, הם חייבים להתחיל באימון צוות, מחלקה ופלוגה ובסוף לסיים בתרגיל גדודי (תרג"ד). במתכונת האימון הייחודית בחטיבה, התחלנו ביום א' בהשלמת אימוני צוות ומחלקה למי שנדרש, וכבר ביום ב' בלילה ביצענו שני תרגילי פלוגה (תרפ"ל) לילה באש, ביום ג' בבוקר שני תרפ"לי יום באש, והחל מיום ג' נכנסנו לכ־48 שעות של לחימה גדודית כצוות קרב גדודי (צק"ג), באופן שבו היצענו תרג"ד לילה באש, תרג"ד יום ציר הררי באש, ותרג"ד לילה כנגד בְּיוּם אויב – דו־צדדי (דו"צ).

ככלל התרגילים הם בצוותי קרב משולבים, כולל מרגמות, חי"ר, הנדסה, ארטילריה, ואחרים. אלה הם תרגילים מאוד מאתגרים ובלוחות זמנים קצרים. האימונים מדמים סביבת לחימה בתרחיש צפוני, רלוונטי ומאתגר.

במהלך השנה האחרונה השתתפה החטיבה בתרגיל אוגדתי לזירת לחימה נוספת ומאתגרת, מציין אל"ם אורן, באופן המשַמֵּר רף גבוה של פעילות ופיתוח ידע וכשירויות לחימה לזירות שונות ומגוונות. לאור התמורות בסביבה המקיפה אותנו, אנו נערכים ללחימה בכל זירה אפשרית, וכן לאתגרים מבצעיים בעלי הכשירויות היותר מורכבות הנדרשות בלחימה. הדגש באימון הנוכחי הוא על רמת צוות קרב פלוגתי (צק"פ) וגדודי (צק"ג), בדגש על לחימת הלילה.

במסגרת ההכנות לאימון קיימה החטיבה הכנה מקצועית מאוד באימון החד־יומי בג'וליס, כולל שיעורים מקצועיים בדגש על תותחנות, שהיא ליבת המקצוע, ואני רואה בה חשיבות עליונה. התותחנות והמקלענות מהווים נושאים מרכזיים באימון. מבחינת תוצאות ירי ופגיעה – התוצאות מאוד גבוהות יחסית.

כיצד נערכת הבקרה על איכות האימונים ומידת הצלחתם?

מא"ש (המרכז לאימונים באש) מסייע למח"ט ולמג"ד בחניכה ובקרת איכות על האימונים. לראש הענף האחראי לכך יש צוות חונכים, כך שלכול פלוגה יש חונך. בין השאר הם מביאים לביטוי את הנושא הבטיחותי

אחת הפלוגות מוכנה לזינוק.
צילום: עֹפר צידון

מתוך הכרתם את המגבלות של מל"י, את שטחי האש, האמל"ח וכו', וכמובן הם מסייעים בחניכה על נושאים מקצועיים. גם המפקדים, המג"ד והמח"ט, עוסקים בחניכת המפקדים המתורגלים באימונים.

כשהצטרפנו לתרגיל פלוגתי, פגשתי שם את **אל"ם צחי שגב**, מפקד המרכז לאימונים באש (מא"ש) שהוסיף בעניין זה: כמו בכול תרגיל אנחנו מצטרפים לתרגיל עם ג'יפים ובוחנים את המ"פ בכול – במרווחים בין הטנקים, בתותחנות, בבטיחות, בקריאת שטח, במהירות הפתיחה באש, בניהול האש בשימוש בכל הכלים ועוד.

האם נותנים את הדעת על קבלת ההחלטות של המפקדים?

אתן לך דוגמה, אומר אל"ם אורן. אתמול התקיים תרפ"ל לילה, המ"פ היה בפעם ראשונה באימון באש בתרגיל לילה מאוד מאתגר ומאוד משמעותי, שכלל תנועה באש וחיפויים, בשטח מאוד קשה לניווט והתמצאות. בטנק של המ"פ התגלתה תקלה בקשר. המ"פ החליף טנק וזה יצר בסוף ההתקפה עיכוב כלשהו בהתקפות. אחד הנושאים במשוב ובחניכה של המ"פ היה אופן קבלת ההחלטה למעבר לטנק אחר – מהם השיקולים, מתי עוברים, וגם כיצד עוברים, תוך השארת מפקד ממונה מחליף לזמן ה"נתק" של המ"פ. זה חלק מקבלת ההחלטות. עליו לציין את מיקומו, וכיצד הוא מביא לביטוי את הרציפות וההמשכיות בחיפויים בין המחלקות ואת היכולת של הפלוגה להילחם כל הזמן ברצף וליצור מגע עם האויב.

האם אוספים ומתעדים את תוצאות הירי על המטרות?

אנו משתדלים לאסוף, לתחקר וללמוד מסדרות הירי שנורו, תוך הזנתם למלנ"ג (מרכז לעיבוד נתונים גייסי, גוף שהוקם עוד בימי גייסות השריון ומופקד על איסוף נתוני תותחנות, עיבוד נתונים והפצתם ליחידות). מסתבר שלידע הזה יש יתרונות גדולים למי שיודע להפיק ממנו תועלת. בשנה שעברה ביום כשירות חש"ן זכתה חטיבת יפת"ח 11 במקום הראשון בבית חטיבות המילואים. לפני התחרות נתבקשנו להוציא שני טנקים לאימון, וכחלק מתהליך בחירת הטנקים שאבתי ממאגר ירי התותחים החילי את נתוני הירי, ובחרתי שני טנקים עם היסטוריית פגיעה מצויינת. וכל השאר, היסטוריה... כמובן שזה לא תחליף לעבודת הטנקאות, ולא לעבודת התותחן והמפקד המצויינת של צוות השריונאים מגדוד 480 של אמיר.

הלוחמים, המפקדים, ושאר הכוחות המסייעים

עולם המילואים הינו בבואה של מיטב האנשים הערכיים במדינת ישראל, מציין אל"ם אורן. מנהלים בכירים יחד עם עובדי כפיים, רופאים, עורכי דין, מהנדסים וחקלאיים – לוחמים ומפקדים, כולם עוזבים את המשפחה והעבודה ומגיעים "כתף אל כתף" לתרום את חלקם למדינת ישראל, וגם... להוויי וליחידה. לחטיבה יש הרכב מיוחד של אנשים מצוינים, ולראייה, החטיבה זכתה בפרס הרמטכ"ל לפני שנתיים, והגדוד שאנו מלווים באימון זכה בפרס הנשיא ליחידות מצטיינות בשנה זו. באימון זה מתבצע תהליך העברת פיקוד בין המג"ד היוצא – סא"ל ארז, ד"ר ומנתח לב במקצועו, לבין רס"ן יובל, מנהל בכיר בהייטק. יובל לוקח את המושכות ומוביל את הגדוד בצורה מקצועית ובטוחה. ארז מצידו משקיע במעטפת וב"סגירת"

חרמ"ש משתתף בתרגיל המשולב.
צילום: עפר צידון

הפינות ליובל, כדי לאפשר אימון מקצועי ושקט ככול שניתן. במקביל לאימון זה, כבר התגייס הגדוד של גלעד, איש שירותי הביטחון, במוטיבציה גבוה ובמורל לוחמים גבוה, לבצע אימון "מדמה מלחמה".

מעבר לאנשי המילואים היקרים, אימונים אלה לא יכלו לצאת אל הפועל ללא הכנתם הנאמנה והמקצועית של צוות החטיבה בסדיר ובמילואים. הנגדים, והקצינים הסדירים המקדישים יומם וליל להכנות מיטביות, כדי לאפשר אימון "חלק" ועיסוק בעיקר. אנשים המחוברים למילואימניקים בגדודים ברמה האישית, ומסייעים במאמץ המנהלתי עם "אש בעיניים", וכן לצוות מפקדת החטיבה (מפח"ט) במילואים, המגיע באופן מלא כדי לדמות לגדוד המתאמן סביבה מבצעית תומכת וחונכת, הדומה למצב האמת.

הטנקים שבאימונים ותלונות לתקשורת

בתחילת סדרת האימונים ספג אחד הגדודים כמה "חבטות" באימון. פתחנו עם כמות משמעותית של טנקים לא כשירים שקיבלנו ממתקן האימונים, מסביר אל"ם אורן, באופן שהשפיע מאוד על היכולת לבצע אימון איכותי, כפי שציפינו. בנוסף לכשירות הלקויה של הטנקים שקיבלנו, לא היטיבו פגעי מזג האוויר עם הגדוד, ונאלצנו לדחות תרג"ד לילה ולבצעו כתרג"ד יום (לאור עננות), ולבטל תרג"ד ציר הררי בשל סופת חול עזה. למרות הכול, הגדוד ביצע אימון הכולל תרפ"לים ותרג"ד באש יום, כולל תרג"ד לילה של התקדמות כנגד כוח דו"צ. הגדוד הפגין רמת ביצוע טובה ומקצועית, ואף דאג להעביר את הטנקים לגדוד הבא בחטיבה ברמת כשירות טובה, בסיום יום טיפולם ארוך במיוחד. אכן, היו תלונות, שאף הגיעו לתקשורת, אולם אין העניין מאפיין את הגדוד. זהו גדוד לוחם ואיתן, עם מסורת מבצעית ומקצועית, שיידע לתקן ולהשתפר. יחד עם זאת, הנושאים המקצועיים תוחקרו, ואף שופרו והופקו הלקחים ליחידות הבאות באימונים.

תרגיל יום פלוגתי באש "ישר על רטוב"

הצטרפנו לתרגיל פלוגתי באש של פלוגה מ' בפיקודו של רס"ן גיל, בנוהל "ישר על רטוב". גיל הוא מ"פ ותיק ומקצועי, מעיד עליו אל"ם אורן. בעולם המילואים זה אירוע נדיר מאוד להגיע לתרגיל פלוגה ישר על רטוב, התרגיל עבר מסכת אישורים ואבחון פרטני. בכל גדוד בחטיבה יש פלוגה שביצעה תרפ"ל יע"ר (ישר על רטוב), מוסיף קמב"ץ החטיבה בנימת גאווה. באימון זה ניתן ביטוי לרמת האתגר ורמת המורכבות המקצועית, הכוללת אתגרי פיקוד ושליטה, התמצאות, זאת מעֵבֶר כמובן לקרב הרב־חֵילי. הפקודות נשמעות ברמקולים של רכבי הבקרה. מנהל התרגיל הוא ראש ענף חש"ן של המרכז לאימונים באש, ויש גם מג"ד מהחטיבה שחונך את המ"פ.

הטנקים פרוסים לרוחב קו העמדות, בפקודת ה"מגע" של גיל מתחיל ירי של תותחי הטנקים ומטרות מתחילות להיפגע. גם המקלעים יורקים אש ואף מרגמות 81 מ"מ מצטרפות למקהלה. טנקים מחליפים עמדות וממשיכים בירי וחלקם מסתער לעבר היעדים היותר רחוקים. מגמה מאחור מצטרפים נגמ"שים נושאי חי"ר. בהמשך נראו הרגלים עוזבים את הנגמ"שים ומסתערים רגלית.

המ"פ מנהל את העסק ביד רמה. זה תרגיל ישר על רטוב, זה עולם המילואים.

קפ"ק (קבוצת פקודות) 2, והקרב הגדודי

בתדריך שהתקיים אחר הצהרים ישבו המפקדים בגדוד סביב שולחן חול מפורט, מושקע ומוקפד לפרטים, תוצר של השקעה מקצועית של ערן הקמב"ץ וצוות מפקדת

על חטיבת יפת"ח

חטיבת פלמ"ח יפת"ח 11 הוקמה באפריל 1948 במלחמת העצמאות ומפקדה הראשון היה **יגאל אלון**. המבצע הגדול הראשון של החטיבה במלחמת העצמאות בתש"ח היה מבצע יפתח, ששמו נקבע על ידי **יָגָאֵל ידין**, ראש אגף המבצעים במטכ"ל, על פי כינויו המחתרתי של יגאל אלון (פייקוביץ), יפתח, (**יגאל פ**ייקוביץ, **תל־ח**י). לזכר חללי החטיבה הוקמה אנדרטת חטיבת יפתח בנגב. קיבוץ יפתח הוקם באוגוסט 1948 על ידי יוצאי החטיבה.

ב־1968 היא הועברה לשריון, הוסבה ואורגנה כחטיבה ממוכנת. במלחמת יום הכיפורים, תחת פיקודו של **אהרון פלד (פדלה)**, פעלה כחטיבה ממוכנת ולחמה בגזרה המצרית. השתתפה במתקפת הנגד של 8 באוקטובר כחלק מהכוח שבפיקוד **קלמן מגן** בגזרה הצפונית, וב־14 באוקטובר בלמה יחד עם חטיבה 204 את המתקפה באזור קנטרה, של חטיבה 15 מדיוויזיה 18 המצרית, בקרב שבו הושמדו כ־40 טנקים מצרים. בהמשך הלחימה הצטרפו כוחות מהחטיבה לאוגדה 252 בחציית התעלה ובלחימה בשטח מצרים.

במבצע חומת מגן פעלה החטיבה כחטיבת שריון במילואים בגזרת שכם, כבשה את מחנות הפליטים בלאטה, מסכאן וא־שעבייה ואת מתחם קבר יוסף. אחד הגדודים של החטיבה לחם בעיר בית לחם וכיתר את מתחם כנסיית המולד שבה התבצרו מחבלים.

המח"ט אורן מסכם תדריך לקראת תרגיל. צילום: עפר צידון

מקשיבים לתדריךלפני תרגיל. צילום: ש. נגר

הגדוד. בזה אחר זה קמו מפקדי הכוחות ובעלי התפקידים השונים ואמרו את דברם. כולם מקשיבים ודרוכים, מתייחסים לפרטים ברצינות של יציאה לקרב. יש שאלות, יש תשובות. המח"ט מסכם את התדריך.

מדוע אוכלים מנות קרב באימונים

במסגרת שבוע האימון, מספקים ללוחמים מנות קרב. לא כולם אהבו את "התפריט"... והיו אף קיטורים בנוסח: המח"ט, למה אנחנו אוכלים מנות קרב? למה הרס"פ לא מביא לנו ארוחות פסטה כיד המלך? הסברתי להם, אומר אל"ם אורן, כי זו הייתה החלטה פיקודית שלי, שלא נבעה ממחסור בארוחות רגילות, וכי עליהם לתרגם גם היבט זה של חיים בתנאי לחימה אמיתית. יתר על כן, גם את השימוש במנות קרב יש לתכנן. ומי שלא תכנן את הצריכה... נשאר רעב...

אתגרים ומשימות עיקריות

האתגר המרכזי שלי כמפקד חטיבה, מדגיש אל"ם אורן, זה **להכין את החטיבה למלחמה**, זה האתגר האמיתי. דרוש להכין את האנשים לחוסן מנטלי, לדאוג לאיתנות הפיקוד והלוחם וכמובן גם לנושאים מקצועיים. לאמן את הלוחמים והמפקדים לכשירויות המקצועיות הבסיסיות והמבצעיות הנגזרות מכול מתאר, ולטפל במערכת שלמה נוספת של תכניות אופרטיביות, תכנונים, אמצעים בימ"ח ועוד. האתגר הנוסף שיש למח"ט יפת"ח הוא להביא את האנשים האיכותיים והטובים האלה להיות סד"כ לוחם **רלוונטי** לאתגרים המבצעיים שהצבא מציב לעצמו בכול זירה אפשרית, ובכך להגיד לצבא שיש פה חטיבה איכותית, מקצועית ומוכנה לכל משימה.

ברשות החטיבה טנקי מגח 7 ג', ואחד הנושאים המצריכים טיפול הוא הצערת הסד"כ של כוח האדם. כיוון שאין כיום חטיבת מגח סדירה, מרבית האנשים הם אנשי מגח במקור מחטיבות 401 או 500 לשעבר, כך שהם ותיקים מאוד, וכבר שנים לא מעטות

כרטיס ביקור
אל"ם אורן סולומון

אורן סולומון, גדל בנתיבות, בוגר מצטיין של ישיבת בני עקיבא **נתיב־מאיר** בירושלים, התגייס לשריון באוגוסט 1990. שירת בחטיבה 401 עד וכולל תפקיד מ"פ, אחר כך היה סמג"ד בחטיבה 7 בגדוד 82, היה קצין ההדרכה באוגדת געש, רל"ש של האלוף בני גנץ בהיותו מפקד פיקוד הצפון, היה מג"ד 71 בחטיבה 188 בתקופת לחימה משמעותית בגזרת הלבנון ועזה, בה הגדוד זכה להישגים מבצעיים ייחודיים ומשמעותיים. עם סיום תפקיד המג"ד, עבר לתפקיד מאתגר כראש זירת דרום בחטיבת המבצעים במטכ"ל, מיד לאחר ההתנתקות מרצועת עזה, שימש כשנתיים סמח"ט בחטיבה 460, ומאז קרוב לשנתיים הוא מפקד חטיבת השריון יפת"ח 11, שתחילתה כחטיבת פלמ"ח בתש"ח. זאת במקביל לתפקידו כרמ"ט אוגדת עידן.

בוגר תואר ראשון במשפטים, ותואר שני בביטחון ודיפלומטיה לבכירים באוניברסיטת תל אביב. נשוי ואב לחמישה.

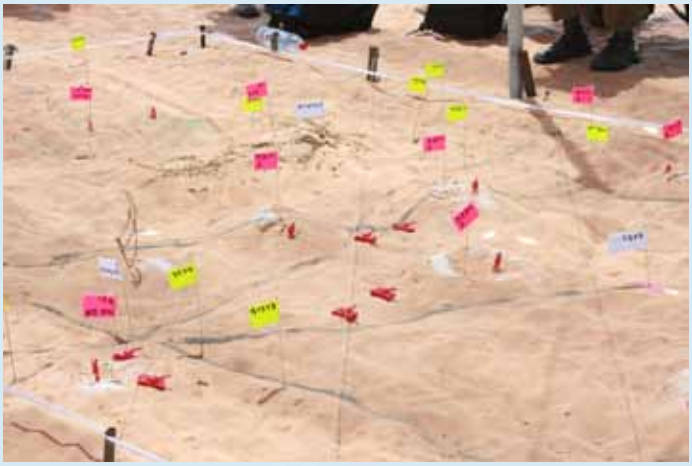

שולחן חול מדויק, מושקע ומוקפד לתדריך. צילום: ש. נגר

אנדרטת חטיבת יפתח בנגב

אין לחטיבת יפת"ח הזנה מחטיבה סדירה של מגח, מסביר אל"ם אורן. האנשים היקרים והחשובים מתבגרים וצריך בהחלט כוח אדם חדש. לפני שבועיים סיימנו הסבה אוגדתית, ביחד עם חיל השריון, הסבה מוצלחת של 15 צוותים למגח. הלוחמים שהוסבו הינם בוגרי חטיבות 7 ו־188. התהליך אומנם החל אך הוא ממש טיפה בים ובהחלט נדרש להאיץ ולהגביר אותו.

הטנקים אמנם ותיקים, אך הם טנקים טובים ואנחנו נדע למצות אותם, משוכנע אל"ם אורן. הסיסמה **האדם שבטנק ינצח היא אמיתית** ורלוונטית לכל סוג טנק, ואצלנו עוד יותר. הטנקים מצוידים במערכות בקרת אש וראיית לילה איכותיות, המותאמות לתחמושות המתקדמות הקיימות בצה"ל, יש להם מיגון בליסטי מתקדם ואף המנוע המקורי הוחלף במנוע רב־עוצמה. **יָשָׁנָם עַתִּיקִים, שֶׁיֵּינָם מְשֻׁמָּר** כתב חיים חפר בשיר הצ'יזבט, וכאן אין זה צ'יזבט אלה מציאות חיה וכשירה ללחימה.

אתה אופטימי ביחס למוכנות החטיבה?

אני בהחלט סומך על האנשים ועל מוכנות חטיבה ליום פקודה! ובהחלט חושב שנדע לממש את מה שידרשו מאיתנו בצורה טובה.

מילות סיכום

עיקר כוחו של צה"ל ביבשה עודנו צבא המילואים. הכנת חטיבת שריון במילואים למלחמה היא משימה כבדה ואחראית, ומי "שלא טורח בערב שבת" עשוי להיות במצב רע מאוד. המערכת הצבאית נותנת את הכלים, האמצעים והאפשרויות להכשרת הכוחות ולאימונם כראוי, אך המשימה רובצת כעול על כתפי מח"ט המילואים. הוא זה שצריך להפוך חבורה של לוחמים, מפקדים וטנקים לאגרוף הפלדה הקפוץ. כושר הנהגה וטיפוח אנשי המילואים הם הבסיס להצלחה במשימה ולהצלחה בקרב.

טנק מגח שועט בתרגיל. צילום: עפר צידון

יעקב גרנק
ספר וסיפור

לפניכם סקירת הספר "דב הבלונדיני" של אורי מילשטיין, על דמותו המרתקת ורבת העלילה של יעקב גרנק, ועוד דברים על יעקב גרנק, וסרטון שערכו חבריו ובני משפחתו כעבור שנים.

אל"ם (במיל') שאול נגר

דב הבלונדיני – ספרו של אורי מילשטיין על יעקב גרנק, הוצאת רמדור, 1968

דברי אורי מילשטיין על ספרו

יעקב גרנק, בכינויו המחתרתי "דב הבלונדיני" היה בכיר לוחמיה ומפקדיה הקרביים של מחתרת לח"י (לוחמי חרות ישראל). אחרי הכרזת העצמאות ביום ה' באייר תש"ח הוא התגייס לצה"ל עם פקודיו מלח"י והוצב כמפקד פלוגה של אנשי לח"י לשעבר, בגדוד הקומנדו 89, שעליו פיקד רב אלוף ושר הביטחון לימים, משה דיין, של חטיבה 8, שעליה פיקד מייסד הפלמ"ח, האלוף יצחק שדה. הייתה זו חטיבת השריון הראשונה של צה"ל, שהייתה מורכבת מגדוד הטנקים 82, שהיה גדוד הטנקים הראשון והיחיד של צה"ל במלחמת העצמאות, וכן מגדוד מרגמות 88 ומגדוד הקומנדו. דב הבלונדיני נחשב לבכיר מפקדי הפלוגות בחטיבה, במלחמה שבה מ"פ היה הדרג הטקטי הבכיר ביותר. מכאן שדב הבלונדיני נמצא בשורה הראשונה של מפקדי עוצבות השריון של ישראל, מאז מלחמת העצמאות ועד היום.

אחרי מלחמת ששת הימים החל ד"ר אורי מילשטיין לפרסם מאמרים וספרים על מלחמות ישראל ועל צה"ל, פרי מחקריו הבלתי תלויים. אחד מספריו הראשונים היה ביוגרפיה קצרה על דב הבלונדיני, שראוי היה לכל איש שריון ישראלי לקרוא אותה בעיון. דב נולד בעיר לודג' בפולניה בשנת 1923. כשהיה בן שש עשרה פרצה מלחמת העולם השנייה וגרמניה הנאצית פלשה לפולין. דב התנדב לקומנדו הפולני, לחם בשורותיו, ואף

כריכת הספר דב הבלונדיני

התקבלה החלטה להעניק לו ציון לשבח על אומץ ליבו. אך לפני שההחלטה מומשה, פולין נכנעה. דב ברח לשטחים שבשליטת ברית המועצות, נדד משם לליטא וב־1940 הגיע לארץ ישראל.

ב־1941, לאחר הפילוג באצ"ל, הוא הצטרף ללח"י, ועד מהרה היה לקצין המבצעים של הארגון ולמנהיג הקרבי שלו. בתחילת 1947 החליטה ממשלת בריטניה לסיים את שלטונה על ארץ ישראל ולהחזיר את המנדט לאו"ם. החלטה זאת נבעה במידה רבה מהצלחת לוחמת הגרילה של האצ"ל הלח"י והפלמ"ח (בתקופת תנועת המרי בשנים 1945 – 1946). דב הבלונדיני היה המפקד המבצעי הבולט ביותר באותה מלחמה.

לח"י התפרק אחרי הכרזת העצמאות. השתלבות דב ופקודיו מלח"י בחטיבה 8 מצביעה על חזונם של מקימי החטיבה, יצחק שדה ומשה דיין, לפתח בצה"ל את הקרב המשולב: שריון, חיר"ם וארטילריה. דב פיקד על הפלוגה במבצע "דני" לכיבוש לוד, רמלה וסביבותיהם, בקרבות "עשרת הימים" ביולי 1948. בזמן ההפוגה הוא סיים קורס קצינים בהצטיינות, ועם חידוש הקרבות הוא פרץ בראש פקודיו למשטרת עיראק סואידן במבצע "יואב" באוקטובר 1948. יעקב גרנק נהרג ב־26 בדצמבר, כאשר פרץ ראשון למתחם המצרי בעוג'ה אל חפיר, ליד ניצנה, במבצע "חורב". המשורר אורי צבי גרינברג כתב עליו "קינה על הסיקריק והוא סרן דב בצבא ישראל. הוא היה גזע אש אשר כל מימיהם של משנאיו לא יוכלו לכבות".

עקב סיבות פוליטיות ואידאולוגיות הוצנעה דמותו, ורוב הישראלים, לרבות חיילי צה"ל, לא שמעו עליו דבר. אחרי מלחמת ששת הימים הגיע ד"ר אורי מילשטיין למסקנה כי הניצחון המדהים הושג בזכות המורשת שהנחילו לצה"ל מפקדים קרביים, כאיש הפלמ"ח ואבי הסיור המשוריין בצה"ל, סגן אלוף אריה טפר־עמית ז"ל; איש יחידה 101 וגדוד 890 של הצנחנים, סרן מאיר הר ציון, יבדל לחיים ארוכים; ואיש החיר"ם המשוריין, סרן יעקב גרנק. בספר זה עשה ד"ר מילשטיין צדק לאחד הלוחמים הבולטים ביותר בתולדות ישראל, וגם למורשת השריון ולתורת הקרב המשולב בצה"ל.

פקודה

לכל לוחמי חרות ישראל, במדינת ישראל.

על כל הלוחמים בגיל הגיוס להתייצב מיד במקומות הגיוס לשם קבלת הוראות מפי האחראים.

ניתנה ביום ו' לאייר תש"ח

המרכז

הפקודה שפורסמה ללוחמי חירות ישראל (לח"י)

יעקב גרנק

ארגון הלח"י מצטרף לצה"ל

ביום ה' באייר תש"ח (14.5.1948), בשעה 16:00 אחר הצהריים, בעיצומם של קרבות עזים בכל חלקי הארץ, התכנסה מועצת העם במוזיאון דיזנגוף בתל אביב, ובנוכחות קהל של נבחרי היישוב ונציגי מוסדות הציבור קרא דוד בן גוריון את מגילת היסוד של מדינת ישראל. באותה שעה הורד הדגל הבריטי בנמל חיפה והנציב העליון עזב את הארץ. לח"י השיגה את מטרתה. השלטון הזר איננו עוד.

אותו יום החלה פלישת צבאות ערב לארץ ישראל. בן גוריון התמנה לראש הממשלה הזמנית ושר הביטחון, ובי"ז באייר תש"ח (26.5.1948) הוקם צה"ל ב־31.5.1948 פורסמה הפקודה להקמת צה"ל.

לוחמי חירות ישראל נפגשו בפעם הראשונה לאחר שהסתתרו שנים רבות, והתגייסו לצבא ההגנה לישראל. האירוע צוין במסדר גדול בשייח־מוניס, בו השתתפו כ־800 לוחמים.

במִפקד הצהירו: "היינו תנועת מחתרת לוחמת בנשק, אך ורק כלפי האויב הזר, השלטון הזר...

ביום שלמחרת, ו' באייר תש"ח, פרסם מרכז לח"י את הפקודה הבאה:

"מכירים אנו ומקבלים אנו את מרות העצמאות העברית.

לא הכרנו ולא קיבלנו מרות של הסתדרויות שונות, שחסו בצל שלטון בריטי. מכירים אנו ומקבלים אנו מרות של שלטון עברי ממש.

לא הכרנו בסוכנות, נכיר בממשלה.

לא הכרנו ב"הגנה", נכיר בצבא.

אולם שלטון עברי, כל שלטון עברי, טוב או רע, שמאלני או ימני, כל שלטון עברי שישלוט בדרכי הדמוקרטיה, רשאי לקבוע את המרות והוא גם ישיג אותה".

למחרת התגייסו הלוחמים במאורגן לשניים מגדודי חטיבה 8 בפיקודו של יצחק שדה. רק בירושלים, שלא סופחה עדיין למדינת ישראל, הוסיפה להתקיים החטיבה הלוחמת העצמאית של לח"י.

יעקב גרנק

יעקב גרנק – עמוד התווך של מחלקת הפעולות בלח"י, הידוע גם בכינויו "דב הבלונדיני." דב הצטרף ללח"י בשנת 1943 והפך לאגדה ולסמל עוז וגבורה. הוא נשלח לקורס ללוחמה זעירה, ופיקד על פעולות רבות, ביניהן ההתקפה על מרכז הבולשת הבריטית בירושלים והתקפת שדה התעופה בכפר סירקין, בה הושמדו תשעה מטוסי קרב בריטיים. כמו כן פיקד בפעולה למען שחרורו של ד"ר ישראל אלדד, חבר מרכז לח"י ועל ההתקפה על בניין האנטליג'נס ביפו.

חלום חייו של דב לשרת בצבא העברי, התגשם עם קום המדינה. עם הקמת חטיבה 8 בפיקודו של יצחק שדה, התמנה דב למפקד בדרגת סרן בגדוד הפשיטה, גדוד 89, והוליך את פלוגתו לניצחונות מזהירים בקרבות מבצע "דני", בעיראק סואידן ובנגב המערבי. הוא השרה ביטחון על הלוחמים שהעריצו אותו והלכו אחריו באש ובמים. דב נפצע פעמיים ובשתי הפעמים היה זה בחודש דצמבר, מאז האמין שדצמבר הוא חודש גורלי הצופן עבורו סכנת חיים. ב־26 בדצמבר 1948, חרף נבואת לבו שועט דב קדימה לעוג'ה אל חפיר לרדוף אחרי המצרים.

חבר לנשק מתאר את סיפור הקרב:

"כל שעות הבוקר ישבנו בתוך המשוריינים. ריח הדלק השרוף, האבק והחול היו בלתי נסבלים. היינו פלוגת הגיבוי של הגדוד. הגדוד נלחם. צריך היה לכבוש את הכפר. הכוח המצרי, בניגוד לצפיותינו היה מבוצר היטב ונלחם בעקשנות רבה. מרחוק שמענו את קולות הקרב. רעש מנועים על פני החולות ושאגות התותחים. בקשר קראו לדב. הוא ניגש אל המכשיר. יצחק (יצחק שדה) היה על הקו. יעקב אמר, חייבים לכבוש את הכפר (עוג'ה אל חפיר) הלחימה קשה וצריך את עזרתך. דב לא היה שלם עם ההחלטה. האויב לא נראה ולא היה זמן לתדרוך רציני, אבל החברים היו זקוקים לו. הוא נתן אות ושלושת המשוריינים פרצו קדימה ברעם מנועים וענן אבק. לא ראינו יותר מאשר כמה מטרים לפנינו ומעל הענן ראיתי את הכפר. התקרבנו והאש נעשתה צפופה ומדויקת. המשוריינים החלו להיפגע. עצרנו מאחורי גדר נמוכה. דב ירד מהרכב, פרש מפה על גבי תא המנוע ובדק את אפשרויות הפעולה. נסיגה לא באה בחשבון, אמר, לא כך לימד אותנו יאיר.

דב נתן את האות והמשוריינים הסתערו

דב משמאל עם החייל הרצל עמיקם והמפקד יעקב אליאב

לוחית זיכרון ליעקב גרנק ברמת גן. על הלוחית כתוב: בחדר שעל הגג שבסמטת מעלות 3, התגוררו בתקופת השלטון הבריטי בא"י יעקב גרנק (דב) ורעיתו לאה. דב היווה את עמוד התווך של יחידות הקרב של לח"י והיה לאגדה עוד בחייו כלוחם העשוי לבלתי חת

במעלה הגבעה האש נעשתה חזקה וקרובה יותר ויותר. כמה דקות אחר כך נפגע בגרונו מכדור רובה ונפל לתוך הרכב. האנשים נעצרו ואולי המשיכו? הזיכרון התערפל עם השנים. זכור לי רק שמישהו צעק דב מת! ומיד לאחר מכן, עוג'ה אל חפיר בידינו. יעקב נהרג בקרב כשהוא מסתער "חשוף בצריח" בראש אנשיו על הכפר".

דב נקבר בחלוצה. הוא הועבר למנוחת עולמים בבית העלמין בנחלת יצחק בכ"ג תמוז תש"ט. יחד עימו נפלו לוחמי הלח"י בקרבות עוג'ה אל חפיר (ניצנה): יעקב גרנק, עמנואל אזולאי, יעקב רוסוניק, פרחי כהן, צבי ליפשיץ, ניסים טרגו, יוסף זלוצ'בסקי, צבי קסלר, דוד שרעבי.

על דמותו של יעקב גרנק פרסמנו כתבה באתר השריון ביום 1 בינואר 2012.

הנצחת יעקב גרנק

על שמו, נקראו רחובות בשכונת רמת חן ברמת גן (רחוב הסרן דב), ובבאר שבע (סרן דב) – בסמיכות לרחוב חטיבה 8, שבשורותיה לחם. ליד בית מגוריו ברמת גן מוצב עמוד זיכרון לזכרו, ראו להלן.

סרטון על יעקב גרנק

כעבור שנים רבות נערך סרט לזכרו של יעקב גרנק ובו מספרים עליו חברים ובני משפחה ואישים מתקופת מלחמת העצמאות ובהם יצחק שמיר ויצחק רבין. הסרטון הוכן על ידי מרים פלקוב, גרשון גרנק וחווה קינן, בסיוע מוזאון לח"י – בית יאיר ועמותת חטיבה 8.

לצפייה בסרטון על יעקב גרנק ראו בכתבה באתר השריון

דברים על יעקב גרנק

מדברי אברהם ורד – הקרב על עוג'ה אל חפיר

בטרם יצאנו חזר דב וכינס את הפלוגה ואמר: בחורים! אנחנו יוצאים עכשיו למבצע, שמטרתו להשמיד את הצבא המצרי. תפקידנו לפרוץ לעבר אל עריש. המשימה תהיה קשה, מבחן לכוחותינו, לכוח סבלנו, להתמדתנו. אינני מטיל ספק בכושר הלחימה שלנו, אבל הפעם תהיה המשימה קשה לאין ערוך. עלינו לעבור את הדרך ללא תקלות. אם נעבור את הדרך וכוחותינו איתנו – אנחנו מנצחים. מכולם נדרשת התאמצות. וכמו תמיד: קדימה!".

מדברי העיתונאי יוסף עברון

העיתונאי יוסף עברון, שבאותם ימים היה סמל סיירים בגדוד הפשיטה הממוכן, גדוד 89, בחטיבה 8, הגדוד הוביל את הפלוגה של דב עד לנקודת הזינוק לעבר עוג'ה בתפקידם כסיירי הגדוד. גדוד הטנקים 82 יצר מגע עם המשלט מצפון־מערב לעוג'ה בשעות אחר־הצהרים, לאחר שבבוקר הותקף המשלט מן האוויר. לאחר שניסיונות הפריצה הראשונים לעבר עוג'ה לאורך הכביש נבלמו, נשלחה פלוגה מגדוד 89 לתקוף מכיוון צפון־מזרח. הייתה זו פלוגת הקרב בראשותו של יעקב גרנק, איש הלח"י שכאמור, נודע בכינויו "דב הבלונדיני", הסתערה על המוצב המבוצר. פגזים התפוצצו סביבם, אך הם המשיכו בהתקדמותם תוך כדי שהמשוריינים משיבים אש. מספר עברון על הקרב ההוא, "כשהחלה ההסתערות נמצאתי בג'יפ מחלקת הסיירים, שהוביל את הפלוגה עד למרגלות הגבעה, עד לנקודת הזינוק. כל הפלוגה עברה על פנינו, פנים מחייכים, ידיים מנופפות לשלום, כשדמותו של דב, תמיר ומשרה סביבו ביטחון, בולטת בגובהה ברכב הפיקוד".

על עברו של דב כלוחם וכמפקד מספר עברון, "מאחורי דב שרשרת של פעולת נועזות, החל מהמלחמה בבריטים בתקופת המחתרת ועד לפריצת מבצר עיראק סואידן, שכול הניסיונות לכבוש את אותו מבצר עלו קודם לכן, בתוהו. ורק בניסיון השמיני הצליח גדודו של יצחק שדה שבו שירת דב הבלונדיני לפרוץ לתוכו.

ניסיון שביעי

יומיים לאחר כשלון הניסיון השישי, בלילה שבין ה־21 באוקטובר ל־22 באוקטובר ניסה גדוד אחר של גבעתי לפרוץ אל המצודה, תוך שימוש בכוח גדול שכלל משוריינים ולהביורים ניידים שכונו "פרעושים". חוסר תיאום בין הכוחות הביא לכך שבעוד שההתקפה עצמה נעצרה מבלי לפרוץ את הגדרות, הצליח נהג משוריין בשם יוסף עדוי להגיע עם משוריין עמוס בחומרי נפץ עד למרחק של 30 מטרים מן המצודה ולפוצץ את המשוריין באמצעות שעון עצר, דבר שהביא לפריצת הגדרות (לאחר הקרב כינה אותו יצחק שדה "הגיבור האלמוני מבני תימן"). הכוח התוקף חדר דרך הפרצה והצליח להגיע אל הקיר המערבי של המצודה, אך משעלה אור היום, הוחלט לסגת, ולא לנצל את המצב להסתערות על המצודה.

נפילת דב הבלונדיני

לפתע נדם קולו. כדור פגע בצווארו. מתברר, שהפלוגה נכנסה לשטח פתוח, מטווח היטב על ידי המצרים. ניתנת הוראת נסיגה, ושעה קלה

התמונה שהפכה לסמל
צילומי רפרודוקציה: יהונתן שאול

דב משמאל, משווה שפמים עם חבר

יעקב גרנק אוחז בדגל מימין אחרי עוד פשיטה מוצלחת במלחמת השחרור

לאחר ההסתערות שבה הפלוגה על עקבותיה, בלי מפקדה, כשעל הזחל"מים מוטלים עוד שנים עשר חללים". למחרת עם שחר חודשה ההתקפה על עוג'ה בכוח טנקים, רגלים, ובהפצצה מן האוויר. עם בוקר 27 בדצמבר, לאחר פריצה של גדוד 82 לכיוון התל, וגדוד 89 לכיוון הכפר, הסתיים הקרב, ועוג'ה אל־חפיר נפלה בידי כוחותינו.

תיאור הלילה לאחר נפילתו של דב וחבריו

(מתוך יומנו האישי של יוסף עברון)

"יום ראשון – 26.12.48 – שעה 23.00 הכוכבים נוצצים קרים וקשוחים. תמיד זה אותו נוגה חיוור וחסר הבעה. בכל מקום אותו האור: בהוליווד הצוהלת, בסין הרעבה, בערבות המדבר הדומם. כך הם קרצו לאדם בראשית הימים, וכך יוסיפו ויקרצו לו בוודאי, עד אחריתם. קפואים, אילמים בלי צל של רגש. ורק בני אדם מיואשים או מאושרים ראו בהם שותפים לרגשותיהם, עדים דוממים לחוויותיהם. ולא העלו על דעתם, כי רחוקים מדי הכוכבים, ורק אורם המטעה קוסם לשוכני האדמה בברק ערמומי, ספק לועג, ספק מעודד. וגם הלילה הם נצצו כדרכם, שלווים אדישים, והרוח המדברית נשבה – צוננת ומכאיבה; וענני קלים ריצדו בשובבות – הכול כרגיל... במרחק צעדים מספר נחו גופותיהם הדוממות של דב וחבריו; אי שם על קו הרקיע הבריקו אלומות אור; נקודות אדומות זעירות הרהיבו את העין – וכל אחת מהן אצרה בקרבה את המוות. נערים צעירים ישנו אולי את לילם האחרון – עם שחר הם ישובו יסתערו על עוג'ה. המולת התותחים התערבה עם שאון מכונות הירייה, עם נחרת הישנים, עם אנקת הפצועים – ויצרה סימפוניה ישנה ועתיקה; סימפוניה החוזרת על עצמה זה דורי דורות ולא תסתיים עד עולם. ורק הן, הגוויות, לא לקחו בה חלק. הן נחו שקטות דוממות, כאותם כוכבים רחוקים.

לבכות? מה טעם?!

הן מחר אף אתה עלול לשכב כך בשלווה, וזה כה פשוט – קשה יותר יהיה להמשיך בלעדיהם – להמשיך ולהילחם; ושום ניצחון לא יוכל עוד

גדוד הקומנדו, גדוד 89 של חטיבה 8 דהר בדרך לעוג'ה אל־חפיר במרחבי הדרום, בשלבי הסיום של מלחמת העצמאות. בתמונה המפקד יעקב גרנק שעה קלה לפני שנפל בקרב

להשיב לגדוד את מה שאבד לו במדבר; בלי דב הגדוד לא ישוב לעולם למה שהיה. האתמול ? – הוא משתרע מעבר למרחבי זמן אין סופיים. מתי היה זה שראית אותם לאחרונה? האמנם היה זה הבוקר? האם לא אלפי דורות חלפו להם מאז. המחר? – הוא יבקע בעוד שעות מספר, או שמא לא יבקע עוד לעולם... דם, זיעה, חול, דמעות – כך הולכת ונרקמת אגדת הנגב; אך הנדע, כשתושלם לקרוא בין השורות, משהו על הכאב של רוקמיה?!".

דב חשש מחודש דצמבר

כך סיפר אחד מחבריו: "התרגשות גדולה אחזה בי בלחצי את ידו של דוב, אך דוב נראה לי מוטרד. "הייתי רוצה שחודש זה, חודש דצמבר, יחלוף. בשבילי חודש דצמבר מבשר רעות. בדצמבר תש"ה נפצעתי קשה בירושלים, בדצמבר תש"ז נפצעתי קשה בתל אביב ובחודשי דצמבר אחרים ראיתי כישלונות שהכאיבו. עכשיו יוצאים לקרב בדצמבר וזה מטריד את מנוחתי", אמר לי דוב. ניסיתי להרגיעו ולהניאו מאותן מחשבות. "אני מתפלא עליך", אמרתי, "איך זה אדם כמוך ייתפס לאמונות טפלות?"

"דוב איננו. שמעתי והתקשיתי לעכל"

(מתוך ספרו: "ייבנה בית־המקדש! – סיפורו של דני לוחם חרות ישראל" מאת עזרא אלנקם)

אט אט הגיעו לאוזני עוד ועוד פרטים: דוב עמד חשוף על הזחל"ם כמנהגו, כדי שפקודותיו תהיינה ברורות לכול, כדי לכוון את פלוגתו אל היעד. ומי שדואג ללוחמיו ועומד בראש קשה לו לדאוג לחייו. וכך נפל. נפל כראוי לדוב, כשהוא עומד זקוף וגבוה מכולם על גבי הזחל"ם ובידו מפת נתיבי האדמה הזאת. כדור המוות פגע בצווארו..." "...הנה בא לקראתי שמשון. שערותיו פרועות ובגדיו חמוצים בדם חבריו. לא מזמן, בבית גוברין, בקרב עם הלגיון, נהרג לידו חברו נפתלי. עכשיו הוא בא ומספר: "ישבתי באותו זחל"ם שקצר את המוות הנורא מכל, הזחל"ם שעליו עמד דוב. כולם, כל מי שנמצא בזחל"ם, נהרג סביבי. יחידי נותרתי בחיים. ניסיתי לטפל בגוססים – מאום לא עזר. סירבתי להשלים... ניסיתי נואשות להחיות את דוב... הוא מת בזרועותיי ... עכשיו צריך לגייס הרבה כוחות נפש, הרבה אמונה.... חייבים להמשיך... להצדיק את קרבנם... להמשיך ולהשלים את אשר חברינו לא הספיקו... הדרך עוד לפנינו..."

ארז השמונה לזכרם של הנופלים מגדוד הסיור 134

מול הכניסה ל"עין זיוון" הוקם חניון לזכר הנופלים של גדוד הסיור 134. בכניסה יש שלט "גדוד סיור 134". בחניון הזה נשתלו עצי ארז בתוך צריחי טנקים ונגמ"שים, שנפגעו במלחמה. הנגמ"ש שבו נהרגו 8 החיילים, הושאר במקום שבו נפגע ונשרף. נפער בו חור עד הקרקע, ולאחר זמן נשתל בו עץ ארז, לזכרם של ההרוגים

דובה פרימרמן

גדוד סיור 134 הוקם כשנה בלבד לפני מלחמת יום הכיפורים. הוא הורכב מיוצאי 2 יחידות סיור וותיקות (אני השתייכתי לפלוגת הסיור של חטיבה 9) ובתוספת צוותי טנקים. עד למלחמה עבר הגדוד אימון משולב אחד בלבד, אבל מאחר ורוב אנשי הגדוד היו "שועלי קרבות" וותיקים, הרי שהגיבוש היה מהיר למדי. לא ארחיב את הדיבור על המלחמה עצמה, שהגדוד שלי התחיל אותה בשעות הבוקר של יום א' (7.10.1973). המג"ד היה חנן תבורי. אספר רק את קורות נגמ"ש אחד ו"ארז השמונה" (זה שם שאני נתתי לו).

בתי ונכדתי ליד הנגמ"ש ההרוס.

מתוך חוברת זיכרון לנופלי הגדוד

יום ד', 10 באוקטובר 1973:

יום ד' החל שוב במתקפה יזומה של כוחותינו. בבוקר יצאו כוחות היחידה יחד עם חטיבת רן, להדוף את הסורים מאזור הר יוסיפון ותל חזיקה עד הקו הסגול. הטנקים של היחידה נעו אחרי חטיבת רן, ונעצרו צפונית להר יוסיפון, ואילו הנגמ"שים, בפיקודו של אריה שמחוני (ויסר), עלו על ההר תוך כדי אש. בשלב זה נורו עליהם כמה טילי סאגר שלא פגעו, והם תפסו מיד עמדות תצפית על השטח. בינתיים המשיכו הטנקים של היחידה לנוע באיגוף שמאלי על ציר "קטקומבה", ובציר "רשת" פנו בפריסה רחבה דרומה, שטפו

מבט כללי על האנדרטה, הנגמ"ש והארז. התכנון של האנדרטה ע"י האדריכל צבי לישר, שגם הוא היה מחיילי הסיירת. נזכור אותם לנצח.

את עין־עיישה ותפסו עמדות באזור 364, לכיוון ציר "טרויה", כשהם פותחים באש חזקה על האויב הנסוג ומשמידים טנקים, משאיות גוררות תותחים ורכב קטיושה. בו בזמן המשיכו הנגמ"שים בתנועה מהר יוסיפון לכיוון מוצב א', במגמה להתאחד עם הכוח של גולני שהיה מכותר שם מאז פרוץ הקרבות.

• • •

"בירידה למוצב א' נתקלנו באש ארטילריה, נ"ט ואולי גם טילי סאגר, אך איש מאנשינו לא נפגע. כשהתקרבנו למוצב ירדו לקראתנו חיילי גולני, ופינו את המוקשים שחסמו את הציר. ממש על המוקשים, מהשער עצמו ועד למרחש של כ־30 מטרים ממנו, היו מוטלות גוויות רבות של חיילים סורים. נכנסנו למוצב והשמחה הייתה גדולה..."

בשעות הצהריים התארגן כול הכוח לפריצה לסוריה. הנגמ"שים פוצלו למספר כוחות, והוצמדו ליחידות הטנקים. הכוחות התמקמו לאורך ציר "רעיה", והטנקים פתחו בירי והשמידו מספר טנקים מעבר לקו הסגול. בו־זמנית ניתכה על היחידה אש ארטילרית צפופה ביותר, ובמיוחד הוטרדו מכך הנגמ"שים שהיו בהמתנה במשך שעתיים בערך. לפנות ערב בוטלה המשימה, והתקבלה הוראה להתרכז לחניון לילה ב"רשת 54". כאשר התרכז שם רוב הכוח ירד לפתע מטח קטיושות וארטילריה על החניון, ונגמ"ש אחד של היחידה נפגע ישירות. **שישה חיילים, סמל יצחק וימר הי"ד, סמל אורי זילברשטיין הי"ד, סמ"ר**

שמות 8 אנשי הצוות של הנגמ"ש

מבט מהצד על הארז הענק

הלוח, המספר את הסיפור של האסון

מבט מלפנים

גזע הארז הצומח מתוך חורבות הנגמ"ש

מבט מהצד. לוחות הנגמ"ש הותכו מהדֶלֶקָה

ישעיהו כהן (שעיה) הי"ד, סמל יחיאל עבדו הי"ד, סמל חגי רוזנסל הי"ד וסמל בנימין שצ'ופקביץ הי"ד נהרגו מיד, ומתוך שלושת הנפגעים הנוספים שניים נפטרו בבית החולים – סמל גיל לביא הי"ד וסמ"ר צבי סדן (צבה) הי"ד.

המשך סיפור המעשה

הנהג שנפגע (ברגליו) וניצל היה יהושע מאיה, שההדף העיף אותו דרך הפתח מעל ראשו. הנגמ"ש הזה והצוות זה היו למעשה הנגמ"ש שלי, אולם זמן מה קודם לכן חיפש מ"פ פלוגת המפקדה נחום צפריר ז"ל (שנפטר לפני כחודש) סייר וותיק, כדי שיוכל להוביל בלילה את שיירות האספקה לחניונים של הגדוד (ועוד גדודים) ולתספק אותם בתחמושת ודלק. כיוון שהכרתי את הגולן מעבודתי כגיאולוג בשטח, ומכיוון שהייתי מומחה בהכרת מבנה הכוכבים בלילה ויכולתי לנווט לפיהם (עדיין לא המציאו את ה־GPS), התנדבתי להוביל את השיירות, וכך ירדתי, למעשה מהנגמ"ש הזה. במלחמה זו נהרגו או נפצעו רבים מאנשי הגדוד, ולמעשה הגדוד פורק לאחר המלחמה.

החניון והגלעד לזכר הנופלים

מול הכניסה ל"עין זיוון" הוקם חניון לזכר הנופלים של הגדוד. בכניסה יש שלט "גדוד סיור 134". בחניון הזה נשתלו עצי ארז בתוך צריחי טנקים ונגמ"שים, שנפגעו במלחמה. את הארזים שתל האדריכל **צבי לישר**, שהיה אחד מחיילי הגדוד. הנגמ"ש שבו נהרגו 8 החיילים, הושאר במקום שבו נפגע ונשרף. נפער בו חור עד הקרקע, ולאחר זמן נשתל בו עץ ארז, לזכרם של ההרוגים.

יהי זכרם ברוך!

כל שריונאי חייב לזכור ולהמשיך
תנו ידכם ל"יד לשריון"

רבבות שריונאים יש בסדיר ובמילואים, ולכל אחד חלק במורשת השריון, אך לא רבים מהם שותפים למפעל ההנצחה, הזיכרון והמורשת של רעינו שנפלו במערכות ישראל. אתה השריונר, בוא להיות שותף ערכי וחבר בעמותת יד לשריון כבר מהיום, ופתוחות בפניך דרכים רבות נוספות לתת כתף ולסייע.

240 ש"ח לשנה יקנו לך מעמד של חבר העמותה וכן: 4 ביטאוני "שריון" בשנה; כרטיס חבר העמותה;
כניסה חינם לאתר; הזמנות לפעילות חברתית; הנחות בחנות המוזיאון ובמסעדת "נוף לטרון";
זכות לבחור ולהיבחר למוסדות העמותה ובכך להשפיע על העשייה הברוכה ברעיונות ובתוכן.

מלא, גזור ושלח

תשלום דמי חבר באמצעות התחייבות למת"ש

לכבוד עמותת "יד לשריון" – לידי הנהלת חשבונות
ת"ד 745 לוד, 71106

1. תרומת איש קבע / גמלאי

אירוע	מ"א	דרגה	שם משפחה	שם פרטי

2. תרומה מקצבת שארים

אירוע	ת"ז	דרגה	שם משפחה	שם פרטי

מבקש/ת לתרום משכרי, לפיתוח עמותת "יד לשריון", לפי האפשרות הבאה:
סך של ..... ש"ח לחודש, החל משכר/קצבת ..... וכלה בשכר/קצבת .....(כולל)
סכום התרומה חודש ושנה חודש ושנה
בתשלום אחד לשנה בסך של .....ש"ח, בחודש ..... בלבד מדי שנה
תאריך:..... חתימה:.....
טלפון בבית:..... טלפון בעבודה:..... טלפון נייד:.....
כתובת ומיקוד:.....

תשלום דמי חבר באמצעות כרטיס אשראי

לכבוד עמותת "יד לשריון" – לידי הנהלת חשבונות
ת"ד 745 לוד, 71106

אנא חייבו את כרטיס האשראי שבידי בסך: 20 ש"ח 30 ש"ח 40 ש"ח 50 ש"ח אחר.....ש"ח
מידי חודש למשך תקופה של: 12 חודש 24 חודש 36 חודש 60 חודש
סוג כרטיס האשראי ויזה 24 ישראכרט דיינרס
מס' כרטיס האשראי: .....
הכרטיס בתוקף עד: / חתימת בעל הכרטיס: .....
שם משפחה: ..... שם פרטי: ..... ת"ז: .....
טלפון: ...../.....

מלא, גזור ושלח

תשלום דמי חבר באמצעות שיק

לכבוד עמותת "יד לשריון" – לידי הנהלת חשבונות
ת"ד 745 לוד, 71106
הסכום: .....ש"ח
שם משפחה: .....שם פרטי: .....טלפון: ...../.....
כתובת ומיקוד: .....
קבלה תישלח עם קבלת ההמחאה. פטור ממס הכנסה – 935111526

ברכותינו להצטרפותך

מילוי חובה זו חשוב לנו מאוד ומחזק את התוקף המוסרי שלנו לדרוש תרומה מאחרים.

מנוי לביטאון "שריון" בלבד

המעוניין להיות מנוי שנתי רק על הביטאון "שריון" (4 גיליונות) מתבקש לשלם רק 60 ₪
באמצעות כרטיס אשראי או בשיק, ולציין על גבי טופס זה: לביטאון "שריון" בלבד

מרכז המידע הלטרון

דבורי בורגר

איש יקר היה
סא"ל במיל' ד"ר עמיעד ברזנר (חליל) ז"ל

הלך מעמנו סא"ל במיל' ד"ר עמיעד ברזנר ז"ל, היסטוריון עמותת יד לשריון וחבר ועדת ההיגוי של מרכז המידע בלטרון, והסמכות המקצועית שליוותה את פעילות מרכז המידע למיסוד המורשת והתורה המקצועית של חיל השריון.

בסיס המורשת של חיל השריון לא ייכתב שנית. לראשונה הקיף וניסח אותה עמיעד ברזנר ז"ל בסדרה של שלושה ספרים שעסקו בתולדות חיל השריון בצה"ל (ראו בהמשך), כל ספר על תקופה אחרת. המאמרים הרבים שפרסם, לרבות בביטאון "שריון", משמשים עזר רב להיסטוריונים מהארץ ומחו"ל, למפקדים ולוחמים, חניכי המכללות הצבאיות, אנשי חינוך והדרכה בצה"ל, קצינות נפגעים, אנשי חינוך והוראה, סטודנטים, תלמידים ואחרים.

תרומתו של עמיעד למרכז המידע היא כמעיין המתגבר. מפעל "תיעוד ותיקים" של מפקדי חיל השריון, בהובלתו, כלל למעלה מ־150 ראיונות עם מפקדים, שנעשה בם שימוש מקצועי, ותיעוד עבור משפחות המרואיינים. עמיעד היה הראשון שאליו פניתי ובו נעזרתי באימות מידע, לזיהוי ולשיוך לוחמים ליחידה, לניסוח מדויק של מושגים בשריון בנושאי מורשת, רק"ם, תו"ל, מבנה וארגון ואפילו הוויי. התרגלנו לראות את עמיעד ביד לשריון לרוב באירועי עמותת יד לשריון, אך למרכז המידע זמינותו הייתה יומיומית, יחד עם נכונות לסייע בכל משימה הקשורה בפיתוח, בתיעוד ובשימור מורשת החיל.

באדיבותה הרבה של רעייתו בת שבע ברזנר הועברו לאחרונה למשמרת אצלנו חומרי מחקר מעיזבונו, שיעמדו לרשותם של חוקרים מורשים.

ספרי השריון שכתב עמיעד הם:

- **ניצני השריון**, מערכות, משרד הביטחון – ההוצאה לאור, 1995.
- **סוסים אבירים**, מערכות, משרד הביטחון – ההוצאה לאור, 1999.
- **אש לפניו תהלך**, אמ"ץ־תוה"ד, 2005 (שמור).

גדוד הסיור 288 מחזק את מורשתו

עודד וקסלר שהיה סמ"פ ג' ב**גדוד הסיור 288** של אוגדה 146 ברמת הגולן במלחמת יום הכיפורים ביקר ביד לשריון ב־9 בינואר 2012 עם חברו לנשק מ"פ ג' **ירחמיאל וידר**, כדי לערוך סרט על לחימת הגדוד בפיקודו של אל"ם (במיל') צביקה דהב באותה מלחמה. השניים נעזרו בתיעוד מפגש לוחמים שיזם עודד וקסלר בשנת 1999, במפות הגזרה המתועדות אצלנו, בכלי הרק"ם שבאתר יד לשריון שאיתם לחמו, וכן בשירותי הצילום והעריכה של צוות הסרטה מקשנ"ר הפועל במרכז המידע. ותיקי גדס"ר 288 ממשיכים ונפגשים, זוכרים את חבריהם שנפלו במערכה ומסיירים בנתיבי הקרבות. הפעילויות שקיימו עד היום ותיקי גדס"ר 288 מתועדות למשמרת במרכז המידע.

משוק הפשפשים למרכז המידע

בגיליון הקודם פרסמנו במדור זה את תרומתו של **רן ארד** למרכז המידע, שכללה לוחות של תמונות מקוריות של חטיבה 45 (188) ברק במלחמת ששת הימים, שצילם אביו **יוסף ארד ז"ל**, ושימשו בסיס לאלבום המרשים שהפיקה החטיבה אחרי המלחמה. לאחרונה מסר לנו רן ארד 2 מפות טופוגרפיות במצב מצוין עם סימונים טקטיים ושמות קוד, שמצא בשוק הפשפשים! מפה אחת מלמדת על זירת הקרבות במבצע כראמה, והשנייה מכסה את אזור הרי חברון, עם שמות קוד של הצירים ומדגישה מוקדים – א־סמוע, יטה, כפר עזיז, יתיר ואחרים.

יתכן כי מדובר במפה ששימשה את המפקדים בפעולת התגמול בסמוע ב־1966. נודה על סיוע בפענוחן המלא של המפות.

תודה לרן ארד על תרומה מקורית זו, שיש בה גם מימד של אחריות לאומית.

עודד וקסלר, מוותיקי גדס"ר 288, ליד טנק שוט קל מהסוג שאיתו לחמו אנשי הגדוד (נוסף על הזחל"מים) במלחמת יום הכיפורים.

דבורי בורגר

נתיבי הקרבות של חטיבת הנגב – אוסף צילומים היסטוריים נדירים
(מעיזבונו של אברהם שץ ז"ל)

צילום ממבצע חורב בתש"ח. מאוסף אברהם שץ

ג'יפ של צה"ל באבו־עגילה בתש"ח. מאוסף אברהם שץ

גב' דליה שץ, אֵם הפצועים וה"דודה" של חיל השריון, תרמה מעיזבונו של בעלה המנוח, **אברהם שץ ז"ל**, אוסף צילומים מיוחד ששמר באלבום שקרא לו "סיני". אוסף הצילומים מתעד בעיקר את נתיבי הקרבות של חטיבת הנגב במלחמת העצמאות: מבצע לוט, עין חוסוב, אבו עגילה, מבצע עובדה ועוד. הצילומים מקצועיים, וחלקם אף אמנותיים, בפרט אלה המנציחים פרטי נוף מדברי, שאפקט השחור־לבן מוסיף להם נופך דרמטי.

את דרכו הצבאית החל אברהם שץ ז"ל בבריגדה היהודית במלחמת העולם השנייה בשנת 1943, ושירת במסגרתה עד שנת 1946. בשנת 1948 התגייס לצה"ל ולחם במסגרת חטיבת הנגב. בין תפקידיו בשריון שימש קצין השלישות בגדוד 9 בפיקודו של חיים בר־לב וקצין השלישות בחטיבה 7 בפיקודו של שמואל גודר. אברהם שץ ז"ל, איש רב פעלים ויוזמות, נפטר בעת שכהן כראש מועצת פרדס־חנה־כרכור בשנת 1975.

גב' דליה שץ בחרה לתרום את האלבום למשמרת במרכז המידע בלטרון כפריט מוזאוני ביד לשריון. האלבום יעבור טיפול מְשַמֵּר, והמעוניינים לחזות באוסף כולו יוכלו לצפות בו בפורמט דיגיטלי.

תודה מקרב לב לדליה שץ על תרומתה למרכז המידע של חיל השריון בלטרון.

מסמכים שמלווים ומרגשים את לוחם חטיבה 11 כמעט 40 שנה

מר שמואל תנעמי ממושב צלפון לחם במסגרת חטיבה 11 "יפתח" במלחמת יום הכיפורים, בפיקודו של **אהרון פלד (פדלה)**. קרוב לארבעים שנה הוא נוצר בלבו עדות חיה של פרק המורשת המפואר של חטיבתו בגזרה הצפונית של תעלת סואץ בקרבות הקשים והעיקשים נגד המצרים, של חציית התעלה ב־19 באוקטובר, ושל סיום המלחמה בנקודה המערבית ביותר מעבר לתעלת סואץ. באדיבותו השאיר למשמרת במרכז המידע שני מסמכים שקיבלו לוחמי החטיבה לאחר המלחמה. מרגש במיוחד המסמך "פקודת יום" ממארס 1974 ממפקד החטיבה אל"ם אהרון פלד (לימים תא"ל), המלמד כי למרות שהמלחמה הסתיימה רשמית, עדיין המשיכו לוחמי החטיבה, מילואמיניקים שעזבו את שגרת יומם, להחזיק בקווים ולדאוג לשלום המדינה: **"את אומץ לבם של "הטנקיסטים", "החרמשניקים" ו"הסיירים", את עוז רוחם של אנשי החימוש וההספקה והקשר אשר עשו יותר מהנדרש... את הרופאים והחובשים... אני מלא התפעלות והערצה נוכח יכולתכם לעמוד ממערב לתעלה ולהתכונן לחידוש הלחימה... מצדיע אני ליכולתכם לעזוב בית, משפחה, משק, עבודה ועסק, עם ידיעה ברורה שלחלק מכם נהרס מפעל חייהם ונשבר מטה לחמם, ולהמשיך ולהתחפר על גבעות "בלה־הגר־סופיה" ...אני גאה בזכות אשר ניתנה לי להיות מפקד לקבוצת אנשים נפלאים כמוכם".**

סמל חטיבת יפתח

תודה לשמואל תנעמי על תרומת המסמכים למשמרת בתיק חטיבה 11 במרכז במידע של חיל השריון.

ליקט וערך תא"ל (במיל') **יצחק רבין**
בסיוע **דבורי בורגר** מרכז מידע לטרון
צילומים: **גבי יפה, נופר ניסים, אבנר גאגין, מאיר ברק**

ביקור דוד עזריאלי ביד לשריון במוזאון הלוחם היהודי

מר דוד עזריאלי (במרכז), מימינו אלוף במיל' מנחם עינן והמלווים

הנדבן **מר דוד עזריאלי**, מהתורמים המרכזיים להקמתו של המוזאון הממלכתי ללוחם היהודי במלחמת העולם השנייה ביד לשריון, הגיע לביקור ב־8 במארס 2012, מלווה ב**אלוף במיל' מנחם עינן**. קיבלו את פניו יו"ר עמותת יד לשריון **האלוף במיל' חיים ארז**, מנכ"ל עמותת יד לשריון **תא"ל במיל' מנשה ענבר**, מנכ"ל עמותת מוזאון הלוחם היהודי ו**תא"ל במיל' צביקה קן־תור**. מר עזריאלי חזה בשלב החפירות ויציקת היסודות של מוזאון הלוחם היהודי והוזמן לנטוע עץ זית בחורשת הלוחמים היהודים במלחמת העולם השנייה. בתערוכת הלוחם היהודי שבבנין המשטרה, שהוקמה עד שייחנך המוזאון הממלכתי, חזה במצגת מרשימה המתארת את תכנית המוזאון. מר עזריאלי ומלוויו צפו מגג בניין המשטרה על זירת הקרב במלחמת העצמאות, שבה היה קצין בחטיבה 7. לדוד עזריאלי קשר אישי ועמוק ליד לשריון, בהיותו לוחם בצבא אנדרס הפולני במלחמת העולם השנייה וקצין בחטיבה 7 בקרבות לטרון בתש"ח. מר עזריאלי שמלאו לו לאחרונה 90 שנה, הוא איש נפלא ומלא נעורים שניעורו בו כאשר הוא צופה על יגיע כפיו וסוגר שני מעגלים אישיים חשובים מאוד מעברו.

ביקור מזכיר הממשלה עו"ד צבי האוזר

מזכיר הממשלה עו"ד **צבי האוזר** זכה לביקור מעניין במיוחד ביד לשריון, בדגש על הקמת מוזאון הלוחם היהודי במלחמת העולם השנייה. צבי האוזר מרכז את הטיפול בנושא המוזאון מטעם משרד ראש הממשלה. נלווה אליו **אבי כהן** ממשרדו, המשמש יו"ר ועדת ההיגוי המשותפת לממשלה ולעמותה להקמת המוזאון. המוזאון מוקם במימון משותף של ממשלת ישראל והעמותה להקמת המוזאון. הביקור התקיים ביום 15 במאי 2012.

ארחו אותם בביקור אלוף במיל' חיים ארז יו"ר העמותה, תא"ל במיל' מנשה ענבר מנכ"ל העמותה, תא"ל במיל' צביקה קן־תור מנכ"ל העמותה להקמת מוזאון זה ואל"ם במיל' שאול נגר.

במהלך הביקור סיפר צבי האוזר שיש לו תשוקה לאספנות ובתוך כך גילה באחד הימים בתל אביב אוסף מסמכים שעמדו להיזרק לאשפה ובהם תיעוד נדיר על פעילותו של בריגדיר **פרדריק הרמן קיש**, מהלוחמים היהודים במלחמת העולם השנייה, שבין השאר היה מנהל המחלקה המדינית של ההנהלה הציונית בירושלים בשנים 1923 עד 1929; עמד בראש המחלקה המדינית של הסוכנות היהודית בשנים 1931־1929; וקצין ההנדסה הראשי של הארמיה השמינית הבריטית בצפון אפריקה. במסמכים שמצא צבי האוזר יש תיעוד על פיתוח רשת הכבישים בארץ

מזכיר הממשלה צבי האוזר בביקורו ביד לשריון

ישראל על ידי החברה שבה היה מעורב בריגדיר קיש.

בסיום ביקורו כתב מזכיר הממשלה צבי האוזר בספר האורחים:

"לאנשי העמותה, נושאי לפיד הזיכרון ההיסטורי של פרק חשוב ומרכזי בתולדות עמנו. המשיכו להעביר את המורשת מדור האבות לדור הבנים. רק רגליים הנטועות בעבר יאפשרו לנו להמשיך לאופק עתידני."

האלופה אורנה ברביבאי, ראש אכ"א, ביד לשריון

האלופה אורנה ברביבאי עם אלוף במיל' חיים ארז (משמאל) ותא"ל במיל' מנשה ענבר

האלופה אורנה ברביבאי, ראש אכ"א כיבדה אותנו בביקורה ב־26 במארס 2012. ארחו אותה יו"ר עמותת יד לשריון **האלוף במיל' חיים ארז**, מנכ"ל עמותת יד לשריון **תא"ל במיל' מנשה ענבר**, חבר הנהלת העמותה **תא"ל במיל' שמעון חפץ**, **סא"ל ניר ירון** מפקד המדרשה בהר גילה ומלווים נוספים. האלופה ברביבאי הניחה זר למרגלות כותל השמות. לאחר מכן הוצג בפניה מכלול ההנצחה בבניין המרכזי, המיצב לזכרו של האלוף ישראל טל "אבי השריון", תצוגת מלחמת יום הכיפורים, סקירה כללית של כלי הרכב הקרביים המשוריינים ואתר ההקמה של מוזיאון הלוחם היהודי במלחמת העולם השנייה. בהמשך שמעה דברים מפי הממונה על ההקמה, **תא"ל במיל' צביקה קן־תור**. הושם דגש בביקורה על קריית החינוך "מורשת", שבה עוברים מדי שנה אלפי טירונים מיחידות היבשה סדרת חינוך עשירה בתכנים, המהווים את בסיס הערכים שילוו אותם במהלך שירותם הצבאי. מרגשים במיוחד היו הדברים שכתבה בספר האורחים בסיום ביקורה: **בכל ביקור באתר אני מתרשמת שוב מהיקף הפעילות הנעשה כאן כדי להנציח את תרומת השריון לביטחון מדינת ישראל. הרוח המפעמת כאן היא רוח המבטאת ניצחון והכרה עמוקה ביתרונו של האדם להבטיח את קיומה של מדינת ישראל. המשיכו לפעול, ליצור, להנציח ולזכור.**

משה לוי גיבור ישראל הרצה בפני קורס מ"כים

גיבור ישראל משה לוי משמאל עם המג"ד מביסלמ"ח

רס"ן במיל' גיבור ישראל משה לוי הרצה באפריל האחרון בפני קצינים ולוחמים בקורס מ"כים של ביסלמ"ח (בית הספר למקצועות החי"ר) ביד לשריון. חדור רוח קרב סיפר להם את סיפורו כלוחם שריון בחטיבה 11 בגזרה הצפונית בסיני במלחמת יום הכיפורים. פנייתו לקצינים וללוחמים הייתה ישירה, בנחישות להעביר להם מסר ברור שהגבורה קיימת אצל כל אחד ואחד מהם. הוא ציין כי ברגע האמת הם יפעלו באומץ וידאגו לחבריהם, כשם שהוא לא ויתר ודאג לפקודיו, תוך שהוא מסרב להתפנות חרף פציעתו הקשה, המסכנת את חייו מרגע לרגע. ככל שהעמיק בסיפורו המופלא, כך התגלתה אצילותו וגבורתו, והלוחמים הצעירים היו מרותקים לדמותו שלא פסקה מלנוע על הבמה, בקול רם ובוטח, הקוראת להם לפעול כפי שראוי לפעול כל מפקד בשדה הקרב. הוא הקרין להם את "שטר הפירעון" שאותו אנו חבים לנופלים, שהקדישו לנו במותם את החיים. הרצאתו הסתיימה לקול תשואותיהם הרמות של הלוחמים, שקמו כאיש אחד והצדיעו לגיבור ישראל, הרואה חובה להעביר את מורשת הגבורה של צה"ל לכל מפקד ראוי.

ביקור נציגי ועדת החוץ והביטחון

מימין: המדריכה מור גולן (מסתירה את גב' אשרת שפירא, תא"ל במיל' מנשה ענבר, גב' נחמה בר־כוכבא, סא"ל גלית אלרד, מר יצחק טוניק ורס"ן נטלי אוחנה

סא"ל גלית אלרד, ראש ענף הסברה בצה"ל וידיעת הארץ בחיל החינוך והנוער ו**מר יצחק טוניק**, שכיהן כמפקד גלי צה"ל, התארחו ביד לשריון ב־17 במאי 2012. השניים מונו מטעם ועדת חוץ וביטחון בכנסת כנציגים לבחינת המענה הצבאי של אתרי מורשת. מנכ"ל העמותה **תא"ל במיל' מנשה ענבר**, **גב' נחמה בר־כוכבא־בריל** יו"ר ועדת החינוך של עמותת יד לשריון, ואנשי מטה יד לשריון, בכללם מפקדת יחידת ההסברה ביד לשריון **רס"ן נטלי אוחנה**, מנהלת מרכז המבקרים **גב' אושרת שפירא** ומנהלת מרכז המידע **גב' דבורי בורגר**, הובילו את האורחים המכובדים דרך מוקדי האתר, והדגישו את תכני מורשת חיל השריון שבהם: נתיבי הקרבות במוקד מלחמת יום הכיפורים, תצוגת כלי הרכב המשוריינים הממחישים את התפתחותו ועוצמתו של חיל השריון, ומעל לכול מורשת הגבורה והרעות עליהם התחנכו דורות הלוחמים, והנצחת הלוחמים שנפלו במערכות ישראל. בתוך בנין המשטרה הציגה המדריכה **מור גולן** את מכלול ההנצחה. **תא"ל במיל' צביקה קן־תור** הציג את מוזאון הלוחם היהודי במלחמת העולם השנייה, הנבנה ביד לשריון, המספר על גבורתם של הלוחמים היהודים במלחמה ההיא, שגם מהם צמחו מפקדי צה"ל הראשונים וראשוני המתנדבים מחו"ל לצבא הצעיר עם הקמת המדינה. סא"ל גלית אלרד ומר יצחק טוניק הביעו עניין רב במהלך הסיור והעלו שאלות ענייניות לצורך בחינת הנושאים שאותם באו לבחון. בדיון שהתקיים לאחר הסיור הביעו את התרשמותם הרבה מהאתר וממסריו המרגשים לקהל בכלל ולחיילי צה"ל בפרט. הם חתמו במילים מרגשות בספר האורחים:

סא"ל גלית אלרד: חוויתי היום חוויה ייחודית, מרגשת, ערכית, שמעבר למשימה אותה אני נדרשת למלא מתוקף תפקידי. היא לימדה וחיזקה בקרבי את רוח השריון. מעריכה וגאה מאוד.

יצחק טוניק: הדרך המיוחדת והמרשימה שאתם משמרים את המורשת ועוסקים בהנצחה מכפילה את עוצמתו האדירה של חיל השריון וצה"ל כולו.

עו"ד כנרת בראשי וחבר הכנסת ישראל חסון בביקור אישי ומרגש במיוחד

מימין: ח"כ ישראל חסון, עו"ד כנרת בראשי, סא"ל במיל' דוד כספי, סא"ל במיל' דוד גלעם, רס"ן נטלי אוחנה

עו"ד כנרת בראשי הגיעה ליד לשריון ב־2 בינואר 2012 כשהיא מלווה ב**חבר הכנסת מר ישראל חסון**. כבפעם הקודמת היא נענתה להזמנתו החמה של **סא"ל במיל' דוד כספי**. ההכרות ביניהם החלה באקראי, כאשר נתקל סא"ל במיל' דוד כספי בכתבה אודותיה, במסגרתה ציינה את היותה יתומה מאב שלא זכתה להכירו, ופירטה מעט על נסיבות נפילתו ברמת הגולן, בעוד אמה נושאת אותה ברחמה. הוא יצר עמה קשר ואימת את העובדה שהיא אכן בתו של **יצחק בראשי ז"ל**. עו"ד כנרת בראשי התרגשה מאוד והוזמנה לבקר ביד לשריון. בפעם זו, השנייה, למדה דברים נוספים על דמותו של אביה. סא"ל במיל' כספי הזמין למפגש שני אנשי צוות שהיו עמו בטנק: **אסא תדהר** – המ"פ במלחמת יום הכיפורים ו**עמוס טל** – נהג הטנק. במלחמת ששת הימים היה יצחק בראשי ז"ל טען־קשר בטנק המ"פ כספי בציר הג'ידי בסיני. במלחמת יום הכיפורים, היה שוב בטנק המ"פ, הפעם המ"פ תדהר בגדוד שכספי היה המג"ד, גדוד 125 בחטיבה 205 בפיקודו של **האלוף במיל' יוסי פלד**. ביום השני ללחימה, לרגלי תל פארס, נפגע הטנק של יצחק בראשי מטיל סורי. הצוות חולץ. הפגיעה החמורה לא ניכרה תחילה במצבו, אך זמן קצר לאחר מכן נפטר מהפגיעות הפנימיות. הכאב של חבריו היה עצום. סא"ל במיל' דוד כספי תיאר בפני בתו את דמותו המיוחדת של אביה. יצחק היה בחור עם נשמה ולב רחב, ידידותי ונעים הליכות, העיד בפניה. הוא ניחן בכוח פיזי ותמיד שש לעזור לחברי הצוות בכל משימה שדרשה מאמץ פיזי. הוא היה הטיפוס "הירושלמי" השורשי. חבריו זוכרים את הימים שקדמו למצעד בירושלים לציון 20 שנה למדינה. הם חנו בשועפת, ואמו ז"ל של יצחק הייתה באה ודואגת לכל מחסורם כיד המלך וכיד האירוח הירושלמי. חבר הכנסת ישראל חסון התרגש מאוד אף הוא מהמעמד ומהסיפורים שאותם העלו רעיו הלוחמים, וכאיש בעל רקע בטחוני עשיר הבין היטב את משמעות הרעות והגעגועים שביטאו הנוכחים.

כנס ותיקי גדוד 79 במלחמת ההתשה

מפגש לוחמי גדוד 79 במלחמת ההתשה

ותיקי גדוד 79 במלחמת ההתשה התכנסו ביד לשריון ב־11 באפריל 2012. בין היוזמים והמארגנים הבולטים היה **יהודה בריל**, שפעל זמן רב וללא לאות לגייס את חבריו הוותיקים למשימה ולאתר את הלוחמים לאחר למעלה מ־40 שנה. לאחר שפגה ההתרגשות הראשונית במפגש שבקומת התערוכות, התייחדו הבאים עם הנופלים ליד כותל השמות. בהמשך התכנסו הלוחמים הוותיקים באולם המרכבה ונזכרו בהווי וברגעים ההיסטוריים של סיני שאחרי מלחמת ששת הימים. בין הדוברים בכנס היו **האלוף במיל' עמרם מצנע** ו**האלוף במיל' יאנוש בן־גל**, מפקדי הגדוד בעבר. הנוכחות המרשימה של הלוחמים ובני משפחותיהם וההתרגשות הרבה במהלך האירוע הוכיחו שוב את חשיבותם האישית וההיסטורית של אירועים מסוג זה.

מר שמואל ויינגלס ומר דוד מינגלגרין באו לברך על המוגמר

מימין: מר שמואל וייסגלס ומר דוד מינגלגרין

עם סיום בניית המעלית לנכים, הושלמה **נגישות מלאה לכל מוקדי האתר** באתר יד לשריון לבעלי מוגבלויות פיזיות, ובכלל זה קומת הגג בבניין המשטרה, המאפשרת תצפית מרהיבה על עמק איילון והאופק, עד תל אביב במערב, שער הגיא במזרח, בנייני מודיעין ורכסיה מצפון ונופי השפלה מדרום. **מר שמואל ויינגלס**, מנהל תחום פיתוח שירותים לנכים במוסד לביטוח לאומי, ו**מר דוד מינגלגרין** מ"מ מנכ"ל החברה הממשלתית לתיירות (חמ"ת), נציגי המוסדות שתרמו בתוך כך להקמת המעלית (יחד עם קרן תד אריסון, הקהילה היהודית־אירנית בניו יורק ועיריית ראשון לציון) התארחו ביד לשריון ב־27 בפברואר 2012. האורחים היקרים שהיו שותפים מלאים ופעילים בכל שלבי התכנון והבניה התרגשו מאוד מהתוצאה והביעו זאת בספר האורחים:

דוד מינגלגרין: **"לאנשי יד לשריון, על פועלכם להנצחת השריון והלוחם היהודי אני מצדיע"**.

שמואל ויינגלס: **כבוד היה לי כנציג המוסד לביטוח לאומי להיות שותף למיזם הנגשת מרפסת התצפית**, ובעשותו השוואה מיוחדת לבניית המשכן, שנלמדה בפרשת השבוע של ביקורו, המשיך וכתב: **"כול עם ישראל היה שותף בבניית המשכן הקדוש – גם במיזם זה זכינו ביחד עם גורמים רבים אחרים להיות שותפים בפיתוח אתר הנצחה זה, שאף הוא אתר קדוש..."**.

אכן השוואה מעצימה ומאחדת.

טקס זיכרון לחללי חטיבה 401

מפקד חטיבה 401 אל"ם עינב שלו נושא דברו בטקס הזיכרון לחללי החטיבה

מפגש בני המשפחות השכולות של חטיבה 401 עם מפקדי החטיבה בעבר ובהווה ואורחים התקיים ביד לשריון ב־27 במארס 2012. המשפחות התכנסו בבוסתן ומשם לקומת התערוכות לתכנית שכללה הרצאה מרגשת. בסיומה נערך טקס התייחדות עם הנופלים ברחבת כותל השמות. הושמעו דברי הספד וזיכרון לנופלים וזרים הונחו על ידי נציגי המשפחות השכולות, חטיבה 401, חיל ההנדסה הקרבית, עמותת יד לשריון, האגודה ומען החייל, חברת כלל ואחרים. קצינות הנפגעים היקרות פועלות שנים רבות לקיום אירועים למשפחות השכולות, ונמצאות תמיד לצדן, כדי להקל ולקיים באופן שוטף את הזיכרון ליקיריהם.

ישראליפט שותפה למפעל ההנצחה ביד לשריון ולהנגשתו לבעלי מוגבלות פיזית

מר חובב חדד (מאחורי הזר) ליד כותל השמות

מר חובב חדד מנכ"ל ישראליפט התארח ביד לשריון ב־1 בפברואר 2012. ליווה אותו מנכ"ל עמותת יד לשריון **תא"ל במיל' מנשה ענבר**. מזג האוויר הגשום במיוחד שקידם את פניו לא מנע את הסיור ואת הנחת הזר למרגלות כותל השמות. חברת ישראליפט שותפה למיזם המבורך של "נגישות ישראל" שהסתיים ביד לשריון עם בניית המעלית לגג בניין המשטרה. בספר האורחים כתב:
תודה מקרב לב על האירוח הנפלא. חברת ישראליפט גאה להיות חלק מהמיזם הנפלא של הנצחת הנופלים של חיל השריון. יישר כוח.

ביקור משלחת הפדרציה היהודית במיאמי

הגב' שרי אריסון נושאת דברה בביקור

אלפי אורחים מפדרציית היהודים במיאמי קיימו פעילות ביד לשריון ב־23 באפריל 2012. אורחי הכבוד היו **הגב' שרי אריסון**, שבני משפחתה היו גם בין הנוכחים **והשר לקליטת עלייה, מר יולי אדלשטיין**. האורחים התכנסו בבוסתן. בטקס מרגש מול כותל השמות הדליקה הגב' אריסון נר זיכרון ונשאה דברים מרגשים בפני קהילת מיאמי. אחריה ברך השר יולי אדלשטיין וריגש אף הוא את הקהל. הגב' שרי אריסון והשר יולי אדלשטיין ניצלו את האירוע לסייר באתר והתרשמו מהתקדמות הבנייה של מוזיאון הלוחם היהודי.

ביקור יו"ר חברת מנורה

מר ארי קלמן יו"ר חברת מנורה בעת הנחת זר למרגלות כותל השמות

יו"ר חברת הביטוח מנורה **מר ארי קלמן** והמשנה למנכ"ל מנורה **מר מנחם הרפז** התארחו ביד לשריון ב־15 באפריל 2012. ליווה אותם מנכ"ל עמותת יד לשריון **תא"ל במיל' מנשה ענבר**, והדריכה אותם מור גולן. מר ארי קלמן הניח זר למרגלות כותל השמות ומשם המשיכו לסיור במכלול ההנצחה בבנין המרכזי, בתצוגת מלחמת יום הכיפורים, בתערוכות שבקומה השנייה ובתערוכת הלוחם היהודי במלחמת העולם השנייה, שבתחומה קיבלו הסבר מפי מנכ"ל מוזיאון הלוחם היהודי **תא"ל במיל' צביקה קן־תור**. בספר האורחים כתב מר ארי קלמן: **"כיהודי וישראלי שנולד לאחר מלחמת השחרור וחווה את כל מלחמות ישראל וכאב את כאבן של המשפחות השכולות, קיבלתי עדות נוספת מאתר הנצחה זה והוספתי דמעה למעיין הדמעות של המשפחות השכולות"**. מנחם הרפז חיזק את העושים במלאכה: **"...מי ייתן ותמשיכו בדרככם ותנחילו לדורות הבאים את המורשת והזיכרון"**.

ערב רעות

האלוף במיל' ג'קי אבן בערב הרעות, חותם על הספר שכתב עם אל"ם במיל' שמחה מעוז

ספרם של **האלוף במיל' ג'קי אבן ואל"ם במיל' שמחה מעוז** "בנקודת כובד: מצביאות בחזית התעלה במלחמת יום הכיפורים" הושק בערב הרעות ב־21 במארס 2012. האלוף במיל' ג'קי אבן חתם בראשית הערב על ספרו, ובאולם המרכבה סיפר על תוכנו. קצין השריון הראשי תא"ל יגאל סלוביק נשא הרצאה מעניינת. **מלודי מולדבסקי** המשרתת כמדריכה ביחידת ההסברה יד לשריון בלטרון הנעימה את הערב בפרטה על הפסנתר יצירות קלסיות.

טקסים צבאיים של חיל השריון ביד לשריון בחודשים ינואר - אפריל 2012

טקס סיום קמ"ט ב־21 בפברואר

טקס סיום צמ"פ ב־22 בפברואר 2012

טקס חיילים מצטיינים מז"י ב־22 באפריל 2012. בתמונה: החייל רב"ט אוראל שונים מיחידת ההסברה יד לשריון מקבל פרס חייל מצטיין ממפקד זרוע יבשה האלוף סמי תורג'מן

טקס השבעה גבעתי ב־9 בפברואר 2012

טקס סיום קמ"ד מחזור 96 ב־28 במרץ 2012

טקס השבעה של חיל השריון – מחזור נובמבר ב־4 בינואר 2012

טקס סיום קורס מ"פיות (מגל) ב־19 בינואר 2012

אירועים ביד לשריון

חול המועד פסח: מספר חסר תקדים של מבקרים צבאו מדי יום על האתר ומיאנו לעוזבו

יום הזיכרון הכללי לחללי מערכות ישראל: מאות רבות נקבצו ובאו לטקס הממלכתי־צבאי, המתקיים מדי שנה מול כותל השמות

יום העצמאות: המוני מבקרים בחרו כמדי שנה לחוג את יום העצמאות באתר יד לשריון, המבטא את מכלול הערכים, שעליהם מושתתת מדינת ישראל בת ה־64

צעדת יד לשריון ה־22 בסימן 30 שנה למלחמת שלום הגליל: המסלול עבר בנוף פורח ובמזג אוויר מצוין. מפקד חטיבה 460 אל"ם ליאור הוכמן השמיע בפני הצועדים בתחנות ההסברה שבדרך פרקי מורשת קרב של השריון במלחמת שלום הגליל

0793-6990

יד לשריון-לטרון
YAD LASHIRYON-LATRUN

שריון - ביטאון עמותת יד לשריון, לטרון, ד"נ שמשון 99762 טל' 08-9255268, פקס: 08-9255186
כתובתנו באינטרנט: www.yadlashiryon.com